

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

Tarih Yazıları

köXüz

Yayımları

Tarih Yazıları

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

köXüz

Dijital Yayınlar

İndir - Oku - Okut - Çoğalt - Dağıt

Bu kitap ilk defa: 1974 yılında Tarih ve Devrim Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Bu kitap KöXüz sitesinin dijital yayınıdır.

Kar amacı olmadan, okumak ve okutmak için, indirmek, dijital olarak basmak ve dağıtmak serbesttir.

Alıntılarda kaynak gösterilmesi dilenir.

köXüz

Yayınları

İÇİNDEKİLER

YAYINEVİNİN NOTU.....	3
ÖNSÖZ.....	11
TARTIŞILACAK TARİH TEZİ.....	19
ÖZÜR DİLEĞİ.....	31
GİRİŞ.....	41
TABİAT VE TARİH.....	49
TARİHİN VE TABİATIN DENK GİDİŞLERİ.....	51
TOPLUM VE COĞRAFYANIN KARŞILIKLI ETKİLERİ.....	67
DÜNYA İLE TOPLUMUN TARİH ÖNCESİ.....	87
VAHŞET.....	91
Aşağı Vahşet Konağı.....	91
TARİH ÖNCESİ ve ANTİKA TARİH (ÖZETLER).....	117
MEDENİYETTEN ÖNCEKİ GİDİŞ.....	119
Medeniyet ve Tarif Güçlükleri.....	119
Vahşet-Paleolitik, Barbarlık-Neolitik.....	120
Vahşet Çağı (Eskitaş Çağı).....	126
Barbarlık Çağı (Yenitaş Çağı).....	127
MEDENİYET GİDİŞİNDE TİCARET.....	129
Medeniyet İbresi Ticaret.....	129
Kahramanlıktan Bezirganlığa.....	131
Babahanlıktan Efendiliğe.....	132
Medeniyet İpuçları.....	134
BİRİNCİ SONUÇ	
GENEL TEZ	139
Tarihin İpuçları: Ticaret Yolları-Sosyal Tezatlar.....	139
Ticaretin Olumlu Sonuçları.....	143
Ticaretin Olumsuz Sonuçları.....	146
Medeniyetin İç ve Dış Tezatları.....	148

Tarihin Bilimsel Kaynakları (Toynbee).....	151
Toynbee(Fransızcası).....	171
Eski Takvimler.....	189
Cennet Nedir?.....	201
İbniHaldun	227
Osmanlı Tarihi İçin Kullanılmamış Bir Sunuş.....	237
Tarih ve Sosyalizm).....	243
Dünümüz İle Bugünümüz).....	275

ÖNSÖZ

Benzerliğinden de anlaşılacağı gibi "**Toplum Biçimlerinin Gelişimi**" kitabına yazılmış olması pek muhtemel olan bu Önsöz, nedense kullanılmamış, "**Tarih Devrim Sosyalizm**" kitabından ayrılan notlarla birlikte daktilo edilip ayrılmıştır.

Marx (ve Engels) hiç kimseden tapınç konusu olmayı beklememiş seyrek yaratıklardandır. Olsa olsa olduğu gibi anlaşılmak ister.

Daha doğrusunu ister misiniz? Marx bizden hiç mi hiç bir şey beklemeyecek kadar ne ise odur. Marx 14 Mart 1883'ten beri *duygu, dilek* biçimlerinin hepsinden sıyrılmış, bir ölümsüz DÜŞÜNCE-DAVRANIŞ olarak tarihte yer almıştır. Marx bütün ömrünce bir şey diledi: Şu insan denilen yaratık hayvanlığından kurtulsun.

Nasıl olur? Marx *materyalisttir*. Bilim ta İbn-i Haldun'dan beri insanın maymundan geldiğini sezmiş, Darwin, Marx'ın "**Ekonomi Politiğin Eleştirisi**" ile aynı yılda o seziyi ispatlamıştır. Bilim ve Madde dışı hiç birşeye değer vermeyen Marx, insanın bir hayvan olmamasını isteyebilir mi? Metafizik mantıkça isteyemez. Diyaletik: Hayvanın insanda yeni bir *Kalite'ye* (Nitelige) sığradığını bilir.

Marx, insanın bir yol erdiği yüce nitelikten gerisingeri hayvanlığa dönüp düşürülmemesini hep candan istedi. O istek uğruna, insanlığından başka nesi varsa herşeyini, bütünü ile kendini verdi. Ancak öyle olduğu için kendisinden sonra gelenler Marx'tan her şeyi isteyebilirler mi?

Marx (ve Engels), Emperyalist Evren Savaşlarını, bu savaşlarda Rusya da Çarlığın "şiddetli halk hareketleri" ile devrileceğini, Batı Avrupa dışında biri Amerika, ötekisi Rusya diye iki Yeni Dünya doğduğunu önceden gördüler, gösterdiler. Bir gün savaş araçlarının dehşetinden savaşın olanaksızlaşacağını belirttiler.

Irak balçıkları altında ilk Medeniyetin yattığını öne sürebilirler miydi? İnsandan insana kalbin nasıl takılacağını, tepkili uçakla Ay'a hangi gün gidileceğini ispatlamaya kalkabilirler miydi? Nükleer

enerjiyi kimin nerede ilkin kullanacağını açıklayabilirler miydi? O zaman Marx-Engels'e insan değil, en sakındıkları insanüstü gözüy-
le bakılması gerekirdi. Bu, Marx-Engels'in, her şeyden önce kendi kendilerini olmamışa çevirmeleri demek olurdu.

Antika Tarih parça parça edilmiş bir ceset (ölü varlık) gibi verilir. Oysa o parçalı görünüşün üstünde Tarih dinastike bir bütünlük yaşar. Bu gerçeklik üzerinde 1926 yılından beri yeri geldikçe araştırma yapmaktan geri kalmadık. Engels'in Amerikalı Morgan'dan alıp işlediği Tarih Öncesi keşfini o açıdan inceledik. Konu olağanüstü aydınlığa kavuştu.

1940 yılı konuyu yazılı biçime soktuk. Araştırmalarımıza "**Tarih Tezi**" demiştik. O tez açısından, gerek Türkiye gerekse İslam Tarihleri çok ilginç teorik ve pratik açıklamalara kavuştu. Bu açıklamaların yazılı biçimlerine: "**İslam Tarihinin Maddesi**" ve "**Osmanlı Tarihinin Maddesi**" adlarını vemiştik. Hatta 1935 yılları kurulan "**Marksizm Bibliyoteği**" (**Tarihi Maddecilik Kütüphanesi**) serisinde bu son iki kitabı yayınlamak üzere basılı biçimde ilan bile edip sıraya koyduk.

1939 [1938] Yavuz davasında gerek *Osmanlı*, gerek **İslam Tarihinin Maddesi**" üzerine olan el yazmaları gizli polisçe birer suç belgesi imişçe gaspedildi. Ve bir daha, o el yazmalarının tek tük, eksik taslaklarından başka izini tozunu bulamadık. Hele Kuran-ı Kerimi satır satır izleyerek özenle temiz ettiğimiz "**İslam Tarihinin Maddesi**" kitabının birinci cildi, bağırtı çağırta yok edildi. Söz verilmişken, yıllarca sonra bulunamadığı gerekçesiyle geri verilmedi.

Böylece 1926'dan 1965 yılına dek 39 yıllık emekler ya gizli polisin, yahut Marx ve Engels'in, "**Alman İdeolojisi**" adlı yazılan için söyledikleri gibi - "**Farelerin Kemirici Eleştirisine**" bırakıldı. Kendimiz kurbanlık koçtuk, yazılarımız, emeklerimiz mi kurtarılırdı?

Ancak 1965 yılı son bir çaba ile, "**Tarih Tezi**"nin "Bakıyyetüs Suyûf"unu (Kılıç artıklarını) bin telaş ve acele ortasında yayınlama fırsatını kaçırmadık. Çıkan kitap: "**Tarih-Devrim-Sosyalizm**" oldu. Kimi gençler, kitabın "**şok etkisi**" yapacağını ummuşlardı. Kendilerine: "görürsünüz!" demiştim. Beklediğim oldu: Tez bir zindan kuyusunun yaş ve taş duvarına vurulmuş yumruk gibi yankısız kaldı.

Emperyalizm bunalımlarına girmiş yaşlı Kapitalizm çağında idik. Tekellerin aşırı kârına yaramayacak her sosyal araştırma hiçti. "**Hürriyet**" maskeli kültür kargaşalığı her sosyal emeği kim vur-

duya getirmek için birebirdi. Karınca kaderince yeni bir şey söylemek girişimini baltalayan kasıtlı kötülükten ve sağırlıktan daha olağan bir şey bulunamazdı. Egemen kültürün damar kireçlenmesine uğramış beyninden başka tepki umulamazdı.

Ne var ki, kendisini geleceğe adanmış genç "*Sosyalist*" kesim de Tarih Tezini olmamış saydı. Nedenleri öylesine çok ki, saymakla tükenmez. En başta geleni: "*Sen de kim oluyorsun?*" sorusudur. Ve böyle bir soruya verilecek her karşılık yalnız soruyu açanların daha susturucu kahkahalarına yol açabilir. Çünkü, onlar "*Otorite*" isterler.

Bilimcil Sosyalizm kıyasıya diyalektik bir doktrin olabilir. Onu kuran ustalar: Eleştiri metodundan başka bütün buluşlarının "*Dogm*" olmadığını söyleyebilirler. Öğrenciler önlerine konulmuş teorik ve pratik bütün problemlerin bilimle atbaşı birlikte yürüyüp gelişebileceğini her gün söyleseler bile, uygulamaya girmeyi, ustalara saygısızlık, hiç değilse, hele "*bizde*" küstahlık sayarlar.

"Hele bizde": "*Doktrin*", Ortaçağın "*Tarikat*" ortamında benimsemiştir. "*Maazallah! Kâfir Olursun*" korkusu iliklerine işlemiştir. Ustaların "*Kara kaplı kitabında*" yazılmamış söze ağız açmak "*Neûzu billâh* (Tanrıya sığınırız!) *Hurûcu alessultan*" (Sultana silah çekip ayaklanma) sayılır. Kimin haddine? "Sakın ha!", "*Çizmeden yukarı çıkma*". Düşünmek: "*Hafızlık*"tır. Ezbere kaç kitap sayabilirsen, o kez formül tekerleyebilirsin. O denli "*Otorite*" geçinirsin.

"Otorite" nedir? Normal gelişen toplumda gerçekleri objektif ve somutça eleştirmenin vardığı sentezlerdir. Geri ülkede gelişen, yalnız dogmatik skolastisizmdir. Osmanlı yedi iklim dört bucağa nasıl "*Otorite*" oldu? "*İstabl'ı Hümayûn*" da (Padişah ahırında) beslenen 2000 katar Deve ve 400 katar katır sırtında. Osmanlı otoritesi: Mansıp, paye, mevki, rütbe, ün ve pozdur.

Birşey düşünüp yapabilmen için, hani senin üniforman, apoletin, akçan, şöhetin nerede? Yoksa, senin sözüne kim bakar? Bir yerden ama senin olmayan, bir yetki almalısın ki, otoritene inanılsın. Vaktiyle onu kılıcı hakkına çoban Padişah verirdi. Şimdi, kapitalist "*Avrupa malı*"ndan başka "*Otoriteyi*" "*Piyasa*" tutmaz.

Biz, o Osmanlı Toplumunun yadigarlarıyız. Bezirgan ağa da olsak; Acente-Kapitalist de olsak: "*İthal malı*" satarsak "kâr" edeceğimize inanmışız. Atalarımız Deve ve Katır üstünde dünyaya "*Otorite*" kesilmediler mi? Biz Sosyalist de olsak, "*Osmanlı*

Katırlığımız"dan tutarlı "otorite" tanımıyoruz. Var mı kırbacın ve kılıcın ki, katırlığımızın üstüne çıkarıp seni "otorite" tanıyalım?

Bu "düşünce-davranış" ortamında, ya *payeden*, ya ünden, ya pozdan gelmemiş herşeye, "otorite" taslayan Medrese Mollalığından başka tepki beklenemezdi. Bu siyasi, edebi vs. otorite dogmatizminin kaçınılmaz skolastik beyin kireçleşmesi idi.

"Marksist" miydik? Dünkü çocuk da, kırk yıllık savaşçı da aynı Medrese rahlesine oturtulacaktı. Kim daha iyi katır tekmesi atarsa, "otorite" o olurdu. Bu güne bugün, Allah'ın izniyle sosyalist idik, hem de Bilimcil Sosyalist. Bir konu üzerine Marx'ın dedikleri varsa, ne ala. Metinlere, çaprazlama "*sadık*" kalınırdı. Onlar, eğitim görmüş işlek bir Medrese bilgini çalımıyla tatlı tatlı döktürülürdü.

Marx o konuda karanlıkça bir nokta görüp ileride "*derinliğine ve ayrıntılarıyla*" araştırma yapılmasını mı not etmiş? O notun anlamı hiç tartışılmaz. Biçimi, her tercüme edenin "ûlema" tekmesine göre kaytarılır. Sırf sözde "*Marksizmin yanılmazlığı*" adına, Patrik latası gibi sırta geçirilmiş delinmez bir "*büyüklik manisi*" ile susulurdu. Bu susuş, "*Stalinist*" bıyıklarımız ölçüsünde *uluslararası* bir disiplin heybetine bile rahatça sokulabilirdi.

İşte hep o "*Susuş*" yüzünden, Marx'ın pek öğrendiği "*Susuş Kumkuması*" (Conspiration de silence) içine dek düşüldü. Ustanın olağanüstü ayık ve öngörülerle dolu en dinamik araştırma metinleri önemsenmedi. Yazıldıklarından hemen seksen yıl sonralara dek kıskanç arşivlerde tozlandırıldı.

Bu metinler basıldığı zaman (1939-1942) İkinci Emperyalist Evren Savaşının Kızılca Kıyameti kopmuştu. Faşizm Moskova önlerine dayanmış, Sosyalizmi Volga aşığlarından çevirip arkadan vurmak üzereydi. Stalingrad savaşımı dünyanın yüzünü değiştiren hangi akla gelirdi o metinler? Marx onları yüzyıl önce çalakalem yazmıştı. Engels Kapital'in bile ancak II. ve III. ciltlerini yetiştirebilmişti. Kautskylerin pas geçtikleri o derinliğine teorik Antika Tarih araştırması ile kim uğraşırdı?

Bilmiyoruz, "*bilmemek cezayı kaldırmaz*", onu da biliyoruz. Bilmediğimizi açıklamaktan korkmamayı öğrenmedik. Sovyet Bilginleri, (Tarihcil Bilimler alanından söz ediyoruz). Marx'ın **Grundrisse**'deki "*Kapitalist üretimden önce gelen biçimler*" notları üzerinde yeterince durmuşlar mıdır? Bunu bilememekte haklı çikabileceğimizi sanıyoruz.

Hangi Sovyet bilgininin sosyal araştırması bizim "*Kömür*

Perde"mizi aşabilir? Türkiye şöyle dursun, en "*Demokratik*" ve "*Hürriyeti Seçmiş*" Batı dünyası için bile, Sovyetler hâlâ içinden yedi başlı ejderha fırlayacak bir "*Pandor Kutusu*" gibi "*Demir Perde*" ardında tutulur. Marx'ın o önemli notları üzerine bir Sovyet incelemesi varsa bile, aldırın olmamıştır. Hele bizim ideolojice karantinaya alınmış "*Deliler Koğuşuna*" hiç kuş uçurtulur mu?

"*Batı*", sosyal bilimler alanında ister istemez: Görmek istemeyen göz kadar kör davranmak zorundadır. Kapitalizm, ancak Toynbee çapında İntellicens Servis'ten diplomalı tarihçilere ün sağlar, tarih bu mistik demagogların Doğulcul Sosyalizm sektöründe teorisyen geçinip at oynatacakları bomboş bir alandır. Batı patenti bulunmayan emeğe ise, "*müşterisiz matah zayidir*" denir.

Onun için 1940 yıllarında yazılmış: "**Bay Mister Toynbee Tarih Bilimini Alt Üst Ediyor**" yahut "**Tarih ve Allah**" polemik denememiz, "*kursağımızda kaldı*". Kişicil ilişkili bir iki edebiyatçı, bir iki kez okumakla kaldılar. Kimisi, bizim nasıl olsa "otorite" olmadığımızı düşünerek lütfettiler. Eleştirinin kıyısından köşesinden kestikleri parçaları, eşlerine dostlarına kendi orijinal buluşları olarak sundular. Allah razı olsun. Emeğimizi unutulmaktan kurtardılar. Aslıyla hiç ilgisi kalmamış biçimsizlikte üniversite yankılarına kapı açtılar.

Tarih tezimiz ve antika tarih üzerine açılmış her problem ölü noktada kişiliksiz bırakıldı. Konuya "sol" veya "sosyalist" yazarlarımızın ilgisi, "*gömme töreni*" oldu. Antika tarih ne denli haşmet taslasa en sonunda bir heybetli mezar değil miydi? İşi olmayanlar, yeraltına tıklıdıkça onu kurcalayabilirlerdi. Ne kapitalizmin, ne sosyalizmin, ölüleri diriltmekle uğraşacak vakitleri yoktu.

Derken, "*antika tarih mezarı'nın*, Birinci Emperyalist Evren Savaşında aralanan kapısı, İkinci Emperyalist Evren Savaşı ile birlikte ardına dek açıldı. Sen misin gömdük, öldürdük, dirilemez diyen? Antika tarihte gömülü bilinen varlıklar birer birer ölümden sonra dirimle baş kaldırdılar. Kollarını kıpırdatamayacakları sanılan mezarlarından umulmaz canlılıkta akıncı eğilimleriyle fırladılar. Güneşin altındaki yerlerini istiyorlardı.

Uzun saçlı Çin'den, kıvrık başlı Afrika'ya, Amerika'dan Küba'ya dek, yeryüzünün "geri" yahut "Asyalı" denerek "ant/'ka"lığından başka değer verilmeyen ülkeleri mahşer yerine döndü. Tanrının terazisi önünde hesap vermekten çok tartışarak hesap soruyorlar-

dı emperyalist anayurtlardan, üstelik hiç beklemeye gelmiyorlardı. Bu "geri kalmış" "az gelişmiş" ülkelerde: Önce "Batı kapitalizmi" doğsun, "modern proleterya" büyüsün. Ondan sonra, Batılı anayurtlarda "sosyalizm" kurulursa, ve emperyalizm buyrultu verirse antika tarihten kalmış yığınlar belki sosyalizme geçer mi?

Niçin? Çünkü klasik burjuva mukaddesatından aziz "kişi mülkiyeti" ve de "özel sermaye" gelişmedikçe sosyalizm kuruntu olurmuş. Sahi mi söylüyorlar? Evet. En keskin mantık bunu emrediyor. "Batı'nın, burunlarından kıl kopartmaz değme sosyalistleri, en "ortodoks marksistleri bile, gerekince o kızıl kaplı **"Das KAPİTAL"** kitabının üzerine el basarak yemin ediyorlar ki, bu böyledir.

Onlar and içedursunlar, "geri kalmış" ülkeler niçin "az gelişmiş" bulduklarını gene o Marksizmden öğrenmişlerdi. Bildikleri gibi, doğru sosyalizme atılıyorlardı. Bu toptan bir "Mazlum Milletler; Ezilen Uluslar" akını idi. Avrupa, Ortaçağ'dan önce olduğu gibi kapitalizmin sonunda da, tarihinde ikincidir, yeni bir "Muhaceret'i Akvam: Ulusların Göçü" ılgarına, hiç beklemediği yönlerden uğramıştı.

O zaman kafalara dank etti. Yeryüzünde 500 yıllık "özel teşebbüs" cennetine bu geri "barbarlar" kulak asmıyorlardı. "Hürriyet için hürriyet" gevişi getiren Batı kapitalizminin, Osmanlı kapıkulları kadar süslü ve tıktıntılı ücret köleleri sürülerini kendi alın yazılarında uyarmanın yolu, işte antika tarih gelenek görenekli sömürge, yarı sömürgelerden geçiyordu.

7000 yıllık antika tarih yeni bir tufan yaratıyordu. O kaçınılmaz hengame 7000 yıllık yaşantısını güneşin altına seriyordu. Kimseden ne "kutsal kişi mülkiyeti" büyüsü, ne "vazgeçilmez özel sermaye" buyrultusu sormuyordu. Kendi göbeğini kendi kesiyor, kalkınmanın kapitalist olmayan yolunu deniyor ve açıyordu.

Ne idi bu, antika çağların barbar saldırılarını düşündüren önüne geçilmez davranış? Nereden geliyordu o geri kalmış ulusların hiç bir girişimde sosyalizmden geri kalmayan ayaklanması, şahlanması, sosyalistlenişi? Soranlara bakan yoktu. Bütün büyük ideolojik soruların karşılığını olaylar veriyordu. Çin'den Mısır'a, Cezayir'den Küba'ya dek tümüyle sömürge ve yarı-sömürge ülkeler yığınlarıyla ansızın kestirmeden sosyalizme atıyorlardı.

Önce dudak büküldü, sosyalizm olsa olsa zenginliklere boğulmuş,

Avrupa'da Batı'da beklenebilirdi. Aksine bakın ki, züğürtlükten bunalmış geri ülkelerde sosyalizm beklenmedik zaferler kazanıyordu. Hem öyle ki, ya sosyalizm zafer kazanıyordu yahut kazanmazsa, o ülke sömürgeci bir korkunç köleliğe düşüyordu. Yani işin lükse, kuru mantığa dayancı kalmamıştı. *Ya ölüm, ya sosyalizm!* parolası "*ya hürriyet, ya ölüm*" parolasının yerine geçmişti.

Bunun üzerine "Batı" denilen emperyalist dünyanın sağlı, solu bilginlerinin gözleri faltaşı gibi açıldı. Özellikle, Marksizme içten inanmış, sosyalizmi bir maske gibi kullanmayan batılı düşünürler doktrini bir daha kurcalamaya, elemeye giriştiler. Özellikle Marksizm *unutulmuş* yahut üzerine *oturulmuş* veya "içine bir mezar gibi girilip" gömülünmüş bulunan kimi metinleri yokladılar.

Sömürülen geri ülkelerin gözkarartıcı gidişine, Marksizm metinlerinde acep bir enek, benek, belge, işaret yok mu idi?... Onlar, müslümanın uçağı ve radyoyu Kur'ân ayetlerinde arayışının saf ve iyimser mantığına yatkındılar. Marx'ın dışında bir "hakikat" kalabilir miydi? Tam o sıra "**Grundrisse**"nin farkına vardılar. Varır varmaz ona sıkı sıkıya dört elle sarıldılar.

"*Hakikat*" orada kat kat maden filizi gibi yığılı duruyordu. Geri ülkeler özel mülkiyete metelik vermezse sosyalizme mi gidiyordu? Bu eğilimin kökü "**Grundrisse**"de anlatılan "*Doğulu*" yahut "*Asyalı*" bir üretim ve mülkiyet tipinden kaynak alıyordu. Demek "*Batılı*" (kapitalist) toplumu anlamak için olduğu gibi "*Doğulu*" (antika) toplumu da anlamak için Marx'ı okumalı idi.

TARTIŞILACAK TARİH TEZİ

TARİH VE TEORİ

Bilimcil Sosyalizmin yolu: Diyalektik Maddecilik. Diyalektik Maddeciliğe göre, olaylar boyuna değişirler. Onun için gerçeklik, yalnız bütün çelişkili gidişleri içinde ele alınırken, pratikle değiştirilmek zorundadır. Her şey gibi insanın ve toplumun kendisi de değişir. Ve bu değişme insanla ilgili olduğu ölçüde insanın düşüncesi ve davranışı ile yapılır.

Toplum gerçekliği -SON DURUŞMADA- hangi mekanizma ile değişir? Toplumun MADDE ÜRETİMİ temelinde DOLAYSIZCA etki yapan ÜRETİCİ GÜÇLER'le değişir. Üretici Güçlerin başında ne gelir?... İNSAN gücü... der demez, iki karakter göz önüne gelir:

- 1- İnsan önce planladığı tasarı ile yapacağını DÜŞÜNÜR,
- 2- Sonra, o tasarımın doğrultusunda DAVRANIR.

Marx'ın dediği gibi, insan emeğinin hayvan çabasından (Mühendisin arıdan ve örümcekten) ayırımı: Yapacağını önce kafasında tasarlayışında toplar. Engels'in dediği gibi, insan yemeyi içmeyi bile önce kafasından geçirerek yapar. Yapılacak işin kafada BİLİNÇLE tasarlanışına ve planlanışına TEORİ denir. Pratiksiz teori, YARAMAZ KURUNTUCULUK olduğu gibi, Teorisiz pratik de, bir ustanın deyimi ile "KAFASIZ İŞGÜZARLIK"tır.

Şimdi Teori nedir? Gerçekliği değiştirmek üzere tasarlanan planlı düşüncedir. Bunu söyler söylemez, gözönüne iki türlü GERÇEKLIK gelir:

- 1- Yaşanan gerçeklik,
- 2- Yaşanmış bulunan gerçeklik.

Asıl insana yararlı olmak üzere değiştirilecek olan gerçeklik, elbet içinde bulunduğumuz ŞİMDİKİ olaylardır. Ancak, şimdiki olaylardan hiçbirisi daha ÖNCEKİ olayların diyalektik ürünü bulunmaktan çikamaz. Her şimdiki olay, geçmiş olayların sonucudur.

BUGÜNÜN gerçekliği, ister istemez DÜNÜN gerçekliklerinden çıka-gelmiştir. Bugüne dek gelmiş geçmiş gerçekliklerin topuna birden bilim dilinde TARİH adı verilir.

Demek, nasıl teorısız pratik ve pratiksiz teori olamazsa tıpkı öyle gerçekliksiz Tarih ve Tarihsiz gerçeklik de bulunamaz. Bir ülkenin TARİHİ (dünkü olayları) GEREGİ GİBİ bilinmedikçe, o ülkenin GER-ÇEKLİĞİ (bugünkü olayları) iyi kavranamaz. Kavramak iddiasına kalkışılınca, gösterilen çaba veresiye alış-verişe benzer. Teori ezbe-re kuruntuya döner, Pratik karanlığa kubur sıkmaya.

Onun için, Bilimcil Sosyalizmin soyadı TARİHCİL MADDECİLİK'tir. Onun için TARİH incelenimleri, kimi alışkanlıkların yakıştırdığı gibi: Bir eksantrik müzecilik merakı, bir eskiler alayıcılık hevesi de-ğildir. Tam tersine insancıl düşünce ve davranışın ÖZÜ gerçeklik ise, gerçekliğin KÖKÜ Tarihtir. Tarihi unutmak, Teorinin ve Pratiğin kökünü kurutmak olur.

Türkiye'de Düşünce ve Teori basmakalıplılığı ve dolayısıyla da Pratik davranış tökezleyişleri en yaygın hastalığımızdır. Bunun OB-JEKTİF nedeni: Egemen çevrelerin her düşünce ve davranışı ya Nemrutça köküden kazıma, yahut kendi yozlaştıracılığı altında an-sızın şımartma eğiliminde olmasıdır. Ama, bir de SÜBJEKTİF neden var: Tarihçil Maddeci olduklarını açıklayanlar, genel olarak TARİH ve özellikle Yakındoğu ve TÜRKİYE TARİHİ üzerinde, bir YABANCIDAN gelmeyen sabırlı çabaya dayanamıyorlar. O zaman, ağızdan dolma toplar gibi, kulaktan kapma, hele şairane destan düzmeciklerini yahut ünlendirilmiş acayip romantizmleri Tarihle karıştıyorlar.

Oysa, KLASSİFİKASYON bilimi olarak TARİH henüz dünyada kurulamamıştır. Tarihi dünyada gelişigüzel olaylar kırkambarı: BİRİKİM bilimi olmaktan kurtarmadıkça, geri ülkeler içinde özellikle Türkiye'nin Tarihini anlamak güç oluyor. Türkiye Tarihini anlama-dan, Türkiye Gerçekliğini anlamak ise, ondan da daha güçleşiyor. Bu yüzden Teori total kalıyor, Pratik aksıyor.

TARİHİN GELİŞİMİ

Bütün bilimler gibi, elbet Tarih bilimi de gelişir. Tarihi: Nasıl olsa değişmez, bilinen şeylerin ezberlenip tekrarlanması saymak kadar gülünç bir yanılma olamaz. Hele: "Marks-Engels ustalar bir yol Tar-ihçil Maddeciliği kurduktan sonra kimin haddine düşmüş Tarihte

orijinal aydınlatmalara varmak" diyen o dindarca alçakgönüllülüklerle sapmak, bilimcil sosyalizmi kaçamağa çevirmekten başka sonuç veremez. Böylesine "sureti haktan görünmeler" her şeyden önce ustalara karşı, tapınç perdesi altında en iflah olmaz yobazca saygısızlığa düşmek olur. Ustalar "*Hafız'ı Kapital*" çömez papağanlar değil, Teoride, Pratikte kıyasıya savaşçı çiraklar için yolu açmışlardır.

Karl Marx, **Das Kapital**'in Önsözünde belirttiği gibi başlıca planını "*Modern toplumun yüzündeki peçeyi kaldırma*" uğrunda topladı. Ayrıca, ANTİKA TARİH üzerine klasik Tarihçil Maddeciliğin yaptığı dahiyane notlar, Marx-Engels çağındaki Tarih ve İnsan bilimlerinin veri sınırları ötesine çıkamazdı. 1887 yılları Tarihçil bilimlerin bellibaşlı iki büyük eksiği var idi:

1- *TARİH ÖNCESİNİN bilinmeyişi*: Tarihi değişmez kuralların ve kurulların "TEKERRÜRÜ" kılıfına sokuyordu. Tarihçil Maddeciliğin kökünden çürütmek istediği GENEL EĞİLİM bu idi.

2- *YAKINDOĞU TARİHİNİN bilinmeyişi*: Tarih gerçekliği gibi Tarih bilimini de Herodot'lar ve Beroz'larla başlatmak zorunda bırakıyordu. O zaman Tarih, Akdeniz çevresinden Batı Avrupa'ya doğru (*KÖLELİK-DEREBEYLİK-KAPİTALİZM*) üçgeniyle tekerlenmiş bir *ÖZEL EĞİLİM*den kurtulamıyordu.

Bu ŞEMA: Batı Toplumunun GERÇEKLİĞİ için gerekli TARİH gerçekliğini az çok sunabiliyordu? Nitekim Batı'da Sosyal Devrimciliğin Teorik ve Pratik bütünlüğü yeterince sağlanabiliyordu. Ne var ki, Türkiye *Orta Asya'dan* gelmiş insancıl güçlerin, derin kökleri Yakın doğuda olan *Küçük Asya* toplumu idi. Dalbudaklarımız Akdeniz ötelere, Orta Avrupa'ya dek uzanmış olsa bile, Marx'ın pek güzel belirttiği gibi, Tarihçil Kökümüz her zaman ANADOLU (Küçük Asya) oldu.

Spesifik olarak *TARİH bilimi* -bilebildiğimiz kadarıyla, bilmediklerimizi her zaman, herkesten öğrenmekle mutluluk duyarız- bugün Klasik Tarih Bilimi Batı'da (Kapitalizm'de) ve Doğu'da (Formel Sosyalizm'de) henüz yukarıda değdiğimiz iki genel ve özel eğilimden kurtulamamıştır. Tarih bilimi, 19. yüzyılın armağan ettiği tutunmuş, sevilir şemalardan bir türlü sıyrılamıyor. Yaşanmış gerçek Tarihin KİYASİYA MADDECİ DİYALEKTİK gidişi, okul kitaplarının mitolojik masalları ile örtülüyor.

19. yüzyılın insancıl bilimleri: Antropoloji, etnoloji vb. alanlarında hayli malzemeler yığılmıştı. Bu verilere 20. yüzyılla gelişen: Arkeoloji, Tarihöncesi vb. bilimleri katıldı. Marx'ın o verileri işle-

meye ömrü yetmedi. Engels, "adeta bir vasiyeti yerine getirirce" Morgan'ın keşiflerini alabora etti ve "Menşei vb." [**Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**] eserinin üzerinden 7 yıl geçmez, Tarihöncesi biliminde "adamakıllı ilerlemeler" olduğunu belirtti. Ya Engels'ten beri geçen 70 yılda yığılmış veriler, rafta mı kalacaktı?

Elimize geçenlere göre, Tarihçil Maddecilik öğrencileri, haklı haksız nedenlerle, Tarih bilimi yolunda ustalarının öğüdünü, bir dua gibi "Amin!" demekle izlediler. Ustalarının metinlerini ezbere tekrarlamakla Usseverliğin yücesine kanat geldiklerine inandılar. Bu Marxizm değil Mistisizmdi.

TARİHTE BATA - ÇIKA GİDİŞ

Marx'tan beri edinilmiş insancıl Bilim kazançları açısından bütünlümesine bir Tarih determinizmi ile bakılınca şu gerçeklik göze batar: *Tarih öncesi* ile *Tarih* (Antika ve hatta Modern çağlar) arasında, inanılmayacak kertede DİYALEKTİK etki-tepki ilişkileri vardır. Bu kaçınılmaz bir olaydır. Çünkü, Tarih öncesine son veren ve YAZILI Tarihi açan Medeniyet, ilkin Güney Irak'ın sübtropikal Irmağın dökülülerinde tek tük KENT (Cite)lerle doğdu. O kentçiklerin dışındaki uçsuz bucaksız Dünya Tarih öncesi (Barbar) Toplumlara kaplıydı. Onun için Tarih-öncesinin niceliği (kantite'si, kemmiyeti), çağımıza dek, Tarih (Medeniyet) niteliğine (kalitesine, keyfiyetine) etki yapmaktan geri kalamazdı.

Tarım ekonomisine dayanan Kent içinde Toprak ilkin TANRININ yani TOPLUMUN, (İslamlık'ta: "Beytül mali Müsliminin) idi. Yani ORTAK MÜLK idi. Kent içinde Tefeci-Bezirgan özel sermaye gelişince: Toplum sosyal sınıflara bölündü. Toprak mülkiyeti *ÖZEL KİŞİ MÜLKÜ* olmaya doğru gelişti. Geri kalan Kent dışı dünya ise *ORTAK MÜLKİYET* temeline dayalı kaldı. Bu durumun çelişkisi, 7 bin yıllık Antika medeniyetler Tarihi boyunca, ta kapitalizme dek toplumu bin bir çemberden geçirip, yaz-boz tahtasına çevirdi. Kadim tarih Kapitalizme gelinceye değin, medeniyetlerin bata-çıkı gidişleriyle yürüdü.

Neden bata-çıkı gidildi? Şundan: Medeniyet, sınıflar güreşiyle eridikçe, gürbüz çevre barbarlarınca yenildi. Barbarlıkla Medeniyet arasındaki temel çelişki *MÜLKİYET* ilişkilerinde toplanıyordu. Barbarlıkla Medeniyet arasındaki artı-eksi çatışmalar: *ORTAK MÜLKİYET*

ile ÖZEL MÜLKİYET arasındaki savaştan kaynak alıyor, üst yapıların bütünü, zaman zaman çelişik şanslarla yangın gibi sarıyordu.

Özel KİŞİ MÜLKİYETİne dayanan Medeniyet: İlk bir avuç olan sonra çoğalan, ama sosyal sınıf gelişmeleri yüzünden üretim temelinin de yozlaştırarak, bir kaç kuşakta kolayca yıkılabilir hale gelen bir toplumdur. ORTAK MÜLKİYETe dayanan Barbarlık: Gittikçe azalmakla birlikte, ilkin yeryüzünü kaplamış ve içerisinde sınıf çekişmesi bilmeyen bir kardeşler toplumdur dünyasıdır. Barbar insanlar, eşit kankardeşleri olarak, ölesiye dayanışmalı taze, esen güçtür.

Medeniyet: Devlet, Para, Yazı gibi silahlarıyla ilkin, barbarlığa karşı teknik, sosyal, teşkilatçı üstünlüğünü kazanıyordu. Çünkü Barbarlık dünyayı kaplamış bir büyük çoğunluk olduğu zaman bile, Barbarlardan her biri ufak Aşiret, Kabile, ve Kan teşkilatlarıyla dağınık ve özerk yaşıyorlardı. Bata çıka her gün biraz daha dünyaya yağ damlası gibi yayılan Medeniyete karşı Barbarlığın bütün olarak birleşmesi olağan değildi. O yüzden Medeni Devlet, Barbar Aşiretleri, kimi çıkarla, kimi zorla teker teker bozguna uğratabiliyordu.

Ancak bu çok uzun süremiyordu. Medeniyetin içinde özellikle Köle-Efendi çelişkileri azittikçe, Barbarlıkla ilişkiler tersine dönüyordu. Nicelik (miktar) olarak köleler, efendilerin on, yüz, bin katı artıyordu. O zaman ya Grekler'in Isparta Kenti'nde olduğu gibi, her dönemde köleler, fazla köy köpekleri gibi kılıçtan geçirilip azaltılıyordu; yahut Atina'da olduğu gibi: Demokrasiyi demagojiye çeviren soysuzlaşmalar, Kent içinde dirlik bırakmıyordu. Kent'ten büyük imparatorluklar konağına yükselmiş toplumların şurasında burasında üst ve alt sınıfların ayaklanmaları herşeyi çürütüyordu. Bu durum, Bezirgan medeniyetin kendi kendisini inkara başladığı DEREBEYLEŞME konağı oluyordu.

O zaman üst sınıfları birbirine düşmüş, kimsenin kimseye güveni kalmamış bulunan Medeniyet: Çevre Barbarlardan önce medet umuyor, aylıklı asker yetiştiriyor, "*kendi mezar kazıcılarını*" hazırlıyor; sonra yarı çağırılı Barbar baskınlarına uğruyordu. Örneğin Makedonya Barbarlığı İskender'in kişiliğinde Grek Medeniyetinin altından girip üstünden çıkıyordu. "ULUSLARIN GÖÇÜ" Roma İmparatorluğunu tuzbuz ediyordu... Derken Barbar Madekonyalının veya Hun-Cermen'in içine daldığı geniş medeniyet nimetleri ve bozuk insan sürüleri: Parasıyla, yazısıyla, devletiyle, kültürüyle, alışkan-

lıklarıyla gelenleri etkiliyordu. Fatihlikten Efendiliğe, (Şövalyelikten Derebeyliğe, Gaazi-İlb'likten Beylerbeyliğe, Paşalığa, Ayanlığa) doğru kayan barbarları, "MEDENİLEŞTİRİYOR"du. Ve bu çember böylece "TEKERRÜR" edip duruyordu.

TARİHİN DETERMİNİST BÜTÜNLÜĞÜ

Tarihin bata-çıkaya gidişine Akdeniz Medeniyetlerinden örnek verdik. Çünkü klasik Tarihte en iyi yazılı ve herkesin her an az çok öğrendiği olaylar Greko-Romen Medeniyetinde belirlidir. Medeniyet Tarihi biraz iç yüzünden incelenirse adım adım aynı gidişin kaçınılmazlığı görülecektir. Yakındoğu'nun Irak, Mısır, Uzakdoğu'nun Çin, Hint Medeniyetlerinin alinyazıları: Hep o Barbarlarla Medeniyetler, yahut: Ortak Mülkiyet ile Özel Mülkiyet arasındaki denizlerle karalar arasındaki Med ve Cezirleri andıran çelişme ve çekişmeler ile çizildi.

Klasik Tarih Bilimi o sikillerin (dönemlerin) farkında olmazlık edemiyor. Ancak Medeniyetlerin alt üstlüklerini: Tarihin insanlık ölçüsünde diyalektik bir bütünlük ve determinizm momentleri olarak ele almıyor. Ya kişilerin beceri ve beceriksizlikleri, ya kurum ve kuralların başarı veya başarısızlıkları yüzünden çıkagelmiş kör tesadüfler, kanunsuz kargaşalıklar, iyi olmuş yahut yazık olmuş uygunluklar veya terslikler sayıyor. O zaman Tarih, Kaza ve Kaderin cirit attığı bir kör dövüşleri alanına, şairce kahramanlıklar, yahut haince daltabanlıklar edebiyatına döndürülüyor. Tarih, artık kanunluğu ve determinizmi kavranır insancıl olayların bilimi olmaktan çıkarılıyor.

Batı Kapitalizmi için, Tarihi Mahşer yerine çevirme önyargıları beslemek yahut paradoksla hoş vakit geçirmek gibi çıkarlar sağlayabilir. Doğu için bu teorik bir boşluk ve karanlık olur. Özellikle Türkiye'nin ve Osmanlı İmparatorluğunun, genellikle "GERİ ÜLKELER" in ekonomik ve sosyal gerçekliklerini gereği gibi düşünmek ve hele davranmak istedik mi, her şeyden önce: O klasik burjuva Tarihçiliğinin SOSYAL DETERMİNİZM DÜŞMANLIĞI diyebileceğimiz eğilimini gidermek zorundayız.

Organizma, tek hücrelilerden maymuna ve insana doğru evrim yapmış canlı tiplerdir. Antika Tarihin tek hücresi KENT'tir. Yazılı Tarih Kent'ten çıkıp canlı tipler gibi çeşitli medeniyetlerle bata çıkaya gelişmiştir. Her çıkış kendinden önceki batışla ilgili bir evrim zincirinin halkasıdır. Tarih zinciri içinde batışların da, çıkış halkaları

kadar önemleri vardır. Batısla çıkışın çelişkili parçalılığı Tarih di-yalektiğinin bütünlüğünü ve kanunluluğunu belirtir. O kanunların güttüğü geçmiş gerçeklikler oldukları gibi kavranılmazsa, bugünkü ve yarınki sosyal gerçekliklerin (gerek Kapitalist Anavatanlarda, gerek Geri ve Sömürge ülkelerde) Teorik bakımdan değerlendirilmesinde eksiklerden kurtulunamaz.

Toynbee gibi, İntellicens Servis'in Sosyalist "Büyük Tarihçi"leri de: Tarihe bir determinizm arar görünürler. Onların araştırmaları: Klasik Tarihin yozlaştırılmış parçalılığından usanan kimselere, filozof ceplerinden çıkarıp sundukları YAKIŞTIRMA "Determinizmlerdir. Çünkü, bilinen sınıf nedenleriyle, uydurukçuluğa en elverişli alan, derme çatma klasik Tarih bilimidir. Oysa uydurukçuluğa hiç gerek yoktur. Tarihin kendi gerçek gidiş kanunları her kuruntudan güçlüdür. Yeter ki, onları izlerken skolastiğe ve metafiziğe kaçmayalım.

TARİHCİL DEVRİM KANUNU

Antika Tarihin en büyük gidiş kanunu: Barbarlıkla Medeniyet arasındaki çelişkilerde yatar. Kadim Tarih manivelasının kısa momentü Medeniyet, uzun momentü Barbarlık gücüyle ağır basar. O iki manivela kolu EKONOMİ adlı dayanak sivrisi üzerinde, kimi o yana, kimi bu yana alçalıp yükselerek işler.

Antika Tarihte, bir Medeniyet doğdu mu, ölünceye değin geçen olayların temel üretici güçleri, kurulu niteliğın (düzen keyfiyetinin) dengeliliğini az çok korurlar. Genel olarak *EKONOMİK* diye adlandırılan madde ilişkileri, -hiç değilse son duruşmada- Medeniyetin ÜSTYAPI ilişkilerini belirlerler. Kurulu düzenin üretici güçlerinden Coğrafya ve Teknik adlı maddecil üretici güçler çevçevesinde, belirli insancıl gelenek-görenek ve kollektif aksiyon üretici güçleri belirli bir gelişim biriktirir.

Bu birikim, Toplumun EVRİM (Tekamül) çağıdır. Klasik Tarih anlayışı, bu çağ olaylarının determinizmini, daha Tarihçil Maddecilik doğarken benimsemiş olmalı idi. Burjuva Tarihçiliğinin kıyışamadığı bu iş, ancak gene Tarihçil Maddecilikçe yapıldı.

Kadim Toplumun değişmez üretim temeli: Toprak ekonomisine dayanır. Üretimle bütün ilişkisi, uzaktan aracılık ve sömürçülük yapmak olan TEFECİ-BEZİRGAN sermaye: Olayların itisiyle, çok geçmez, Toprak mülkiyetine de sinsice el atarak EFENDİLEŞİR, DE-

REBEYİLEŞİR. Derebeyileşmenin azdırdığı sosyal sınıf çelişkileri: Bir çözüm yolu olan *SOSYAL DEVRİM* biçimine baş vuramaz. Çünkü Antika Toplumda, ne Kapitalizmin yaptığı gibi ÜRETİM SOSYALLEŞİR ne işveren sınıfının kendisine "Mezar kazıcı" olarak yetiştirdiği bir sosyal devrimci İŞÇİ SINIFI (Proletarya) gelişir.

O yüzden, Kadim medeniyetlerden her biri, hep içinden çıkılmaz kör dövüşleriyle, önce, arteryosklerozlu hayvan gibi duralayıp taşlaşırlar. Sonra kurulu medeniyet, eskimiş bir yapı, yahut kangrenleşen bir organizma gibi yer yer çatırdayıp dökülür. Birikim sona ermiş, Toplum DEVRİM (İNKILAP) çağına girmiştir. O zaman eski medeniyet çöker, yeni bir medeniyet doğar. Tarihin bu geçit konağı üzerine, Klasik Tarih pek çok olaylar anlatır. Ama, eski medeniyetin batışıyla, yeni medeniyetin çıkışı arasında bir *determinizm* aramaz.

Bu tutum, az çok anlayışla karşılanmalıdır. Engels, *geçit* olaylarının belirlendirilişindeki güçlükleri **Anti Dühring**'in önsözünde pek güzel açıklar. Yaşam ile Ölüm, Sağlıkla Hastalık, Çocuklukla Erginlik ve ilh. gibi herkesin açıkça görüp bildiği tabiat olaylarındaki NİTELİK (KEYFİYET) değişiklikleri bile metafizik mantıkla kestirilip atırılamaz. Çok kısa ve nazik GEÇİT olaylarında yatan *SIÇRAMA* ancak diyalektik momentinin yakalanmasıyla kavranılabilir.

Antika Tarihte, bir Medeniyetten ötekine geçişi sağlayan nitelik sıçraması: Araya Barbar adlı taze insancıl üretici güçler girmediğçe gerçekleşmemiştir. Çürümüş bir medeniyetin DEVRİLİP ortadan kaldırılması hep barbarların akınıyla kesinleşmiştir. O yıkılışlara Sümer'lerden Grek'lere dek "TUFAN" denilmiş, İslamlık'ta "KIYAMET" adı verilmiştir. Biz basitçe "TARİHCİL DEVRİM" terimini uygun buluyoruz. Çünkü medeniyetin yıkılışı da bir DEVRİM'dir. Ama, *SOSYAL DEVRİM*: Aynı Toplum içinde bir Sosyal Sınıfın ötekisini kaldırmasıdır. *Tarihcil Devrim*: Toplum dışından gelen daha geri, bir BAŞKA TOPLUM insanlarınca yapılır. Sırf *SOSYAL DEVRİM* olamadığı için, onun yerine TARİHCİL DEVRİM gelir.

Tarihin yüzeyinde Medeniyetle Barbarlık arasındaymış gibi geçen Tarihcil Devrim etki-tepkileri, gerçekte en derin üretici güçlerin yönettiği *ÖZEL MÜLKİYET* ile *KAMU MÜLKİYETİ* arasındaki karşılıklı etki-tepkilerdir. Bu çelişkili gidiş bütün Antika Tarih boyunca, Hiç aman vermeksizin sürüp gittiği için bir sosyal kanun gücünü taşır. Buna *TARİHCİL DEVRİM KANUNU* denebilir.

Tarihcil Devrim Kanunu, Medeniyetin başladığı günden, Kapi-

talizmin SOSYAL DEVRİM'ler çağını açtığı güne dek düzgün bir saat çalışmasıyla işler. Klasik Tarihte, birbirinden kopmuş, birbirine benzemez, hatta birbirinin zıddı olarak anlatılan bütün Medeniyetlerin birbirlerine bağlılığını, "Tekerrür" sayılan benzerliklerini ve çelişkileriyle bir arada bütünlük teşkil ettiklerini Tarihçil Devrim Kanunu belirler. Bu kanun bilimcil düşünceyle incelenip uygulandı mı, Tarih zincirinin bütün halkaları eksiksizce ve aksaksızca birbirlerine bağlanmış bulunur. Şimdiye dek çözümü askıda kalmış, hatta "Esrar", "Gayya kuyusu" sayılmış nice problemlerin iç zemberekleri yakalanmış olur.

Bu gerçeği iki çözümü yapılmamış büyük olayla örnekleyelim:

TARİHCİL DEVRİM NİÇİN OLUR?

Barbarlık geri ve insanlık evrimince ALT ve İLKEL bir Toplumdur. Medeniyet ileri, ÜSTÜN ve daha OLGUN bir Toplumdur. Nasıl olur da, geri barbarlık, ileri medeniyeti yener? Burjuva Tarihçiliği bunu kasıla kasıla bir içine işlenilmez bilmece-bulmaca saymaktan pek hoşlanır. O bilmecenin üzerine sürüyle yalan dolan aldatmacaları kuracaktır. Ancak Sosyalistler, hatta Plehanof gibi skolastikce marksistler bile o konuda bocalar.

Yanılışın nedeni, Tarihçil Maddeciliğin verdiği ÜRETİCİ GÜÇLERİ iyi değerlendirememekte toplanır-. Çoğu Maddecil Üretici Güçlere: Coğrafya ve Tekniğe aşırı değer veririm derken, İnsancıl üretici güçlerin canlı değeri küçümsenir: İnsanın Tarihçil Gelenek ve Görenek, Kollektif Aksiyon gibi üretici güçleri gözden kaçırılır-. Tarihi yapan İNSAN soyutlaştırıldı mı, yahut otomatlaştırılıp gölgeleştirildi miydi: Ya insanüstü güçlere yahut insanı hayvan yerine koyan sırf mekanik güçlere kayıp, kaba burjuva materyalizmine düşmekten kurtulunamaz.

Tarihte, insancıl güçleri en büyük dirençle savunan kimseler, barbarlar olmuştur. Barbar, ilkel de kalsa "SOSYALİST" bir KAMU düzeninin çocuğu idi. Eşitsizlik bilmiyordu. O yüzden yalanı ve korkuyu kendi toplumu içine sokmayan alabildiğine ülkücü yiğitti. Böyle yüce karakterli kişilerden derleşik olan Barbar topluluğu, ne denli az kalabalık olursa olsun: Var olan bütün üyeleriyle bir tek vücut gibi düşünüp davranıyordu. Medeniyet insanları ise, ne denli çokluk olursa olsunlar, içlerine kurt düşmüş kuru kalabalıkları.

Binbir çelişkiyle birbirlerine düşmüşlerdi. İkel Kamu düzeninin katıksız: Eşitlik-Doğruluk-Yiğitlik gelenekleri ve Kankardeşliğinden doğma yaman Kollektif aksiyon güçleri Medeniyet insanında tükenmişti. Yalnız KİŞİ ÇIKARI, PARA, DALAVERE, YOBAZLIK, ZORBALIK ile külah kapıp sömürü sürdürüyorlardı.

İnsanlık gelişiminin, Tarihçil gidişiyile tuttuğu yönde, YENİ Coğrafya ve Teknik üretici güçlere gebe olan yerlerde: Çürümüş medeniyet insanı ile gürbüz barbar insanın çatıştıkları göz önüne getirilsin. Medeniyet, üst Sınıflarının kendi efendiliklerini yalnız zor-baca sürdürebilmek üzere, kendi yurttaşlarına güvenemedikleri için, o bedeni ve ruhu sağlam Barbarları Medeniyete doğru ister istemez çağırılmış, onlara medeniyet bozgununun bütün iç yüzlerini öğretmiş buldukları düşünölsün.

İnsancıl üretici güçlerin, Diyalektik Sıçrama momentinde (Marx'ça pek güzel işaret edildiği gibi) SAVAŞI keskin bir EKO-NOMİ gücü yaptığı sıralar sık sık patlak verirler. Öylesine neyrenk Tarih noktalarında: Çökkün Medeniyetin coğrafyası aşınmış, yeni coğrafyalar ve medeniyetçe geliştirilmiş teknikler barbarın eline geçmiştir. En yüksek kertesinde bunalım, ortada, insancıl üretici güçlerden başka tutamak bırakmamıştır. Bu şartlar ortasında Medeniyet insanı, hiç beklemezken, ansızın Barbar insana yenilecektir ve yenilmiştir. SOSYAL DEVRİM'ini başaramayan Medeniyet TARİHCİL DEVRİM'le yıkılacaktır.

TARİHCİL DEVRİM NASIL OLUR?

Medeniyetlerin yıkılıp kurulmaları kaç türlü olur?

Kadim Tarih gerçekliği, yakından izleyince, orada başlıca iki türlü TARİHCİL DEVRİM tipi karakteristiktir: 1) *Orijinal* bir yeni Medeniyet doğuran Tarihçil Devrim; 2) Eski Medeniyetin *Rönesansını* doğuran Tarihçil Devrim.

Her Tarihçil Devrimin bir ŞARTLARI bir de SEBEPLERİ vardır. Tarihçil Devrim *Şartları*: Toptan İnsanlığın ulaştığı *GELİŞİM ÇAĞININ* şartlarıdır. Tarihçil Devrimin *Sebepleri*: Yeni gelişimlere gebe Coğrafya ve Teknik üretici güçlerle, o güçleri ele alabilecek TARİH ve İNSAN üretici güçlerle, o güçleri ele alabilecek TARİH ve İNSAN (Gelenek, Görenek, Kollektif Aksiyon) üretici güçleridir.

İki tür olan Tarihçil Devrimin: ORİJİNAL bir Medeniyet mi, yok-

sa bir MEDENİYET RÖNESANSI mı doğuracağı: Bir yandan Medeniyetin ulaştığı *Tarihçil düzeye* öte yandan devrimi yapan barbarlığın ulaştığı Sosyal düzeye göre belirlenir.

1- ORİJİNAL MEDENİYETE VARAN TARİHCİL DEVRİM:

Medeniyet: Arapçanın pek bilinen deyimini ile "MEDİNE"den (Türkçesi KENT'ten, Fransızcası C/'te'den) çıkar. Medeniyetin birinci çağı, ilk düzeyi: *KENTLEŞME* (Medineleşme-Siteleşme) konağıdır. Medeniyet, Kentleşme çağının *TARİHCİL DÜZEYİNDE* ise, Medeniyeti yıkmaya çağırılı barbarların öncülüğü ve güdümü YUKARI BARBARLIK KONAĞININ *SOSYAL DÜZEYİNDE* bulunuyorsa; Medeniyetle Barbarlık arasında patlak veren savaş üzerine olan Tarihçil Devrimin sonucunda ortaya bir *ORİJİNAL MEDENİYET* doğar. Sümerleri yıkan Semit Barbarlarının AKKAD medeniyetini kurlmaları gibi. Acem medeniyetini yıkan Hicaz Araplarının İSLAM medeniyetini kurlmaları gibi. Yukarı Barbarlık: Tarımı keşfetmiş, Kent kurabilmiş toplumdur. Bu toplum kendi Kentinin kurulları ve kurallarıyla orijinal bir medeniyet kurar.

2- MEDENİYET RÖNESANSINA VARAN TARİHCİL DEVRİM:

Kentlerde doğan medeniyet zamanla Kent birimini aşındırır-. O zaman Kentlerin santralizasyonu başlar. O klasik anlamıyla "İMPARATORLUK" adı verilen kentlerin açılışları çağına gelmiş bir medeniyetin *TARİHCİL DÜZEYİNE* gelinmiş ise, medeniyeti yıkmaya çağırılı Barbarların öncülüğü ve güdümü *ORTA BARBARLIK* konağının *SOSYAL DÜZEYİNE* ulaşmış bulunuyorsa: Medeniyetle Barbarlık arasında patlak veren savaş gene bir *TARİHCİL DEVRİM* yapar. Ancak bu devrimin sonucu olarak doğan şey, yeni bir medeniyet olamaz; eski yıkılmış orijinal medeniyetin bir *RÖNESANSI* olur. Türk ve Moğolların İslam medeniyeti sonunda kurdukları "*TAVAİF'UL MÜLUK*" adlı, İslamlığın *DİRİLİŞİ* devletleri gibi! Cermenlerin, Macarlar'ın yıktıkları Roma medeniyeti üzerinde kurdukları "*FEODALİTE*" adlı Kadim Romanın *DİRİLİŞ* devletleri gibi.

Orta Barbarlık: Çobanlığı keşfetmiş, Göçebe toplumdur. Kendisinden iki Tarih basamağı yukarıda bulunan eski medeniyetin uçsuz bucaksız tarım ve kültür ilişkilerini kapsayacak kurul ve kurullar Orta Barbarlıkta yoktur. Onun için çökmüş medeniyetin değerlerini kurtarıp, barbar aşısı yaparak diriltmekle yetinir.

Her kanun gibi, Tarihçil Devrim Kanunu da, genel çizileriyle

verilirken, az çok soyutlaştırıldı. Marx da, Kapitalist düzeni bir "MATAHLAR YIĞINI" olarak anarken bir soyutlaştırma yapmıştı. Kapitalizmin egemen olduğu her ülkede ise, en başka çeşitli kapitalist ve sosyal biçimler vardı. Tıpkı öyle, Tarih boyunca Tarihçil Devrimin ana kanunu sürüp gitmekle birlikte, her ülkede ve ayrı zamanlarda en çeşitli somut ilişkilerde katışık bulunmuştur. Nüans ayrımları taşıyan sayısız orijinal medeniyetlerin ve medeniyet rönesanslarının sonsuz türleri, genel Tarihçil Devrim Kanununu çürütemez: Tersine, bütün zenginlikleriyle somutlaştırıp ispatlar.

Görüyoruz. Konu, yeryüzünün ileri yahut geri bütün ülke insanlarına açık araştırma alanıdır. 20. yüzyılda Tarihçil Maddeciliği kavramış bir insanın orijinal araştırma yapması hem hakkı, hem görevi ve gücü içinde sayılmalıdır. Türkiye aydınının, Batılı Bilgin önünde yamyası AŞAĞILIK DUYGUSU kadar, kendi toprağındaki düşünöre karşı, karlı dağları ben yaratırım sanan AŞAĞILIK KOMPLEKSİ artık Türk MİLLİYETÇİĞİNE sığamaz.

Bu alanda, bütünlüğüne tutarlı başka araştırmaya rastlamadık. İnşallah vardır. Varsa, karşılaştırmalar yapılması için ne mutlu şeydir. Yoksa, Osmanlı yobazının "BİD'AT"tan ürktüğü gibi sırf "gavur icadı" olmadığı için değil, gerçeklere uyup uymadığına göre eleştiriye uğratılmalıdır bu görüş.

ÖZÜR DİLEĞİ

"*Tarihte yeni bir görüş*" iddiasına kalkıştığımдан ötürü özür dilemekten kendimi alamayacağım. Türkiye'de "*Perpet-Mobil*" (motor-suz işleyecek makina) keşfedenler oldu. Tarihteki *yıl sayılarının* insanlık alını yazısını etkilediğini, elde rakam ispata çalışan kitaplar çıktı... Yıllar yılı uzun emek de yetmiyor. Geçende okuduk: Tarihte adı anılmış bütün kişilerin tüm *şecerelerini* alt alta dizip listeler yapan yurttaşımız, bizden de aşırı: Tam 50 yıl araştırma yapmış!.. Piring tanesinin üzerine "*Yasin-i şerif*" yazmış insanlar ülkesindeyiz. Harflerin büyüüne gönül ve ömür vermiş "*Hurufiyun*"lar iklimindeyiz. Daha dün evren kültürüne önümüzde diz çöktürüp, yer öptürmüş resmi "*Güneş Dil Teorisi*" bu toprağın ürünüdür. Ve ilh., ve ilh...

Bunca türlü çabaları esirgemeyen o çok şaşkırtıcı emeklerden "biri de benim!" dercesine, antika tarihin gidiş kanunlarını konu edinmek, hele öne sürmek hiç de değme babayiğitin göze alabileceği kadar kolay olmayacaktı. Biraz mesleğimdir, bilirim: En hafifinden "Paranoid hezeyan" suçlandırması ile damgalanmak işten değildi... O güçlüğü de en sonra göze almak gerekti.

Araştırmanın alanı *antika tarih*: İ.Ö. (İsa'dan önce) 4-5 bin yıllarında başlar, İ.S. (İsa'nın doğumundan sonra) 14. yüzyılda biter. Bu alanda araştırılan başlıca konu: 6-7 bin yıldır. İnsanı umutsuzluğa düşüren bir saat intizamı ile boyuna "*tekerrür*" eden medeniyet "yıkılış" ve "yeniden kuruluş"larıdır.

Ancak, 70 yüzyıllık Doğu da, her emeğin bir "trajedi"si olmuştur.

Bizim tarih emeğimizin trajedisi Şudur: Konumuz bilginler ölçüsünde tartışılırsa aydınlanabilir. Ülkemiz, üniversite dışında "bilgin" kabul etmez. Üniversitemizin "bilgin"i ise, öğrencilerine Batı bitiklerinde basılı dersler okutmaktan başka şeyle ilgilenmez. Spor totocu yarışlarda boğulup, Holivud sularıyla kafa yıkama ameliyesine uğratılmak istenen gençlik, azıcık düşünmeye kalkışsa, okul kitabından ötesine karıştırılmaz. Onun için; gerçek bilgi kıtlığının

üstünde taç ve taht kurmuş felsefe derebeyliğinden geçtik, şiir yahut roman düzeyini aşmak küstahlığını deneyecek herhangi bir düşünce, masalların: "Ata et, ite ot" vermek deyimine dönüyor.

O zaman kiminle konuşulacak?

Aşağıdaki emeğin trajedisi burada: İnsanoğlu sosyal hayvan. İlla birisiyle konuşacak... Dinleyen varmış gibi...

TARİH ÖNCESİNİN İNKARI

Tarihcil Devrim: İnsanoğlu eline kalemi aldığı günden beri yazılmış, üzerinde düşünüldükçe heyecan uyandırmış, en büyük konu. En büyük dinlere temel olmuştur.

Tam izahına kavuşamayışının birinci sebebi: İnsanlığa içinden çıkageldiği kendi kaynağının, tarihöncesinin unutturulmasıdır. Bu unutturuluş: Tıpkı, bugün Amerikan prosperitesinin kendi yurttaşına yüksek ücret sağlayabildiği için ve başka milletlerin gözünü o maddi yaşama standardı ile kamaştırabildiği için sosyalizmi yadırgatıp unutturabilmesine pek benzer. Medeniyet, birdenbire tekelinde tuttuğu bol ürünler ile öyle insanüstü inançlar yaratmıştı ki, çevresindeki barbarların yoksulluğunu, o inançların yokluğundan ileri geliyormuş gibi gösterebilmişti. Sonra, medeniyete inancı yok olan barbarların kendilerini de yok etmeye girişmeyi, dünyanın en tabii gidişi saymıştı.

Keldan rahibi Berose anlatıyordu: Karga başlı, köpek vücutlu, balık ayaklı vs. acayip yaratıklar yeryüzünün ilk varlıklarıydı. Allahlar, (medeniyet mümessilleri) onları yok ettiler. Bu yok edilenler, karga, balık, köpek vs. Totemli medeniyet öncesi *KAN* teşkilatlarıydı. Irak'taki olayın tıpkısı Mısır'da başka çeşit oldu. Tanrı Oziris'in kırıp geçirdiği, bazısı ile uzlaştığı, bazısı tarafından parparça edildiği "kötü" hayvan - tanrılar da aynı tarihöncesinin Totem - Kan teşkilatlı barbar toplumlardı... Irak ana, Mısır kız medeniyetlerinden sonra gelenler, daha aşağı kalmadılar: İslamlık "*müşrik*"liği, hıristiyanlık "payen"liği aynı mutlak yok edilme taşıladı. "Müşrik"te, "payen"de, Tarihöncesindeki *kan* teşkilatlı ilkel sosyalist toplumlardı.

Böylesine "tanrı" bir hırsla, yok etmesine yasak edilen tarih öncesi tam 6 bin yıl düşürüldüğü sansürden kurtulamadı. Medeniyette, nereden geldiği bilinemediği için, içine düşürüldüğü izahsızlıktan ve mistifikasyondan kurtulamadı. Tarihcil devrimin hala

iyice kavranamayışının mekanizması bu İNKAR sansürüdür. Batıda sanayici kapitalizm, Antika medeniyet geleneklerini temizleyip, tabiat ve tarih gerçeklerini henüz aydınlatmaya, sansürü kaldırmaya girişiyordu ki, büyük sanayinin ekonomi ve toplum krizleri başgösterdi. Kapitalizm kendi yaptığı *sosyal devrimle* yıktığı antika bezirgan çağın *tarihcil devrim* geleneklerini ve sansürlerini diriltmek zorunda kaldı. 19. yüzyıldan beri insan kültürü, tarih bilimlerinde ileriye değil, geriye çevrilmek istendikçe, tarihcil devrim çerçevesinden başka tutar, spekülasyon yapılacak yer kalmadı. Medeniyetlerin insan şuuruna sığmazlığında, hemen *tabiatüstü* (surnaturel), *madde-ötesi* (metafizik), insanüstülükler arandı ve yakıştırıldı.

O bakımdan yüce modern batı bilginliği dururken, tarihcil devrim kanunlarını bulmak: "Sana mı kalmış?" diyecek, sağlıklı-sollu erbab aydın yurttaşlarımızın yüksek aflatlarını dileyerek: "İşte, bize kalmış!" diyebiliriz.

DÜNYADA TARİH SENTEZİ MÜMKÜN MÜ?

İslam medeniyeti İbn-i Haldun'la birlikte orijinalitesini bitirdi. Türkiye, İslamlığın yalnız rönesansını yapmakla yetindi. Yeni orijinal medeniyet Batı'da kuruldu. Türkiye'de, batının sezemediği arı bilim görüşü, ekzakt bilgi ve teknik bulgu kolayca göze alınamaz.

Tarih bilimleri bakımından, hele tarihcil devrim kadar "sehl'i mümteni" [Kolaymış gibi görünen aslında çok güç olan] bir olay için iş değişir. Antika medeniyetler tarihinin bütün "sır"ları ve anahtarları tarihöncesindedir. Tarihöncesi ise, daha dünkü "keşif" olmuştur. Morgan'ın tarihöncesini ilk defa çim çiy aydınlatan "**Ancient Society** (Kadim Toplum) adlı eserinin çıktığı yılda, Petersburglu banker Schliemann'ın yeraltındaki Mycenes medeniyetine ilk kazmayı vurduğu yıl da: 1877'dir. Tarih öncesinin yer üstünde ve yer altında belgeleriyle keşfinden onlarca yıl geçti.

1- "*Morgan'ın keşifleri, şimdi İngiliz tarihöncelerini tarafından evrencilce kabul edilmiş bulunuyor. Ama, o tarih öncesi bilginlerinden hiçbirisinde, bu fikirler devrimini Morgan'a borçlu olduğumuzun itiraf edildiği görülüş şey değildir.*" (F. Engels, "**L'Origine. etc...**, İkinci önsöz, XXXII, 1891). "*Hatta denilebilir ki, o büyük ilerleyişinin müellif titrleri? (kimin tarafından yapıldığı) gizli tutul-*

duğu ölçüde, kendisi herkeste kabul yüzü görüyor." (age, XXXV.)

2- *"Schliemann Mycenien medeniyetinin Arslanlar Kapısı'nı kazmalarında: Çağdaş arkeologlar onu manasızlık yapıyor saydılar." (C. W. Ceram, L'Aventure de l'Archeologie, Fransızcası: H. Daussy, Basım: Londra 1957, Kolonya 1958, s. 63). Adam bizim Hisarlık köyünde Truva yıkıntılarını bulalı aradan 20 yıl geçmişti. "Dar kafalı ve inatçı bir Alman kapiteni olan Ernest Boettischer'e bakılırsa, Hisarlık'ta ortaya çıkarılan kalıntılar, eski bir çömlekçi fırınından başka bir şey değildi. 1899 yılı Schliemann, Boettischer'i Hisarlığı ziyarete çağırdı. İnadından dönmez adam, mahallinde hazır bulunan birçok arkeologların öne sürdükleri argümanlara (belge sonuçlarına) karşı sesini çıkarmaya cesaret edemedi. Ama, Almanya'ya döner dönmez, eski tezini, tekrar ele aldığı bir risale yayınladı." (C. W. Ceram, age, s. 58).*

Tarih olayları karşısında "modern" bilim namusu biraz böyleydi.

Ötede araştırmalarla yeni buluşlar durmadı. Troie 1872'de bulunmuş idi. Mineonne medeniyetini Evans 1900 yılı keşfetti. *"İngiltere'de 1924 yılı İndus vadisindeki şehir yıkıntılarının terekeleri üzerine Sir John Marshall'ca yapılan yayının neticesi daha hayret uyandırıcı oldu"* diyen Edinbourg üniversitesinde tarihöncesi - arkeoloji profesörü V. Gordon Childe, 1935 yılı şu satırları yazdı.

"5 yıl önce bilinmeyen Asurya ve Bülucistan tarih öncesinin etüdü taslaklaştırıldı." "Yakındoğunun kültür gelişimi, 5 yıl önce bizim sanmış olduğumuzdan çok daha karmaşalıdır. Onun için biz, cevap vermeksizin meseleler koymaya, yorumlamayı denemeksizin olayları sunmaya mecbur kaldık." V. G. Childe, "L'Orient Prehistorique", Paris 1935, s.12).

Burada iki şık önümüze çıkıyor:

1- Bay Childe gibi, İngiliz **agnosticisme**'ine (bilmemci felsefesine) uyup beliren en besbelli münasebetleri, dilimizin ucuna gelmişken saklayıp söylememek... Böyle bir davranış hücre üzerine her gün yapılan yeni keşiflerin sonu alınmadıkça, Darwin'in bulunduğu "Struggle for Life" (Yaşama Kavgası) ve "Natürel Seleksiyon" kanunlarını mesele yapmaması ve yorumlanmaması olurdu. Darwin bile, bütün canlılar nev'ilerinin nasıl birbirlerinden milyonlarca yıllık "Tabii Arınım" yoluyla çıktığını ispat ettikten sonra, her gün *"Yehuva Tanrı insanı kendi suretinde yarattı" (Genese, I/27), "Ezeli Tanrı insanı toprağın tozundan biçimlendirdi" (Ge-*

nese, 2/7), "Tanrı yapmış olduğu eseri yedinci günü başardı: Ve yedinci gün yapmış olduğu bütün eserlerinden ötürü dinlendi." Amin! (Genese, 2/2) diyerek kilisesine devam etti. Fakat, bulduğu "Nev'ilerin Tekamülü"[Türlerin Evrimi] hakikatini, ne kadar eksik olursa olsun yayınlamaktan geri kalamadı. Matematik ve fizik gibi keskin olaylı bilimler dahi, her gün yenilenen ipotez (faraziye)ler, teori (nazariye)ler üzerine basa basa yürür.

Dağlar gibi yığılmış tarihöncesi bulguları ile, kütüphaneler dolusu tarih belgeleri arasındaki münasebetleri ve bağları, bir görüşü olanın yorumlamaması ve bunu sırf yeni keşifleri beklemek bahanesi ile yapması, ilkin görünebileceği kadar savunulacak bir bilim dürüstlüğu, yahut bilgin iffeti değildir. Yorum varsa, gerçekse yapılır. Eksiği çıkarsa düzeltilir.

2- Tarihöncesi buluşlarının 1935 yılı bile düşüncelerde devrim yapacak seviyededir. Arkeoloji o kadar yeni bir bilimdir. Bilimse, çoktan "bir tek dünya" olmuştur. Hiç değilse tarih bilimleri bakımından ileri ülkelerle geri ülkeler arasında, antika çağın Hint, Çin, Yakındağu medeniyetleri arasındaki gibi mesafe ve habersizlik kalmamıştır. Tarih laboratuvarları yeraltı kazılarında işler. Bu kazılar bizim toprakları eğer.

Biliyoruz. İndus vadisinde, Aryenlerden önceki Hint kültürünü 1921 yılı bir Hintli: Daya Ram-Sahni tarif ettiği halde, bu keşfin Batı'da "hayretuyandırması" için. Bir İngiliz'in: Sir John Marshall'ın 1924 yılı yayın yapması gerekir. Geri ülkenin sesi çıksa bile, kolay duyurulamaz. Gene de, küçük ve geri ülke aydınlarının yapacağı iş yok, denemez. 1876 Ağustos günü: "Arslanlar Kapısı"na ilk kazmayı vuran Scheilemann 5 mezar buldu. 1877-78 yılı: Yunan konservatuvarı Panayotes Stamatekes, altıncı bir çukurlu mezar (tambr a fosse) keşfetti. Daha sonra, Chrestes Tsountas olağanüstü değerli tasrihler yaptı. Mycenien medeniyeti üzerine nisbeten sarih ilk görüşü Tsountas'a borçluyuz." (C.W. Ceram, **Avent. d'Archeo.**, s. 63).

Tarihin bata çıka gidişinde,dünyanın gece ile gündüzü gibi sebep netice zincirleşiş gösteren bir kanunluluk görmek ve bu kanunluğun en canlı yayını medeniyetle barbarlar arasındaki zıtlıkta bulmak, geri bir ülke insanından da gelse yadırganmamalıdır.

TÜRKİYE'DE BUNA LÜZUM VAR MI?

Geri kalmışlığın en yakıcı problemleriyle kıvranan bir ülkede 500 yıl önce sona ermiş bir çağ günün meselesi olabilir mi?

Geri ülkelerde antika tarih sanıldığı kadar uzak değildir. Sömürgelerin "gelişmemiş ülke" durumuna itilmeleri, yeryüzünün beşte dördünde antika tarihin kalıntılarını günün konusu olmaksızın çıkarmamıştır. Hemen hemen (Hint ile Çin bir yana bırakılırsa) bütün antika medeniyetler tarihi, Osmanlı ülkesinin tabii sınırları içinde olmuş bitmiştir. Osmanlı toplumu ise, antika tarih cycle'ını kapamış, antika toplumların kumkumasıdır. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğunun beyni olan İstanbul ile, yüreği olan Anadolu toprakları üzerine kuruldu. Batı kapitalizminin 500 yılda geliştirdiği münasebetleri, Batılı hukuk normlarını 5 yılda Türkçeye çevirmek ve 50 yıl yürürlüğe geçirmek: 5000 yıllık antika ekonomi, politika, kültür, din, ahlak ve ilh. gelenek-göreneklerini, toplumumuzun *enkonsiyasına* [alt şuura] püskürtmekle kaldı.

O bakımdan, Türkiye'yi antika tarih kadar canevinden ilgilendirecek ikinci bir konu bulunamaz dersek, paradoks yapmış sayılmamalıyız. Başımızda estirdiğimiz hava ne olursa olsun, toplumumuzun içi, genel olarak antika medeniyetlerin özellikle Osmanlı antikalığının anıtlaşmış örneğidir. En modern millet, herşeyden önce bir tarihcil oluşumdur. Maddemize ve ruhumuza en ağır basan gerçeklik, antika tarihtir. En az 200 yıldır ne idiğini bir türlü bilemediğimiz "*Batılılaşmak*" sözcüğü: Antika toplumdan yakamızı kurtarmaktır...

Şimdi, burada önümüze çıkan şey, *sosyal psikanaliz* oluyor. He kimlikte, psikanalizle deliliğin tedavisi: *Enkonsiyana* (alt-şuura) püskürtülmüş etkilerin müşhiş baskısından kurtulmak için, o etkileri *şuura çıkarmaktır*. Çünkü, bir temayülü alt-şuura püskürtmek yok etmek değildir: Tersine, püskürtüldükçe daha yaman tepki yaparak en korkunç infilaklara kapı açan bir dinamizm kazandırmaktır. Bizim hep bir ağızdan: "Oldu da bitti, Batılılaştık: Maaşallah!" temposuyla antikalığımızı enkonsiyanımıza püskürtüşümüz öyle bir sonuç vermemezlik edemezdi. Sosyal hastalıklarımızı tedaviden önce ve tedavi için doğru teşhis etmeliyiz. Bu teşhiste en büyük yardımcımız antika tarih incelenimi olur.

EKONOMİK İLGI

İki kısa karşılaştırma yapalım:

ÜRETİM TEMELİ: Bütün kadim imparatorluklar gibi, Osmanlılığı da toprak meselesi kurdu, toprak meselesi yıktı. Osmanoğullarının (herhangi sosyalist bir şuur iddiası dışında) Sırf tarihöncesi il-

kel sosyalizminin toprak özel mülkiyetine önem vermeyen göçebe toplumundan geldikleri için, yaptıkları tarihçil devrimcik yoluyla kendiliğinden uyguladıkları *DİRLİK DÜZENİ* köklü toprak devrimi oldu. Gittikçe derebeyileşildi. Dirlik düzeni kankıranlaştı. Dirlik düzeni yerine sözde derebeyleşmeye çare olarak: *Kesim düzeni* geçti. Mukataacılık kamu topraklarını *Bezirgan-Tefeci* sermayenin emrine verdi. Roma'nın, Bizans'ın bir türlü tam gerçekleştiremediği *para iradi* uygulandı. Kamu toprakları "malikane" adıyla Tefeci-Bezirgan önsermayenin önce sözde gelgeç ve kiracı olarak tasarrufuna, sonra ebediyyen tasarrufuna, en sonra, "Batılılaşmak" parolası ile mülkiyetine aktarıldı. Hazinesi toprak gelirine dayanan Osmanlılık, bağıra çağıra çöktü.

Bugün Türkiye'de toprak meselesi budur. Cumhuriyetin tarih gelişimi bakımından birinci vazifesi; "*Mütegalibe*" elinde kördüğüm olmuş toprak meselesini çözmektir. 40 yıl köylüye uzaktan platonik aşk ilan edip, "Efendi" ağıdı okuduk. Bu durum, çalışan köylüyü Antika Eti, Asur, Babil münasebetleri içinde, fakat Babil'in sulama kanalları bulunmadığı için, gittikçe "Erozyon" (aşınma, verimsizleşme) gösteren susuz çölde "yeşil kurbağa" iniltisiyle bıraktı. Demokrasi sayesinde, "Hacıağa" adını alan "Eşraf ve Mütegalibe"ye "oy davarı" sağladık. Hala köyde kalkınmayı 5 bin yıllık Tefeci-Bezirgan eliyle yapacağımızı umduk. "Toprak Reformu" sözcüğü kara kaplı kitaba girince, mesele kalmadı. Köy faciamız budur.

Modern Batı medeniyeti, Avrupa'daki Antika Tefeci-Bezirgan sermayeyi kökünden kazıyan *sanayi* sermayesi girişkinliği ile doğdu. Demek, sahiden "Batılılaşmak" istiyordusak, herşeyden önce toprağımızı ayırık otu gibi bürümüş ve yabancı sermaye yılanını cangahımıza işletmiş bulunan o Acente - Bezirgan, Tefeci - Banker önsermayeyi tasfiye etmektir. Tasfiye şöyle dursun, milli sanayimizin can düşmanı, rakip ecnebi şirketlere öncülük ve ardcılık eden, büyük şehirlerin sömürge artığı kodaman bezirganlarına "kayıtsız, şartsız egemen" akıl hocası ve güdücü olmayı sağladık. Şehir faciamız budur.

Ekonomi temellerimizdeki çıkmaz, böylece antika medeniyetler tarihinin bitmez tükenmez işkenceli kadim çıkmazı olur.

ÜSTYAPI İLGİSİ

SOSYAL ÜSTYAPI: Kadim tarihte *galip* gelen akıncı azınlık *üst-sınıf* olmadan önce, *devlet* sınıflarını teşkil etti. Osmanlıda "Devletlu" dört sınıf oldu: *İlmiyye* (bilim sınıfı), *Seyfiyye* (savaş sınıfı), *Mülkiyye* (idareci sınıf), *Kalemiyye* (maliyeciler sınıfı). Bu dört devlet

bölüğü dışında kalan "Reaya" yurttaşlar "ecnebi" sayıldı. *Osmanlı idaresi*, dördüzlü devletlular arasında oynanan bir oyun, satrançtı.

Çok geçmedi: Devletlular "hadem, haşem" lüksünü arttırdıkça hüdayinabit sosyal adalet gitti. Üst tabakalar derebeğileştikçe tepişmeler arttı. "İlmiyye" ile "Seyfiyye" gündelik "alüfe" ile geçiniyordu. Derebeyileşme ve Tefeci-Bezirgan çapulu toprak gelirini budadıkça, masraflar için "züyuf akça" (kalp para) çıkarıldı. "Alufe"ler bu alım gücü düşük para ile ödendiğinden, Seyfiyye ile İlmiyye ikide bir "kazan kaldırdı". Birkaç vezir kellesi uçuruldu. Ayaklananlara "ihsan'ı şahane", "mansıp" dağıtıldı. Gelgeç olarak mesele örtüldü.

Türkiye Cumhuriyeti: Osmanlı sosyal münasebetlerini ürkütmek-sizin, sırf siyasi yüzeydeki reformların tutunabileceğine inanmış' "zafer" yiğitlerince kuruldu. Halka "ecnebi" denilmedi. "Saray"ın kayırmadığı aydınlar, memurlar ve halk siyasete "yabancı" tutuldu. Tek parti devri gözde mütekait ve büyük memurlar politikasını yaşattı. "Zafer" yiğitleri, Mustafa Kemal'e "Gazi" denildiği ilk ülkücü günlerde kadim tarih mütegalibesini "vesayef"le idareye çalıştılar.

Çok geçmedi, Osmanlı islahatçılarının yıkılışa tek sebep saydıkları "Kapıkulu" çoğalmasını andıran, memur çokluğu çığlaştı. Artan "Devletçilik" yükünden hoşnutsuzlaşan halk, kadim Osmanlı üst-sınıflarının dış yardımlara tutunarak "şartsız kayıtsız" iktidara gitmelerine ("denize düşenin yılanı sarılması" kabilinden) oy verdi. Çok parti oligarşisinin azıttığı vurgun ve pahalılık altında maaş ve şereflerinin yıprandığını gören "üniversite" (bilim sınıfı "İlmiyye") ile "Silahlı Kuvvetler" (savaş sınıfı "Seyfiyye") elele verip bir çeşit içeriden "tarihcil devrim" yaptılar. 27 Mayıs'la birkaç bakan (vezir) idam edildi. "Tasarruf bonusu", "permi" vs., gibi şeyler icadedildi. "Sosyal Adalet" sloganı anayasaya girmekle yetinildi.

Sosyal üst yapımızdaki çıkmazın kadim tarih açmazı olduğunu Alaska Senatörü Ernest Gruening raporunda şöyle yazdı:

"Sağ kanadın feodalist ve zengin unsurları 1960 askeri darbesinden hemen hiçbir zarar görmeden kurtulmuşlardır ve parlamentoda temsil edilen 5 siyasi partinin hepsini de sıkıca avuçlarının içine almışlardır."

Ekonomik temel ile sosyal üstyapısı kadim tarih damgasını taşıdığını göze batırmak için şemalaştırabiliriz.

TÜRKİYE OSMANLI YÜZLEŞTİRMESİ

OSMANLILIKTAN ÇIKAMADIĞIMIZIN ŞEMASI

OSMANLILIKTA	OLAYIN ANLAMI	BUGUNKU GÜNDE
EKONOMİ		
1- İltizam	(Toplum işlerini devlet parasıyla özel kişilere yaptırmak)	İhale
2- Tefviz	(Devlet imtiyazlarını kişilere başışlamak)	Tahsis
3- Mürabaha	(Malları pahalatarak özel kişi zenginliğini arttırmak)	Vurgun
4- Tefecilik	(Faiz ve komisyon yükselterek özel kişileri iratçılaştırmak)	Faizcilik
5- Miri mal deniz	(Devlet, gelirini israf)	"Devletçiyiz"
MALİYE		
1- Kapıkulu çoğalır	(Devletten geçinenlerin nüfus ve milli gelirden çok artması)	Memur çoğalır
2- Züyük akça	(Para değerinin resmen çalınması)	Enflasyon
3- Rüşvet	(İşi düşenden kanunsuz faydalanmak)	Rüşvet
4- İrtikap	(Kamu malından kanunsuz faydalanmak)	İrtikap
5- Suistimal	(Devlet yetkisinden kanunsuzca faydalanmak)	Görevini kötüye kullanmak
İDARE		
1- Şeriata aykırı fetva	(Kanun diye kanun tepelendi)	Anayasaya aykırı kanun
2- Kırtasiyecilik	(İşleri savsaklama)	Bürokrasi
3- İltimas	(Ad am n i bul)	Kayıрма
4- Subaşı falakası	(Kanunsuz baskı)	Karakol dayacağı
İstibdat	(Sıkı kişi yönetimi)	
5- Tabiiyet (vasalite)	(Kişiye zora tapma)	Geri kalmış ülke kompleksleri
SİYASET		
1- Kerametli şeyh	(Tapılan ulu)	Yanılmaz önder
2- Dalkavuk mürit	(Şahsiyet yerine kulluk)	Alkışçı mensup
3- Tarikat gayreti	(Hak değil çıkarıcılık)	Partizanlık
4- Ummeti		
Muhammede Şeriat	(Prensip yerine demagoji)	Kuru kalabalığa
isterüz!		Halkçiyiz!
5- Katliam	(İkna yerine yıldırma zoru)	"Tedip" (Bayar)
KÜLTÜR		
1- Medrese kafası	(Yaratıcılık yerine karakaplı)	Skolastik Kitabını uydur
2- Taassup	(Düşünce züğürtlülüğü - Fikir yasağı)	Şovenizm
3- Divan Osmanlıcası	(Halk düşmanı kast dili)	Arı dil uydurcası
4- Emir kulluğu	(Fikre değil mevkie önem)	Prensipsiz itaat
5- Kitap ve düşünür yakma	(Toleranssızlık)	Teşkilat, kitaplık, basma

GİRİŞ

Birkaç sözle ele aldığımız konuda klasik bilimin henüz açıkça ve kesince belirtmediği sonuçlarla karşılaşacağız. Bu sonuçların bilimlere dağılık belgelerini bu yazıya sığdıramazdık. Bilimle azıcık ilgisi olanların o belgelere az çok yabancı kalmayacakları umudu ile konuya girdiğimiz için -biblografya severlere- özür dileriz.

TARİHÖNCESİNİN YASAKLANIŞI

Bir "*tarih*" bilimi var. Henüz BİRİKİM (accumulation) bilimi olmaktan çıkıp, BÖLÜNÜM (classification) bilimi olmadı. Çünkü, tarih olaylarının "KANUN"ları bilinmez deniyor.

Gerek tarih olaylarındaki kanunların bilinmeyişi, gerekse tarih biliminin öteki bilimler kadar BÖLÜNÜM bilimi olamayışı, en sonunda gelir, insanın ve insanlığın BÜTÜNÜ ile ele alınmayışına dayanır. Ne demek istiyoruz? Açıklayalım.

Hayvan türünden ayrılmış ilk insanın bugüne dek başından geçenler *bütünü* ile izlenmedikçe birbirinden kopmuş parçalara ayrılıyor. Tarih yalnız MEDENİYET'leri ele alıyor; medeniyetlerden öncesine TARİHÖNCESİ karışıyor. Böylece, ilk insandan bugüne dek insanlık bir tek İNSANLIK olduğu halde, başından geçenler birbiriyle ilgisiz konularmış gibi ortaya konuluyor. Hele gittikçe derinleşen UZMANLIK tanrı kuyusuna dönüyor. İnsanlık, hep belirli bir süre içindeki durumu ile ölçülüyor. Her çağ uzmanından soruluyor. İnsanlığın belirli bir çağdaki durumuna uymayan daha önceki çağlar ya unutuluyor, yahut en kör zılgıtlarla unutturuluyor.

Sümer medeniyetinin geleneklerinden kalabilmiş olanları derleyen Berose tarihi için, medeniyetten önceki insanlar (barbarlar): Tanrıların bire dek kılıçtan geçirdikleri hayvan kılıklı anormal varlıklardı. İslamıkta "*müşriklik*" (çoktanrılı bedevilik), "*Kafirlik*" (Peygamberi inkar etmek)ten de korkunç, tartışılması değil, konu-

şulması haram ve hemen kılıçtan geçirilecek bir anormallikti... Tek sözle, bütün medeniyetler kendilerinden önceki insan yaşayışını ağza alınmaz yasak bildiler.

Yazılı tarih başka türlü davranamazdı. Tarih denince, yalnız 7 bin yıldır kullanılan YAZI ile kitaba geçmiş insan olayları ele alındı. "Kitapsız"lar adam yerine konmadı. Böylece medeniyet çıktığı yeri inkar etti. Aslı bilinmeyen medeniyet gökten inmeye döndü. Medeniyetten önceki insanların yaşayışı kavranılmayınca, medeniyetin ne doğuşu, ne gidişi, ne yaşayış kanunları aydınlanamadı.

Tarih olayları gibi, tarih kitapları da bir karanlıkta kör dövüşü oldu. Gerçek tarihte: Medeni insanlığın karşısına medeni olmayan bir insanlık çıkınca, ya medeniyet medeni olmayı yok etti: O zaman medeni olmayan insanlık bir var imiş, bir yok imişe çevrildi; yahut medeni olmayanlar medeniyeti yokettiler: O zaman da, eski medeniyeti yıkanların kendileri gitgide medenileştikleri ölçüde, demek, gene medeni oldukları için tarihe girdiler.

Her iki durumda da, medeniyeti doğuran daha önceki çağlar kitaba gereğince giremedi. Medeniyetin önü sonu bilinemedi, yenmesi ve yenilmesi anlaşılmasız kaldı. Bu anlaşılmasızlıktan kurtulmak için tarih insan dışı, insan üstü güçlerin cirit oynadıkları cinci meydanlarına çevrildi. Tarihte efendilerin çok işlerine yarayan bu anlayış, yani anlayışsızlık, tarihin kendileriyle başladığı yalanını da sağladı.

YAZILI TARİHTE:

MEDENİYETLE BARBARLIĞIN "KOEKZİSTANS" I

Tarih Yazı'nın ürünüdür.

"Yazı olmadıkça tarih de olamaz; çünkü tarih, adların (kişilerin, yerlerin) anılmasından ve olaylarla vukuatın sayılmasından doğmuştur.

"Muallafat-Yarno kurumlarından (VI. binyıl sonu ile V. binyıl başlangıcı) yazının keşfine (IV. binyıl sonu) kadar şöyle böyle iki bin yıl için, demek ancak bir PROTOHISTOIRE'dan (öntarih'ten) söz edilebilir." (Andre Parret, "Sumer", Paris,1960, Gallimard, s. 39)

Böylece, yeryüzünde medeni insanlığın doğuş yılları, bugün artık Arkeoloji belgeleri sayesinde, birkaç yüzyıl yanlış payıyla iyice kestirilebiliyor. Bu medeni insanlık kendiliğinden ve bir çırpıda doğmadığı gibi, medeni olmayan insanlık da kendiliğinden ve medeni-

yet doğar doğmaz ölüvermemiştir. Gelenekler, mitolojiler ve tarihler açıkça gösteriyor ki, 15. (İsa Doğumu) yüzyılına gelinceye dek, medeniyet insanlığı ile medeni olmayan insanlık aynı zamanda ve bir dünya üzerinde birlikte yaşamışlardır.

Yalnız, bu antika COEXISTANCE (bir arada var olma), barışçıl değil, kıyasıya dövüşçül olmuştur. Tümüyle insanlık: Medeni olanlarla medeni olmayanlar diye iki büyük kampa ayrılmıştır. Zaman zaman bu kamplardan birisi üstün gelince, ötekisi alt edilmiştir. Medeniyet tarihi: Yekpare bir medeni insan üstünlüğü göstermemiştir. Geceyle gündüzün birbirini kovaladığı gibi, medeniyetle barbarlık alt-üst gelerek birbirlerini kovuşturmuşlardır. Metafizik tarihçiler 19. yüzyılda bu gidişe: "*Zekayı ve ruhu ürküten felaket*" (**C. de Gobineau: Introduction a l'Essai sur l'Inegalites des Races Humaines**", s. 35) diyorlardı. 20. yüzyılda gene o gidişi: *Bilimcil kanunlara boyun eğmez insan işleri*" (A. J. Toynbee, "**Cequej'ai essaye de faire**", Janv.1956, **Diogene**, s.13-14) sayıyorlardı.

Medeniyet tarihi 7 bin yıllık bir süre tutuyor. Bu 70 yüzyıldan 65'i: Medeni insanlıkla medeni olmayan insanlık arasındaki *birlikte var oluş savaşı* maskesinden kurtulamadı. Öyleyken, yazılı tarih, sırf ve yalnız ve düpedüz bir medeniyet tarihi olmaktan çıkmadı. Medeni olmayan insanlar, ancak "medenî" olduktan sonra *tarihe geçebildi*. Medeni olmadıkları sürece, yazıyı kullanamadıkları için, kendi tarihlerini yazamadılar. Başlarından geçenler ağızdan ağıza (şifahi) ve atalardan torunlara aktarılan (nakli) *masal* oldu.

Kendilerinden önce gelmiş medeniyet yazısı ile aşılana Grekler gibi toplumlarda, o masallar derlenip toplanarak MİTOLOJİ (esatir, efsane, masalbilim) biçimine girdi.

Mitoloji: *Tarihöncesindeki yazısız insanlığın başından geçenlerdir. Tarih: Yazılı insanlığın başından geçenlerdir.* Tarihi iyi anlamak için, Mitolojiyi duruca kavramak gerekir. Çünkü medeni insanın başına gelenler, gökten inmemiş, medeni olmayan insanlıktan çıkmıştır. Medeniyet, medeniyetsizlikten gelişini *inkar* edeceğim diye, kendi gelişimine ve tarihin gidişine başka kaynaklar, insana yabancı sebepler, tabiatüstü (metafizik) izahlar, olmayınca da kemiksiz dilile dörtbaşı mamur söz yapılan kayagan kuruntular uydurmaktan kendini alamamıştır ve alamıyor.

Ağacın toprak altına gömülü duran kökü bilinmezse, yeryüzünde

yükselen gövdesi, dalı yaprağı, çiçeği sihir ve kerametten başka ne ile ayakta duruyor sanılabilir? Klasik "medeniyetler", tohum ve filizken değil, "eflake ser çekmiş" oldukları zaman, kökleri unutulmuş, birbirlerinden ayrı türde ağaçlar gibi ele alınmıştır. Medeniyetin medeniyetsizlikten çıkageldiği, alışkanlığımıza "mantıksız" görünmüştür.

Bugün neçe zengin buluşlarla dolu olan en son Arkeoloji ve tarihöncesi araştırmaları da, o işleyen eski kültür yarasını henüz kapatamadı. Belge yetersizliğinden değil. Bir yanda yarayı işletmekle yararlananların şuurlu şuursuz eğinlikleri, öte yanda her biri ayrı telde çalan "uzmanlık" Babil kulesinin bülbülleri, tarihi kökleri havada tuba ağacına çevirmek için yetip artmaktadır.

Gerçi biz burada: İsa'nın doğumundan 5000 yıl öncesiyle, 1500 yıl sonrası yıllarında geçen ANTİKA MEDENİYETLER tarihinin başlıca *gidiş kanununu* belirteceğiz; ne tarihöncesi insanlığını, ne Mitolojiyi özet olarak dahi verecek yerimiz yok. Bununla birlikte, anlatacağımızı izlemek için, bir *güdücü iplik* (fil conducteur) çizmeliyiz. Yoksa medeniyet tarihi tek başına kavranamaz.

TARİHÖNCESİNDE İNSAN

Tarihöncesi iki büyük çağa ayrılıyor: Birincisi PALEOLİTİK (Eskitaş) çağı, İkincisi NEOLİTİK (Yenitaş) çağı... Arkeolojinin *Paleolitik* dediği Eskitaş çağında insanlık, sosyolojinin VAHŞET adını verebileceği toplum biçiminde yaşardı. Arkeolojinin *Neolitik* dediği Yenitaş çağında insanlık, Sosyolojinin BARBARLIK adını verebileceği toplum biçimine girdi. H. Morgan ("**Ancient Society, or Researches in the Lines of Human Progress from Savagery through Barbarism to civilization**", London,1877) gerek Vahşet, gerekse Barbarlık çağlarını (aşağı - orta - yukarı) olmak üzere ayrıca üçer Konak (Stage) bölümüne ayırır.

Yüz yıldan beri elde edilen bilgiler bu sağlam bölümlenmeye aykırı düşmedi. Kolay anlaşılacak için, alışılmış söz ve deyimleri sıralayalım. İlk insan, yer kabuğunun en istikrarlı (deniz dibine batmamış) ve en elverişli (sıcağı, besisi bol) bölgelerinde: TROPİKAL iklimli Malezya ve Afrika karalarında, PİTEKANTROP (dik-yürüyen, maymun-insan) biçiminde belirdi. (Bir Cava, bir Afrika pitekantropu bulundu). Pitekantrop, vahşet çağının AŞAĞI konağında yaşadı. Tropikal iklim dışına çıkamadı. Ateş keşfedilince, insanlık ORTA Vahşet konağı-

na yükseldi. Ateş sayesinde tropikal iklim dışında yaşayabildi. Yer kabuğunun çoğu kuzey yarımküremizde bulunduğu için, insanoğlu eski dünyanın kuzeyine doğru yayıldı. Bu yayılışın geçtiği yollar bırakılmış insan izlerinden belli. *Sinantropus-Pekinensis* (pekinli-maymun-insan) ilkin Cava'dan kalkıp Kuzey Çin mağaralarında ateş yakarak varolmuştur. Bu birinci adım, Güneyden Kuzeye çıkıştır.

İkinci adım Doğudan Batıya atılır-. Doğu Çin'den kalktığı anlaşılan insan, Orta Asya'da o zamanlar bulunan büyük göl-deniz yollarını aşarak (ileride Hunların gidecekleri) geçitleri açar, Avrupa'ya girer. *Eoantropus* (Tan-adam: İnsanşafağı): Almanya'da *Heidelberg-insanı*, İngiltere'de *Pitdown-insanı* denilen biçimleri alır. En son gelişen iri ve yakışıklı *Neanderthal-insan*, Orta Vahşet konağının en olgun halkasıdır.

Dördüncü buzullar denilen yerkabuğu tarihi içindeki çağın sonlarında Avrupa'ya ansızın yepyeni bir insan tipi çıkageldi. Bilim, o zamana dek görülmüş insanların en ilerisi ve akıllısı olan bu insana: *Homo-sapiens* (Us-insanı) adını veriyor. Us-insanı Avrupa'ya, Asya'dan değil Afrika'dan belki o zaman henüz İtalya çizmesi ile bitişik bulunan karaları aşarak, Akdeniz üstünden gelmiş gibidir. İzleri o yollarda bulunuyor. Us-insanı, *Yukarı Vahşet Konağı'nın* örnek adamıdır. Onunla, 500.000 yıldan az sürmemiş olan Vahşet çağı sona erer.

PALEOLİTİK İNSAN: VAHŞET

Bilginler, bugün yukarıda adı geçen varlıklara insan demeli mi, dememeli mi sallantısındadırlar. Bu tartışmalar, insanı, çömlek gibi balçıktan Adem biçiminde yaratıveren medeniyet geleneklerine alışmaktan ileri gelse gerek. Balçıktan yaratma fikrinin insan kafasında yer etmesi, toplumda çömlekçiliğin üremesi ile mümkün olabilirdi. Çömlekçilik ise Vahşet çağının kapanıp barbarlık çağının açıldığı gün başlamıştır. Geleneklerin "Adem"i, çömlekçiliğin yarattığı barbarlık konaklarından birine uyabilir. Çömlekçiliği bilmeyen vahşiye insan dememek, insanın oldu olasıya bugünkü biçimiyle gökten yere inmiş bulunduğunu, hiç değişmediğini söylemeye varır. Gerçekse, bunun tersini göstermektedir. İnsan: İki ayağı üstünde yürüyüp, iki eliyle alet kullanan ilk yaratıksa, ilk vahşi de, Pitekanthrop da insandır.

İnsan her zaman toplum ortamının yaratığıdır. Yalnız, vahşet

çağında yüzbinlerce yıl doğrudan doğruya çıplak tabiat etkisi altında kaldığı için, bütün canlılar gibi Darwinizmin "Tabii Seleksiyon" kanunlarına daha çok uğramış ve değişegelmıştır. Bugün yeryüzünde sözün bilim anlamıyla vahşi insan yoktur. Vahşet çağının bütün insan tiplerini ancak fosil olarak yeraltında bulabiliyoruz. İnsan, Pitekanthrop türüyle Aşağı Vahşet konağına girmiş, Sinantrop tan Neandertal türüne dek Orta Vahşet konağını yaşamış, Sapiens türüyle Yukarı Vahşet konağına çıkmıştır. *Bu üç ayrı vahşet konağında gelişen her ileri tür insan, kendinden önceki geri insan türünü yok etmiş görünüyor. Yeryüzünün şu veya bu köşesinde Neandertal veya Sapiens tipini andırır tek tük insan biçimlerine rastlanması kuralı değiştirmez. Neanderthal insanların kendilerinden önceki insan tiplerini ortadan kaldırdıkları, Sapienslerin de sonradan gelip, teknik üstünlükleri yüzünden, beden yapısınca kendilerinden daha gösterişli olan Neanderthal insanları avlayarak yok ettikleri Antropoloji ve Arkeoloji buluşlarıyla anlaşılmıştır.*

Demek, vahşet çağında insan, öteki canlı tür (espece: Nevi)leri gibi, nevi değiştirerek gelişmiştir. Bugün yeryüzünde hiçbir toplum örneği kalmamış olan vahşet çağı; tarih bakımından, yazılı tarihte rol oynamadığı için, bizi ilgilendirmez.

NEOLİTİK İNSAN: BARBARLIK

Arkeolojinin Neolitik (Yenitaş), sosyolojinin barbarlık diyebildiği çağda, vahşet çağının "Tabii Seleksiyon"u görülmez. Barbarlık, vahşeti yenmiş, barbar insan tipi yayılabildiği kadar yeryüzünde vahşi insan tipini gidermiştir. *Çömlekçi barbarların, bugünkü insan türümüze en yakın olan Us-insanını yokettiği bir gerçektir. Barbarlıkla birlikte: Çömlekçilik, gelgeç ekim ve yerleşimcikler gibi nispeten yüksek teknik ve metodlar insanlığı vahşet çağında görülmedik bir üretim tarzına kavuşturdu. Vahşet çağında geçim, tabiatla kendiliğinden üremiş, hazır bulunan nesnelere benimsemekle olurdu. Barbarlık çağında geçim: Bugünkü anlamıyla sahici ÜRETİM'e dayandı; tabiatla hazır bulunmayan nesnelere insan kendi toplum tekniği ve metodu ile üretti. Bu şartlar iki büyük sonuç getirdi.*

1- İnsan türünü coğrafyanın belli bölgelerine bağlı kalmaktan kurtardı. Tabiatın kendiliğinden hazır ürün vermediği semtlerinde insan geçimi sağlandı. Böylece insan, yeryüzünün her bucağına

yaygın, dünyayı kaplamış oldu.

2- Barbarlık üretimi, insan türünde değişiklik olmayacak kadar kısa zamanda çabuk ilerlemeyi gerektirdi. Vahşet en az 500.000 yıl sürdüğü halde, barbarlık 50.000 yıl sürdü.

Bu iki sonuçla, insanlıkta *tür değişikliği* ve ondan ileri gelme "*genocide*" (insan türünü yok etme) tabiat kanunu olmaktan çıktı. *Barbarlıkla birlikte yeryüzünde bir tek insan türü vardı. Yalnız, TÜR (Nevi) başkallığı yerine, sosyal ve natürel etkilerle beliren IRK (Race) başkallığı görülebildi.* Fakat, insanlığın tür birliğı ve sosyal düzen yaygınlığı, insanlar arasında öldüresiye yok etmenin yerine, ırkların kaynaşımını ve katışımını geçirdi. Vahşet çağında başka başka türden insanlar birbirlerini yok etmeyi başardılar; barbarlık çağında başka başka ırktan insanlar birbirlerini yok edemediler. Bir sosyal düzenden ötekine geçiş, insan ırklarını kolayca birbirlerinden ayırt edilemez duruma getirebiliyordu.

Onun için, yeryüzünde barbarlıkla birlikte; insan türünün değil, toplum düzeninin değişimi problemleştirdi. Barbarlık ortasında doğan medeniyet, iki ayrı insan türünün değil, iki ayrı toplum düzeninin karşılaşmasını getirdi. Medeni de, barbar da aynı insandı. Medeniyet doğduğu gün, yeryüzünün oturulur her yanı en az 50 bin yıldan beri neolitik barbarlarca kaplanmıştı.

TÜR YERİNE SOSYAL DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ

"Modern çağ" dediğimiz kapitalizmin tohumları bile en çok 500 yıl önce dünyaya gelmiştir. Modern çağdan önceki 6500 yıl sürece medeniyet uçsuz bucaksız barbar yığınları ortasına sıkışık, ufak bölgelerde debelenip durdu. O bölgeciklerden dört bucağa medeniyet tohumları saçtı. Azınlığın azınlığı medeniyetle, çoğunluğun çoğunluğu barbarlık: 6500 yıl bitmez tükenmez med ve cezirlerle birbirlerine girdiler. Yer kabuğı ile medeniyet tarihi arasında inanılmaz gidiş paralelliğı görüldü. Yerkabuğı nasıl, gah en derin denizlerin dibi, gah en ulu dağların tepesi olarak batıp çıktıysa, tıpkı öyle, insanlık da yazılı "tarih" boyunca şaşmaz altüstlükler geçirdi; gah medeniyet üstün gelip şahikalaştı, gah barbarlık üstün gelip o şahikayı yerin dibine geçirdi. Yeryüzünde: *Clyptogenetic* (tedrici aşınma) ardından *Epeigenetic* (ansızın kıt'aların yer değiştirmesi) biçiminde birbirini kovalayan, karalarla denizlerin batıp

çıkımlarındaki *tektonik* kanunlar, toplum tarihinde hemen hemen aynen "tekerrür" etti. Medeniyet uzun süren her tedrici *TEKAMÜL* ardından, ansızın kopuvermiş barbar akınlarıyla (sosyal devrimden bambaşka) bir *DEVİRİM* (İnkılap) ile devrildi. Buna *TARİHCİL DEVİRİM* diyoruz. Böylece tabiat da, toplum da varlığın en büyük *DİYALEKTİK* kanunu ile işlemiş bulunuyor.

En sonunda 6500 yıl sonra, medeniyet barbarlığa kesince üstün geldi, denilebilir. *Tarih öncesinde* barbar insanlar vahşi insanları kesince yenip *insan türü* olarak yok etti. *Tarih'te* (insanlar birbirlerini değil), düzen olarak medeniyet düzen olarak barbarlığı yendi; medeniyet barbarlığı *REJİM OLARAK* kesince yok etti. Bu da, şunun şurası, birkaç yüzyıldır oldu. Medeni de, barbar da aynı insan türü idi. Yalnız düzen: *REJİM* değişmişti. Hatta buna bütünüyle rejim değişikliği bile denemez. Medeniyet düzeni barbarlık düzenini *ALT* etmişti... O kadar.

Medeniyet bugün *üstün* düzendir. Alt barbar düzenini tümüyle yok edebilmiş midir? Hayır. Hemen her kapitalist ülkenin *ŞEHİR*'leri *medeni* ise, *KÖY*'leri *barbar* durumundan kurtulamamıştır. Toprak ağalarına ödenen *İRAT* haracı, sermayenin tarım alanına girmesini kösteklediği için, *KÖY* barbar Ortaçağda pinekler. Bununla birlikte, düzen olarak barbarlık kesince yenilmiştir. Tarihte artık Ortaçağvari *köylerin şehirlere* üstün geleceği düzen geri dönemez. Güdücü üst zümreler, sıkışkanlıktan azdıkça, köydeki fosilleşmiş barbarlığı, -antika çağda medeni efendilerin dış barbarlardan aylıklı asker tuttıkları gibi- şehirlere musallat edebilirler. İleri ülkelerin sözde "devrimci" *insan avcısı* *FAŞİZM*'leri: Geri ülkelerin sözde "demokratik" *oy avcısı* *DİKTATÖRLÜK*'leri *günün* politikası olabilirler. Hepsi eskilerin deyimiyle: "*Eyyam efendiliği*"dir. Bütün gericilikler, deli akan selin girdaplarından öteye geçmezler: *Nice-likçe* tüm insanlığı kavramaktan uzaktırlar; Nitelikçe gelgeç olup, ileri akışı durdurmaktan uzaktırlar.

TABIAT VE TARİH

İnsanlık her zaman tabiat anaya göbek bağıyla bağlıdır. Hele ilk insanlık, büsbütün çıplaklık tabiat çocuğudur. Tabiatın insanlık üzerine yaptığı etki ilk toplumlarda büsbütün yücedir. Ona rağmen, insan topluluğu, cansız maddenin yanındaki canlılar gibi, tabiatın apayrı, bağımsız bir evrendir. Ana, canlı varlıklardan daha az tabiatın etkisine ve kanunlarına uymaz. Ana çizgilerinde toplum ile tabiatın karşılıklı bağıntılarına kısaca değmeden geçemeyiz.

Bu konuda şu bağıntıları inceleyeceğiz:

- 1- Tabiatın ve Tarihin Denk gidişleri;
- 2- Tarih ve Coğrafya...

Buna göre, tabiat ve tarih bölümünde iki ayırım olacaktır-.

I- TABİATIN VE TARİHİN DENK GİDİŞLERİ

Bu ayırımda, tabiatdaki biçimleşme ve gidiş kanunlarıyla, toplum ve tarihteki biçimleşme ve gidiş kanunları arasında göze çarpan paralellikler anlatılacaktır.

Tabiat tarihinde

Dünyanın teşekkülü
Tektonik karakterler
Kıt'aların çıkışları ve batışları
Gliptojenetik konak
Tektonik konak
Kıt'a doğuruculuğu
Dağ doğuruculuğu
Soğuma etkileri
Orta çekirdek
Hayatta hücre
Bitkiler
Hayvanlar

II- TOPLUM VE

Toplum tarihinde

Medeniyetin Doğuşu
Tarih gidişleri
Medeniyetlerin çıkışları ve batışları
Medeniyet tekamül çağı
Tarihçil devrim
Orijinal medeniyet
Medeniyet rönesansı
Ekonomi münasebetleri
Üretici güçler
Toplumda Kent
Bitkicil medeniyet
Hayvancıl medeniyet

YANIN KARŞILIKLI ETKİLERİ

Bu ayırımıda, coğrafyanın tarihte oynadığı rolle, toplumun coğrafyayı üretici güç olarak kullanışı anlatılacaktır.

KONULAR: Toplum Coğrafyası-Anatomik Değişme, Fizyolojik Değişme-Vahşet Çoktan Kapanmıştır-Irk, Barbar Toplumun Eseridir-Aktif Uyuş, Pasif Uyuş-Tabiatla Toplumun Karşılıklı Etkileri-Tarih öncesinde: Yenidünya Durdu-Tarihte: Eskidünya Yürüdü-Yakınoğru İnsanlığı-Afrika-Asya Coğrafyası (Afrazi)-Yenidünya, Eski dünya-Coğrafya ve Toplum Münasebetleri...

I. AYRIM

TARİHİN VE TABİATIN DENK GİDİŞLERİ

DÜNYANIN TEŞEKKÜLÜ - MEDENİYETİN DOĞUŞU

Tabiat ana ise, toplum (cemiyet) onun çocuğudur. İki alanın ayırmedici özellikleri vardır. Bununla beraber, genel gidişlerinde, eşit sayılmasa bile, *paralel* kanunlara uyarlar.

Tabiat içinde Güneş sistemi, hayat içinde insan toplumu ile at-başı gider.

1- Güneş sistemi önce NEBÜLÖZ halindedir. "*Öyle bir çağ oldu ki, orada güneş sistemi gaz halinde idi.*"(2) İnsan toplumu için o nebülöz hali, medeniyetten önceki TARİHÖNCESİ (Prehistorique)tir. İnsan o çağda gelişgüzel dağınıktır.

2- Nebülöz içinde güneşleşme başlar. "*İlkin hiçbir hendesi [geometrik] biçimi bulunmayan moleküller, sonraları (cazibe kanunu ile) küre biçimini alırlar.*" (3) "*Bu koyu nebülöz, bilinmez çağlarda kendi üzerinde yavaş yavaş dönerken, çevresi Neptün yıldızı değırmisinin (orbitinin) hayli ötesinde idi.*" (4) İnsan toplumu tarihöncesinde yeryüzüne yaygın aşiretler halinde iken Fırat-Basra körfezi çevresinde kentleşmelerin başlaması, sınırlaşması, nebülözün bu koyulaşp dönmesi gibidir.

3- Sonra güneşten yıldızlar kopar. "*Güneş haline gelmesi gereken çekirdek, dönüş çabukluğunu arttırdıkça, etki alanı içinde bulunan moleküller yığınını kendisi ile birlikte sürükledi; bu etki alanı ötesinde bir gaz halkası kaldı, o halkanın dönüş çabukluğu daha azdı ve halka kendi üzerinde büzüldükçe ilk planeti (gezege-ni) biçimleştirdi ve ilh.*" (5)

İnsan toplumunun Irak kentleri içinde tezatların hızlanışı, çevre ülkelerde medeniyet etkileri ile yeni kentleşmeler, güneşten kopma yıldızlar gibi ilk ana kentlerden ayrılmış *koloniler* bağım-

sızlaştılar.

Bu kıyaslama, medeniyet doğuncaya kadar geçen Öntarih (pro-histoire) içindir. *Öntarih*, vahşet (eskitaş) ve barbarlık (yenitaş) çağlarını içine alır-. *Tarih*; yalnız medeniyet çağlarını içine alır. Tarih öncesi ile tarihi birbirine hiç karıştırmamalıdır.

Yıldızlar biçimleninceye dek, tabiatın geçirdiği değişiklikleri belirtecek *yertabakaları* elimizde yoktur. Medeniyetler kurulunca-ya dek, Vahşet ve Barbarlık çağlarını anlatan *yazılı belgeler* de elimizde yoktur. Dünya yıldızımız soğudukça başından geçenleri sadakatle kaleme alan *yerkabuğunun* biçim ve tabakaları belir-di. Medeniyetler kuruldukça, erimiş lava benzeyen barbarlıklardan ayrı oturuk kentlerde *yazı* icat edildi; insanlığın başından geçenler kaleme alındı. Yerkabuğunun kitap sayfalarını andıran tabakaları yeryüzü tarihini okumamıza yaradı. Yer tabakalarını andıran yazılı sayfalar insanlık tarihinin belgeleri oldular.

TEKTONİK HAREKETLER-TARİH GİDİŞLERİ

Tarih'in tümüne, bugüne dek geçmiş bütün tarihe bakınca, iki büyük çağ görüyoruz. Bu iki ulu çağ, olduğu gibi insanlığın; 1) geçirdiği *altüstlükler*, 2) Ulaştığı *olgunluk* bakımından birbirinin zıddıdır. Biz ard arda gelen bu iki uluçığdan birincisine "TARİHCİL DEVRİMLER", ötekine "TOPLUMCUL DEVRİMLER" çağı adlarını veriyoruz. Sa-dece adlarını koyuyoruz. Gerçekte TARİH böyledir.

1- **Tarihçil Devrimler Çağı:** Tarihöncesinin ilk kamu çağından Batı Avrupa da kapitalizm denilen modern çağa dek sıradağlar gibi uzanan sıra uygarlıklar zinciridir. Bunların hepsinde maddi temel, "*BEZİRGAN EKONOMİSİ*"dir. Modern çağa dek bu medeniyetler, "Tarih bir tekerrürdür" sözüne kaynak olacak kertede "sil baştan yaz" biçimi, ana insan münasebetlerinde kökten yıkılış ve yeniden kuruluşlarla ilerlemiş, gelişmiştir. Bu uluçığda yeryüzü insanlığının bir bölümü uygar, öbür bölümü barbar kalmıştır.

2- **Toplumcul Devrimler Çağı:** Modern kapitalizm çağıdır. Adından da anlaşılacağı gibi, bu çağda toplumun temeli: Gene Bezirgan, yani arz ve talep kanunu ile işler olmakla birlikte, eski ekonominin temel taşları olan "TEFECİ-BEZİRGAN" ikiz kardeş sermayeleri köklerinden kazıyan, modern işgücünü gündelikle kullanan, ondan doğma tezatlar zembereğiyle teknik gelişimi görülmedik

çabuklukta geliştiren, modern sanayi ile modern toplumu kuran *MODERN KAPİTALİZM'dir*. Bu çağda, uygarlık yeryüzüne baştan başa ve kesin olarak egemendir. Artık, medeniyete karşı tarihcil bir rol oynayabilecek barbarlık yeryüzünde yoktur. Bu yüzden, istense de Tarihcil Devrim olamaz. Onun yapıcıları Barbarlar, 14. yüzyılın gerilerinde kalmışlardır. Medeniyetin yıkılıp yerine yenisi kurulamayınca, iç zıtlıkların çözümü, modern sınıfların barbarlığa dönmeksizin başardıkları TOPLUMCULDEVRİM'le yapılan kabuk değiştirme biçiminde olur.

17. yüzyıl İngiltere'sinde başlayıp, 18. yüzyıl Fransa'sında "ULU DEVRİM: İhtilali Kebiyir" adıyla kesin başarisına ulaşan, 1848'lerde Karaavrupa'sını kaplayan, 1905 ile 1917 arası İran, Türkiye, Rusya adlı ölkelerde yerleşen ve hergün bir kıtaya doğru yayılan altüstlüklerdir.

Bugün yerkabuğunun gelişimini, tabii yeryüzünün tarihini inceleyen bir bilim doğmuştur. Ona "*TEKTONİK*" veya "*Arz küresinin mimarisi*" adı veriliyor. Tektonik bilimi de, insanlık tarihinde görölenin hemen hemen aynı olan yeryüzü tarihinin iki büyük uluçağını keşfetmiştir. Yalnız bu uluçağları henüz tarihcil anlamda kavramıyor: Zaman içinde olan birer gelişme çağı gibi değil de, aynı zamanda imişçe iki değişiklik biçimi sayıyor. (At. L. s. 8/2) (6)

Biz olayları metafizik soyutlaştırma ve duralatma dışında kendi gerçek gidişleri içinde ele alınca "Tectonique" iki tip gelişme seçiyoruz.

1- "**Buruşma Mimarisi**" **Çağı** (L'Architecture plissee): "*Özelikle dağ s/l's/'leler/'*"nin doğuş çağıdır. Bu zamanlar yerkabuğumuz kimi yerinde medeniyetler gibi "*sert kıtalar*" halinde oturaklılaşmıştır; kimi yerinde barbar oymaklar gibi akıcı *elastiki* kalmıştır. Bu iki bölge yerkabuğu arasındaki zit durum, medeniyetlerin zaman zaman batıp çıkmaları gibi, aralarda denizlerin batıp çıkmalarını gerektirir: Alpler, Apeninler, Roşöz dağları, ve ilh.. tıpkı insanlık tarihinin Irak, Mısır, Yunan, Roma, Hint, Çin ve ilh... medeniyetleri gibi yükselirler. Böylelikle yerkabuğu tarihinin ardarda gelen dört çağı, birbirlerinden yüz milyonlarca yıllık ara ile değişe gelir.

Tarihcil devrimler çağı gibi, Buruşum Mimarisi çağı da sonsuz görünmüyor. Tarih nasıl İ.Ö. 5000 yıllarından, İsa'dan sonra 1400 yıllarına dek mutlak tarihcil devrimlerle yürürken, ondan sonra üstün

karakteri toplumcul devrimler olan uluçağa girdiyse, tıpkı öyle:

"Yerkabuğu boyuna sağlamladığından ve her gün daha az elastiki olduğundan (yerkabuğunun kimi bölümlerinin nispeten plastik kalmasını isteyen) buruşumlar evriminde (tekamülünde yerkabuğu gittikçe daha az büyük rol oynamaya eğgin bulunur. Öyle görünüyor ki, sonjeolojik devirlerden beri, (yerkabuğu değişiminde Buruşum değil) çöküntüler üstün olsalar gerektirler." (At. L.,10/1)(7)

İnsanlığı, bütün yeryüzünde medeniyet sarınca, tarihcil devrim imkansızlaşır. Yerkabuğunun her yanını elastiki olmayan sert kıtaların kabuğu sarınca Buruşum Mimarisi imkansızlaşır.

2- **"Tablo Mimarisi"** (L'Architecture tabulaire): *"Çöküntülerle kesik yaylalar"* (At. L.,10/1) (8) çağıdır. Burada, insanlık için barbar yığınlarının yok olduğu gibi, yerkabuğu için elastiki bölgeler kalmamıştır. Yeryüzünün tümünü medeniyet nasıl kapladıysa, yerkabuğunun her yanını sağlam, sert karakitaları kaplamıştır. Bir alt-üstlük olacaksa, artık (medeniyetin içinde görülen sosyal devrim gibi) sertleşmiş yaylaların kendi kara yapıları içinde çatlamalar ve çatlaklar boyunca "BASKÜL HAREKETİ" gibi inme çıkmalar biçiminde olacaktır. Afrika, Dekkan, Avustralya, Brezilya, Kanada, Skandinavya, Rusya yaylaları, uygarlıkların kendi içlerinde görülen toplumcul devrimleri andıran (terazi kefelelerinin inip çıkması gibi) altüstlükler geçirmişlerdir.

"Buruşum hareketini takip edememiş olan her sert yığını bir takım kırıklar herkeştirir (çift sürerce oyuklaştırır). Bu harkların en önemlileri boyunca çöküntüler olur. Katı blokun bir bölümü yukarıdan aşağıya alçalışırken, öteki bölümü çıkıntılılaşır." (At. L., s. 10/1) (9)

Bu kısa karşılaştırma, yerkabuğu tarihi ile insanlık tarihinin ana çizgileri arasındaki ulu gidışlerin ne çok benzeştiğini, taslak biçiminde olsun göstermiştir, sanırız.

KITALARIN VE MEDENİYETLERİN ÇIKIŞ-BATIŞLARI

Bizim asıl konumuz, iki ULUÇAĞ'dan özellikle, *"Tarihcil Devrimler"* çağıdır-. Şüphesiz, insanlık tarihinin en ilk "Tarihcil Devrim"leri çağında ("Toplumcul Devrim" adını almasa bile) toplumcul altüstlükler nasıl Tarihcil Devrimlerle birlikte olmuşsa tıpkı öyle, yer kabuğunun buruşma mimarisi çağındaki altüstlülükler sırasında tab-

lo mimarisini andırır karakıtarlarının çatlamaları da vardır. Bizim işaret ettiğimiz; bu iki tip altüstlüklerden birinin veya ötekisinin egemen, üstün bulunuşudur. Yoksa, elbet her iki devrim de, az çok birbirlerinden çıkarlar. Modern çağda bile, dış harplerin iç ihtilalleri kışkırttığı gibi, yerkabuğunun Buruşum altüstlükleri, tablolashmış kara kıtalarının çatırdamalarını gerektirmiştir.

Özellikle yerkabuğunun "Buruşum Mimarisi" çağındaki gidişle, insanlık tarihinin Tarihçil Devrimler çağındaki gidişinin genel kanunları ve işleyişleri arasında iç benzerlik, yukarıda anlatığımız dış benzerlikten hiç aşağı kalmaz. İnsanlık tarihinde uygarlıklarla barbarlıklar arasındaki batıp çıkma münasebetleri, modern çağa dek uzanan bütün büyük eski uygarlıklar tarihinin GEÇİT yerlerini dolduran (UYGARLIK-BARBARLIK) çatışmaları biçiminde görülür.

Yerkabuğu tarihinde bu olaya "BURUŞUM MİMARİSİ" adı verilmiş bulunuyor. Buruşum mimarisinde yerkabuğunun gelişimi, birbirini kovalayan iki zıt konağın ardarda gelişi biçiminde gözükür. Bu iki zıt konağın mekanizması, tabiatüstü veya insanüstü güçlerden değil, o zamanki yerkabuğunun yapısından ileri gelir. Her iki BURUŞUM konağında dahi yerkabuğu yeknesak, monolit bir tek kıvamda değildi, iki çeşit zıt bölgelerden derlenmedir. En eski medeniyetler tarihindeki insanlık gibi, ilk yerkabuğu da her yeri bir esneklikte veya bir sertlikte olmayan yapıda idi. Yeryüzünün her yanı aynı derecede donmuş, katılaşmış değildi:

*"Şurası kabul edilebilir ki, jeolojik zamanların başlangıçlarından beri, arı sathının başka başka noktalarında bazı katı ve masif (yığıncıl) blokların sağlamlaşması, jeologlar gibi söylersek: "İçlerinden metamorfizm (yani: Eriyik kayaların camlaşırca madenleşme değişikliği) ve erimiş kayaların şırınga edilmeler ile çimentolanmış", aralarında "mutavassit füze halinde mıntıklar" bulunan bazı büyük kabartı (voussoire)lar meydana geldi. (De Launay, **Histoire de la Terre**). Demek, daha anlaşılırca konuşmak için, yerkabuğunu bir çeşit zırha benzetebiliriz. Bu zırh, bir tek parçadan değil, belki birbirlerine nispetle oynayabilen ve topu birden dikliğine (şakuliliğine) ve düzlüğüne (ufkiliğine) hareketler yaparak yer değiştirebilen bir takım plakalardan imal edilmiş sayılabilir. Bu plakaların, buruşmaya ve biçimsizleşmeye elverişli bir plastik maddeyle birleştiklerini farzederseniz, o zaman*

yerkabuğu tarihi bizce bilinen hareketlerine başladığı zaman ne durumda idi, onun hakkında aşağı yukarı bir fikir edinmiş olabiliriz." (At. L., s. 8/1-2) (10)

Yerkabuğunun bu "durum"u, yeryüzünde insan topluluklarının medeniyet doğduktan modern çağa gelininceyedek sürmüş zamanlardaki durumunun aynıdır. Bir yanda ziraat üretimi yüzünden oturuklaşmış kentler ile, "*katı, yığıncıl blokların sağlamlığına ermiş*" büyük uygarlık "kabartı"ları; öte yanda, bu kabartıları çevrelerin de dört bucaktan sarmış "*eriyik kayalar*" gibi "*buruşmaya elverişli plastik madde*" halinde oynak barbarlar vardır. Bu iki zıt tabaka arasındaki münasebet, "BURUŞUM MİMARİSİ" gibi "TARİHCİL DEVRİM" çağının iki zıt konağındaki gidişleri belli eder. İki zıt konak şöyle geçer.

GLİPTOJENETİK KONAK-MEDENİYETİN TEKAMÜLÜ

1. KONAK: **GLYPTOGENETIQUE** (mühür kazımını doğurucu) çağ: Çok uzun sürer. Yeryüzünde başlıca iki bölük zırh parçaları görölür.

a) **Buruşum Çıkıntıları (anticlinal) bölümleri:** İnsan tarihinin ilk kentleşmiş medeniyetleri nasıl, denizler gibi çevrelerini sarmış barbarlık ummanının içinden başvermiş yüksekliklerse, tıpkı öyle, bu anticlinal buruşum çıkıntıları da, yerkabuğunun sular, okyanuslar dışında kalıp sivrilen ilk karakesimleridir.

b) **Buruşum Çukurları (synclinal) bölümleri:** Medeniyetlerin çevrelerini sarmış oynak barbar yığınları gibi, buruşum çıkıntılarını çevreleyen ve içleri su ve denizlerle dolmuş, elastiki yerkabuğu bölgeleridir.

Bu konak süresince, çıkıntılı yeryüzü, bir çeşit mühür gibi kazanır durur. Hava, su, ısı, elektrik, yerçekimi, hayvan, bitki gibi canlılar, ve ilh., ve ilh... durmaksızın hareket eden tabiat güçleri, sular dışında yükselen buruşum çıkıntılarını, yeryüzünün ilk Karakesimlerini (kıtalarını) yavaş yavaş aşındırırılar. Karalardan kopup gelen döküntü ve aşıntılar yer, su, hava çekim ve itimler ile, yüksek karalardan aşağı deniz diplerine doğru taşınıp çökertilirler.

İnsanlık tarihinde bu "mühür kazıma" aşıntıları ve taşıntıları olayına karşılıklı düşen olay, bir yandan medeniyetin kendi iç tezatlarıyla aşınırken, öte yandan, medeniyet kısıntı ve etkilerinin çevre barbarlar içine gidip yığılmalarıdır. Medeniyet gelişip genişledikçe,

(hele ilk Irak gibi hemen bütün işlenecek endüstri maddelerini dışarıdan getirme gereği altında) ham madde tedariki ve ticaret münasebetleri, asırlarca süre, barbarların denizler gibi oynak toplumları içine ve derinliklerine doğru, ister istemez birçok maddi, manevi medeniyet nesne, etki ve olaylarını taşıyıp götürürler.

"Jeologlar bunun mekanizmasını şöyle izah ediyorlar: Çöker-tiler (rüsuplar) tabiatıyla yerkabuğunun çöküntüleri (çukurları) içine, ve özellikle yerkabuğunun iki sağlamaşmış bölgesi arasında iki komşu kompartımanın biçimleştirdikleri iki sedef kabuğu (ecaille) plakası arasında kazılmış bulunan deniz çukurları içine birikmeye eğgindirler. Dağ silsilelerinin biçimleşmesini izah için pek önemli olan bu çöküntülere bugün geocynclinal (yerburuşumu çukurları) adı veriliyor." (At. L., s. 8/1) (11)

Medeniyetler genişledikçe barbarlar içine yeni ve ileri münasebetler yayılır. Medeniyetle barbarlığın karşılıklı etkileri organlaşır. Medeniyet aşındıkça, yerbilimindeki "metamorfizm"e benzer kayalaşmalar, tabakalaşmalar artar. Yerkabuğunun gliptojenetik konağı, insan toplumunda üstün bir uygarlık çağının tam karşılığıdır. Burada DEVRİM yoktur EVRİM (tekamül) vardır. Medeniyet yaşadığı sürece, gliptojenetik devir devam ettikçe göze batmayabilecek değişimler gelişir. Denizin dibine kara döküntülerinin, kaya kırıntılarının çökertilen, barbarların içine uygarlık nesne düşünce ve münasebetlerinin etkileri ancak "tedrici", yavaş yavaş bir BİRİKİM yapar.

Fakat, nasıl medeniyetin aşınması bir sınıra dek varınca, orada artık daha çok birikime yer kalmayıp, ansızın kopan barbar akınlarıyla medeniyet çökerse, tıpkı öyle, ilk buruşum çıkıntılarının yarattığı karakesimlerinin aşınması da bir hadde kadar tedricile ilerler. Elastiki "buruşum çukurları"nın biçimlediği deniz diplerinde kara çökertilerinin gittikçe yığılıp artan birikişi, gün gelir öylesine ağır basarki, o anda, gliptojenetik (mühür kazımlı) konak durur onun yerine (tektonik) (yer mimarisi) kımıltıları konağı başgösterir. Bu uygarlıkların *Tarihcil Devrim* konaklarının ta kendisidir.

TEKTONİK KONAK - TARİHCİL DEVRİM

2. KONAK (**TECTONIQUE** (yer mimarisi) çağı) Bundan önceki uzun birikiş olayları yerine ansızın kopan bu atlayışlar konağında iki tip kımıltı görülür:

a) **Düzlüğüne** (ufki) hareketlerle BURUŞUKLAR (dağsilsileleri)

doğar.

b) **Dikliğine** (şakuli) hareketlerle KITALAR (Yerkesimleri) doğar.

(Yerkımtılıarı Yerkabuğunda): *"İki başka biçimde görünürler: Birileri, iki katı kabarık (voussure) arasında, kabuğun esnek (flexible) bölümlerini sıkıştırmaya eğgin düzlüğüne (ufki) hareketlerdir; ötekileri, dikliğine hareketlerdir ki, etkiler ile yerkabuğunun büyük kompartımanlarından birisi ötekine nispete yer değiştirir; kompartımanlardan biri yükselir, ötekisi alçalır; yahut hareket her iki kompartımanı da kırıp, onları küre sathından kısmen veya tümüyle yitirmeye yol açar.*

"Birinciler, dağ silsilelerini yaratan buruşumlar (plissements)dır; ötekiler, kıta yaratıcı (epeirogenique) adını alan hareketlerdir. Bu kımtılılar, kıtaların yükselme veya alçalmalarıyla, buna uygun olarak deniz seviyelerinin değişmesiyle ve eski kıtaların yerleri üstünde deniz çukurlarının oyulmasına varan çöküntüler (effondrements) ile kendilerini gösterirler." (At. L., s.10/1) (12)

"Epeirojenik (kelime: Kıtalar doğurucu, demektir) hareketler, kendiliklerinden ve kendilerine yoldaşlık eden denizlerin gerileme (regresssion) ve ilerleme (transgression)larıyla büyük önem kazanırlar. Bir yandan, kabarıklıkları tadil ederler, ve ilkin buruşukken tablolaşmış bölgelere dağlık bir gidiş verirler. Ötede, suların yönlerini değiştirirler." (At. L., s. 10/2) (13): Fransa'nın Loire ırmağı vaktiyle Seine ırmağının bir kolu iken, Fransa'nın Batısı epeirojenik bir hareketle alçalınca bağımsızlaşmıştır.

"Bazen (kıta doğuran kımtılıyla), Skandinavya ve Britanya'da olduğu gibi, nöbet nöbet yükselmeler ve alçalmalar görülmüştür." (At. L., s.10/2) (14). Fransa da Voges'lar, Masif santaral, Kanada büyük gölleri, Balkan yarımadası gibi.

Daha anlatırken, kendiliğinden beliriverdiği gibi, tektonik kımtılılar eski tarihin *"Tarihcil Devrim"* adını verdiğimiz altüstlüklerinin tabiatta yürüyen tam karşılıklarıdır. Bu hareketler, neden olurlar?

"En geniş bölgeleri ilgilendiren hadiselerden sayılmasalar bile, en göze çarpar hadiseler demek olan buruşumlar, pek karışık bir mekanizmayla olurlar. Ama, o mekanizma üzerine şöyle bir fikir verilebilir; Yerkabuğunun iki istikrarlı kompartımanı arasında, az dayanıklı, daha çok plastik ve aslında çöküntü olan bir bölge

vardır. Bu çöküntünün içine, önceden varolan topraklardan koparılmış çökertilerle deniz hayvanlarının artıkları birikir. (İnsanlık tarihinde barbarlar içinde medeniyet etkilerinin katılmasıyla beliren biçimleşmelerin birikmesi gibi). Bu çöküntü, bu çukur jeosenklinaldir: Dağ buruşumunun ilk menşeidir, çünkü, bir yerbilgininin göze çarpıcı tarzda deyimlendirdiği gibi "Bütün bayağı görünüşlerin zıddına olarak, çıkıntı bir delikle başlar." (Diyalektiğin jeolojide açıklanması).

"Çökertilerin birikimi ile gittikçe daha çok ağırlaşan bir yük altında nispeten plastik kalmış olan jeosenklinal bölge gitgide derinleşir. O sırada je(R)senklinal çukuru sınırlandıran yerkabuğunun iki istikrarlı, oturaklı kısmı birbirlerine gittikçe daha çok yaklaşarak, çukur dibine birikmiş toprakları bir mengene içindeymişçe sıkırlar. Hem yüklendiği o pek büyük basıncın ve hem de çukur dibinin içine battığı eriyik haldeki maddelerin, ve gördüğümüz gibi, çökertileri erime (füzyon) noktasına ulaştırmaya elverişli yüksek ısının etkisiyle çukurların zeminleri plastikleşir." (Barbarların medeniyetlere saldıracak duruma gelmeleri gibi).

"İşte kritik an buradadır; çöküntü ortadan kalkıp kabarık hal-ka (bourelet) durumuna girer: Bunun üzerine en derin tabakaların uğradığı buruşukluk biçiminde bir dağ büküme vardır artık. O buruşuk ilkin yüzeyde, ancak birkaç kanbur veya vadileşmelerle gözükür, bunlar ilkin iç tabakalardaki kıvrımların kat kat yığılmasını hiç belli etmezler.

"Derken jeosenklinal çukurun dibi (ansızın) yükseliverince, deniz ortadan kalkar ve buruşuğun tepesi yan kabartı (voussoire)lar üzerinde sivrilliverir." "Himalaya dağlarının yeraltında bir tiyatro dekoru gibi baştan başa kotarılmış bulunduğunu kabul etmek az cesaret istiyecektir." (Launay: "Histoire de la Terre") (At. L., s. 8/2, 9/1) (15)

Barbarların, yıktıkları bir medeniyet üzerinde veya yanibaşında, kendi yabancıklarını bırakıp yeni bir medeniyet yahut başka devlet kuşmaları gibi, jeosenklinal çukur, ortadan kaldırdığı karakesiminin yanibaşında, denizi yitirip yeni bir karakesimi kurar.

Jeosenklinal çukuru, barbarlara denk gördük. Çukurun iki yanındaki karakitaları eski medeniyetlerdir. Irak medeniyeti ile Mısır medeniyeti arasında Semit barbarlar, Hiksoslar (Çobanlar), Asur-

lar, Etiler, Traslar (Frijya, Lidya), Fenike Giritliler, nihayet Grekler ve Romalılar; Yunan medeniyeti ile Pers medeniyeti arasında Makedonyalılar; Hint ve Çin medeniyetler ile Roma medeniyeti arasında kuzeyde Hünler, Cermenler, güneyde Araplar; İslam medeniyeti ile Çin-Hint medeniyetleri arasında Moğollar, Türkler ve ilh... gibi. Uygarlık-barbarlık münasebetleri, jeolojinin tektonik altüstlüklerine denk tarih gidişleridir.

KITA DOĞURUCU: DAĞ DOĞURUCU - YENİ MEDENİYET: MEDENİYET RÖNESANSI

Buruşum mimarisindeki: DAĞ DOĞURUCU **düzlüğüne** (ufki) kınımlılarla; KITA DOĞURUCU *dikliğine* (şakuli) kınımlıların, insanlık tarihindeki tam karşılıkları, büyük TEKTONİK hareketlerin tam karşılığı olan BARBAR AKINLARI'ndan sonra beliren iki bambaşka tip gelişmelerde gözüktür. Bu gelişmeler, ya eski medeniyetin çok defa *az ötesinde yepyeni* bir medeniyet doğurur, yahut eski medeniyetin hemen üzerinde yıkılanı **dirilişe** (rönesansa) uğratır.

1- **MEDENİYET DOĞURUCU BARBAR AKINI:** Barbar akını, *Yukarı barbarlığın* KENTLEŞME çağından geliyorsa, dikliğine tektonik hareketler gibi, eski medeniyet kıtasını batırıp, az ötede yeni bir medeniyet kıtası doğurur. Sümer uygarlığı yerine Akkad medeniyetinin, Babil medeniyeti yerine Asur medeniyetinin, Asur medeniyeti yerine Pers medeniyetinin gelişi gibi. Eski orijinal medeniyeti yıkıp, yeni orijinal medeniyet kuran *Yukarı barbar* kentlerinden doğma hareketler arasında: Sümerlerden sonra Mısır-Hint medeniyetleri, Eti-Fenike, Girit-Ege, Yunan-Roma, Çin-İslam medeniyetleri de girer.

2 - **MEDENİYET DİRİLTİCİ BARBAR AKINI:** Barbar akını, *Orta barbarlığın* henüz kentleşmemiş GÖÇEBE-ÇOBANLIK çağından geliyorsa, -düzlüğüne tektonik hareketler gibi, eski medeniyet kıtasını çatlatmakla birlikte, yıktığı yerde yeniden yaparak bir çeşit rönesansa uğratır. Onun eskiyi tüm göçürüp ortadan kaldıracak kendi *KENT seviyesinde müesseseli* gelenekleri bulunmadığı için, başka türlü davranamaz. Zaptettiği medeniyetin bir dalı, şubesi ve devam ettiricisi olur. Eski medeniyet çizgisi üstünde sıradağlar gibi ard arda benzer devletler kurar. Babil medeniyetinden sonra Anadolu'ya akın eden Cimmericiler, Skitler, Traslardan sonra görülen

irili, ufaklı (Truva, Frijya, Lidya, Karya, Mizya, Bitinya) gibi sıra devletçikler; Yunan medeniyetinden sonra daha öncekileri de yer yer diriltten İskender arkası devletçikleri; Roma medeniyetinden sonra Hün-Cermen akınlarından doğma Ortaçağ devletçikleri; İslam medeniyetinden sonra Moğol-Türk akınlarının ürünü "Tavaifülmülük" adlı ömürleri 100 yılları güç aşan devletçikler gibi.

Batı Avrupa'daki Bezirgan temelli (antika yapılı) Ortaçağ sıradağ-devlet tipi "Tavaifülmülük"leri temizleyen veya çökerten tarihin en son barbar akınları NORMANLAR'dan sonra artık "Buruşma Mimarisi (Tarihçil Devrimler)" çağı bitti; "Tablo Tektoniği: Toplumcul Devrimler" çağı başladı.

SOĞUMA: ORTAÇEKİRDEK - EKONOMİ: ÜRETİCİ GÜÇLER

Bütün bu çok yanlı değişikliklerin ve altüstlüklerin, en son duruşmada varıp birleştikleri tek sebep nedir?

Tektonik bilimi yeryüzü altüstlüklerini tabiatta tek sebebe bağlar; *"Bu hareketlerin hepsinin menşei, soğuma tesiriyle eriyik (füzyon) halinde kalmış malzemelerin gittikçe büzülmesi, arz küresi hacminin ufalması ve aynı yüzeyi örten yerkabuğunun, merkez nüve (orta çekirdek) üzerine uymaya devam etme zaruretidir."* (At. L., s. 8/2) (16)

İnsanlık tarihinde aynı monizmi (birinciliği) buluyoruz. Yukarıki yerkabuğu olayında "soğuma" sözcüğünün yerine "ekonomi" karşılığı geçirildi mi, bütün öteki gelişimler ister istemez birbiri ardından birbirine uyarak yürürler. Tarih, eriyik yerkabuğunun donması gibi, Bezirgan medeniyetinin toplum yüzeyine eşitçe dağılık zenginlikleri yer yer biriktirip istikrarlı Kentleşmeler yapması ile başlar. Medeniyet kabuğu, yerkabuğu gibi ilkin pek cılızdır. Bir süre insan gelişimine elverir: Bir avuç insan elinde birikmiş zenginlikler, üretimin azçok belli bir sınıra dek gelişimini sağlarken, "soğuma" başlar. Bütün zenginlikleri tekellerinde tutanlar Karunlaştıkça azınlığa düşerler; büyük çoğunluk, medeniyetin ister istemez yaratıp arttırdığı boyuna daha çeşitli ve daha geniş ihtiyaçların baskısı ve kendisi gibi insandan başka birşey olmayan azınlığın madde ve manaca insanüstüleşmesi altında gah "büzülür", gah "fışkırır". Uygur toplum içinde sayıları azaldıkça bu azalışın sakıncalarından kurtuluşu dışarıdaki barbarlar-

dan köle ve aylıklı asker, insan, ham madde alışverişinde bulan üst katlar, kendi elleriyle kendi "*mezar kazıcıları*"nı, medeniyet eşiğinde sıra bekleyen barbarları yetiştirirler. Barbarların "jeosenkinal" birikişi arttıkça, toplum kabuğu "*insan münasebetleri*" ile merkez nüve (orta çekirdek) olan "*üretici güçler*" arasındaki dengelilik bozulur. Tefeci-Bezirgan bağıntıların yer yer katılaşması, yığınların geçimindeki soğuyup büzülme, o soğuyup büzülme, katılaşmış bağıntıların uygunsuzluğunu (intibaksızlığını) arttırır. Yeryüzünün cılız kesimlerinde birikmiş jeosenkinal barbarlar yığını, hiç göze batmadığı halde (gerekince yanardağ lavlarıyla kaynamaya elverişli *ekonomi* "merkez nüve"si ile eski kabuk arasındaki dengesizliğin itişisi yüzünden) bir gün bentleri yıkar. Tarihçil Devrimin "tufan"ı başlamıştır.

Bu çok yanlı tek sebep, varlığın genel gidiş kanununa uygun kavranmadıkça, tarihi (tabiatta ve toplumda) kavramaya yer kalır mı?

"Ya uygarlık çeşitlerinin birbirlerinden o kerte ayırtılı çokluğu?" denecek. Bu soru, canlı tabiatın göz karartıcı zenginliklerini, tıpkı saniyede 30 bin kilometre çabuklukla yol alan dünyamızı yerinden kıvıldamaz sanışımız gibi, görememekten, görmeye "dayanamaktan" ileri gelse gerektir. Gerçekte, medeniyetlerin çeşitlilikleriyle, tabiatınkiler arasındaki paralel ve denk gidiş hiçbir yerde bilgisizliğimizden başka engele uğramaz.

BİTKİ-HAYVAN HÜCRETİ- BİTKİCİL-HAYVANCIL KENTLEŞME

Ayrı toplum bağıntıları altında 7 bin yıllık "medeniyet" basamaklarının gösterdiği tipleri, "cansız" dediğimiz tabiat içindeki "canlı" adını verdiğimiz tabiatın gösterdiği tiplerde bulabiliriz.

Hayatın birikimi "*hücre*": *Sınırı belli bir varlıktır*. Medeniyetin her yanlı tüm anlamıyla hücreti, "Kent"tir. Buna Frenkçede "*Cite*" (site) denir. Arapça'da oturukluk anlamına gelen "*medine*" ile daha çok insan emeğinin etkisi, eseri sayılan "*emin, gaaret olunmaz*" (çapul edilmez) "*belde*" vardır. Kimin uydurduğu bilinmeyen "uygarlık"tan çok, "MEDENİYET" (KENTLEŞME) yerinde bir sözdür. Çünkü hayat nasıl hücre ile başladıysa, medeniyette tıpkı öyle KENT ile başlamıştır. Hücre bilûrlaşmalardan farklıysa, kentte öylece Orta Barbarlıktan beri görülen köyleşme ve insan kümeleşmelerinden bambaşkadır. Gene hücre nasıl "*doku*" (ne-

siç: Tissue)den farklı ise, tıpkı öyle kentte ondan sonraki Ortaçağ ve Modern çağ şehirlerinden büsbütün farklıdır. Yalnız bu "terim" yerleştirmesi bile, hayat "HÜCRE"si ile toplum "KENT" arasındaki organik, içten benzerliği belirtmeye yetebilir. Hücrenin zarı kent'in "Sur"u, hücrenin "nüvesi" kentin ortasında kutsal tapınağı, ve ilh... diye kıyaslamalarımızı herkes az çok yapabilir.

Bir yol "hücre" doğunca, hayatın nasıl alabildiğine geliştiği ve bu gelişimdeki kanunları Darwinizm 100'ü aşkın yıllardan beri belirtmiş bulunuyor. Hemen hemen ayrı "*Yaşama için savaşıma*" ve "*Tabii eleşim*" (Selection Naturelle) kanunları, hiç değilse modern çağa dek (insan şuurunu insan toplumuna düzen vereceği çağa dek, demek daha doğru olur) medeniyetin gidişini yöneltti. Burada ırkçı sapıklığın insanlığı ortaçağa ısmarlayan kalp mistifikasyonundan (insanı budala yerine koyuşundan) çekinecek yer yok. Modern çağla birlikte, insan *şuuru*, hiç değilse verim ve etki bakımından tarihin "kör" denilen genel gidiş *kanunları* ile paraleleşmiştir. Çünkü o gidiş artık insanların çözümleyebilecekleri problemler durumuna girmiştir. Ölüm pahasına da olsa, geri tepmeye hiç kimsenin gücü yetemez. Binlerce yıldan beri ahlatı armut yapabilmiş insan toplumu, insanı maymunlaşmaya doğru götürmenin yolunu çoktan bulmuştur.

İlk hücrede başlayan hayatın gelişmesi başlıca iki bölümde özelleşti: 1) Hayvanlar, 2) Bitkiler... Modern çağdan önceki medeniyetleri de yakından izleyince iki büyük tipe ayırabiliriz: 1) Hayvancıl Medeniyetler, 2) Bitkicil Medeniyetler... Bu terimlerin alışılmış mantıkları için ne çok aykırı yorumlara kaldırılabilirliği besbellidir. Ama, toplumcul gerçeği tabiat gerçekleriyle kıyaslamadıkça elle tutulur kılamamak durumu, sözden korkmamayı gerektirir.

Bildiğimiz gibi BİTKİ olduğu yerde büyüme, HAYVAN yer değiştirerek büyümedir. Kadim medeniyetlerde bu iki tip gelişme kaçınılmaz olmuştur. Medeniyet aynı kara kesiminin içinde kaldıkça, *bitkicil medeniyet* tipini vermiştir. Irak medeniyeti, Basra körfezi kıyısından, Fırat-Dicle ırmakları boyunca aynı kara kesimi üzerinde genişledikçe, güneyden kuzeye bir bitkinin aynı kökten filiz, gövde, dal, budak salması gibi uzamış ve yayılmıştır. Tek başlarına alınınca bütün orijinal karakesimi medeniyetleri böyle *bitkicil gelişim* göstermişlerdir. Mısır, Hint, Çin medeniyetleri gibi... Mısır medeniyeti,

Irak'ın tersine kuzeyden güneye (Aşağı Mısır'dan Orta ve Yukarı Mısır'a) doğru ağaçlaştı. Hint medeniyeti batıdan doğuya, Çin medeniyeti doğudan batıya doğru bitkicilleşmiştir. Bu ilk göze çarpan özelliktir. Hayatın bitki kolu gibi, bitkicil medeniyetler kökten gövdeye, dala, budağa, yaprağa, meyvaya doğru büyümüşlerdir.

Medeniyetin önüne kendi zamanı için "aşılmaz" gibi gelen denizler çıkınca, medeniyet oracıkta kalmamıştır. *Hayvancıl tip gelişim* başlamıştır. Barbar akınları değil, medeniyetin kendisi, uzun mesafeler içinde daha geniş aralıklı hareketler, sıçramalar yapmıştır. Klasik kadim tarihte buna KOLONİLEŞTİRME adı verilir. Modern tarihin "sömürge" adıyla daha iyi anlatılan kolonileştirmeleri ile kadim koloniler birbirlerine taban tabana zıddır. Elbet modern kolonileşmeler gibi kadim koloniler de iç tezatların sonucuydu. Ama, kadim koloniler tıpkı canlı bir hücrenin skizogeni (bölünümle üreyim) tipinde, eşit kromozomlara iki "Santros çevresinde kutuplaşarak ayrılması gibi, kentin eşit hak ve görevli kişilerinin birer "*Eponim* (kahraman) (yeni kente adını verecek yiğit) çevresinde tüm teşkilatlanarak başka ülkelerde, ana kentin hayatını sürelendirip geliştirmek üzere bütün müessese ve teşkilatlarıyla yola çıkması idi.

Bu gidişte ilk bitkicil medeniyet ana olmuş, yeni hücreler doğurunca "koloni"ler koparıp uzaklara göndermiştir. Ayrılan kolonların gittikleri yer şartlarına göre, başka bitkicil medeniyetler yaratmaları mümkündü. En ilk ana Irak medeniyeti, güneye doğru Acem körfezi ile karşılaşınca, Umman denizinden atlayarak, süptropikal Sind ırmağı boyunca, Hint medeniyetinin tohumlarını attı. Aynı Irak medeniyeti, kuzeybatıda Akdeniz kıyılarına varınca, oradan Fırat-Dicle'ye eşit Nil ırmağı boyuna sıçrayıp Mısır medeniyetini doğurdu. Sind ve Nil süptropikal medeniyetleri, kendi karakesimleri içinde kaldıkça, tıpkı tohum aldıkları ana Irak medeniyeti gibi bitkicil tipte gelişimlere daldılar.

Basamaklı gelişimlerini en iyi izleyebildiğimiz hayvancıl tip medeniyet biçimleri Akdeniz coğrafyası için biçilmiş kaftan oldu. Burada Irak yetiştirdiği üç koldan: Kuzeyi güney Anadolu, güneyi kuzey Afrika, doğusu Suriye kıyılarını kaplamış Anadolu-Finike-Mısır medeniyetlerinin çapraz ateşi altında Akdeniz yeryüzünün hayvancıl tipte en hareketli, dolayısıyla da en bereketli medeniyetlerini

vermekte gecikmedi. Anadolu-Finike-Mısır, önce Girit medeniyetini doğurdular. Girit medeniyeti Avrupa karakesiminde Yunan yarımadasının doğu kıyı körfezlerinde Nisenya medeniyetini, Asya karakesiminde, Anadolu yarımadasını boğazlara bekçi batı girinti çıkıntılarında Truva medeniyetini fıskırttı. Böylece gelişen EGE medeniyeti, tarih sahnesine sıçrayan Greklerce tasfiye edilirken, Grek karşı saldırısı bütün Anadolu kıyılarını kolonileriyle kesti. Hayvancıl tip medeniyetler kışkırtmakta en köklü olan Finike, Batı Akdenize doğru Tyr (Sûr) prensesi Didon yönetiminde Kartaca kolonisini kurdu. Sicilya'dan İspanya'ya dek Batı Akdeniz kıyı ülkelerini medeniyet çerçevesine soktu. Greklerin yıktıkları Truva medeniyeti, İtalyan yarımadasının kolonileştirilme çağını olgunlaştırdı. Girit medeniyetlerinde tramlen bulmuş Anadolu medeniyetinin, daha Misen medeniyeti sırasında, İtalyan yarımadasına sıçrattığı Etrüsk medeniyeti, Truva bozgunu üzerine İtalya'ya gelen ikinci büyük Anadolu medeniyeti kolonizasyon için kotarılmış bir zemindi. Acemcenin yanılması ile "Yunan" dediğimiz Grek medeniyeti, çağdaşı Kartaca gibi sırf Bezirgan imtiyazlılığı zırhına bürünmüş yerinde yadırgı kent gibi kalmadı. Erişebildiği Ege, Marmara, Akdeniz, Karadeniz kıyılarını bol bol koloniledi. Makedonyalı İskender çökkün Asya ve Afrika medeniyetlerini Hint sınırına dek tasfiye eden Yukarı Barbar akını ile Grek medeniyetine son verdiği zaman, Grek ve Kartaca mirasına konacak hayvancıl tip Roma medeniyeti nöbet yerine geçti.

Demek insan toplumu, kopuşuksuz karakesimleri üstünde bitkicil medeniyet çeşitleri yaratarak, aralıklı denizaşırı ülkelerde koloniler yoluyla hayvancıl medeniyet çeşitleri doğurarak, tabiat ananın bitki ve hayvan neveleri gidişine de uymuştur. Tabiatта hayatın bitki ve hayvan tipinde gelişimi "*nev'i: Espece*" basamaklarını üretti. Toplum tarihi de, gerek hayvancıl gerek bitkicil medeniyet tiplerinde, tarihcil gelişim basamaklarına uygun çok çeşitli "*medeniyet nev'ileri*" gösterdi. Hayvan ve bitki neveleri nasıl Darwinizmin bulunduğu kanunlara göre gittikçe daha gelişkin (mütekâmil: Evrimli) nev'iler türettiyse, tıpkı öyle, bitkicil ve hayvancıl medeniyet tipleri içinde gittikçe daha *gelişkin* medeniyet nev'ileri doğdu. "Tekerrür" gibi görünen ardarda gelişler, toplumcul devrimler çağına doğru yükselen *kemiyet birikişi* konakları oldu.

Hayat, bütün bitki ve hayvan nev'ileri içinde, arasında ve

zincirleñinde az çok gelişmelerden sonra, kopuşmalar, yitmeler, yeniden bitmelerle sũregeldi. Toplum da, bũtũn o her tip "medeniyet"ler ve "devlet"ler dediğimiz birbirini doğurup deviren tip ve nev'ilerin kopuşmalı (yitme-bitme)ler zincirleñi ile yũrũdũ. Hayatta bir nev'in ۆlũmũ ۆtekinin doğumu oldu. Medeniyetler iēin de aynı kural egemendi. Hayat ۆlũmle dũřekalktı. Medeniyet barbarlıkla dũřekalktı. Bũtũn ortasında hayat nasıl durmadıysa, toplum da, bũtũn medeniyet yıkılışları ve barbarlığa dũnũřler ortasında yok olmadı. Bitmiş sanıldığı yer ve zamanda yeni atılışlar iēin dinlendiği gũrũldũ.

"Bildiğimiz biricik tek bilim tarih bilimidir. Tarih iki yøndene alınınca, tabiat tarihi ile insan tarihi diye ikiye ayrılabilir. Bununla birlikte, o iki bۆlũm birbirlerinden ayrılabilir değiller. Yeryũzũnde insan bulundukēa tabiat tarihi ile insanların tarihi karşılıklı olarak birbirlerini şartlandırırılar. Burada konumuz tabiat tarihi, ۆzellikle tabiat bilimi değildir; ama insanların tarihi iēine girmemiz gerekir. ēũnkũ her ideoloji en sonunda ya o tarihin kalp yorumuna, yahut bu tarihin tũm soyutlaştırılmasına varır: İdeolojinin kendisi o tarihin bir yanında başka birşey değildir." (K. Marks, **"Die Deutsche Ideologie"**, s.10) (17)

II. AYRIM

TOPLUM VE COĞRAFYANIN KARŞILIKLI ETKİLERİ

TOPLUM COĞRAFYASI

Toplumun tabiatla sıkı bağıllılığı ve hemen hemen denk kanunlarla genel gidişi herşeyi yapan coğrafyadır anlamına mı gelir?

Bu gibi sorular hep olayların gerçek *gidişini* (prosesini) metafizikçe kavramaktan ileri gelir. İki zıttı bir arada gördük mü, sentezin gerçekliğini yok sayabiliyoruz. Maddenin atomu müsbet elektrik yükü olan *protonla* menfi elektrik yükü olan *elektron* zıtlarının bir arada bulunmasıdır. Proton da, elektron da (klasik ve metafizik deyişimiyle) "*madde*" değil "*kuvvef'tirler*". Öyle ise, madde denilen elle tutulur nesne yok mu, atom yok mudur? Gerçekte vardır. Bu var olan müsbet elektrik proton mudur yoksa menfi elektrik elektron mudur? İkiisi de değil, onların sentezi olan atomdur.

Tıpkı bunun gibi, canlı insanın cansız tabiatla, hatta öteki canlılarla çatışmasından toplum adlı sentez doğmuştur. Toplumda canlı cansız tabiatın da, insanın da etkisi bir arada bulunan zıtlar durumdadır. Bunlardan biri ötekisiz olmaz diye, toplumu sırf tabiat etkisine bağlamak olur mu?

Bugün artık insanı saran tabiat olarak coğrafyayı yapan kimdir, sorusu ile karşı karşıyayız. Yani insanın coğrafyası da, kendi toplumunun etkisi ile doğmuş bulunuyor. Tabiat içinde insana yarar coğrafya, toplum aracılığı ile tabiatın koparılmış, insan eliyle değiştirilerek benimsenmiş bir tabiat parçasıdır. Düne dek çekişme konusu olan bu gerçeği, toplum bilimi (sosyoloji) artık doktrin ür-küntüleri dışında bir olay gibi pekiştirmiştir. İnsan coğrafyası da, toplumun herşeyi gibi, insan emeğinin ürünü durumdadır:

"İnsanın tabiat üzerine tepkisini burda özellikle kaydetmelidir. Monteskiyö, "Esprit des Lois" (Kanunların Ruhu) kitabında, "insanların uğraşmaları"na bir fasıl ayırıyordu. Buffon da yazısında

şunu belirtiyordu, "Arzın tüm yüzü bugün insan güreşinin damgasını taşıyor."

"Bölge monografı aynı fikri çok daha açıklıkla ışığa çıkardılar. M. Demangeon bize diyor ki, 'yalnız Seine departmanı değil, hemen bütün şimdiki peysaj insanların eseridir.' Aynı coğrafyacı, La Piordie etüdünde yazıyor, 'Sömürgelerimizin toprakları uzun bir intensive (koyulgun) tarım devresinden sonra girecekleri kılığa ne kadar az benzerlerse, ekincilerimizin terkettikleri toprakta ilk hasat vermiş toprağa o kadar benzer.'Böylece bizim tabii saydığımız birçok peysajlar, tabiatın vermiş olduğundan çok daha fazlası ile insanın eseridir. Bugün bize bir çayırlar ve çimenler ülkesi gibi görünen Normandiya, söylendiğine göre tarla açılmış bir ormandır. Daha geniş olarak, Fransız kırlarında rastladığımız başlıca iki peysaj var: Birisi koca köyler olarak kümeleşmiş meskenleriyle açık peysajlar, ötekisi dağınık meskenli, bocager (koruluk) köyleridir; bunların ikisi de tarımcıl medeniyetin pek farklı iki tipine karşılık düşerler. Bunları, M. Marc Bloch o güzel "**Les Caracteres Originaux de l, Histoire Rurale Française**" (1931) (Fransız Kır Tarihinin Orjinal vasıfları kitabında tarif etmiş ve Henry Hubert "**Les Celtes**" (Keltler) üzerine yazdığı eserinde bunların menşelerini açıklamıştır. Kısacası, saf coğrafya bulacağımızı sandığımız yerde, bütün bir insancıl geçmiş, bütün bir tarih temeli keşfediyoruz.

"Frederic Rauh, "Etudes de Morale"inde kaydediyordu: "Önemli olan toprak değil, toprağı kullanan insan tekniğidir." M. Lucien Febvre daha başka türlü sonuç çıkaramıyor, şöyle yazıyor: "İnsan emeğı, insan hesabı, insan hareketi, insanlığın durmak dinmeksiz med ve ceziri; ilk plânda toprak ve iklim değil, daima insan, "Geographie Humaine" (İnsancıl Coğrafya)nın, hele sosyoloji için, iyice ilgi çeker kavranışı bundandır." "İnsan, hiç de azımsanmayacak bir coğrafya yapısı (ajanı)dır." İnsancıl coğrafyanın başlıca konusu özellikle "bu, insanın tabiat üzerine yaptığı aksiyonu, etkiyi" etüd etmek olacaktır. Coğrafyanın bölgelerden isteyeceğı şey, "şu (insan kümeleşmelerinin) evrimi içinde yerin payına düşeni öğrenmek değildir. Coğrafya şartlarının zamanlar akımınca ulusların kaderleri ve bizzat tarihleri üzerine yapabildiğı etkiyi, tesiri öğrenmekte değildir. Ulusların, insan kümeleşmelerinin ve toplumlarının ortam üzerine yapabildikleri ve yapmış buldukları aksiyonu be-

lirlendirmekte kendisine yardım edilmesidir."(Febvre). Daha ötede şöyle denir: Toplum grupları, "ekonomik ihtiyaçlarıyla geniş ölçüde determine (belirlenmiş)dirlir; ... bizzat o ihtiyaçlar yoluyla ki, insanın bu ihtiyaçlarını gidermek için insanların çabaları yoluyla- dır ki, önce gözümüz önünde insan toplumları üzerine coğrafyanın yaptığı derin tesir izahını bulur." (C.İ.S., s.178-179)

ANATOMİK DEĞİŞME - FİZYOLOJİK DEĞİŞME

Tabiat bütün canlılar üzerine etki yapar. Ama, tabiatın aynı et- kisi hayvana doğrudan doğruya, insana toplum *dolayısıyla* tepki yaratır. Doğrudan doğruya etkiyi fizyoloji (görevbilimi) içindeki **veraset** olayı ile açıklayabiliriz.

"Edinme (acquis) karakterler iki düzende olabilirler: Birileri bir arızadan ileri gelmedirler, bunlar intikal etmezler; ötekileri bir gö- revcil (fonetionelle) değişiklikten ileri gelirler, bunlar irsîdirler. Bu bizi şu sonucu çıkarmaya götürür; İrsiyet, anatomik (teşrihi) deği- şikliklerin değil, görevcil (fonksiyonel) değişikliklerin intikaalidir.

"Edinme karakterlerin intikaalini inkâr edenler, daima Yahu- di ırkı örneğini öne sürerler. İşte 3000 yıldan aşırı zamandır ki sünnet yapılır da, gene bakarsınız çocuklar bir prepüsle (kabuklu olarak) dünyaya gelirler. Tıpkı onun gibi, bazı köpeklerin kuyruk- ları ve kulakları kesildiği halde, yavrularının bu ekleri daima aynı derecede gelişkin olur.

"Tersine, bir görevcil bozukluğu göz önüne getirelim. Bu yönde Brown-Sequard'ın tecrübesinden daha öğreticisi olamaz. Kobayın siyatiği kesilir, hayvan sar'alı olurlar. Çiftleştirilir, doğan yavruları da sar'alı olur. Öyleyse bu vak'ada intikaal eden nedir? Sakatlan- ma mı? Hiç değil; yavruların siyatiği tamamıyla normaldir; irsiyet- çe pekiştirilen şey yalnız görevcil bozukluktur.

"Bir organın gelişimini görevi düzenlediğinden, intikaal eden görevcil değişikliklerin sonucunda anatomik değişiklikler yap-abilmesi anlaşılır şeydir. Mesela insanın, irsiyet yoluyla üstün bir zekalı olabileceği anlaşılır; bu insan özel istidatlarla dünyaya ge- lecektir ve bu istidatlar onun beyin hücrelerinde daha belirgin bir gelişme kışkırtacaktır. Başka deyimle, beyin çok gelişkin olduğu için zeka göze çarpıcı değildir; kişi üstün bir beyin görevlenişi mi- rasına konduğu için, o göreve zemin (substratum) hizmetini gö-

ren merkezler ölçü aşırı gelişmişlerdir."

"Özet olarak, tohumcul (germinatif) plasma değişme eğilimi göstermeksizin çağları aşır geçer; nev'in kişiliğini sağlar. Bedencil hücreler ise, tersine evrimin etkisine uğrarlar; dış amillerin (etkisiyle) izlenimlenerek, kendi yanlarından tohumcul hücreler üzerine tepki gösterirler ve onları yeni bir yönde izlenimlendirirler. Bu sefer tohumcul hücreler ilkel tipi değişikliğe uğratırlar."

"Atacıl tipin muhafazası kanunu tohumcul hücre plasmasının bekası ile izah edilir;

"Evrin (tekâmül) kanunu, bedencil hücrelerin değişikliklere uğramaları ile izah edilir." (R.İ.M., s. 291-292)

Tabiat biliminin belirttiği diyalektik veraset kanununu buraya alışımız, aşırıca unutulmasındandır. İki zıt yönde işleyen kanuna göre, bütün canlılar için: Çevre şartlarının edindirdiği görev değişiklikleri, sonraki kuşaklara *organ* değişikliği şeklinde geçiş sentezini verir. Bir organ değişikliği, bir hayvanın nev'ini değiştirir. Tabiatın *doğrudan doğruya* etkisi altında *pasifçe* değişikliğe uğramak dediğimiz olay budur. Bütün hayvanlar ve bitkiler gibi insan da bu pasif değişiklikten payını almaz mı? Alır. Öyle ise, insanı öteki hayvanlardan ayırt eden *AKTİF* uyuş nedir? İnsanın, kendi bedeninde *organ değişikliğine gitmeksizin tabiata karşı gösterebildiği tepkidir*. Sosyolojinin belirttiği *insancıl coğrafya*, insanın çevresine *aktif uyuş* (etkili intibak) gösterdiğini ispat eder.

VAHŞET ÇOKTAN KALKMIŞTIR

İnsanın da öteki hayvanlar gibi pasif intibakla nev'i değiştirdiği bir çağ olmuştur, denilebilir. Bu çağ, bugünün değil, tarihöncesinin VAHŞET çağı veya PALEOLİTİK çağı olabilir. Fakat o insanlık devri çoktan geçmiştir.

Frazer şöyle yazar:

"Bugün vahşi, mutlak anlamda değil, ancak izafi anlamda ilkeldir. Menşeideki (orijinal) insana, yani sırf hayvancıl var oluş seviyesinin ilk defa üstüne çıkmak üzere yükseldiği zamanki insana nispetle o ilkel değildir. Olaya bakınca, ilk halindeki insana kıyaslanınca, bugünün en geri vahşisi büyük gelişimli ve yüksek kültürlü bir varlıktır." (C.İ.S., s.148)

M. Mauss şöyle yazar:

"İlkel (iptidai)lerden konuşuluyor. Bence yalnız paleolitik çağın tek kalıntıları olan Avusturalyalılar bu adı almaya lâyıktırlar. Bütün Amerika ve Polinezya toplumları Neolitik çağdadırlar ve tarımcıdırlar, evcil hayvanları vardır. Onun için bunları vahşilerle bir tek ve aynı plân üzerine dizelemek imkânsızdır." (C.İ.S., s. 149)

Vahşet çağı yüzbinlerce yıl öncelere çıkar. Aşağı Vahşet konağı sayılacak tip: Cavali Dik-pitekanthrop, Çinli Sinanthrop, Avrupalı Heidelberg insanı ile Piltdown insanını içine alan Eoantrap (şafak-insan) yeryüzünden öylesine silinmiştir ki, bugünkü insan onu insan bile saymıyor. (Metafizik bilginler insanı, bugünkü tipiyle sanki gökten inmiş sayıyor, tarihliği yadırgıyor!). Avrupa'da Orta Vahşet konağı sayılacak Nesnderthal insanla, gene Avrupa'da Yukarı Vahşet konağı sayılacak iki zıt tipli Sapiens-insan da dölü tükenmiş "fosil insan" durumundadırlar. İnsanın geçirdiği bu nevi değişiklikleri, bugün yeryüzünden örneği silinmiş tipler olduklarına göre, pasif intibak hissini verebilir.

IRK: BARBAR TOPLUMUN ESERİDİR

Gerçekte insan, insan olalı aktif intibak göstermiş olmalıdır. Yarım ila bir milyon yıl içinde en aktif intibak bile büyük nev'i değişmeleriyle sonuçlanmazlık edememiş görünüyor. Modern istatistikler birkaç on yıl içinde harp veya barış gibi sebeplerle, insan boylarının birkaç santim uzayıp kıaldığını buluyor. İlk Vahşet çağının 500 bin yıllık uzunluğu düşünülürse, Pitekanthroptan Homo-Sapiens'e dek görülen tip değişmesi aktif insan, intibaklı bir varlık için bile kaçınılmaz sayılmalıdır.

Bu çekimselliklerden sonra, insanın neden aktif uyarlıkla pasif uyarlıklı hayvanlardan ayrıldığı kısaca göz önüne getirilebilir. Tabiat, hayvanların üstüne doğrudan doğruya etki yapar. Canlıların önce *fizyolojilerinde bir değişme* yaratır. İlk ataların bu fizyoloji değişiklikleri, sonraki döllere *anatomi değişiklikleri* biçiminde geçer. Yani, yeni uzuvlar (organlar) doğurtur. Uzvu değişen hayvan, başka nev'i bir canlıya döner... Hiç değilse *Homo-Sapiens (Us insanı) zamanından beri demek 40-50 bin yıldan beri*, insan için böyle bir organ (uzuv) dolayısıyla *nev'i değişmesi* yok gibidir. Bugünkü olumlu bilim delilleri ile ispat etmiştir ki, ırk değişiklikleri diye o kadar çok demagojiye kapı açan farklar, hatta ham coğrafya etkisi bile olma-

yabilir. Ortaçağ başlangıcında Avrupa Cermen ve hele Latinlerine o denli korkunç gelen Hünlerin yüzleri, bugünkü zenci yüzleri gibi, Totem inancı ve teşkilatı için yapılmış çentiklerle izah edilebilir. Demek, ırk ayırıcılığı dahi, toplumun en az maddi sayılan etkileri, insana alıstırdığı görevler ve şartlarla, bambaşka ırk vasıfları verir.

Jean Bruhnes şöyle yazar:

"Şimdiki Besarabya, Ukrayna ve Polonya Yahudileri (gerçi hemen hemen bilmeksizin, çengel burunları, Levit denilen uzun kara redingotları, yüzün iki yanına düşen kıvrımlı kâhkülleriyle sahici Filistinli Semit İsraililerin bedencil ve toplumcul çehrelerini, kıyafetlerini ve özel davranışlarını benimsemişlerse de) çoğunluklarıyla İslâvlardan ve Turanlılardan başka birşey değildir. Bin yıl oluyor, kendileri Turanlı iken Yahudi olan, ve çağımızın dördüncü yüzyılından onuncu yüzyılına dek büyük Dnyeper İmparatorluğuna egemenlik etmiş bulunan Hazarların askeri ve siyasi etkisi altında Yudaizm dinine dönmüşlerdi! Şurası, insanı ne kadar şaşkına çevirirse de, gene itiraz götürmez olaydır: Krakova ve Varşova Yahudileri bize, Kudüslü Yahudilerin kendilerinden daha çok Yahudi görünürler!" "Bundan çıkarılan sonuç dupdurudur: 'İrk' denilen şey bize aradığımız 'toplumcul öz substrat sociale'i vermek şöyle dursun, tersine, genel olarak tasavvur edildiğinden çok daha geniş payı ile, bizzat ırkın kendisi toplumla yaşamının bir ürünüdür." (C.İ.S., s. 169)

AKTİF UYUŞ - PASİF UYUŞ

İnsanın aktif uyması, bütün etkilere karşı tek kişi olarak değil, tek başına olduğu zaman dahi, toplum *aracılığı* ve *araçları* ile tepki göstermesi anlamına gelir. Hayvan sürüyle yaşadığı zaman bile, tabiate ve herşeye karşı *tek başına* kalır, organları, *uzuvları* ile çarpışır. İnsan tabiata karşı öteki insanlarla *işbirliği* durumundadır, ve toplumun kendisine sağladığı *aygıt* ve metod'larla davranır. Yaşama savaşında, hayvanın bir nesil sonra *vücudu değişir*; insanın kuşaklar boyu *vücudu aynı kalırken*, tekniği (aletleri ve usulleri) değişir. Teknik değiştiççe, *toplumun biçimi*, canlı hayvanların neveleri gibi, kalıptan kalıba girer. Ama, nasıl bitki ve hayvan nevelerinin çokluğuna rağmen HAYAT bir tekse, tıpkı öyle doğmuş batmış medeniyet çeşitlerinin çokluğuna rağmen TOPLUM bir tektir.

Pasif bir uyuşta çevre ŞARTI da, görev değişimi SEBEBİ de

tabîdir.

Tarihin gidişinde, tabiat ŞART, cemiyet (toplum) SEBEP rolünü oynar. Tekniğin gelişiminde tabiat şartları, ancak toplum sebepleri ile bir araya gelirse yeni bir senteze varır, insanlığı ilerletir. Tabiata hayvanın pasifçe, insanın aktifçe uyması bu anlamdadır. Gerçekte aktif olan tek ikisi değil, o kişiyi aygıt, metod, gelenek, görenek, dil, düşünceyle cihazlandırmış olan toplumdur. İnsan, tabiatı toplum sayesinde değiştirerek ona uyar. Canlılar, ancak yüz milyonlarca yıl yığılan leşleri ile tabiatla değişim yaparlar. Yalnız insandır ki, bir veya birkaç kuşakta, toplum manivelasına dayanarak dünyayı kaldırır ve kendisine yararlı biçime sokar. Onun için peysaj, tabiatın değil insan toplumunun yaratığıdır. Toplum yaşamasında rol oynayan tabiat, ancak toplumun aygıt ve metodları için erişilebilir olan tabiattır. İnsana doğrudan doğruya etki yapan coğrafya: İşlenmiş, değiştirilmiş, topluma mal edilmiş tabiat parçasıdır.

Irak'ta ilk uygarlığı Sümerler kurdu. Sümer oymakları Fırat-Dicle balçıkları üzerine geldikleri vakit, tarım işini başarabilecek bir toplum düzeyine erişmemiş olsalardı, kendilerinden önce gelmiş geçmiş nice göçebeler gibi geçer giderlerdi. İlk Sümerlerin yerleşik yaşadıkları yerler ise, tabiatın verdiği hazır toprak değil, Sümerlerin kendi elleri ve emekleri ile yarattıkları yer oldu.

"(Sümer ülkesi) ilk tarihcil zamanlarda yaratıcı merkez oldu, tarih öncesi devrinin sonunda yazının beşiği oldu. Bu yaratıcılar ve icatçılar Sümerler idiyeler, kendilerinden önce gelmiş olupta, el-Obeyd çağında bizzat Sümer ülkesini "yaratmış" olanlara ön-sümerler adı verilebilir.

"İbrani Genese (Tekevvün: Oluş efsanesi)nin yankıladığı Sümer geleneğinde; yaratış toprağı sudan ayırmaktan ibaretti. Başka deyimle, biçimleşme durumunda bulunan Fırat ve Dicle delta-sının kurutulması demektir. Bu yaratış emeği el-Obeyd devrinde başlamış olmak gerekir. Zira ön-sümerler daha önceden hububat ekiyorlardı bile: Hububat ise, ne bir sazlı bataklıkta, ne de sulama yapılmamış bir çölde bitemezdi. İnsanlar Erech'te, üzerinde yaşadıkları yeri yarattılar. Mesken arsası ile bataklığın dibi orasına hakiki platformlar sıralanmıştı: Bunlar, muntazam tabakalar halinde haçvâri dizilmiş ve ayak ile çiğnenmiş kamışlardan yapılmaydılar. Erech, IV. Bericht, Abhand, Preuss. Akad Wissen. phil. Hist.,

(KI,1932, 2) Sumerler belki ekime elverişli adaları kulubeleri ile doldurmamak için, bu yapma yeri kendilerine çamurlu bataklıkın üstüne kurmuşlardı." (Ch. OP., s.129)

Demek insanın *tabiat etkisi altına girebilmek için bile, önce toplumun tabiat üzerine aktif etki yapabilecek araç ve yol (vasıta ve usul)ları bulmuş* bulunması gerektir. Bulamamışsa ne insan tabiata etki yapabilir, ne de *dolayısı* ile tabiatın toplumu değiştirip geliştirecek bir *etki* yapması elverir. Bunun tersini düşünmek (Tarihi sırf coğrafya ile nitelendirmeye kalkışmak), insanı pasif hayvan yerine koymak olur.

İnsanın işlediği ve faydalanabildiği tabiat, toplum tekniği ile teşkilatının seviyesine göre değişir. İnsanlar ancak toplumsal teknik ve metodik seviyelerinin elverdiği tabiat parçası üzerinde sürekli münasebetler kurabilirler Avcı oymaklar için orman yaşanılacak uçmak yerdir. *Van gölü çevrelerini bırakıp Irak çöllerinde medenileşmeye inen Semitler, kutsal kitaplarında Van gölü çevresinin ağaçlıklarını ve orada geçen kardeşçe eşit kandaşlık yaşayışlarını yakıcı hasretle CENNET'leştirdiler.* Tarım çağında ise, demir baltayla ormanın kökü kazınmadıkça tarla açılmadı.

TABIATLA TOPLUMUN KARŞILIKLI ETKİLERİ

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, tabiatla toplum arasındaki etki tepki ancak bir arada ele alınır anlaşılabilir. Ancak o zaman tabiatla toplum arasındaki olağanüstü diyalektik karşılıklı sebep-nerice münasebeti açıkça görülebilir. Tabiat, insana engel çıkardığı zaman da, kolaylık gösterdiği zaman da aynı tabiattır. Toplumun ondan faydalanması, tabiatı (moda deyimi ile) "*değerlendirme*"si, kendi gelişim basamağına bağlıdır. Neanderthal insan, buzulların saldırısına uğramasa, ılık açık havayı bırakıp, ayları çıkardığı inlerde yaşamaya başlamazdı. Ama, toplum daha önce ateşi iyice kullanmayı öğrenmemiş olsaydı, Neanderthal insan da buzullar Avrupa'sında tutunamaz, Eeontropus (şafak-insan) gibi yeryüzünden silinip gidebilirdi. Gerçekten vahşet çağı böyle oldu.

Barbarlık (Neolitik) çağda, çobanlıkla geçinen oymaklar için toprak mülkiyeti gibi, toprak vatani da yoktu. *Öz Türkçe'de:* "Yurt" sözcüğü "*Çadır*" demektir. Savaşlar ülkeler ele geçirmek için değil, çok defa talan için yapılırdı. Çobanlık başlıca geçim yordamı

kaldıkça, en ufak bir sıkışma, en büyük ulus yığınlarını bir ülkeyi bırakıp ötekine kolayca geçmeye götürüyordu. Anadolu'da Pelaj'ları Tras'lar, Tras'ları Grek'ler kovaladı durdu. Cimmeryen'lerle Skit'ler, yeri yurdu bilinmez ecinni taifeleri kadar oynakça "yurt" değiştirebiliyorlardı. Roma medeniyeti göçerken Hünler önünde Gotlar ve bütün öteki göçmen uluslar kısa zamanda dünyayı bir uçtan ötekine arşınlayıveriyorlardı. Kayıhan Türkleri çobanlıkla geçindikleri sıra, Moğol baskısı altında Orta Asya'dan Anadolu'ya dek, bir daha geri dönmemesine kaçıştılar. "Yurt"ları taşıdıkları çadır ve otağları idi. Bütün bu göçebeler, geçimlerini tarımla sağlamaya başladıkları zaman, yerleştiler. Yurtları çadır yerine toprak oldu. Savaş, toprağı savunmak, arazi fethetmek için yapıldı. Toprak mülk ve yurt oldu.

Medeniyet binlerce yıl Yakındoğu topraklarında bocaladı. Okyanuslar yeryüzünün bitimi aşılmaz öteki dünya engini sayıldı. Uzakdoğu'dan ilk Neolitik insanlar, Uzak Batı'dan Norman barbarlar boyuna Amerika'ya gittikleri halde, Eski Dünya, Yeni Dünya'nın var olduğunu dahi bilemedi. Kolomb'un gemisi San Salvador'a ulaştığı gün, Amerika Hint sayıldı. Engine açılan araçlar okyanusları kesin olarak yenince, Amerika "keşfedildi. Batı Avrupa'da sermayenin birikişi kapitalizme, modern Avrupa medeniyetine geçişi hızlandırdı. Amerika diye bir coğrafya parçası var oldu.

Tabiatla insan toplumu, birbirlerinin hem sebebi, hem neticesi olan, gâh dostça (olumlu yönde), gâh düşmanca (olumsuz yönde) karşılıklı etki-tepki gösterdiler. Bu gerçeğin en göze çarpan gösterileri, insanlığın bir tarihöncesinde (Yeni Dünyada) ve bir de tarihte (Eski Dünyada) yaptığı iki büyük geçiş sırasında bulunur.

TARİHÖNCESİNDE: YENİ-DÜNYA DURDU

Amerika karakesimi, Eski Dünya'dan (Asya-Avrupa- Afrika'dan) ayrı, uzak, habersiz, kendi başına kaldığı sürece, Orta Barbarlık konağından öteye geçemedi. Eski Dünya'da insanlık Yukarı Barbarlığa, oradan medeniyete, medeniyetin antika tarihi kaplayan basit Bezirgan ekonomisi temeli üzerinde uzun ve nöbet nöbet Tarihçil Devrimler çağından sonra, modern kapitalizm çağına yükseldi. Amerika bu tekâmül basamaklarından hiçbirisini atlayamadı.

İnkalar, Aztekler gibi yerli Amerika toplumları, bir çeşit Hiye-roğlifi andıran yazıya doğru gelişmiş görölüyorlar. Yalnız bu gelişmelerde dikkati çekmesi gereken bir yan var: O gelişmeler Yeni-

Dünya'nın hep Pasifik kıyılarına bakan yüksek yaylalarda belirirler. Sonraları daha doğudaki kara içlerine doğru yayılıp işlemiş olsalar bile, hep batı kıyılarından gelmedirler. *O toplumların bu durumları, kendileri ile Pasifik Okyanusu öteleri arasında bir münasebet bulunabileceğini hatıra getirir. Bu yüzden onlar, yerli ve başlıbaşına gelişmiş kültürler sayılamaz. Eldeki son belgeler, ("tarihin başlayışı" sırasında göreceğiz.) Uzakdoğu'dan Batı Amerika kıyılarına gelinmiş bulunduğunu sezdirmişlerdir.* Ancak dışarıdan sızma uygarlık unsurları bile, geldikleri Amerikan coğrafyasından destek bulamamış görünürler. Onun için, Amerika'da gelişeceklerine, söz yerinde ise dumurlaştılar kütleleştiler denilebilir. Geniş Amerika karakesimlerinin insanlığı, uygarlık şöyle dursun, Yukarı Barbarlık konağına bile çıkamadılar. Neden?

Çünkü, Orta Barbarlıktan Yukarı Barbarlığa yükseliş ancak *SÜRÜmanivelâsı* ile elverdi. Amerika'da ise sürü hayvanları yoktu. Koyun, keçi, sığır, beygir cinsleri "Eski-Dünya'nın varlıklarıydılar. Sürüye yer vermeyen coğrafya içinde kalan Amerikalı insan, Avcılıktan ileri bir üretim şartını bulamadı. Dolayısıyla da, Amerika'nın yerli toplumları, belki Uzakdoğu'dan sıçramış medeniyet elemanlarını bile, Akdeniz kolonileri gibi geliştiremedi, tersine Orta Barbarlık seviyesi çevresinde dondurabildi. Yukarı Barbarlık manivelâsını Amerika ŞART'ları içinde bulamayan insanlık, Orta Barbarlık SEBEP'leriyle uygarlığa sıçrayamadı.

TARİHTE ESKİ-DÜNYA YÜRÜDÜ

"Eski-Dünya" dediğimiz Asya-Afrika kara kesiminde evcilleştirilebilir sürü hayvanları boldu. Sürünün getirdiği toplum zenginliği ve kişiliğin gelişimi, elverişli bölgelerde Yukarı Barbarlık Tarım üretimini, medeniyetin canlı hücreleri durumuna girecek *Kentleri* ve bir çeşit KENTLEŞME demek olan uygarlığı ardarda gerektirdi. Ama, bütün Kadim uygarlıklar, Asya-Afrika bölgeleri içinde kaldıkları sürece, belli bir üretim yordamından ileriye geçemediler. Bu üretim yordamı tek sözle BEZİRGAN EKONOMİ'nin ilkel biçimi idi. Bu ekonomi bir sınıra dek gelişince, üretim temeli olan toprak ekonomisini içinden çıkılmaz bir kargaşalığa sokup geriletmeye kadar varıyordu. Bu çıkmaza girilince, çevre barbarların akınları, çürüyen ve insanlığın ileri gidişini engelleyen eski uygarlığı yıki-

yorlardı. Fakat, yeniden doğan medeniyetler, gene aynı Bezirgan temeller üzerine dayanıyordu. Aynı çıkmaz, tekrar gelip çatıyordu. O yüzden, üstünkörü bakanlar için "tarih bir tekerrürdür" düşüncesi, neredeyse, tarihin ilerleyişini yok saymaya dek vardı.

Asya-Afrika uygarlıkları Avrupa'ya geçti. Yunan-Roma Akdeniz uygarlıkları tarihi "tekerrür" ettirmekten kurtaramadılar. Ancak medeniyet Avrupa'nın batı ucuna değdiği zaman, insanlık Ortaçağ'dan modern KAPİTALİZME atlayabildi. O yüzden kapitalist uygarlığa, dar anlamıyla "AVRUPA medeniyeti" adı takıldı.

Burada Bezirgan uygarlığını, geniş yeniden üretim düzeni olan kapitalist uygarlığına atlatan coğrafya ŞART'ları nelerdir? İnsanlık Çin ülkesinden Atlas kıyılarına dek bütün yeryüzünü uygarlık bağlantılarına açmıştı. Bu büyük KEMMİYET BİRİKİŞİ, Batı Avrupa'da ansızın, kimseye sezdirmeden yeni bir KEYFİYET'e sızdı. Modern anlamda "Doğu Hint Kumpanyası" biçimiyle, o çağa dek görülmemiş bir *büyük sermaye birikisini*, başka birçok (Avrupa'da Norman akınları, Akdeniz'de Osmanlı akınları gibi) sosyal, tarihçil, siyasal ve ilh. sebeplerle, kaçınılmaz kıldı. Ayrıca, Batı Avrupa ucunun coğrafya ŞART'ları da böyle modern sermaye birikimi için ideal elverişlilikte bir KEYFİYET taşıyordu. Bu keyfiyetin başında; "*Estuaire*" denilen deltasız ırmak ağızları gelir. Bu ırmak ağızları, en büyük deniz taşıtlarının ırmak yolu ile karaların en derin içlerine dek ticareti sokabildi ve sermayeyi büyük emniyet altına aldı. Atlas Okyanusu, çok aşırı med ve cezirleriyle, kendisine dökülen ırmakların ağızlarında delta biçimlerini silip süpürüyordu. Modern sermaye birikisini ilk temsil eden Doğu Hin Kumpanyaları, Ren ve Taymiz estüerlerinde belirdiler.

Elbet, yalnız başına Çin ile Atlas kıyıları arasında gidip gelmeler, hele Atlas Okyanusunun estüerleri, hiçbir toplumu kendiliğinden kapitalist uygarlığa geçirmeye yetemezdi. Avrupa'ya evel ezel ilk insanlar Orta Asya ve Çin'den gelmiş görünürler. 250 bin yıl öncelerine çıkan Sinantrop'ların Pekin'den kalkıp Avrupa'ya Heidelberg insanı biçiminde geldiği olmayacak şey değildir. 100 bin yıl önceki Avrupalı Orta Vahşi Neanderthal insanla, Yukarı Vahşi Grimaldi insanın ise, Asya'dan Avrupa'ya geldikleri, artık bilimce belgelenmiş sayılabilir. Hepsi bir yana, tarih içinde Hunlar, Çin ile Fransa arasında mekik dokumuş akıncılar oldular. Bütün bu münasebetler, hiç-

bir zaman Orta Barbarların bir sıçrayışta kapitalizme varmalarına elvermedi. Batıda kapitalizmin doğması için, toplumun önce orada *prekapitalist* (sermayedar-öncesi) basamağa varması, Yakınoğu ve Akdeniz'de 6 bin yıllık bir medeniyet fonunun yığılmış bulunması gibi *toplumcul* ve *tarihcil* başka pek çok maddi manevi SEBEP'lerin gelişmesi gerekmiştir. Batı uygarlığından önce Batı-uc ile Doğu-uc arasında tarihin en ulu ve geniş medeniyet köprüsünü önce İslamlık kurmuştur. İslam uygarlığının "BURUŞUM" (plissement) dağ silsilelerinden en sonuncusu Osmanlılık, ansızın Avrupa'da gelişmiş Ortaçağ bezirganı prekapitalist ve *taze insan malzemeli* topluma, buzulların saldırması gibi yaman ve kesinlikle Akdeniz ve Yakınoğu'nun gelenekcil ticaret yollarını tıkamıştır. O zaman, ateşi bulmuş Neanderthal insanın son dördüncü buzullar baskınında yok olacağına mağaralarda yeni bir yaşayış çağı açabilmesi için zaruretlerle, Batı Avrupa ön sermayecileri, UZAK-DİŞ TİCARET için Hint yollarını aramaya çıkmış ve Amerika'yı Hindistan niyetine keşfedip, *ön-kapitalist* karakterde sırf bezirgan sermayeyi *modern* ilerici *kapitalizm* münasebetlerine yöneltip geliştirebilmiştir.

YAKIN-DOĞU İNSANLIĞI

Toplumun sırf coğrafya kanunları ile güdüldüğu sanısı ne kadar metafizik ve asosyal bir kuruntu ise, coğrafyayı toplumcul ekonominin ŞARTI gibi ele almamakta en az o kadar skolastik bir yanılma olur.

Coğrafya üretici güçlerin dışarisından çevreleyip şartlandırdığu toplum üzerine nasıl kesin etki yaptığu "Eski dünya" gelişimi ile "Yeni dünya" gelişimi arasındaki farktan belli olur.

Klasik tarih, Yakınoğu'daki toplum gelişimini basit bir yayla olayına bağlar: "*Katerner (dördüncü) yeryüzü çağının başlangıcından beri, yalnız kuzey Afrika ile güney Ön-Asya'da fizik şartları insanın çabuk ilerlemesine elveriyordu. Paleolitik (Eskitaş çağı) sanayi izlerine bilhassa Lübnan ve Suriye'de rastlanıyor. Bu bölgelere yerleşen insan yavaş yavaş ateş, süs, elbise kullanmayı becerdi, taş yontmayı, sonra cilalamayı, en sonunda da toprak vazolar ve madeni silahlar yapmayı öğrendi.*

"Bununla birlikte Suriye kültür ocağı olma bakımından, Mısır'ın aşayışında kalır.

"Fakat iklim şartları değiştii. Yükseklikler kurudu. Büyük ırmak

vadileri şekillendi. İnsan daha çeşitli, daha bol zenginlik kaynakları buldu. O zaman Libya'da oturanlar Nil'e doğru indiler. Suriyede-
dekilerden kimileri daha barınabilir kısımlarda oturdular, kimileri ise, Fırat vadisini takip ederek, Acem körfezi zararına teşekkül eden milli ova içinde yerleşmeye gittiler. Ve orada başka ırktan kimselere, İran yaylasının batı sathımâilleri yoluyla kimbilir nereden gelmiş bulunan Sümerlilere rastladılar. Onların işbirliğinden, dördüncü bin yılda daha sonra Babil adını alacak olan Sümer-Akkad medeniyeti doğdu." (M.P.: H.G. des P.C.1 s,13)

Kırk yıl önce tarihin başlangıcı böyle görülüyordu. 20 yıl sonra o iklim değişikliği Avrupa buzulları kalkınca, Atlantikten Afrika kuzeyini aşarak tâ İndüs ırmağına dek giden yağmur dolu siklonların, buzullar çekilince, yolunu değiştirerek Avrupa üzerine geçmesiyle izah olundu.

AFRİKA-ASYA COĞRAFYASI

Edinburgh Üniversitesi Öntarih ve Arkeoloji profesörü V. Gordon Childe, hangisinin daha önce geldiğini kestirmekten çekine çekine başlıca 3 "hakiki medeniyet" merkezi seçer: Mısır, Irak, Hint.

"Bunlar 25. ile 35 derece paraleller arasına yerleştirilir. Bu bölgeler, şimdiki dünyada, en sıcak ve en kuru iklim mıntıkasını teşkil eder." "Mısır, Sümer ve Pencap, az çok sürekli ve tabiatça belirli arızalarla (engellerle) aralanmış (fasıllanmış) bir çöl yaylasını yarıp geçen büyük ırmakların vadileri içinde yayılırlar." (Ch. OP, s. 33). "Hint okyanusu bu mıntikanın güney sınırını teşkil eder. Bu bölge İndüs ötesinde yeniden (güney Arabistan ve Habeşistan'da olduğu gibi) Mossunlar (Mevsim yelleri) ormanı ile temasa geçer" (**age**) Kuzey yönünde "fizyografice (Balkanlar) silsilesi bir iç denizden (Akdenizden) daha net sınır çizisi verir. Böyle Anadolu masifi (yığındağları), Kafkas, Elburuz, sonra Hindikuş ve Himalâyalar içindeki aynı buruşum çizileri (Yerburuşumları) mıntıkamızın kuzey sınırını teşkil ederler." "Bu bölgenin, hiç değilse Atlantik ile Dicle arasında yerleşmiş birliğini, topyekün belirtmek için genel olarak AFRAZİ terimini kullanmayı hakla çikarmaya elverişlidir." (age, s. 34)

"Şimdiki durumda bütün bu bölge yaman bir yağmur yetersizliğinden muztarıptır. Bu hal, büyük ırmakları tefcir eden sulama kanalları şebekesi dışında kalan o yerleri pratikte oturulamaz kılar. Kuzey

ve merkez Avrupa'yı sulayan Atlantik siklonları Akdenize yazın ulaşır. Sahara'ya (Afrika çölüne) asla varamazlar. Aynı kış yağmurları Irak'a, İran yaylasına ve hatta İndus vadisine erişir. Ama, yüksek Filistin ve Suriye yaylalarından geçerken öylesine seyrekleşirler ki, daracak bir kuzey Suriye şeridi dışında, yağışları yetersiz olur. Bizzat İran'ın merkezinde yükselen yayla, bilfarz çöllerden ibarettir.

"Bundan başka, bir sıra karışık sebepler, Mossun yağmurlarının İndus havzasına yağışına engel olur, bu yüzden orası da batının siklonlu yağmurlarıyla yetinmek zorunda kalır." (**Antiquity**, IV, s. 327 vs.)

Fakat, Afrazi kesimi "şimdi" böyledir. Medeniyet yeryüzünde doğmadan önceleri durum tam tersineydi:

"Tarihimizin başladığı çağda Kuzey Avrupa Harz'a dek buzlarla kaplı, Alpler ile Prineler büyük buzullarla taçlı bulunurken, büyük kuzey kutbunun (Arktiğin) basıncı Atlantik boralarını güneye yönettirdi. (**Q. I. Met. Soc.**, Londra, XLVII de Brooks), tarih öncesinin çeşitli safhalarında boraların farazi yolunu gösteren levhalar verir. (age, bakıla: **The Evolution of Climate**, 2. Baskı, 1934, s. 278). Bugün merkez Avrupa'yı yarıp geçen kasırgalar (siklonlar), o zaman Akdeniz ve Kuzey Sahara üzerinden aşarak ve Lübnan geçidinde züğürtlemeksizin Irak ve Arabistan'ı aşıyor, İran'a ve Hind'e dek varıyordu. Çorak Sahara düzenli yağmurlar alıyordu. Ve ne kadar çok doğuya gidilirse o kadar daha ziyade, sağanaklar yalnız bugünkünden bol olmakla kalmıyorlar, yıl boyunca da üleşik bulunuyorlardı. İran yaylası üzerinde geniş buzulları beslemeye yetersiz olan yağışlar, bugün tuz çölü olan büyük çöküntüleri dolduruyor, iklimin çetinliğini mutedileştirmeye yetecek az derin, küçük iç denizler meydana getiriyordu."

"Demek, Kuzey Afrika'da, Arabistan'da, İran'da ve İndüs vadisinde, otlaklara, savan (ağaçsız bol otlaklara) rastladığımız zaman, Avrupa'nın en büyük kısmı üzerlerinde loess (tabakasız ve fosilsiz mil) teşkil edecek tozun yığıldığı, yellerin süpürdüğü tundra (yosunlu kutup çayırları) ve steplerden ibaretti."

"Hiç değilse Sahara'nın kuzeyi Akdeniz yağmurlarından faydalanıyordu... Bu bölgenin bereketli çayırları ve gene güney Asya çayırları elbet Avrupa'nın buzlu stepleri kadar sık bir nüfusu barındırıyordu. Ve bu elverişli, kamçılıyıcı ortamda insanın buzlu kuzeyde

olduğundan daha çabuklukla ilerlemeye doğru tekâmül edeceğini farzetmek akla yakın gelir." (Ch. O.P., s. 35-36)

YENİ DÜNYA: ESKİ DÜNYA

Bu izah, Çin bir yana bırakılırsa, Mısır, Irak, İndüs medeniyetlerinden her üçünün de bu Afrazi bölgesinde doğduklarıyla doğrulanır. Yalnız, medeniyetlerin ilk beşikleri göz önünde tutulunca, şu olay ortaya çıkar; Medeniyetler Afrazi bölgesinin gelişi güzel herhangi semtlerinde değil, bilhassa ve doğrudan doğruya büyük ırmak boylarında doğmuşlardır. Siklonlar mekanizması, Afrazi bölgesinin insanlarını cilalı taş (neolitik) çağına dek getirmiştir. Fakat ondan yukarıya, medeniyete geçiş için ırmakların coğrafya üretici güçleri kesin rol oynamıştır. Bu ırmaklar asıl medeniyetlere kaynak oldukları yerlerde, büyük Sübtropikal (Tropikalimsi, Yakıcımsı iklim) ulu ırmaklarıdır. Eski dünyada Sübtropikal ulu ırmakların hepsi de, kendilerine göre birer orijinal medeniyet doğurmuşlardır. Doğurdukları medeniyetler o kadar birbirlerine benzerler ki, onları, daha sonraki orijinal medeniyetlerden ayırmak için *Bitkicil* yahut *Irmakcıl* medeniyetler diye adlandırmak gerekir.

Yeni dünyadan Avustralya ırmaksız gibidir. Amerika'da iki ulu ırmak var: Güneyde yeryüzünün en geniş ırmağı Amazon, Kuzeyde dünyanın en uzun ırmağı Misisipi. Fakat bu iki ırmakta, Eski dünyadaki eşleri gibi bitkicil büyük ziraat medeniyetlerine beşik olmadılar. Neden?

Çünkü Amazon Sübtropikal değil, hatta sadece tropikal bile değil, sanki düpedüz Ekvator (hattıüstüva) üzerine çizilmiş akan bir ırmaktır. Bu ırmak boyunda sıcak her mevsim 25 derecenin altına düşmez. Mevsimin ne demek olduğu bilinmez. Yağmur boldur. Yılda ortalama bir buçuk metre, çok defa 3 ila 4 metre yağar. Yağdığı yerde kalsa adam boğar. Bu sıcak ve su banyosu içinde bitkiler bereketten çıldırır. Tarla açmak için temizlenmesi gereken ormanlara "balta girmez". Eski dünyada da Tropikal iklim medeniyet yaratamamıştır. Mısır'la o kadar kapı komşu olan Habeşistan, Mısırolamamıştır.

Nitekim Kristof Kolomb'un ilk vardığı Antil adaları, 23 ile 27 paraleller arasındaki Tropikal iklimli Cennet gibi yerlerdi. Fakat orada yaşayan Arvaklar, pek geri teşkilatlıydılar. Cilalı taş işinde bile

baltadan çok güzel işlenmiş mücevher ve gerdanlık yapıyorlardı. Teknik seviyeleri düşük, ilkel, züğürt sakın balıkçılarıdır.

Amerika yerlilerinin en ileri toplulukları; Meksika'da Aztekler, Bolivya ve Arjantin'de Liyagitler, Peru ve Bolivya'da İnkalar, Guatemala'da Maya Kışelerdir. Bunlar da Tropikal paraleller arasındadırlar. Ama, hepsi yayla insanlarıdır. Tropikal yaylalar ise yarı yarıya değildirler.

Amerika'nın Misisipi ulu ırmağı sübtropikal topraklarda akar. 300 kilometre tutan deltasıyla denizden her yıl 100 metre yer kazanan ve dünyanın en geniş vadisini yaratmış bulunan "Irmakların babası" Misisipi, ana Nil arkadaşı kadar medeniyet geliştirici olamadı. Çömlekçilik ile birlikte insanlık bütün dünyada Yukarı Vahşet konağından (Paleolitik: Eskitaş çağından), Aşağı Barbarlık konağına (Neolitik: Yenitaş çağı başlangıcına) geçti. Fakat bu Morgan'ın Aşağı Barbarlık konağı, Amerika yerlileri için aşılabilir bir sınır olarak kaldı.

Bunun sebebi de gene coğrafya üretici güçlerinin determinizmidir.

Amerika'nın en ileri yerli ulusu İnkalar idaresindeki Kışualardır. Kışuaların üstünlükleri, Güney Amerika'nın Peru ve Bolivya dağlarında az çok evcilleştirilebilecek Lama adlı hayvancağızın bulunmasından ileri gelir. Amerika'da Kışualardan sonra gelen ikinci derece ileri ulus Meksikalı Azteklerdir. Onlar dokuma için ancak kuş tüyünden faydalanabildiler. Tüyden pek ince, süslü, mozaikler yaptılar. Ama, dokuma sanayii sayılabilecek bir üretim dalı yaratamadılar.

İşte Amerika'nın kendi başına kaldıkça Aşağı Barbarlık konağından yukarı çıkamayışının tezatlı engeli bu coğrafya özelliğine dayanır. Güney Amerika'nın İnkalarında, sürü teşekkülüne elverişli olmamakla birlikte, hiç değilse Lama gibi evcilleştirilecek bir yük hayvanı vardır. Ama Güney Amerika'da Amazon tropikalimsi ırmak değildir. Kuzey Amerika'da dev gibi Tropikalimsi Misisipi ırmağı vardır; ama Meksikalı Azteklerde sürü olacak koyun, sığır değil yük taşıyan bir Lamacık bile yoktur.

Asya'da, Koyun, keçi, domuz gibi sürü olacak hayvanlar boldu. O sayede insanlık sürüyü keşfederek göçebe çobanlık ekonomisiyle önce Orta Barbarlık konağına, sonra davar yemi tedarik ederken ziraati keşfederek kentler kurma yoluyla Yukarı Barbarlık konağı-

na, en sonunda da, ziraatla sanayinin işbölümleri geliştikçe ortaya çıkan aracı, alışverişçi bezirgan sınıfla medeniyet çağına basamak basamak yükseldi. Amerika'da sürü hayvanları bulunmayınca, Göçebe Çobanlığın Orta Barbarlık konağı basamağına çıkılamadı. Dolayısıyla Ziraatın geliştği Kentli Yukarı Barbarlık konağı basamağı hiç gerçekleşemezdi. Bu iki sosyal gelişim basamağı bulunmadıkça ise, medeniyete erişilemedi.

COĞRAFYA-TOPLUM MÜNASEBETLERİ

"Tarihin ve toplumun tayin edici temeli diye baktığımız ekonomi münasebetleri adıyla demek istediğimiz şey, belirli (muayyen) bir toplumda insanların geçimlerini üretim tarzları, ürünlerini (işbölümü bulunduğu ölçüde) mübadele ediş tarzlarıdır. Demek bu münasebet içine bütün üretim tekniği ile taşıt tekniği girer. Bizim kavrayışımıza göre, bu teknik ürünlerin mübadele ve tevzi tarzını da, dolayısıyla, Kandaş toplumun eriyişinden sonraları, sınıf bölümünü de, gene dolayısı ile Devleti, siyaseti, hukuku ve ilh.'ı da tayin eder, belirlendirir. Ondan başka, ekonomi münasebetleri içine, o münasebetlerin üzerinde aktıkları coğrafya temeli de girer; çok defa yalnız gelenek gereğiyle veya visinertiae (atalet hassasiyle) korunulan daha önceki gelişim basamaklarının gerçekten kalagelmış izleri de girer, ve elbet o toplum biçimini dışarıdan çevreleyen ortam, çevre de girer. Bütün idrostatik (akıcıların dengeleşmesi kanunları) (Toricelli vs.) 16. ve 17. asırlar İtalyasında dağ sellerinin düzenlendirilmesi ihtiyacından çıktı." (F.E.: Heinz Starkenburg'a Londra'dan yazılmış 25 Ocak 1894 günlü mektup).

Toptan insanlığın başından geçmiş olayların bütününe tabiatla münasebetine göre göz önüne getirirsek, iki büyük bölüme ayırırız:

1- *Tarihöncesinde* insan toplumu tabiatla İKLİM'e uymuştur.

2- *Tarihte* insan toplumu tabiatla TOPRAK'a uymuştur. Bu uyuş (intibak)ları şöyle özetleyebiliriz:

ÖN-TARİHTE: Toplumun gelişimi tabiatın iklim değişikliklerine uyarak değişti. Başlıca iki büyük çağ geçirdi: 1) Vahşet (Paleolitik) Çağı, 2) Barbarlık (Neolitik) Çağı.

1- **Vahşet Çağı:** Deyince, bugün "vahşiler" diye adlandırılmış insan kümeleri aklımıza gelmemeli. Onun için o ilk insanlık çağına *İlk Vahşet* ve *Gerçek Vahşet* çağı adını vermek daha doğru olur.

İlk vahşet çağında iklimin insan üzerine etkisi *doğrudan doğ-*

ruya denecek yamanlıkta ve kesinliktedir. Onun için iklim değişmeleri insanın NEVİ'lerini değiştirir; Cavalı Dik-Pitekanthrop, Pekinli-Sinantrop, Heidelberg-insanı, Pilt-down-insanı, (Şafak-insan = Eoantropus), Neanderthal insan, Us-insanı (Home sapiens; Grimaldi, Kromanyon tipleri) gibi.

İlk vahşet çağı çok uzun, en az 500 bin yıl sürer. İnsanlık bu çağda tabiata *pasif* uyuştan kurtulup aktif uyuşa doğru geçer.

2- **Barbarlık Çağı:** Vahşet çağına nispetle çok kısa, ancak 50 bin yıl kadar sürer. Burada insan tabiata karşı büsbütün aktif uyuş gösterir. İklim'e karşı bağlılık daha kıvraklaşır. Neolitik Barbarlar, yeryüzünü oynak atılışlarla yeniden fethederler. Öylesine ki, barbarlıktan üstün bir düzen olan medeniyet bile onu bütün en büyük çağı boyunca düzen olarak bile hiç yenememiş, insan bakımından ise, tersine medeniyet ancak *barbar aşısı* ile yok olmaktan kurtulabilmiştir.

Barbarlık çağında iklimin insan üzerine etkisi pek *dolayısıyla* olmuştur. Onun için iklim değişlikleri ancak toplum kanalından *IRK* denilen tipleri yaratabilmiştir.

TARİHTE: Toplum gelişimi *YER* veya *TOPRAK* değişikliklerine uyarak değişir. Başlıca iki büyük çağ geçirir: 1) Tarihçil Devrimler Çağı (Bezirganlık Çağı), 2) Toplumcul Devrimler Çağı (Kapitalizm Çağı).

1- **Tarihçil Devrimler Çağı:** Öntarihin vahşet çağı gibi nispeten çok uzun: (5-6 bin yıl) sürer. Bu çağda toprağın insan üzerine etkisi doğrudan doğruya denecek kadar yaman ve kesindir. Medeniyetin üretim temeli *TARIM*'dir; hemen bütün ekonomi ve politika Toprak-Yer çevresinde döner. Medeniyet, filiz verdiği yerden bir bitki gibi ayrılamaz, ancak dal budak salar ve oracıkta ölür. Toprak ekonomisi ve toplumcul münasebetleri yüzünden (vahşet çağındaki insan *nevi*'leri gibi) bir sıra, birbirinden ayrı, hatta birbirlerini yokeden medeniyet NEVİ'leri türer: (Irak, Mısır, Hint, Çin, Yunan, Roma ve ilh. uygarlıkları gibi...) Adlarına uygun olarak her bir *YER*'in, hatta bir *KENT*'in tipinde olurlar. *Her uygarlığın kendi özel bir coğrafyası bulunur.*

2- **Sosyal Devrimler Çağı:** Tarihçil devrimler çağına nispeten pek çok kısa: 5-6 yüz yıl sürer. İnsanın toprağa bağlılığı çok daha kıvraktır. O yüzden artık bir yere saplanmış, başka hayvan

ve bitki nevileri gibi ayrı ve zıt medeniyet NEVİ'lerine yer kalmaz. Yeryüzüne tek tip medeniyet yayılır. Medeniyet nevileri yok, *REJİM* (düzen)leri vardır. *Uygarlığın özel bir coğrafyası kalmaz.*

Gerçi sanayi belirli bölgelerde toplaşır. Köyler ıssızlaşıp şehirler Babil kuleleri gibi yükselirler. Ama bu "Tabii" değil, Tarihçil devrim çağından kalıntıların yeni sömürümle eşleştirilmesinden doğma bir ucubedir. Gerçi kutuplara ve tropik çizgiye yaklaşıldıkça modern uygarlık azalmış görünüyor. Ama, bu da, tabiat ve coğrafya gereği olmaktan çok, gene Tarihçil devrim çağının geleneğiyle yaşatılmak istenen bir bölge tekelinin sonucudur. Yoksa, tabiatın etkisi medeniyetin KEYFİYET'ine değil, kemmiyetine dokunur. İklim, olsa olsa nüfus azlığına, çokluğuna, şehrin büyüklüğüne, küçüklüğüne tesir eder.

DÜNYA İLE TOPLUMUN TARİH ÖNCESİ

Yeryüzünün tarihinin 16 ile 25 milyar yıl hesaplanan dördüncü çağa kadarki gelişiminde, henüz bugünkü hayatın canlıları bile görünmemiştir.

En Ön İlk Çağ: Hayat değil, bugünkü kayalar bile biçimleşmemiştir. Bu çağın birinci Fundamental (temelleşme) konağında ancak Cristallophyllienne adlı: Billûri şistten: Gneiss micaschist kayalar görülür. (Alp ve Britanya'da rastlananlar gibi). İkinci konağında Azoique (canlısız) temel depo yerine geçen ilkel zemin (terrine primitif) başlar.

Ön İlk Çağ: Buna *Age Primordial*, yahut *Protozoïque* (ön-canlı) çağ denir. Granit kayalıkları örten çökerti tabakaları içinde alg denilen su yosunları ile ilk kabuklu (crustaces)ların izlerine rastlanır.

İlk Çağ: Canlı olarak en eski balığın belirdiği bu çağ da üç konağa ayrılır: 1- **Silüryen** zemin trilobit (üç fısı) canlı yeridir. (Bretanya). 2- **Devonyen** zemin ilk balığın görüldüğü yerdir (Arden'ler). 3- **Karbonifer** zeminde amfibyen (hem karada hem denizde yaşar) canlılarla, bugünkü maden kömürlerini yapacak olan bitkiler egemen olur. Bu ilk çağa Palezoïque (Eski canlılar çağı) da denebilir. (Age Primaire).

İkinci Çağ (Age secondaire): Kozalaklı (conifere) bitkilerle, kertenkelemsi (Sauriens) sürüngenlerin gözüktüğü yerdir. O da üç konak zemine ayrılır: 1- **Triassique** (üç katlı) koca kertenkelemsi fosillerin bulunduğu üç katlı zemin biçimleşmesi. (Fransa'da Voges bölge dağları). 2- **Jurassique** 3- **Crétacée** (tebeşirimsi) zeminleri, Fransa'nın üç çökerti havzasını kaplayan yerlerdir. Burada milimetrenin onda birinden küçük Foraminiferlerden 40 metre boyunda Atlantosaure'lara dek hemen hiçbiri zamanımızda yaşamayan canlılar belirir. Eski trilobit, spirifer gibi kabukluların yerini bol bol Ammonit ve Belemnit'ler, çift valvli mollüskler (nâme: Yumuşakgiller), Ekinoderm (kalın derili) kabuklular tutar. Ve ilk defa, sürüngenlerden yukarıya devekuşunu andırır yarım ila 2 metrelik kanıtlılarla, boyları ortalama 2 santimi

geçmeyen köstebek-kanguru-fare arası ilk memeliler ortaya çıkar. Onun için bu çağa *Mezozoik* (aracanlı) adı verilir.

Üçüncü Çağ: Bugün yeryüzünde yaşayan canlıların belirip, dört konak süresinde gelişe gelişe en sonunda çoğunluğu almaları devridir. İnsan yok, fakat insanın tanışacağı hayvanlar yer ve yol açarlar. 1- **Eocène:** Gece-gündüz eşit. Tapir, kirpi gibi şimdiki kuşların şafağı söker. 2- **Oligocene:** Şimdiki canlılar tek tüktür. Dev domuz, Titanon fil, maymun, 3- **Miocene:** Şimdiki canlılar azınlıkta. Çöl atı, uzun hortumlu fil, deve, zürafa. Burada yaz kısalmış, kış uzamıştır. 4- **Pliocene:** Şimdiki canlılar çoğunlukta, şimdiki iklimler egemendir. Mamut, kürklü gergedan görülür. İnsan mağarası sezilir. Ama insana benzer şey yoktur.

Cainozoique adını alan Üçüncü Çağda "Ongicule" (tırnaksız) denilen Primate (maymun)lar, böcek yiyenler, üst köpekdişleri uzamış etyiyenler, cepliler (marsupiaux); "Angule" (tırnaklı) denilen, ve tırnakçıklılardan kaçmak için yapılmışa benzeyen tapirden, at, sığır, geyik, rinoseiro cinslerine dek, ayak parmakları birleşme zorunda kalan canlılar büyük bir çabuklukla gelişirler.

Görülüyor ki: Yeryüzü Tarihi, hayat ortaya çıkmadıkça, zaman bakımından kolay seçilemiyor. Onun için, yeryüzünün gelişim çağlarını, canlıların evrim (tekamül) çağlarına göre sıralamak daha belirli oluyor. Bu sıra şöyledir:

BİÇİM-SİSTEM SÜRE (Milyon Yıl)

İLKÇAĞ (Urzeit): **Azoik** (Canlısız) zaman.... Arşaik (Eneski) 500-1000

ERÇAĞ (Fruhzeit): **Eozoik** (Canlı şafağı) Algonkik veya

yahut **Arkeozik** (Eneskicanlı).....Prekambriyan 300

YAŞLIÇAĞ (Altertum): **Paleozoik**.....400-500

Herbiri üçer konaklı: 100 mil.yıl Kambrium

70 mil.yıl Silur

80 mil.yıl Devon

75 mil.yıl Karbon

75 mil.yıl Perm

ORTAÇAĞ (Mittelalter): **Mezozoik** (Ortacanlı)

yahut Sekonder (İkinci çağ).....160-180

Herbiri 3 konaklı: 80 mil.yıl Trias

70 mil.yıl Jura

20 mil.yıl Tebeşir

YENİÇAĞ (Neuzeit): **Kainozoik** (Yenicanlı).....60-65

A- 60 milyon yıllık **Üçüncü Çağ** (Tersi yer)

1. Paleojen (Yaşlı Üçüncüçağ): Paleosen

Eosen

Oligosen

2. Neojen (Genç Üçüncüçağ): Miyosen

B- 1 milyon yıllık **Dördüncü Çağ (Katerner)**

Plisen

Yeryüzünün Üçüncü çağı ile Dördüncü çağına YENİÇAĞ denmesi, bu iki çağla birlikte, bugüne dek yaşamış canlı nevelerinin ilk görünmeye başlamaları ve gitgide, canlılar içinde çoğunluğu kazanmaları yüzündendir.

Yeniçağın bütünü, yeryüzü çağlarının kırkta birine yakın kısalıktadır. Bu kısa zaman içinde en büyük süre Tersiyer denilen Üçüncüçağ'da geçer. Coğrafyamızın bütün büyük dağ zincirlemeleri (Atlas, Siyernevade, Pirene, Alp, Alpenin, Karpat, Kafkas, Hindikuş, Himalaya zinciri Tethys jeosinklinali çevresinde Japon, Çin, Avustralya kordilyerleri ile Rosoz dağları, And Kordilyerleri aralarındaki Uzakdoğu jeosinklinalin çevresinde) yükseldiler. O büyük buruşumların eski katı karakesimlerinde yarattığı kırılmalar ve uçuntular büyük okyanusları (Gondwana kıtası yerinde Hind, Lemurien kıtası yerinde Pasifik, Atlantid kıtası yerinde Atlas, Tethys kıtası yerinde Akdeniz) yarattı. Masif santral, Voj-Karaorman masifi yükselirken, Renanya çukuru, Kızıldeniz, Afrika gölleri, Lût denizi ve ilh.ler belirdi. Dördüncü çağa kalan bütün ve en önemli yerkabuğu değişiklikleri, Fransa ile İngiltere arasındaki berzahın batması, Hazer ve Aral denizlerinin Akdeniz'den ayrılmaları, Doğu Akdeniz'in teşekkülü, Antil adalannın parçalanması ve İskandinavya yükselirken Felemeng'in alçalma tahterevallisi gibi nispeten ufak değişikliklerdir. İnsanın taniyacağı yeryüzü olmuştur. İnsanı beklemektedir.

İnsanın yeryüzü biçimleşmesi ve gelişmesini yaratacak tezatlar, büyük tektonik altüstlüklerin yerine geçecek olan muazzam iklim altüstlükleridir. Bunlara BUZULLAR (Glasyeler) devri adı verilir. Üçüncüçağ, dağları okyanusları, volkanlarıyla birlikte Dördüncü çağa atlamadan önce ortalama 12 derece ısıdaydı. Onun için, şimdi kutupların başladığı buzlar burunu Spitzberg'te o zamanlar kavak, çınar, ceviz, fındık, karaağaç yetişiyor idi. Üçüncü çağın sonunda, Dördüncü çağın yaşlı dördüncü veya PLEİSTOCENE denilen Buzullar çağı yahut Tufanlarçağı (Diluvium) başlangıç-

larında "ansızın" ısı düştü ve yağışlar tufanı andırdı.

"Her nedense, eşitsiz şiddette iki fazlı olan buzullar devri sıraları, kuzey yarımkürenin kutup çevresindeki kadim kıtaların artıkları, kalınlığı yüzlerce metreyi aşan buz külahlarla örtüldü. Bu buzullar, komşu kıtalara taşıp, oraları işgal etti." "Aynı zamanda, hatta mutedil ve tropikal bölgelerde dahi dağ buzulları ölçüsüzce yayıldılar" (At. Lar., s.10/2)

İşte ilk insanlaşma bu devirlerde belirdi:

"Öyle geliyor ki, insan ilkin üçüncü çağda gözüktü. Bu faraziye (ipotez)e uygun olarak, hele Thenay (Loir-et Cher) de Miyosen çağının (Fransa'nın Beauce) kalkerleri içinde, biçimi maksatlıca yontulduklarını belgelendiren çakmak taşından baltalar ve bıçaklar gibi nesnelere bulunmuştur." (B. Pal., s. 79)

"Bugün hemen herkesçe, insanın üçüncü çağ sonuna doğru gözükteği kabul edilir." (AT. Lar., s.14/2)

Hayat, daha ilkinden; Bitki-hayvan gibi iki zıt tiple başladı. Sonra tezat hayvan neveleri içine girdi. Ot yiyenlerle, et yiyenler birbirlerine düştüler. Hem ot, hem et yiyen sentez, İnsan olacaktır. İnsanı kısıvrak yakalayan tezat ise, buzul basamaklarının bir baskın edip bir çekilmeleri oldu.

İnsanın balçıkta yaratıldığı efsanesi, şüphesiz Irak'ın bataklıklarında doğan ilk medeniyet için söylenmiştir. Fakat, yer kabuğu tarihi bakımından da bu sözün doğru olduğu anlaşılıyor: Zengin tropik bitkileri (palmiyeler) ile memelileri ve kuşları yaratan üçüncü çağ ile dördüncü çağın Tufan devri, yeryüzünü ondan önce görülmedik ölçülerde mil ve balçıkla sıvadı. Bu balçıklar dünyası üstünde ardarda dört Buzul (Glasye) devri geldi. Memelilerin en yükseği, bu yaman iklim diyalektiği altında, elle tutulur basamakları atladı.

VAHŞET

19. yüzyılda insanlığın Vahşet Hali (Etat Sauvage) şöyle özetlenir:

"Vahşet hali, tabiat ürünlerini hazırca benimsemenin ağır bastığı devirdir. İnsanın yapma (sun'î) ürünleri bilhassa o benimseyişe yardımcı olan aletlerdir." (E. FA, s.10)

Morgan, ondan sonra gelecek barbarlık çağı gibi, vahşet çağı da, Aşağı, Orta, Yukarı olmak üzere üç Konak (Stad)a ayırır.

Vahşet çağının üç konağı ATEŞ'e, göre ayrılır.

Aşağı Vahşet Konağı: Ateşin keşfinden öncesi idi. İnsan, ister istemez. Tropik denilen yakıcı sıcak iklimlerde yaşar. Cava ve Afrika'da izleri bulunan Pitekantrop (Dik Maymunadam) gibi.

Orta Vahşet konağı: Ateşin keşfedildiği konaktır. İnsan, sığacı yanına alarak, yeryüzünün buzlu iklimlerini açmaya doğru uzun maceralara atılır. Çin'den Britanya adalarına dek uzanan bu konakta Pekin Sinantropu, Heidelberg, Piltdown insanlar ve Neanderthal insanlar basamak basamak modern insana doğru gelişirler.

Yukarı Vahşet konağı: Ateşin keşfinden sonrasıdır. Burada okla yayın keşfi toplum zenginliğini güzel sanat ve ölü gömme derecelerine yükseltir.

AŞAĞI VAHŞET KONAĞI

Yeryüzünün tabiat tarihini belirten haritaya bakılırsa ta EN ÖN İLK ÇAĞ'dan beri "kara"lığını, sağlam, batmamış topraklığını yitirmeyen pek az yer bulunur. Orası da, iklimi memeli hayvanların yaşamasına birinci kertede elverişli bulunan Malezya adalarıdır. Ondan sonra Afrika gelir. İlk insanımsı maymun buluntularına buralarda rastlanması, o bakımdan tesadüf sayılmayabilir.

Pitecantropus Erestus (Dik Maymunadam), yeryüzünün birinci çağından beri yeryüzünde kalabilmiş en istikrarlı bölgesi Cava adasının ortalarında Trinil kasabasında hükümet tabibi Eugene

Dubois tarafından 1891 yılı bulundu. Solo veya Bengawan ırmağının sol kıyısında mavi balçığa 18 metre derinlikte, başka hayvan kemikleriyle yanyana gömülü idi. Ele geçen, 1 uyluk kemiği, 1 kafadamı, 2 (CMY) veya 3 (W.M.A.) çiğnemeye yarar azıdıdı idi. Daha sonra gene o civarda 1 insan çenekemiği, 1 yandışı, 3 uyluk kemiği daha bulundu. Çok sonra, 1935 yılı, Hans Weinert, Afrika'nın Niarasa gölü civarında Dik Pitakantropun pek benzeri Afrikantrop'u buldu.

Dubois 1924 yılı bulduğu yaratığa "*homidae*" (insancıl) Pitekantrop adını verdi. Rudolf Virchow bulunan kafayı insanın değil, şempanze, goril, jibon gibi insanımsı (antropoid) maymunların bir fasilesi saydı, ve 1937'de pitekantropu büyük bir jibon yerine koydu. Kafa bakımından, Almanların Kallottenhöheit (kafakubbesi yüksekliği) dedikleri kafanın önden arkaya en uzun kutru ile bu kutra dik gelen en yüksek tepe mesafesinin 100'le çarpısı ürünü bölününce elde edilen endeks şempanzede 32.5 iken, 1. pitekantropta 37.9, Afrikantropta 39.2'dir. Demek şempanze ile Pitekantropun arasında 5-6 endeks derecesi fark vardır. Ondan sonra, insanımsılığında kuşku olmayan Neanderthal tipin endeksi de 39.1 (La quina) ile 50 (Ehringsdorf) arasında olduğuna göre, kafa bakımından Pitekantropu maymunla insan arası geçit tipi saymak yerinde olur. Beyin kutusunun maymundaki gibi yassı ve küçük oluşu, kaş kemiğinin (torsus supraorbitalis) çok çıkıntılı bulunuşu Pitekantropu maymuna yaklaştırır. Fakat, uyluk kemiği antropoid (insanımsı) maymunlarda yumurtamsı (beyzî) kesintili iken, insanda menşurumsudur; Pitekantropta da menşurdur. Pitekantropun uyluk kemiğinde sarp çizi (linea aspera) kuvvetlidir, uyluk uzunluğu 45.5 santim olduğuna göre Pitakantropun boyu da 1.65 ile 1.76 santim arası olmalıdır. Bu durum Pitekantropu insan gibi hep iki ayak üstünde gezer kılarak, insanımsı maymunlardan açıkça ayırdeder. Kalot yüksekliği bakımından fosil insan endeksi 48.2 (Gally Hill) ile başlar ve 60.6 (Oberkassel) ile biter. Şimdiki insanda endeks ortalaması 59.8'dir. Kalot yüksekliğince şimdiki insanın fosil insanından hemen hiç bir farkı yok gibidir; Neanderthal insandan en çok 20.7, en az 9.8 endeks yüksektir. Pitekantroptan da en çok 21.9, en az 20.6 endeks yüksektir.

Demek, Kalot yüksekliği bakımından Pitekantropla Şempanze

arasında ansızın 5.4 ila 6.7 endeks derecelik bir atlama vardır. Pitekanpropla şimdiki insan arasında ise Sinantrop ve Neandertal tiplerinin tedriçli basamakları hiç atlamasız, yarımşar derece endeks farklı muntazam yükseliş görülür. Bu durum, Pitekantropla insan arasındaki zincirin kopmadan geliştiğini belirtir.

Pitekantropun kafa tipi üzerindeki karakteristikleri, sonra yapılan araştırmalar biraz daha aydınlattı. 1936 Gamegie kurumundan Dr. G.H.R. von Koenigswald, Cava'da sistemli araştırmayla 3 dişli alt çene ve daha küçük bir kafa buldu. Şakağı ve kulağı bulunan bu kafa Pitekantropun aynı idi. İlk insan demekti. 1938 yılı, Sangirand'da genç bir kafa daha bulundu. İlk iki kafaya benziyordu. 1939 yılı bir üst çene ile beyin kutusunun birer kısmı bulundu. Sağ-önden sol-arkaya doğru yarılmış olan kafa ezikti; alın yok, alt ve arka yanı vardı. Bu yeni buluntulara göre Pitekantropun kafa tipi şöyle özetleniyor:

1- Kafa deliğı (sukbei kafaviye) iki ayaklı Sinantropunkinden daha ileride bulunuyor.

2- Yüz prognat (öne fırlak)tır.

3- Köpekdişi, biçimce inasınınkine benzemekle birlikte, öteki dişlerin seviyesini aşar.

4- Antropoid (insanımı) maymunlarda üst ikinci kesicidiş (es-nânı kaatia) ile üst köpekdişi arasında, alt köpekdişinin girmesine yarar bir boşluk vardır. Buna "*diastema*" denir. Pitekantropta da bu vardır.

5- Çene çıkıntısı yok, maymununki gibi arkaya kaçıktır.

6- Alt azıdişleri insanda önden arkaya gittikçe büyürler. Antropoidlerle Pitekantropta birinci azıdişinden üçüncüye doğru büyür.

7- Alt köpekdişi ile premolaire (azıya yakın diş) arasındaki boşluk, antropoidlerde olduğundan daha küçüktür.

Beyin hacmi: Gorilde en çok 600 santimetre küb, Pitekantropta: 900, şimdiki insanda: 1250'dir.

Pitekantrop ne zaman yaşamış? 1901 de Amsterdam Üniversitesi profesörü olan Dr. Eugene Doboıs'ya göre Üçüncü çağın son konağı Pliosen başlarında, bundan 1 milyon yıl önce. Daha sonrakiler pitekantropu üst Pliosenden alıp orta Pliosene getirdiler. Bu 300 ila 400 bin yıl öncesidir. (W. M. A.). Onu 500 bin yıl önce, ilk Buzul devri Cava'da yaşamış insana benzer ilk yaratık sayan var

(C.M.Y). Dört büyük buzul devrinden sayısız yıllarca önce yaşamış sayanlar da var. Genel olarak "Ya Pliosen başlangıcı, ya Amerikan ile Avrupa'nın ilk buzul çağı" (V.E.H., s.35) yaşamış sayılır. Onun "uyuluk kemiği, insan kadar ayakta durmaya ve koşmaya elverişli, dolayısıyla da ellerini kullanmakta serbest bir yaratığın uyluğudur" (**age**). Kafa, şempanze ile insan arasındadır. Bu durum, insanın alet kullanma görevinin kafa yapısından önce geldiğini ve Lafargue'ın belirttiği gibi, dik yürümenin insan beynindeki büyük gelişmeyi gerektirdiğini açıklamış olur.

"AŞAĞI VAHŞET KONAĞI: İnsan çeşidinin çocukluğudur. Bu konakta insan hiç değilse kısmen ağaçlar üstünde yaşar. -Büyük yırtıcı hayvanlar önünde var olmakta devam edebilmesi başka türlü izah edilemez. - Henüz tropikal ve yaritropikal ilkel barınaklarda konaklar. Kabuklu kabuksuz yemişler, kökler besi yerine geçer. Bu çağın başlıca ürünü heceli bir dilin hazırlanması olur. Her kaç bin yıl sürmüş olursa olsun, bu konağın varlığını doğrudan doğruya tanıklıklarla ispat edemiyoruz. Ama, insan varlığının hayvancıl alemde indiği bir yol kabul edilince, birinden ötekisine geçiş, önüne geçilemez bir olay olur." (E. FA., s. 2).

Aşağı Vahşet konağında ilkel lobut ve kaba çakmak taşından aletler insanın *bedenini* (iki ayak üstüne dikleşip, iki el sahibi: Aygıt kullanıcı organ sahibi olmak üzere) maymundan ayırırken, ilk cinsel yasakların yarattığı Tös (*TOTEM*) ayırdı insan beyninde "*RUH*" denen ENKONSİYAN'ı (insanın içinde ikinci kişiliği), ve insanla insan arasında *LİSAN* dediğimiz "soyut dilleşme=Langage abstrait"yi geliştirir.

Klasik bilim Totemin hangi toplum konağında çıktığını belirtmez. Yerinde göreceğiz. Toplum varlığının gelişiminde Totem, insanın hayvanlar aleminden ayrılışında, insan oluşunda en az aygıt kullanış kadar önemli rol oynar. Bugün maymunlardan ve başka hayvanlardan gelişigüzel sopa, taş vs. cansız nesne kullananlar görülüyor, Totem görülüyor. Totem cinsel yasağa dayanan ilk *sosyal düzen* kuralıdır. Totemin temsil ettiği yasaklar, toplum içinde bölünmeleri ve örgütlenmeyi yarattığı gibi, kişi içinde de birbirinden habersizmişce iki ayrı dünya kurar; Cinsel arzuların içe püskürtümü ile doğan bilinmez *enkonsiyon* dünyamızla, yüzeyde görünen bilinir ve bildirir *şuur* (konsiyon) dünyamız...

Hiçbir hayvanda bulunmayan bu ikilik tezadı: İnsan kadar ay-

din şuurlu bir varlıkta şuuruzluğun (enkonsiyanın) örgütleşmesi, insan davranışlarında şuur dışı, elde olmayan güçlerin rol oynadığını insana sezdirmekte gecikmedi. İlk insanda bedenden ayrı bir ruh düşüncesi bu mekanizmanın yaratığıdır. Klasik bilimin "ikilik" gibi gördüğü ve bu vüden binyıllardır içinden çıkamadığı, "muamma" saydığı problem, insan varlığının iç dinamizmindeki o tezatlı birliğin metafiziğe sığmayışından ileri gelir. Onun için bedenle ruh tezaddını ölüm veya rüya ile izaha kalkmak, netice ile sebebin karşılıklı bağınıtlarını unutmak olur.

Düpedüz ölüm olayı, hiçbir hayvanda bedenden "ayrı" bir ruh sezişi yaratamaz: Tersine insan, hayvanlar aleminden uzaklaştıkça, ölüm olayına daha büyük önem verir. Ölüm, bedenden ayrı ruh sezişi vermemiş; tersine, daha önce insanın: kendi içinde ve toplum içinde bilinirle bilinmez, konsiyanla enkonsiyanın örgütlendiğinin görmesi, ölümün de başka bir yaşantıya diriliş olabileceği kavramını ortaya çıkarmıştır. Rüya ise, psikanalizin belirttiği gibi, enkonsiyanın sembolü ve işidir. İnsanda ölüm gibi rüyanın da sosyal ölçülerde önem kazanması, ancak enkonsiyanın örgütlenmesiyle şura çıkabilir.

Ancak insanda enkonsiyanı, Freud'un yaptığı gibi, mutlak ve bağımsız bir zat, bir tek başına "Entite" saymak yanlıştır. Enkonsiyan bir *tabii cevher* değil, *tarihi* olay'dır. Doğrudan doğruya tabiatan değil, toplumdan gelir. Toplumda ilk cinsel yasaklarla birlikte, kişinin kafası, şuurun eremeyeceği bir enkonsiyan dünyasının etkileri altına girer. İnsanın içinde şura zıt ama onsuz olunmaz bir enkonsiyanın, insanlar arasında kişiye zıt ama onsuz olunmaz bir toplumun doğmaları, birer sözcükle: İnsan RUH'unun ve insan TOPLUM'unun örgütleri TOTEM'in ürünleridir.

İnsanın *düşünen* varlık oluşu da böyle başlar. Düşünce: Yanlışa karşı savaş demektir. İnsanın bütün hayvanlardan farklı olan bu savaşı, düşüncenin zeka (intellekt) ve akıl (raison) ile işlemeden ileri gelir. Zeka, Tezatlari kuran, akıl o tezatlardan ister istemez çıkacak sentezi, gerçek sonucu bulan bir çabadır. İnsanın kendi içinde Şuur-Enkonsiyan örgütlenmemiş olsa, tezatlari kurma görevi, yani zeka bulunmaz ve bu görevin gerçek sonucunu çıkaran akılın sentezleri imkânsız kalır. Onun için ilk insanın o sapsağlam zekası,

dürüst aklı, binlerce yıl boyu totemden kopuşamaz.

İnsanın *konuşan* varlık oluşu daha başka türlü mekanizmaya dayanmaz. Freud, "*Soyut dil*" sayesinde insanın "*iç proseterini verbal tasavvurların kalıntılarına bağlamaya müsteit*" (F. TT) bulunduğunu yazar. İçimizde geçenleri "sözcük" biçimine sokup kendimizden dışarıya, bağımsız varlıklar gibi fıskırtmamız, ilkel yasakların (cinsel elemanla enerji kazanıp elektrikleşmiş sosyal yasaklar bütünü; yoksa, Freudizmin metafizikçe soyutlaştırdığı mutlak cinsel yasakların değil) içimizde yarattığı (Konsiyan - Enkonsiyan) tezatlı oluşların kişileşerek dış dünyaya çıkmalarıdır. Demek konuşma (Dil = Lisan) zekamızın kurduğu Bilinir-Bilinmez (Konsiyan Enkonsiyan) zıtlarını, aklımızın ulaştırdığı düşünce sentez sonuçlarına verilmiş sezilir totem biçimleridir. Söz, Duygu, düşünce, dileklerimiz bir çeşit totemleşmesidir. Sosyal yasaklar kişi içinde (Konsiyan-Enkonsiyan) zıtlıklarını, toplum içinde Kan=Gens zıtlıklarını yarattığı gibi, o tezatlı RUH ve TOPLUM örgütleri içindeki insanla insan arasında da kişi ruhunun totemleşmesi, biçimleşip, kişileşmesi demek olan DİLİ (lisanı) yaratmış olur.

O zaman, sürüden ayrı örgütlü-toplum, bütün öteki hayvanlardan bambaşka davranışlı - *insan* ortaya çıkar.

I. BUZUL: Sinantropus Pekinensis

Pitekantropustan sonraki gelişme jeologlarca 1 milyon yılı aşmaz. Bu süre, ondan önceki tarihin iki binde biri bile değildir. 1 milyon yılın 500 bini birinci Buzula dek geçer. Ondan sonra her *Buzul* devrinde insan izlerinin sanki silindiği, ardından gelen *Buzul arası* devrinde ise yeniden ve daha evrimli (tekâmüllü) biçimde ortaya çıktığı görülür.

A) **Birinci Buzul Konağı:** 500 bin yıl önce gelmiş sayılır-. İsveç, Norveç, Danimarka, Kuzey Almanya, Kuzey ve Orta Rusya, Britanya adaları, Doğu Sibirya, Kanada, Birleşik Amerika'nın kuzey yarısı, tüm Labrador buzlarla kaplanır. Büyük dağların buzulları normalden aşırı yerlere iner. Alpler İsviçre'yi, güneydoğu Fransa'yı ve kuzey İtalya'yı sarar; Himalayaların buzulları Hint Ganj ovasının bir kısmını kaplar. And ve Kilmanjaro buzulları yamaçlardan 3500-4000 metre aşağılara sarkar.

AA) **Birinci Buzullararası Konağı:** Avrupa'da hava yumuşar.

Bugünkü arslan, kaplan yoktur. En çok görülen kılıç dişli kaplan-
dır. Onun egemenliğinde, dev ipototam, dev kunduz, gergedan,
yaban at ve davar, bizon ve mamutlar yaşar.

İlk defa o zaman "*Elle tutulmak üzere çok kaba yontulmuş si-
leks*" taş baltamsı EOLİTH (Taşşafağı) bulunur. "*500.000 yıl önce
bu aletleri kullanmış ve biçimlendirmiş olan insanımsı yaratıklara
dair en ufak bir iz yoktur. O yaratıklar bu nesnelere çekiç gibi, belki
silah diye kullanıyorlardı.*" (W. E.H., s. 34/2).

Ama, 100 bin yıl sürdüğü anlaşılan bu birinci buzullararası de-
virde, Asya'da Pekinli Maymunadam (*Sinatropus Pekinensis*) vardır.
1927 yılı, Pekin e yakın bir mağaranın tepesinden 33 metre aşı-
ğısında, birinci buzul devrine ait iki ton hayvan kemiği ile yanyana
10-11 insan dişi ve parçaları bulundu. Yanında kaba yontulmuş bir
çok taş vardı. Ele geçen 2 kafatası Cava'da bulunandan daha bü-
yük, alnı daha genişkindi. Ama, ön ve yanlarındaki keskin inişlerle
maymunu andırmaktan geri kalmıyordu. (C.M.Y.)

1929 yılı, Pekin'e yakın Cho-Ku-Tieri de bulunan kafa genel ka-
rakter ile Pitekanthroptu. Sonradan ele geçen bacak, kol ve gövde
kemikleri ilkel insan, "*muhakkak insan*" olduğu fikrini verdi. Başka
başka 40 iskelete yapılan incelemelere göre "*Sinantropun ateş yak-
tığını ve alet kullandığını kalıntıları ile anlıyoruz.*" (W.M.A., s. 348)

Sinantropun Kalot yüksekliği endeksi: S. II de 37.7; S. II'te
39.7; S. I'de 43.1'dir. Avrupa'da ancak IV. Buzullararası devirde
rastlanan Neanderthal tip insanın 11 çeşidinden ilk 6'sının kafatas-
ları Sinantropunkinden daha aşağı karinelidir. Demek ilkel insan
Avrupa'dan yüzbinlerce yıl önce Çin'de yaşar. Çin'in Pekin civarı,
yeryüzünde Cava'dan sonra batıp çıkmamış bölgedir.

Pitekanthrop ve Sinantrop olayları şunu gösteriyor: Pitekanthro-
pun bulunduğu Malezya, yerkabuğunun ilk çağında gözüken Tet-
hys kıtasının Uzakdoğu'daki ucudur. Gene, Afrikantropun görün-
düğü Afızka bölgesi de, Tethys kıtasının Afrika kesim ile ilgilidir.
Malezya adaları ile Afrika'nın bir kesimi ilk yerkabuğu çağından
beri deniz dibine batmamıştır. Pekin civarı Çin kesimi de böyledir.
Hayatın yeryüzünde başladığı günden beri batmamış karakesimi
demek, canlı çeşitlerinin süreklile değişliklerine yer vermiş *is-
tikrarlı* bölge demektir.

Bu duruma göre, insanımsı yaratık, bugünkü maymunların hâlâ

yaşadıkları iklim ve yerde belirmiş ve oradan, iklim ve yer elverişliliğine uyarak kuzeye, Çin'e doğru yayılmıştır. Kuzeyden güneye inilmemiş, güneyden kuzeye çıkmıştır. Onun için, Birinci Buzul ve Birinci Buzularası devirlerin Avrupa'sında ne insan, ne insanımsı yaratık yoktur. Avrupa'ya ilk insanımsı yaratık, ancak İkinci Buzul ve Buzularası devirlerde ulaşmıştır.

II. BUZUL

B) **İkinci Buzul Devri:** Birinci Buzul ve Buzularası devirlerden belki 200 bin yıl sonra Avrupa'yı yeniden baskına uğratar.

BB) **İkinci Buzularası Devir:** Bu devrin zamanımızdan önceliği 250 bin yıl (V.E.H) ile 100 bin yıl (C.M.Y.) arasına düşürülür.

Avrupa'da iklim yeniden ısınır. Birinci Buzularası hayvanlarından kılıç dişli kaplan azalır, yerini arslan kaplar. O devre ait bir depoda, Fil, ayı, gergedan, bizon ve bir sığır (kuzey geyiği) kemikleri bulunur.

İşte *Homo-Heidelbergensis* denilen kişi, ya İkinci Buzul (C.M.Y) yahut İkinci Buzularası (W. E.H.) devre girer.

1907 yılı, Almanya'da Heidelberg çakıllarının 24 metre derinliğinde (C.M. Y), Heidelberg civan kumluğunun 37 metre derinliğinde (W. E.H.), iki diş kırık bir çenekemiği bulundu. Bu kemiğin biçimi daha masif olmakla birlikte insan çene kemiğine benzer. Yalnız çenesi yoktur. Çene kemiğinin kafaya takılan yeri çok geniş (C.M.Y), ard kısmı, artiküle lisan konuşması için dile serbestlik vermeyecek kadar dardır (W. E.H.). Dişler insan dişi gibi öğütücüdür. Büyük maymun dişinden apayrıdır. Yüzü çok geniştir. Belki tüylü, iri kolları pek gelişkin, ama Cava Pitekantropundan ileri bir yaratıktır.

Aygıtlar artık Birinci Buzularasında görülen EOLİTH (Şafaktaş) tipinden çok ileri, tam PALEOLİTİK (Eskitaş) veya Yontmataş, Cilasıztaş çağının aletleri sayılırlar. **Şöleen** (Cheleen) veya **Aşöleen** (Acheleen) adını alan bu tip aygıtlar, "*hiçbir insan elinde görülmemiş derece çok hacimli*" (W. E.H.) badem biçimi çakıl taşı (eclat: Yarma)larından en çok 8-10 santim, bazan 25 santim boyunda (B. Pal) işlenmişlerdir. İncir, defne gibi bitkiler ve mamut, burnu perdeli gergedan gibi hayvanlar aşöleen devrinde yaşamışlardır. Şöleen aletler ne kadar çok ve sık bulunursa, insan kemiği o kadar seyrek görülür. Bu da, o devir insanının açık havada, avla geçindiğini belirtir; iklimin İkinci Buzularası devri olduğunu gösterir.

Böylece 100 bin yıl daha geçer.

III. BUZUL

C) **Üçüncü Buzul Devri:** İkinci Buzul devri 100 bin yıl, Üçüncü Buzul devri 50 bin yıl sürmüş sayılır. (C.M.Y.)

Kuzey dünyayı yeniden buzlar kaplar. Herhalde bu buzul devrinde, biçimlenen muazzam buz tabakaları suları hapsedtiği için, okyanusların suları çekilir. Kuzey denizi ile İrlanda denizi, içinde ırmakların aktığı birer vadidir. Akdeniz, birbirinden ayrı iki göl bulunan alçak bir vadidir. Sahara (Afrika büyük çölü) inadına bereketlidir. Kara Avrupa, Möz ırmağı ile Alpler arasında en kötü iklim ortamı kasar kavurur.

Soğuk iklime uygun canlılar belirir. Tüylü gergedan, tüylü fil, ren geyiği gibi.

F. Cooper-Cole, İngiltere'nin Sussex semtinde Charles Dawson'un bulunduğu Piltdown insanını Üçüncü Buzul devrinde sayar. Çok kalın bir kadın kafası kırığı, 1 çenekemiği şempanzeyi andırır ise de, Heidelberg insanından daha ileri kafataslı insanımsı maymun gibidir.

Belki henüz İngiltere ile Fransa'yı birleştiren kara daraltısı denize batmadan önce, dik gezen üst memeli yaratık İngiltere'de yayılmıştır.

CC) **Üçüncü Buzularası Devri:** İkinci Buzularası devirden beri 100 bin yıl sonra, zamanımızdan 100 bin yıl önce gelmiştir. 50 bin yıl sürmüş görünür.

Avrupa'da gergedanlar, mamutlar, filler yaşar. Kılıç dişli kaplan yitmek üzeredir.

Wells'e göre: "*Sussex'in Piltdown semtinde keşfedilen (kum ocağından parçaları çıkarılıp kurulan) kafatasının yapısı, alt insanlardan hafifçe ilerilik gösteren bir yaratığa aittir.*" "*Bugün yaşamakta olan ırklardan hiç birinde görülmedik kalınlıkta bir kafadır.*" (Bulunduğu deponun) "*Kumu belki suların daha eski kumlu tabakalar üzerinden geçmesiyle üremiştir ve bu kafatası belki Birinci Buzul devrine kadar pekâlâ çıkarılabilir.*"(Bu konuda en yetkili sayılan Dr. Keith'a bakılırsa Piltdown kafatası) "*Çenekemiği olarak çok daha eski, Heidelberg insaninkinden daha az insan vasıflıdır, ama, dişleri, bazı bakımlardan insaninkine daha yakındır.*" Bu tip yaratık, insanın doğrudan doğruya atası, selefi değildir. Hatta, Heidelberg insanı ile Neandert-

hal insan arasında bir geçit de değildir. Pitekanthropla insan arasında bir konaktır. (W. EH., s. 36/1).

Bu anlatış, konunun ne denli esnek olduğunu gsterir.

F. Cooper-Cole'e gbre: Üçüncü buzularası devre Almanya'nın Düsseldorf semtindeki buluntular girer. O devir Avrupa'sında kaba yontmataş aletlerin çok bol oluşu, insanların da çok bulunduğunu sezdirir. 18 metre derinlikte, avcıların yaktıkları ateş bulunmuştur. Sonra bu yer, yağmurların taşıdığı kireç (travestin) tabakası ile örtülmüştür. Sanki bizim için saklanmış olan bu tabakada, 1 insan çenekemiği, 1 ocuk iskeleti, 5 yaralı kafatası, 41 çeşit hayvan ve bitki çıkmıştır.

Zaman ve biçimi ne olursa olsun, o buluntular bir olayı belli ediyor: Üçüncü Buzul ve Buzularası ağda yeryüzü, artık bugünkü insana en yakın EONTHROPUS (insan şafağı) denilebilecek yaratığı yaratmıştır. Bu insan, ateşi de keşfettiğine, belki kullandığına gbre, bu ilk insan, daha sonra gelecek buzullara karşı, yok olmadan dayanma gücünü deneyebilecektir.

Gene Sussex kumluğunda: Gergedan ve ipopotam dişleri, bir benekli geyik (daim) bacağı kemiği ile "*Fildişinden yapılmış yara-sa biçimini andıran alelacâyip (singulier) bir alet*"(W. EH., s. 31/1) de ele geirilmıştir. Bu belki de, ilk cinsi yasakların toplum içinde Toteme doğru gidişi, *Orta Vahşet* konağına geçişi sezdiren işaretlerden biridir. Herhalde, tarihöncesinin *Aşağı Vahşet* konağı insan şafağı (Eoanthro-pus) ile sona ermiştir.

IV. BUZUL

D) **Dördüncü Buzul Devri:** 50 bin, belki daha çok yıl önce dünyamızı basar. Buz ikliminden mamutlar, gergedanlar yeniden tüylenirler. Arslan, ayı, sırtlan mağaralara sığırır.

Ama, bu sefer hiç değilse ateşi bulan ilk insan gafil avlanmamıştır. Geçen asırlar boyunca akmaktaşi aletler gittikçe mükemmelleşmiştir. Belki küçük kümeler halinde Eoanthropus ile yanyana yeni bir yaratık "Muhakkak İnsan" sayılan Homo Neanderthalensis (Neandertal Adamı) ıkmıştır. Buna Antika insan (Homo Antiquus) ve İlkdoğu insan (Homo primigenius) adları da verilir.

Hırvatistan'ın Krapina semtinde, Almanya'nın Düsseldorf semtinin Neanderthal yerinde olmak üzere Avrupa'da 42, Filistin'de 14 iskeleti bulunan ilk insan, Neandertal adıyla ünlüdür. Uzun, dar,

basık ve öne fırlak başını dik tutamaz. Uyluk kemiği eğri, öne doğru eğik dolaşır. Alnı açık, boyu alçak, göğsü geniş, boynu maymunun-
kini andırmaktadır. Kaşları çıkık, gözleri ufalmış, dişlerinin minesini ve kökleri bizimkilerden farklı, damağı daralmıştır. Solak değil, bizim gibi sağlaktır. Kafası arkada büyüktür. Görme, değme, beden gücünün çok olduğunu gösterir kafası önde küçüktür: Dil ve düşünce ile başı hoş değil. *"Demek lisana benzer hiçbir şeyleri yoktur"* (W. EH., s. 39/1). Başparmağı, şimdiki insanınki kadar esnek değil. Onun için, belki de konuşamaz. El insan olmadıkça, dil de insan olamaz!

Dördüncü Buzul devrinde en kaba Yontmataş (Pelolitik) aletler ortadan kalkar. Bu da, çetin soğuklara dayanamayan ilk alt-insanların yok olduklarını gösterir. Ama, ateşi bulanlar koca ayıları, hatta arslanları, sırtlanları ateşle mağaradan uğrattılar. *"Ateşi artık tanır görünen Neanderthal insanlar kaya safihaları altına ve mağaralar içine sığınmaya başladılar."* (W. EH.)

Dördüncü Buzul çağ olağanüstü çetin noktasına vardı. İnsan mağaralara sığınıp orada her çeşit izler bıraktı." "Birkaç asır içinde balta biçimlerine hissedilir düzeltmeler uygulandı."(W. EH., s. 36/ 2)

Mousterienne devrinin bir yüzü eklalı sileksi, giyinme zorunu ve gereğini gösteren deri kazıma aleti (râkloire), kemik zımba (poinçon), testere, balta gibi aletler, lâmlar gelişti. Daha ileri Solutreenne devrinin bir yanı bir vuruşta olmuş, öbür yanı işlenmiş defne yaprağı biçiminde çakmaktaşı aletler, keskin bıçaklar yapıldı. Mamut, ayı, benekli geyik, mûske öküz, bizon avından çok, tavşan, fare, adatavşanı peşinde koşuluyordu. Avcı olmaktan ziyade kök, meyva, ot yumurta, bal, semender, kurbağa, balık, kuş, memeli, yılan, ve böcekler, mağaraya taşıdıkları kemiklerin iliklerini yedikten sonra ezdikleri kemik hamuru ve bulurlarsa zayıf insan ve çocuk yiyip geçiniyorlardı.

Başlıca aletleri Solutreenne bıçakları yanında Musteryen ve hatta Şöleen devrinin lobut ve yaban domuzu avında kullanılan kargı (episux) idi.

Neanderthal insan kafa yapısı, Pitekantropla Homosapiens arasındaki boşluğu basamak basamak doldurup yükseltir. Başlıca 11 tipinin Kalot yüksekliği şöyle sıralanır:

La quina	39.1
Neadertal	40.4
La chapelle-aux-saints	40.5

Sply I	50.9
Krapina D	42.3
Ngundong	42.5
Sply II	44.3
Rhodesia, Gibraltar	45.4
Krapina C	46.0
Le Moustier	46.9
Ehringsdorf	50.0 (W. M. A)

Neanderthal devri ne kadar sürdü? Aynı yazar, bir yerde: "*Neanderthal tip insan Avrupa'da en az 10 binlerce yıl egemen olmuştur*" der; başka yerde: "*Eğer, Heidelberg çenekemiği bir Neanderthal çenekemiği ise, ve bu çenekemiğinin çağını değerlendirilmekte yanlış düşünülmediyse, denilebilir ki, Neanderthal ırk 200 binden aşırı yıl sürmüştür.*" (W. EH., s. 41/1).

Bu durum, aşırı lokalist ve uzmanlık kuyusunun derinliğinde kaybolmamak için bir sebeptir. Pitekanthroptan sinantropa dek olan gelişime tarihhöncesinin *İLK VAHŞET ÇAĞI* dersek, Neanderthal çağı, Sinantropun Avrupa'ya doğru yayılım ve gelişimi ile varılmış *ORTA VAHŞET ÇAĞI* sayılabilir. O zaman, yuvarlak rakamlarla, ilk vahşet konağını 300-800 bin yıl, ikinci vahşet konağını 50-200 bin yıl önce gelmiş ve o kadar sürmüş gibi görebiliriz.

İnsan Aşağı Vahşet konağında, Pitekanthroptan beri, başka hayvanlar (maymun, ayı, at, kedi vs.) gibi gelgeç durumlarda şahlanmakla kalmaz, bütün ömrü boyunca *iki ayağı üstünde yürür* bir yaratıktı. Bu, hayvanlar içinde tek seçkinlik, iki kolunu ve iki elini serbestçe işletmesine, alet kullanmaya görevlendirmesine dayanıyordu. Sıkışınca goril, hatta ayı da taş, dala yapışıyordu. İnsan her işinde aleti araç etti. İnsanın bütün öteki hayvanlardan ilk büyük ve KEYFİYETÇE ayrılışı, kendi canlı aletleri (uzuvları) yerine tabiatan kopardığı ve işlediği parçaları CANSIZ UZUV yerine geçirebilmesiyle başladı. Fakat bu birinci insanlık (Aşağı Vahşet) konağında, tabiatan koparılan şey, kolayca, her yerde, her zaman ele geçirilebilen, istenilen biçime sokulduğu gibi, o biçimini kendiliğinden değiştirmeyen madde, varlık nesnesi idi. Çakmak taşından, ağaçtan, taştan, aletler yapmakla kaldı.

Homo Neanderthalensis'le birlikte, insan ilk defa, ele avuca

sığmayan, her yaratığa korkunç, canlı bir varlık gibi bağımsız görünen, bir *Varlık gücünü* emrine aldı. Orta Vahşet konağının kullanmayı bildiği bu güç, ATEŞ'ti. Ateş denilen varlık gücü, taş, ağaç gibi cansız, uslu, pasif bir varlık nesnesi değildi. Kendisine göre yaşayan, ölen, öldüren şeydi. Cansız varlık nesnesinden yapılmış cansız uzuvlar (aletler) keşfedilmedikçe, insan ateşe dokunamazdı bile. Aletler sayesinde, bir defa insan emrine girmek üzere yakalanan ateş, toplum için inanılmaz ihtilal yangınları kopardı. Bugün, onbinlerce yıllık alışkanlık, ateşi bize bayağı olağan şey gibi küçümsetmemelidir. Ateşin toplum yaşayışına getirdiği devrim yanında, yirminci yüzyıl ortasına dek yapılmış bütün keşiflerin devrimleri çocuk kalırlar. İnsanın Aşağı Vahşet konağında Alet'i keşfetmesi, modern çağın MAKİNA'yı icat etmesinden farkısızdır.

İnsanın Orta Vahşet konağında ATEŞ'i "keşfetmesi", ancak o zamandan beri yaptığı en büyük icadı olan ATOM gücünün keşfi ile kıyaslanabilir. Buharın mekanik gücü, hatta elektriğin akım ve yıldırımları, en son duruşmada, KEYFİYETÇE ateşin başka biçimlere girmiş dışarılanışından başka birşey değildir. İnsanlığın toplumcul ateş çağına girmesi, tabiatta canlı yaratığın girdiği ilk atom çağı oldu. Ateşten sonraki hemen bütün keşif ve icatlar, ateş gücünün çeşitli alet ve usullerle şu veya bu biçimde yeni kombinezonlar ve sentezler yaratmasından öteye geçmedi.

Anlaşılan, Sinantrop insan gibi Eonthrop insan da ateşle tanıştı. Onların kemikleri yanında ocağımsı, kül kalıntıları bulundu. Ama, ateşin insan yaşayışına yeni bir çeki düzen verici güç oluşu, başka deyimle; ateşin tabiat gücü olmaktan çıkıp *toplum gücü* durumuna girmesi besbelli, Neanderthal insanla birlikte gelişti. Neanderthal insan, belki kendisinden önce ellenmiş, ele geçmiş olan ateşi, toplum yaşayışının vazgeçilmez temeli durumuna getirdi. Ateş, ondan sonraki bütün keşiflerin anası oldu. Daha ilk konakta, çömlekçilik ve madencilik iziyle ateş, insanlığı vahşet çağından kurtarıp, barbarlık çağına geçirecekti. Ama, bütün o daha sonraki keşif ve icatlara kapı açılmadan önce dahi, ateş, sırf toplumculuşmuş ateş olarak, bugüne de belirlenmiş insanlığın bütün ana ihtiyaç ve eğginliklerini yöneltti. Cansız tabiata karşı dayanma, canlı varlıklara karşı savunma, barınma, giyinme, pişmiş yeme,

gömülme kullanımları ateşin gerekleri oldu. Bu etkileri üç basamakta sıralayabiliriz:

I. Basamak:

a) Ateş, cansız tabiatın en sert saldırılarına karşı insana delinmez bir zırh oldu. Neanderthal insanı Dördüncü Buzul çağının Avrupa'sında yok olmaktan kurtardı. Böylece ateş, insanı *her iklimde yaşar tek yaratık* yaptı.

b) Ateşe uzvuyla dokunan her yaratık yanıyordu. Yalnız insan, aleti sayesinde, ateşe yanmadan dokunmanın sırrını çözdü. İnsandan başka her hayvan ateşi görünce kaçıyor. İnsanlığın, mağara ve meskenden daha sağlam barınağı kendisine ışıktan bir şato, aydınlık bir Çin Seddi kuran ateş oldu. En yırtıcı hayvan ateşten kaçtığı için, ateş, insanı bütün canlı varlıklar ortasında *ilk dokunulmaz yaratık* yaptı.

II. Basamak:

a) Soğuğa karşı ateşe güvenen insan, ateşle kaçırttığı yırtıcı hayvanların yerine ateşle temizlediği mağaraları kendisine barınak durumuna soktu. Ateş, insanı sürekli oturduğu yeri bulunan *ilk barınaklı yaratık* yaptı.

b) Mağara ve başka yerlerde süreklince barınan insan, soğuk havada dışarı çıkarken, uzvi eksikliğini hayvan postuna sarınmayla giderdi. Ateş, insanı *ilk giyinen yaratık* yaptı.

III. Basamak:

a) Barınağındaki ateş başında yaşayan ve iyi havada bile avının kemiğini olsun barınağına getirip iliğini yemeyi, kemik hamuru yapmayı öğrenen insan, ateşte pişmiş yiyecek kullanımına alıştı. Ateş, insanı *ilk yemek pişiren yaratık* yaptı.

b) Yeni yaşayış, ateşin sönmemesi için ocağa, ocak temsilcisi doğuran kadına önem verirdi. Ocağın sürüklendirdiği insan münasebetleri ölümden sonra anılacak güce erdi. Toplum geleneği ölü gömme adetine yol açtı. Bu, itin doyunca yiyeceğini toprak altına saklamasından bambaşka bir görevdi. Ateş insanı *ilk mezarı olan yaratık* yaptı.

Böylece, Orta Vahşet, Neanderthal çağında insan, beşikten mezara dek şimdiki insanın yaşayışını uyguladı. Yaşama görev'lerindeki bu derin değişiklikler, sonraki kuşaklara *organ* (teşrih) değişiklikleri biçiminde geçti. Pişmiş yiyen dişler, ilk Neanderthal dişindeki mine

ve köklerden başka olan bugünkü insan dışı minesine ve köklerine kavuştu. Barınma ve giyinme alışkanlıkları, yeni aletlerle birlikte insanı şimdiki gibi oynak başparmaklı, tüysüz yaratık haline getirdi. Ondandır artık insanın *doğrudan doğruya* tabiat etkisi altında organlarıyla değişip başka hayvan nevi olmasına yer kalmadı. Toplum ortamı *dolayısıyla* alet ve usul değiştirerek, insanoğlu en çetin tabiat şartlarına karşı korunma ve gelişmesini başardı. Onun için Neanderthal insan *dölü tükenmiş son insan nevi* oldu.

SAPIENS

DD) **Dördüncü Buzul Sonrası:** Avrupa'sından en son ve kesin büyük iklim değişimleri belirir. Buzlar yeniden gittikçe çözülür. Ren geyikleri kuzeye doğru göçe başlarlar. Yerlerini çayır ve ormanlar kaplar.

"En sonra, bundan 40-50 bin yıl önce, Dördüncü Buzul çağı daha mutedil iklim şartları önünde gerilerken, başka tipte bir insan sahneye girdi, ve öyle geliyor ki Homo-Neanderthalensis yok etti." (W. E.H., s. 41)

Bu yeni insan tipi, *Homo-Sapiens* (Us-insanı yahut Bilge-insan)dı. Sapiens insan, *"Homo-Neanderthalensis'i mağaralarından ve taşocaklarından kovdu."* (W. E.H., s. 43/2). Homo-sapiens, kendisinden önce Avrupa'da yaşamış olan Neanderthal insandan ayrı *"Koca maymunların tekâmülünden"* (W. E.H.) bir nevi sayılıyor. Sapiens insan, el ve kolca olduğu gibi, dolayısıyla *beyince* de Neanderthal insandan üstündür. Us-insanının eli, boynu, dişleri, alını, beyin kutusu, diş biçimi ve zekası ile artık bugünkü insanın tıpkısıdır.

Gerçi, Us-insanının incelendiği o zamanki Avrupa'da birkaç ırk değil, birçok ırkın karışımından başka şey görülemez. *"Burada konu edilen iki ırktan ziyade birçok ırk görülebilir. Ara tipler de olabilir."* (W. E.H., s. 43/1). Ama, bilim yalnız elindeki olayla yetindiği için, ele geçen malzemeye göre, başlıca *iki tip Sapiens-insan* ayırmak geleneğe daha uygun düşer:

1- Cro-magnon insan, 2 - Grimaldi insanı.

Cro-magnon: Fransa'nın batı güneyinde Dordogne vilayetine bağlı Tayac komününde Eyzie's'e komşu Cromagnon adlı yerden gelir. Orada önemli tarih öncesi kalıntılar veren bir istasyon bulun-

muştur. Buluntular, Paleolitik (Eskitaş) çağı sonuna ait; 1 kadın iskeleti, 1 daha yaşlı adam iskeleti, 1 çocuk iskeletinin parçaları, 2 genç adam iskeleti, ve sileks (çakmaktaşı) aletlerle delik deniz kabuklarıdır.

Cro-magnon (Kromanyon) insanda, boy uzundur. Baş görülmemiş biçimde ("**progidieusement**", W. EH.) büyüktür. Kafa, uzun, dar ve yüksektir. Elmacık kemikleri (mogol) çok geniş, yüz yassıdır; ama hayvan müzoları gibi öne fırlak değildir. Çene, tam bugünkü insan çenesidir.

Grimaldi: Kuzey İtalya'nın Menton şehrine komşu Grimaldi mağarasından ad alır. Bu mağarada 2 iskelet bulundu. Onların yüzleri Kromanyon, havsaları zencidir. Grimaldi insanı: "*Birçok özellikler ile zenci tipini düşündürür.*" (W E.H., s. 43/1.)

Bu iki tip başka insan nereden çıktılar?

Grimaldi insanlar, güney ve tropikal insan tipindedirler. Zenci tipini andırdıkları için, İtalyan çizmesinin bir zaman (Akdeniz iki ayrı göl olarak kaldıkça) Tunus-Malta-Sicilya-Sardonya-Korsika kara köprüsünden Afrika ile bitişik bulunduğu göz önüne getirilirse, İtalyan köprüsünden veya gene Afrika ile Avrupa'yı bitiş-tiren Cebelüttârik kesiminden beri Avrupa'ya geçmiş olabilirler. Haritada Grimaldi'nin İtalya kuzeyinde, Kromanyon'un İspanya kuzeyinde Fransa'da bulunmaları, hatta her iki ırkın veya tipin güneyden Afrika'dan Avrupa'ya geçtikleri, sonra orada onbinlerce yıllık yeni iklim şartları ile ırk değişimlerine uğradıkları akla gelebilir. Bu görüşümüzü destekleyen bir belge de; Sapiens-insanın yaptığı taş heykellerdeki anaşah tipinin tıpkı bugünkü Boshiman kadını olmalarıdır.

Grimaldi tipi zenci olunca: "*Demek, son Buzulun bitiminde İtalya bir zenci istilasında*" (C.M.Y.) sayılır.

Cro-magnon insanın bulunduğu Dordogne bölgesi pek kuzey olmamakla birlikte, o zamanki Avrupa iklimi (Buzullar Avrupası) pekâlâ bugünkü kutup iklimi idi. Onun için Cro-magnon insan, zamanla ırk değişikliğine uğramış bir Grimaldi tipinin dalı mıdır? Yoksa, Grimaldi'den bağımsız olarak, başka bir tropikal olmayan kesimden mi gelmedir? Öyle olsa bile, ilk Pitekantropun Cava'da bulunması, insanın güneyden kuzeye geldiğine belgedir.

Ancak toplum seviyesi (ateşi tanımaya başlamaları) bakımın-

dan sinantrop tiple Heidelberg insanının birbirlerine yaklaşık bulunmaları, Buzullar çağında Baykal gölünden Akdenize dek tek bir iç deniz kuşağının uzanmakta bulunmuş olması, Kromanyonun doğrudan doğruya güneyden gelip Avrupa'da değişmiş bir zenci tip olmaktan ziyade, Cava'dan Çin'e doğru çıkmış ilk insanımsı tipin, Buzullar çağında Çin'den Avrupa'ya doğru yayılmış bulunacağını düşündürür. Grimaldi insanın coğrafya üzerindeki ayak izleri de, bu sonucu bir bakıma belgeliyor. Kromanyonlar, Akdeniz'in kuzeyinde Avrupa'ya Moravya yoluyla gelmiş görünüyorlar. Moravya, Kromanyonların "*ideal geçidi*" (C.M.Y.) olarak biliniyor. Çünkü o yol üstünde 1000 mamut belkemiği ve mamut iskeletleri, Kromanyonların eseridir. Mamutların kürek kemiklerinden yapılmış mezarlarda 20 insan iskeleti bulunur.

Bu bakımda, Kromanyonlar Orta Asya göçmenleridir. Paleolitik çağ sonundaki dünya haritası açıkça gösterir; Karadeniz-Akdeniz-Hazer denizi-Aral-Baykal göllerine dek, tek bir büyük iç deniz uzanır. Ayrıca, Baltık denizi-Güney Finlanda-Estonya-Leningrad bölgeleri ikinci bir büyük iç denizle kaplıdır. Sonra Baltık'tan Diyeperpetrovsk'a dek, bugün Dinyeper ırmağının kollarıyla geçtiği bütün Ukrayna-Litvanya -Letonya alanları da sular altındadır-. Kuzeyde Baltık iç deniz sistemi ile güneyde Hazer iç deniz sistemi arasında, doğudan (Çin'den), batıya (Avrupa'ya) geçiş için tek coğrafya yolu, Kırım'ın kuzeyindeki dar bölge ile Moravya'dır. Demek, onbinlerce yıl sonra, Roma İmparatorluğu çökerken, doğudan batıya akacak olan Hün ve öteki barbar göçmen yığınlarına geçecekleri yolu ilk açanlar Kromanyonlar olabilir. Hatta, işaret ettiğimiz gibi, elmacık kemiklerinin çok geniş oluşu ve yassı yüzölçümü, Kromanyonlarla Moğollar arasında aynı iklim şartlarının yarattığı 40-50 bin yıllık arayla bir akrabalık yakıştırılabilir.

Neticede bu, medeniyet için daha doğru olan: "Hepimizin anası Havva, babası Ademdir!" geleneğinde adamcıl birliğe daha uygun düşebilir.

Burada olaylar, ikinci bir soruyu ortaya atıyor: Sapiens-insan Neanderthal insanla hiç karışmadan, olduğu gibi sönüp gitti mi?

Bir teze göre: "*Yenilen tarafın kadınlarını ele geçirip onlarla birleşen vahşi fatihlerin tersine, bu ilk insanlar (Sapienler) Neanderthal erkek ve kadınlarla her türlü münasebetleri reddettiler.*

Anlaşılan, modern antropolojistlerimizle onlar, Neanderthal adamı kendilerinden farklı bir ırk saymakta kanı birliğinde idiler. Bu iki ırk arasında hiçbir tesalüp [çaprazlaşma, kaynaşım] olmadı. (Neanderthal insan manzarasına dair hiçbir şey bilmiyoruz) ama, bu her türlü tesalüp yokluğu bize kabul ettirebilir ki, Neanderthal insan tüylü, çirkindir, ve basık alnı, sık kaşları, maymun boynu, alçak boyu ile acâyip ve iğrenç bir şeydir." (W. E.H., s. 43/2)

Bu görüş, biraz da bugünkü insanın duygu ve düşüncesi için sadece mantık gereğidir. Olayların böyle geçtiğini gösteren pek belge yoktur. Onun tersini gösteren izler ise eksik değildir. Brunn kampında bulunan birkaç iskelet, ilk küçük Buzul devrinden önce görülmüş ve kafatasları Neanderthal ile Cro-magnon karışımı sayılacak karakterde bulunmuştur. (C.M.Y.)

Nitekim, Sapiens'in Neanderthal'le hiç karışmadığı tezine uyanlar da, başka bir notunda, Neanderthal'in Sapiens'le münasebetini, dolayısı ile kabul ederken, doğrudan doğruya reddeder:

"Neanderthal ırkın (Homo-Neanderthalensis'in) hakiki insanlarla (Homo-Sapiens'le) tesalüp etmeyen sönmüş bir ırk olduğu Profesör Osborn'ca desteklenir ve bu kitabın müellifi o bakıma eğgin olduğunu belirtmiştir. Ama şunu da belirtmek doğru olur ki, birçok bilgin bunun tersi olan kanıyı benimserler. Onlar muâsır ahali içinde "Neanderthalien"ler bulurlar. Birisi İrlanda'nın batısında, başka birisi Yunanistan'da Neanderthal insan keşfetti. Bu sözde "yaşayan Neanderthalien"lerden hiçbirisinde, insanın zuhurundan önceki Neanderthal ırkı ayırt eden boyun, başparmak veya dişlerin özellikleri yoktur... Şüphesiz, Homosapiens (Tasmanyalıları içine alan nevi) Homo-Neanderhalesis'e pek yakın bir yaratıktı. Ve biz, Neanderthal insana, doğrudan doğruya Neanderthal insana değil ama "Neanderthaloide!" (Neanderthalimsi)lere bağlı bütün tipleri bir yana atacak kadar bu atalardan uzak değiliz. O gibi tiplerin varoluşu ise, Şöleen ve Musteryen aletlerin müellifi olan Neanderthal nevin Avrupa karakesimi üzerinde Homosapiens'le tesalüp ettiğini de ispat etmez. Nitekim, maymunumsu yüzlü insanların varlığı insanla maymun arasında tesalüp olduğunu, at yüzlü kişilerin bulunuşu nüfusumuz içinde at kanının bulunduğunu ispat etmez." (W. E.H., s. 41/2)

Bu iddia, Neanderthal'in bir çırpıda Sapiens'lerce yok edildiğini

ispata yeter mi? Bir defa, o iddiayı yapanın kendisi Sepiens'lerin baskın göçü ile değil, yavaş sızmayla Avrupa'ya yayıldıklarını kabul eder:

"Bu yeni gelenler, kelimenin kesin anlamıyla Avrupa'ya göçmezler, fakat iklim düzeldikçe, gelişebilecekleri yeni bölgelerde alışık buldukları hayvan ve bitkileri kovuştururlar. Buzul geriliyordu, bitkileşme her gün yer kazanıyordu, büyük av hayvanları daha bollanıyordu. Stepler ve otlaklar büyük yabancı at sürülerini besliyordu." (W. E.H., s. 34/1)

Bu yavaş ilerleme kaç yüzyıllarca sürdü? İki tip arasında nasıl hiç, temas olmadı. Bilinemez. Bugün, kimsenin işkillenemeyeceği bir gerçek var:

"İnsanların ilk geliştiği yerler Avrupa'nın daha güneyinde ve daha doğusunda olduğunu, Avrupa'ya insanların buralardan göçtüklerini tahmin edebiliriz." (C.M.Y.) *"Asya'dan batı Avrupa'ya giden yol."*(C.M.Y., s. 23) üzerinde ise 352 fosil insan bulunmuştur. Bunlar Neanderthal tiptedirler. Demek Cro-Magnon'ardan önce gelen Neanderthal'ler, aynı geliş yolunu ilk açanlardır. Bu yol üstünde Sapiens insanın yayılması ile Neanderthal insanın Sapiensleşmesi yanyana da olsa gelişemez mi?

"Şurası kuşku götürmez ki, bu çağ (Homosapiens'ler zamanı) birbirine zıt, belki daha aşırı iki insan ırkı tanıdı. Bu ırklar, birbirlerinin üzerinden geçebildiler; belki Cromagnon insanlar Grimaldi ırkının torunlarıdır ve biz pekâlâ en sonuncu Neanderthal insanların kendi muasırlarıyla da karşı karşıya bulunabiliriz. Bilginler bu noktada başka başka kanılar kabul ettiler. Ama bunlar ne de olsa kanıdırlar." (W. E.H., s. 43/2)

Bu çeşit "kanı" çatışmalarına metod ve mantık anlaşmazlığı sebeptir. Bu sebepler yüzünden: 1- İnsan nevinin kaynağı dışında, sırf Avrupa araştırmalarıyla hükme bağlanıyor; 2 - İnsanın, her varlık ve yaratık gibi geliştiği değişik biçimleri insan sayılmayıp, yalnız bugünkü biçimi insan sayılıyor.

Sapiens-insan dünyaya ne getirmiştir? Daha doğrusu, Us-insanı Tarih-öncesinin hangi toplum konağını temsil eder?

Sapiens insanlara sahici *"Ren avcıları"* (W. EH.) deniyor. Kendilerinde, evcil hayvan (ne davar, ne it), çömlek, ok-yay yoktur. Demek, Sapiensler henüz barbarlık çağına ermemiş vahşilerdir. On-

lara "ilkel avcı" (C.M.Y.) deymi de yeterli ad olamaz. Neanderthal de kendine göre ilkel avcıydı; Ren geyiği avlamadığı söylenemez. Sapienslere, toplumcul çağları bakımından VAHŞİ AVCI demek yerinde olur. Bu ad onları ok-yaylı barbar avcılardan ayırır. Ateşi Sapienslerden önce Neanderthaller kullandıkları için, Sapiensler orta vahşetten ilerideki, YUKARI VAHŞET konağı toplumuna girerler.

Yukarı Vahşet konağında insanın ekonomik temeli münasebetleri ile bu temele yaslanan üstyapı münasebetleri belirlice bölümlenebilir.

A: Sapiens-İnsanın Ekonomi =Yaşayışı: Şu özellikler görülür:

ALETLER: Taştan çok kemiktendir. Kemikten bıçak, sopa, zıpkın, mızrak ucu, iğne ve düğmeler yapılır. Aletlerin maddesi gibi kullanımı da yeni bir metoda uyar. Kromanyonlar, tıpkı bugünkü Eskimolar gibi *uzağa atılan* değnek ve zıpkın benzeri aygıtlarla avlanırlar. Bu durum, Us-insanının Neanderthal insana açık üstünlüğünü getirir.

Elbet, taş aygıtlar ortadan kalkmaz. Ama, taş aygıt yapımı ile eskisi kadar üzerine düşülerek uğraşılmaz. "*Taş aletler, Neanderthal'inkinden aşağı olmakla birlikte çok imal edilir.*" "*Taş işleri zanaati geriler.*" (C.M.Y.)

Bu da şaşılabilecek şey değildir. Yeni ham madde ve yeni teknik eskileri ihmal ettirmiştir. Eski Şöleen ve Musteryen aletlerine yenileri katılmıştır. (Deri kazıyıcı lâm, mil (burin), hançer sapı, dikenli ok, zıpkın uçları gibi...)

GEÇİM: Sapiensler, görünüşe göre, Neanderthal'lerden boşaltıkları mağaralara yerleştiler. Ama, "*hayatlarının epey kısmı açık havada geçiyordu.*" (W. E.H. s. 44/1)

Sapiens'ler, Neanderthal'ler gibi ot ve böceklerle geçinmeye katlanmadılar. Avrupa kırılarını yeniden kaplayan, ve uzaktan vurbildikleri büyük av hayvanlarını yerler. Mamut, bizon, ren geyiği boldur. Yaban at sürüleri ortalıkta dolaşır. "Auroche" denilen ve Romalılar çağına dek Germanya ovalarında görülen yaban sığırları, omuz başlarında 3.5 metreye yükselirler.

Yüzleri ve belki kaynakları ile benzedikleri Moğollar gibi Sapiens'ler de at etine düşkündürler. Yüzyıllarca süre, her yıllık toplantılarına alan olmuş Solütre kampında 100.000 at iskeleti

sayısız ren, bizon mamut kemiği doludur. Yalnız, bu atlar, çok sonraki Moğol torunları kadar olsun binek olamazlar. İnsanı taşıyamayacak ufaklıkta sakallı midiliciklerdir.

B: Sapiens-İnsanın Toplum Münasebetleri: O zamana dek görülmedik gelişmeler yapar. Kemik kadar dayanıklı aygıtlarla, uzaktan vurma usulü ile büyük av hayvanından bol et yemeye başlamış insan topluluğu elbet kendi maddesi (uzviyeti) kadar ruhunda da (toplum münasebetlerinde de) umulmadık sentezlere ulaşır. Bu sentezleri monizme ulaştırmak istersek, diyebiliriz ki, ilk toplumcul düzen: İnsanı *insan*, topluluğunu *toplum* (cemiyyet) yapan güç *Cinsel yasak'la* başladı. Alet nasıl hiç bir hayvanda görülmeyen *sonsuz gelişimli uzuv* olduysa insanı bir anda bütün öteki uzuvlu hayvanların üstüne çıkardıysa, tıpkı öyle, cinsel yasakta insanı hiçbir hayvanda görülmeyen *sonsuz gelişimli ruha* kavuşturdu. Sürüyü toplum yapan madde aletse, ruh da cinsel yasaktır. Cinsel yasağın *toplum* içindeki etkisi, *Totem teşkilatı; kişi* içindeki etkisi, bütün toplumcul heyecanların gergin yayı olarak pusuda yatan *ŞUUR-ALTŞUUR* tezaddıdır. İnsanda kişiyi haberi olmaksızın iteleyeni o yaman dinamitli ve inanılmaz patlangıçlı Altşuur (inconsieent), her hayvanda kişi ölçüsünde israf edilen nevi yaran (döl yetiştirme) içgüdüsünü toplum yararına yöneltti. Cinsel yasak yüzünden, Totem teşkilatı su sızdırmaz çelik bir kap, altşuur o kabın içine hapsedilmiş barut oldu. Böylece hem hayvan cinsel içgüdüsünden, toplumcul TEŞKİLÂT ve ÜLKÜ sentezleri doğdu. İlk insanda, bugün *toplumcul psikoz* sanılacak kesinlikte aşırıca etkili bulunan TOTEM İNANÇLARI ancak cinsel yasakla izah edilebilir.

Cansız maddede proton-elektron tezatı ATOM tümünü yaratır. Canlı varlıklarda er-dişi biçim ile en yüksek tipine varan, tek canlı hücrede kromozomların iki zıt kutba bölünüp HAYAT birimlerini yarattı. İnsan topluluğunu bölünmez gelen atom gibi, canlı hücre gibi organik varlık haline getiren iç güç, toplumu iç teşkilatına, kişiyi iç ruhuna kavuşturan güç, bu ilk cinsel yasak oldu, denilebilir. Hangi çağda hangi yasağın başladığını kestirmek için elimizde açık belgeler yok. Ama, daha ilk Aşağı Vahşet konağından beri insanın cinsel yasaklara başladığı söylenebilir.

Yukarı Vahşet konağında cinsel yasak gerçeği üç büyük in-

sancil sentezle sonuçlanmış görünüyor: 1- Kadıncıl düzen (Anaşahlık!); 2- Güzel sanat; 3- Ölü gömme... Bu üç alanda da insanın tek kişi olarak iç ruhu gibi, toplumun tümüyle iç teşkilat ve münasebetleri de hep bir TOTEM damgasıyla damgalanmıştır.

KADINCIL DÜZEN: Buna yanlış olarak bugün "Anaşahlık" adı veriliyor. Erkek, kendisi topluma baş olunca, sahiden zorba "şah" kesildiği için, zamanımızın "erkek" ilmi, Yukarı Vahşetin Totemci kadıncıl düzenini "Anaşahlık" sayıyor.

Yukarı Vahşet konağında kadının güdücü rol oynadığını, ve bu rolünü barbarlık çağına dek geçirdiğini ilk Girit Medeniyetinde tanrıların hep kadın olması açıkça ispat eder. Yeri gelince göreceğiz.[Tarih-Devrim-Sosyalizm Kitabının 2. kitap VI. bölüme bakınız.]

Burada kadıncıl üstün düzenine Cro-magnon'lar devrinden belgeler eksik sayılamaz. Kromanyonların, İspanya'da daha acemice çizdikleri, "*Kadınli erkekli harp sahneleri*" (C.M.Y.), Sapiens kadınının savaş alanında erkekle boy ölçüştüğünü ispat eder. İnsanın ilk yazılı tarih tutabildiği çağlarda, bizzat Herodot kadıncıl düzenli pek çok toplumlar sayar. Amazonlar ve Syrüs'ü yenen Asya'lı müthiş kadın hikâyeleri, medeniyetten 3-4 bin yıl sonralara dek kadıncıl düzenli toplumun ayakta durabildiğini gösterir.

Sapiens insanların, kemikten, fildişinden, steatitten, bazen balçktan yaptığı heykelciklerin hep kadın olması tesadüf değildir.

"Fildişinden, steatitten heykelcikler de imâl ediyorlardı. Bunlar arasında pek şişman kadın heykelcikleri vardı. Bu kadın heykelciklerini Cro-magnon'dan çok Grimaldi tipini düşündürüyor. Boschiman kadınlarını andırıyolar." (W. E.H., s. 46/1). *"Bir küçük fildişi baş bulunmuştur. Bu komplike (girift) kuvafürlü bir genç kız başıdır."* **(age)**

Sapiens insanların yaptıkları bütün resim, heykel, desenler içinde hemen hemen hiç erkek bulunmayışı, o toplumda kadının baş rolü oynadığından başka bir şeyle izah edilemez.

Yukarıda söylediklerimiz totemle karışık manevi belgelerdir. Kadıncıl düzenin ve o zamanki kadın üstünlüğünün maddi belgesi daha güçlüdür.

"Mağarada bulunan kadın kafa kutusunun hacmi, bugünkü er-

kek kafası hacminin ortalamasından üstündür. Bir vuruşla kafa çökertilmiş görünüyor." (W. EH., s. 43/1)

Bugünkü kadının tipini ele alıp, erkeğin "*üstün cins*" olduğunu ispata kalkışanlara, Us-insanı kadınının erkekten "kafalı" olduğunu, belki de erkekler dururken kırılmış bu kafatası aşırıca belgeler. Bugün, aynı çağ fosil insanlarından bir kadınla bir erkeğin kafa ölçüleri, aynı gerçeği belirtir. Redsmot erkeğinin Kalot yüksekliği 55.5 iken kadınının Kalot yüksekliği 58.3'dür. (W.M.A.). Demek, Tarihöncesi kadını erkekten 3 derece daha beyinlidir. Bugünkü kadında bir eksiklik varsa, bunu tabiatın gereği saymamalı, erkeğin 10 bin yıldır kadını içine düşürdüğü çıkmazda, baskıda ve ezgide aramalıdır. Sonradan, erkek kafasının ve gövdesinin de, daha iri olması nasıl erkeğin toplum düzeninde üstün *Babaşah* kesilmesiyle izah edilebilirse, Vahşet çağındaki kadın kafasının daha hacimli olması da, tıpkı öyle, o zaman toplumu güden kadın, "*Anaşah*" olduğunu gösterse gerektir.

GÜZEL SANAT: İnsan toplumunda güzel sanat emeği, püs-kürtümlü cinsel içgüdünün, kişi üstünde toplumcul aşka doğru yöneliş ve yüceliş sentezidir. Onun için, güzelsanat izlerinin başladığı toplumda, cinsel dizginsizliğin önüne geçilmeye başlandığı anlaşılabilir.

Yukarı Vahşet konağının Us-insanı, kıyı yarıları, mağara duvarları üzerine desenler çizmekle kalmadı. Kemiği de, aygıt yaptıktan başka güzel sanat alanına soktu. Kemik, boynuz, fildişi üzerine oyma resimler gravürler, heykeller işledi. Ak, kara, al, sarı boyalarda resimler yaptı. İlk tasvirler çocuk resimlerini andırdı: Profilden ve görünen tek ayak alınıyordu. Sonra değme üstâdlara parmak ıstırtacak becerikliliğe dek çıktı.

(Homo-Sapiens'ler) "*Ressamlar tiryakisi idiler*". "*Her iki ırkta (Kromanyon ve Grimaldi'ler) şaşkırtıcı bir mükemmellikte resim çizer görünüyordular. Bunlar, her bakımdan vahşi idiler, vahşi artistiler... Tarih başlangıcımıza dek haletlerinin daha iyisini yapamayacakları resimler çizdiler... Falezlerin ve Anderthal insanlardan kopartıp aldıkları mağara duvarlarının üzerine desen çiziyorlardı, renkli resimler yapıyorlardı.*" (V. B.H., s. 44/1)

(Pirene dağlarının Comte de Berguen mağarasında) "*hareket*

halinde 3 bizon öküzünü gösteren heykelcikler vardı ki, bugünün en iyi sanatkâr artistleri ancak bu kadar yapabilirlerdi" (C.M.Y., s. 25) Vahşi güzel sanatın, biri üzerinde durulan, ötekisi aldrılmayan iki özü karakteriliği vardır; 1- Biçimlerin gerçekçiliği (Realizm); 2- Hayvan resimleri.

Vahşi sanatın insanı en çok şaşırtan yanı aşırı gerçekçi ve tabiatçı oluşudur. "En sonra, hayvanların temsili, insanı hayretten donduracak (stupefiant) bir realizm gösterdi." (W. EH., s. 45/1)

Neden? Önce Yukarı Vahşet konağının realizmine biz *Totemci gerçekçilik* adını verebiliriz. Çünkü, ilk güzel sanat güdüsü ilk cinsel yasağı elle tutulur kanun ve sembol haline getiren **Totem**'den doğmuştur. Bütün paleolitik belgeler, nesnelere susturulamaz diliyle hep kimsenin aldrmadığı bu gerçeği haykırırlar. Zamanımızdaki vahşi kabilelerden biliyoruz. Totem, gerçi bitki de olabilir. Ama, en çok görülen ve en ağır basan Totem, ata sembolü bir hayvandır.

Fransa araştırmalarına göre adlandırılmış Eskitaş çağının *Solutrenne* devri, Orta Vahşet sonu ile Yukarı Vahşet başlangıcına karşılık düşer. Solutre, Paris'in 441 kilometre doğu güneyindeki Sâon ilinin Mâon kasabasına yakın bir yerdir. İnsanlık Tarihöncesinde ilk "güzel sanat eseri" bu yerde rastlandı. Burada hiç insan yok, sadece hayvan, ren geyiği vardı:

"Bu çağın ren heykelcikleri ilk heykeltraşlık denemelerine işa-rettirler." (B. Pal., s. 81)

Demek ilk insan güzel sanat denemesi insanla değil, hayvanla ilgilidir.

Solutreenne devrinden sonra, Paleontolojinin "dördüncü devir" dediği **Magdalenienne** devri gelir. Fransa'nın güney batısındaki Perigord şehrine komşu La'Magdaleine mağarasındaki buluntulara bu ad verilir. Ancak Magdalenienne adlı devrin resim ve şekilleri arasına insan da girmeye başlar.

"Taş veya fildişi üzerinde, ren boynuzları üzerinde temsil edilenler mamutlar, atlar, renler, insanın kendisi idi. İnsanın artistik ilerlemesi Paleolitik çağın sonuna doğru gittikçe daha net olarak kendini belirtir." (B. Pal., s. 81)

Ama gene de insan pek seyrek ve önemsiz kalır:

(Homo-sapiens'ler) "kendi benzerlerinin portrelerini pek seyrek yapıyorlardı. Desenlerinin büyük çoğunluğu hayvanları temsil ediyordu. İnsan heykelciği, karikatüre eğindi, ve genel olarak insan şekli hayvan şeklinden çok daha az hakikate yakınlık gücüyle

temsil ediliyordu." "Sonraları insan vücudunun temsilinde daha çok zarafet ve daha az kabalık görüldü." (W. E.H., s. 46/1)

Buzullar eridikçe; *"Solutreenne ve Magdalenienne ulusçuklar Ren vadisi içine sızdılar. Nitekim orada çağın karakteristiği olan kumanda asâsı bulundu." (B. Pal., s. 82)*

"Kumanda asâsı" adı verilen bud kemiği üstünde, arka arkaya dizilmiş tipik çıplak atlardan başka bir şey görülmez.

Yukarı Vahşet konağındaki güzel sanatta insana baskın çıkan bu hayvancıklar, ilk insanın boş vakit geçirmesi veya eğlenmesi için yapılamazdı. Vahşet toplumu için *Totem*, bütün kandaşlara eşitçe uygulanan en kesin, çiğneyeni ölümle cezalandıran bir kuraldı. Şüphesiz, bütün resimler, heykeller, gravürler, ancak Totemi temsil ettiklerinden o kadar önem kazanmışlardı. Yapıldıkları yerler, aletler ve asâlar ancak bunu ispat eder. Onlar, bugün sanıldığı gibi "estetik", "zevk" için değil, Totem teşkilatının damgaları olarak toplumsal görevliydi.

Vahşet çağı güzel sanatının bu Totem karakteristiği anlaşılınca, akılları durduracak sayılan "realizm" için çözüm bulmak kolaylaşır. Totem gibi, anaşahlık da mutlak eşitlik düzeniydi. Totem bir kanun değildi. "Anaşah", kandaşlar üzerinde imtiyazla sivrilmiş bir zorbalık değil, tabii iş bölümünün gereği idi. Böyle normal münasebetler içinde, insan insana işkence yapmadığı gibi, insan münasebetlerinin sembollerini de anormalleştirip korkunçlaştırmaya lüzum görmüyordu. Onun için yapılan resim ve şekiller normal, gerçeğin tam karşılığı oluyordu. Fildişinden genç kız başı, şimdiki kadın berberinden çıkmış uzun saçlı bir köylü kızdı. Vücut yuvarlakları gülleleşmiş, taşan "Anaşah" heykelcikleri, bugünkü çırılçıplak Boschiman kadının ta kendisidir. Hele hayvanlar, insana heyecan veren hareketlilikte canlı, gerçek birer veya birçok at, ayı, geyik, fildirler. Tahrifin zerresi yoktur. Çünkü Vahşi için Totem hayvanı, kutsal atadır-. Kılına kimsenin dokunamayacağı en saygıdeğer varlıktır. Toplumun sembolü, canı, ruhudur. Temiz Totem münasebetinde insanın insan üzerine yalanı, ikiyüzlülüğü bulunmadığı için, güzel sanat da yalnız gerçektir.

Ancak sonraları, toplum barbarlık çağına girince, kandaşlığa kimse dokunamadı ise bile, insanın insan üzerine imtiyazcıkları başladı. Bu imtiyazları tutundurabilmenin tek yolu yalan ve hileydi. **Tabu** (dokunulmazlık) icat edilecek, babaşahlık totemin temiz gerçeğini kendi baskısı altına alarak, uydurma biçimlere sokacaktır.

Barbarlığın varlık zorunu kullanan babaşahlık, tabu emrine giren güzel sanatı gerçeği biçimsizleştirmekte alet edecektir.

Vahşi güzel sanatının sırf Totem kutsallığından kaynak aldığını, ve ilk insan inançlarına yol açtığını, resimlerin buldukları yerlerden de çıkarmak mümkündür:

"Bu pentürlerden çoğu karanlık mağaraların derinliklerinde bulunur. Çoğu, bunlara ulaşım güçtür. Artistler işlerini yapmak için lamba kullanmış olsalar gerektir. Steatit içine oyulmuş lâmbalar keşfedildi. Bunların içlerinde içyağı yakılmış olmalıdır."(W. E.H., s. 46/ 1)

Bay Cooper-Cole, vahşi resim ve heykellerinin sihir ve büyü için yapılmış olabileceklerini düşünür. Sihir ve büyü, Totem'in (vahşet çağının) değil, Tabu'nun (barbarlığın) işidir. İnsanın insanı aldatmaya başlayacağı barbarlıktır. Totem, vahşi toplumun açık teşkilat ve gelenek sembolüdür.

ÖLÜ GÖMME: Neanderthal mağaralarında öleni gömme adeti başlamış idi. Sosyal anlamı gelişkin ölü gömme olayı Sapiens-insanında yepyeni bir biçime girer. Aşağı Vahşet çağında öleni kendi cinsleri başka yırtıcı hayvanlara bırakıyorlar mıydı? Yeryüzünde o çağdan kalma ne kadar az fosil insan bulunması düşündürücüdür.

İnsan topluluğunda öleni yırtıcı hayvanlara yem etmeyip gömmek, toplumda ölene karşı belirmiş özel bir saygı ile bağlanabilir. Moravya'da, mamut kürek kemikleri altına gömülen Kromanyonlar, o toplumda otoritenin doğduğunu andırır. Sâpiens'lerde daha ileri bir gelişme göze çarpar. Ölü basitçe gömülmez, alet ve süsleri ile birlikte gömülür:

"Ölülerini çok defa süsler ile birlikte gömüyorlardı. Ve hiç şüphesiz cesetleri boyalarla sıvıyorlardı."(W. E.H., s. 45/I)

Ölenle birlikte gömülen şeyler yalnız süs eşyası değildi: Deniz kabuklusundan, taştan, kemikten yapılmış başlık, bilezik gibi ziyaret eşyalarından başka kaba aygıtlar da vardı. Bu, ölene, öldükten sonra kullanabileceği şeyler vermek demektir. Öldükten sonra bir şey kullanmak, öbür dünyada yaşamak, ölümsüzleşmek demektir... Böylece, öldükten sonra dirilme, yahut, bedenden sonra ruhun yaşaması gibi inançlar 40-50 bin yıldan beri başlamış oluyordu.

TARİHÖNCESİ VE ANTİKA TARİH

"ÖZETLER"

Tarihöncesi ve Antika Tarih bölümü: Tarihöncesi ile Antika Tarihin başlıca karakteristiklerini özetleyecektir. Bu statik özetle-yiş dört ayırmada yapılacaktır.

1- MEDENİYETTEN ÖNCEKİ GİDİŞ: ayırımında, tarihöncesi toplumunun tabiat içinden çıka geliş konakları özetle anlatılacaktır.

Konuları: Medeniyet ve Tarif Güçlükleri-Vahşet=Paleolitik, Barbarlık-Neolitik-Avrupa Monomanisi yerine Bilim Tasnifi-Üç Vahşet Konağı-Üç Barbarlık Konağı-Tabiatı Sosyalleştirme Gidişi-Geçiş karakteristikleri-Vahşet Çağı (Eskitaş devri)-Barbarlık Çağı (Yeni-taş devri).

2- MEDENİYET GİDİŞİNDE TİCARET: ayırımında, medeni-yet toplumunun tarihöncesinden çıka gelip ticaret münasebetleri ve yolları üzerinde yönelişi anlatılacaktır.

Konuları: Medeniyet İbresi Ticaret-Kahramanlıktan Bezir-ganlığa-Babahanlıktan Efendiliğe-Medeniyetin İpuçları-Ticaretin Olumlu Sonuçları-Ticaretin Olumsuz Sonuçları-Medeniyetin İç ve Dış Tezatlari.

3- BARBARLIK AKINLARINDA TİCARET: ayırımında, Bar-bar akınının nasıl medeniyetçe geliştirilmiş ticaret yolları üzerinde ve en sinik ticaret uğruna yönelişi özetle anlatılacaktır.

Konuları: Bezirganlığın Üretime Baskın Çıkışı-Barbarın Mede-niye Üstünlükleri-Tipik bir Barbar Akını-Barbarlık ve Bezirganlık-Bezirganlığı Barbarın Teşkilatlandırışı-Barbarın Açmadığı yerle Kı-yaslanış-Medenilerden Barbarlığa Övgü.

4- TARİH ZİNCİRİNİN HALKALARI: ayırımında, Antika Ta-rih boyunca medeniyetlerle Barbarlıkların gecelerle gündüzler gibi birbirlerini kovalayışları özetle anlatılacaktır.

Konuları: Tarih Konakları-Kadim çağda ortaçağlar çoktur. An-

tika medeniyetler birbirlerinden çıkarlar-İki Zıt Tarih Anlayışı Zıt Anlayışların Çözümü-Medeniyetin Evrim Basamakları-Orijinal Medeniyet Örneği-Medeniyet Rönesansı Örneği-Sonuç.

BİRİNCİ AYRIM

MEDENİYETTEN ÖNCEKİ GİDİŞ

MEDENİYET VE TARİF GÜÇLÜKLERİ

İslam tarihçiliği, İslam medeniyetinin sınırlarını aşamazdı. Be zirgan ekonomi temeline dayanan antika medeniyetlerin önüne geçilmez bir fatalizmle doğup, zorlu ölümlerinden başka sonuç görmemişti. Antika tarih *bitmemiştir* ki, onu bütünüyle kavrayıp izah etmek İslam Tarihçilerinin ellerinden gelebilirdi. İslam Tarihçiliği, *Tarihçil Devrimler* çağının yazarları kaldılar.

İslam Medeniyetinin bıraktığı yerden başlayıp gelişen Modern Batı Medeniyeti, Sosyal Devrimler çağını açmıştı. Tarihçil Maddecilik başlıca konu olarak "modern toplumun gidiş kanunlarını örten peçeyi kaldırma"yı hedef tuttuğu için, ona göre antika tarih bitmişti. Yıldırım çabukluğuyla ilerleyen *Sosyal Devrim'lerin* sürükleyici akımı içinde, o şimdilik kapanmış antika tarihe dönemezdi.

İslam Tarih bilimi ile Tarihçil Maddecilik biliminin verilerine göre, Tarihçil Devrimlerin izahına götürecektir kısa bir özet yaparken, ilk güçlük "*medeniyet*" sözcüğünün tarifinde çıkar. Özellikle tarih ve toplum bilimlerinde, çoğu bilginler, kimi sözleri diledikleri anlamda kullanırlar.

"M. Marcellin Boule, "fosil insanlar" eserinde yazıyordu: Uzun zamandan beridir, Fransa'da tarihçiler kampında olduğu gibi, naturalistler kampında da iyi niyetli zekalar, Irk, ulus, millet, dil, medeniyet (buraya sınıf kelimesini de katmak gerekiyor) sözlerinin olağanüstü bir kargaşalık gösterdikleri üzerinde durdular. Bununla birlikte, bugün dahi en seçkin ve akademik yazarlar insan kümeleşmelerini incelerken, gelişti güzel ırk kelimesini tümü ile kalıplaşmış bir anlamda kullanıyorlar" (C.İ.S, s.163).

Bu söz, term ve anlam kargaşalığı, *tarih* ile "*medeniyet*" söz-

leri için büsbütün tehlikeli oluyor. Hiç değilse medeniyet teriminin hangi toplum biçimi için kullanılabileceği bilinmedikçe, tarih ve tarihöncesinde aydınlığa varılamıyor. Bu yüzden, insanlığın başına gelmiş geçmişleri kısaca gözönünden geçirmek ayrı bir kitap tutacaktır. Burada, özetin özeti yapılarak, ilkin tarihöncesi çağ ve konaklarının karakteristiğini, sonra medeniyete geçişin târifini bir kaçar satırla olsun özetlemeliyiz.

VAHŞET = PALEOLİTİK, BARBARLIK = NEOLİTİK

Bugüne dek toplum, yeryüzünde dört büyük ayırtılı çağ geçirdi:

- 1 - Vahşet Çağı (Paleolitik)500.000 yıl
- 2 - Barbarlık Çağı (Neolitik)50.000 yıl
- 3 - Tarihçil Devrim Çağı5.000 yıl
- 4 - Toplumcul Devrim Çağı.500 yıl

Bu dizi, rakamları biraz zorlarsa bile, kolay bellemeye yarar.

Çoğu bilginler, yalnız bugünkü insan tipinin tıpkısı olan sonuncu fosil insanını, *Homo-sapiens'i* adam sayarlar; ondan önceki tiplere insan adı vermekten çekinirler. Cava'da bulunan Pitekanthropus-Erektüs (Dik-maymun insan) bir "yürüyen maymun" sayılır: "*Buna insanın doğrudan doğruya atası diyemeyiz*" (W. E.H., s. 35) denir. Sinanthropus-Pekinensis (Pekinli-maymun insan), hatta "homo" (insan) sıfatı takılan Ecanthropus (şafak insan)lar, Homo-Heidelbergensis Piltdown insanı, hatta Homo Neanderthalensis (Neanderthal insanı) bile "*soushommes*" (alt-insanlar) sayılır.

Oysa, bugünkü insan gökten zembille inmemiştir. Her yaratık gibi, bir sıra değişiklikler geçirerek, Pitekanthrop'tan şimdiki biçimine ulaşmıştır. Bu sırada insanı bütün öteki hayvanlardan ayırtan şey, *Uzuv'ları* yerine *aygıtları* geçirmesi alet kullanmasıyla başlar. Yalnız alet kullanacak uzuv, *EL* haline gelince, insan iki ayağı üstünde, "*EREKTÜS*" (dikine) yürümüştür. Bu gelişme Cavalı Dik-Pitekanthropla başlar. Sonra, insan beyninin gelişmesi, insan elinin gelişmesiyle paralel gider, Elin başparmağı esnekleşip ideal aygıt kullanıcı güce eriştikçe insanın kafatası arkadan (beş duygu beyninden) öne (düşünce ve dil beynine) doğru genişler.

Onun için, Pitekanthroptan Sapiens-insana dek geçen çağ, insanlığın geçirdiği *VAHŞET ÇAĞI* sayılabilir. Ateşi hiç kullanmayan Pitekanthropla, pek az tanır görünen Sinanthrop, hatta Eonthrop,

Aşağı Vahşet konağına girebilir. Buzullara karşı koyacak kertede ateşten faydalanmayı bilmiş Neanderthal insanı, *Orta Vahşet*; ilk realistçe güzelsanat yapan, Totem teşkilatı sezdirenen Sapiens insanı, *Yukarı Vahşet* konaklarında görüyoruz.

Böylece *Paleolitik* çağ, sahici *VAHŞET ÇAĞI*, *Neolitik* çağ ise *BARBARLIK ÇAĞI* oluyor.

AVRUPA MONOMANİSİ YERİNE: BİLİM TASNİFİ

Toplum ve insan bilimi, doğuşundan beri Avrupa bilimi olduğu için, yerin karnını oyan sanayi de Avrupa'da geliştiği için, en çok yoklanan toprak ister istemez Avrupa bölgesidir. İlk Öntarih buluntularına verilen "*Chelleanne*", "*Achelleenne*", "*Mousterienne*", "*Solutreenne*", "*Magdalenienne*" devirleri, bütün Avrupa bile değil, yalnız Fransız semt adlarıdır; Canstadt-insanı, Heidelberg-insanı, Piltdown, Neanderthal, Grimaldi, Cromagnon insanlar hep Avrupa semtlerine göre tanınırlar.

Avrupa'daki bu insan belirtileri ve sönüşleri, hep Avrupa dışından beriye taşmış dalgalarıdır. Avrupa'nın kendisinden çıkmış yerli bir "nevi" yahut "ırk" insan ve toplum biçimi yoktur. O birbiri ardından med ve cezirlerle gelip birbirlerini yok etmiş görünen insan dalgalarını Avrupa'ya gönderen insan denizi nerededir?

Dik-Pitekanthrop Cava'da, Afrikanthrop Afrika'da bulunmuş en ilk insan tipleridir. Buldukları *yerler*, yerkabuğunun, ilk zamanlardan beri deniz altına gömülmemiş en eski parçalarıdır. Sonraları batan Tet-hys kıtasının ve tropik çizgisinin güneyindeki Afrika ve Endonezya'dır. İlk insanlık ister istemez, yerkabuğunun bu en istikrarlı, sürekli yaşama savaşına sahne olabilmış semtlerinde gelişmiş görünüyor.

Beliren insan nevi, *iklim* etki ve tepkileri altında yarım ila bir milyon yıl oralardan kuzeye, doğu ve batı kuzeylere doğru itilip çekilmiştir. Besbelli, insan Cava'dan Çin'e, Afrika ve Ortaasya'dan son buzullara dek Avrupa'ya, son buzullardan sonra Amerika'ya doğru, tabiatın kara köprülerinden ve deniz yollarından aşağıya göçe, geçtiği her konakta değişe değişe gelmiştir.

Onun için, tarihhöncesinin insanı gibi, devirlerini de Avrupa ülke ve semtçiliği (lokalizmi)nden daha anlaşılır tasnife uğratmak doğru olur. Şöleen, Aşöleen devri; *Aşağı Vahşet* konağı, Musteryen ve Solutreen devirleri *Orta Vahşet*, Madalenien devri *Yukarı Vahşet* konakları olabilir.

Medeniyet barbarlıktan, barbarlık vahşetten doğdu. Öntarih

veya tarihöncesi dediğimiz Prehistorik, 3 vahşet ve 3 barbarlık olmak üzere, 6 konakta derleniyor (Morgan bölümleyişi).

ÜÇ VAHŞET KONAĞI

1- **Aşağı Vahşet Konağı:** Avrupa'da Şöleen ve Aşöleen *devirleri*. Dünyada Cava'lı Dik-Pitekanthrop, Afrikanthrop, Pekinli-Sinanthrop, Eoanthropus denilen Heidelberg ve Piltdown insanları.

İnsan cansız tabiattan *NESNE* alır (taş, ağaç, kabuklar gibi). Bu nesnelere özleri değiştirilmeksizin, biçimleri yontulur. Taş yarılır aygıt yapılır. Bu nesnelere biçimleri tabiatta görülmedik şey değildirler. Bugün Microlithe denilen Hint'de, Suriye'de, Afrika'da Avrupa'da bulunmuş *Ufaktaş* kalıntıları, eğer pek çoğu sistemli olarak bir arada bulunmasalar, insan eseri olup olmadıklarından şüphe edilir.

Cansız aygıt, *doğrudan doğruya* insan ELİ ve GÜCÜ ile kullanılır. Aygıtlarla insan uzvu arasında (yay, sapan, gibi) başka bir *ara mekanizma* yoktur. Bu olay da, insandan başka hayvanlarda görülmedik işlem değildir. Goril kızınca, herhangi bir nesneyi yakalayıp tesadüfen kullanır.

Hiçbir hayvanda görülmedik olan şey, insan için aygıt kullanmanın başlıca *geçim* yordamı oluşu, aygıtın bir *üretim aracı* durumuna girmesidir.

2- **Orta Vahşet Konağı:** Avrupa'da Mousterienne ve Solutreenne devirleri. Belki Heidelberg insanını da kaplayan Avrupalı Neanderthal insan.

İnsan, cansız tabiattan *GÜÇ* (tabiat kuvveti) alır. Bu güç *ATEŞ*'tir. Ateş, değiştirilmeksizin evcilleştirilip *İKLİM*'e karşı kullanılır. Bundan, *barınak* (mağara, kulübe) içinde yaşama âdeti çıkar. Barınak yaşayışının, belki ilk Aşağı Vahşet konağında beliren *cinsel yasak* tutumunu daha da genişleterek, cinsel gürenin bundan sonraki konakta olgunlaşacak cinsel işbölümü (kadın-erkek işbölümü), teşkilat bölümü (totem bölümleri) ve insanın ruh bölümü (şuur-altşuur bölümü) gelişmelerine yol açar.

Hiçbir hayvanda görülmeyen işlem, cansız uzuv demek olan aygıt ve alet sayesinde insanın ateşi *elleyebilmesi*, *kullanabilmesidir*.

3- **Yukarı Vahşet Konağı:** Avrupa'da Magdaleniennes *devri*. Avrupa'da kısa (Grimaldi) ve uzun (Cro-magnon) tipleriyle Sapiens- insan.

Aşağı ve Orta Vahşet aygıtları ile ateşin, barınağın kullanımı

yanında, bu konağa ait *KEMİK* nesnesinden yeni aygıt yapma tekniği ile, büyük avı *UZAKTAN* vurma metodu keşfedilmiştir.

TOPLUM içinde YETKİ kişiden üstün güç olarak şekillenir. Geleneksel yetki TOTEM'dir, aktüel yetki ANACİL düzendir. Bu yetkililerin KİŞİ içinde cinsel yasakla doğmuş RUH tezatlarını her yönde, hele toplumun yararına zemberek gibi yaylandırılıp geliştirmesi, sağken *güzel sanat* ve ölünce *gömülme* gibi o zamana dek görülmemiş SÜS ve İNANÇ'ları yaratır.

Burada teknik bakımdan PALEOLİTİK (Eskitaş veya Yontmataş) çağı sonuna varır-. İnsan kendisine (süs) ve topluma (*totem teşkilatı*) yollu çeki düzen verdiği gibi, aygıtlarına da CİLÂ verecek duruma gelmiştir.

İnsan bakımından, artık FOSİL İNSAN dediğimiz, birbirini yeryüzünden kaldırmış ve yer kabuğu içine gömmüş olan insan NEVİ'leri sona ermek üzeredir.

Vahşet çağından barbarlık çağına geçiş için zemin hazırdır.

ÜÇ BARBARLIK KONAĞI

4- **Aşağı Barbarlık Konağı:** Ateşin kullanımı cansız nesnelere alanına görülmedik ürünler getirir. Balık pişirilir. ÇÖMLEK tabiatında görülmüş nesne değildir. Tek tük madenler de *metal* olarak tabii filizlerinden çıkarılmaya başlanır. Bunlar, tabiatında görülmemiş *madde'ler* Barbarlık çağının yeni TEKNİK'ini açarlar.

Cansız tabiatın yeni bir GÜCÜ'ü, *mekanik kuvvet* keşfedilir. Ok artık elle değil, gerilen yay'la atılır. Taş kolla değil *sapan* manivelasıyla atılır. Bu hiçbir hayvanda eşine rastlanmamış olan, barbarlık çağının yeni üretim METOD'unu açar. *Ok-yaylı Avcılık* geçimi egemenleşir.

Artık insan cansız tabiatı emrine almakla yetinmez, canlı varlıkları da toplumuna mal etmeye girişir. İlk *bitki* ve *hayvan* yetiştirme kullanımları belirir. Bundan sonraki iki konak bu ilk keşfin sistemleşmeleri olacaktır.

Aşağı Barbarlık konağına tarihte en ün salmış adıyla *AVCILIK* devri, teknik bakımdan ÇÖMLEKÇİLİK devri adları verilebilir.

Neolitik (YENİTAŞ) çağ, tekniği ve insanıyla bilinen düzene girmiştir.

5 - **Orta Barbarlık Konağı:** Kısaca geçim bakımından ÇO-

BANLIK, teknik bakımından *TUNÇ DEVRİ* adını alan toplum münasebetleri zamanıdır.

Burada evcil hayvan *SÜRÜ* üretimi biçiminde yepyeni bir yaşayış getirir.

Sürünün yarattığı yaman bolluk erkeğin *mülkü* gibi geliştiği için, "*Anahanlık*" denilen kadıncıl düzene karşı erkeğin *seçkinleşmesi* belirir. Kişi *imtiyazları*, bundan önce bütün Kandaşlar için eşitçe kabul edilmiş *Totem* teşkilat ve inançları zemini üstünde, dolambaçlı yoldan imtiyaz bekçisi olan *TABU* kurumunu kıskırtır. Toplum *Totem* (Türkçesi: TOS) ile *tabu* (Türkçesi: KÖRMOS) inançların manevi güdüsü altında *BABAHANLIK* düzenine doğru yol alır.

Toplum içinde bir kısım oymaklar (kabileler) çobanlık gereği ile *GÖÇEBELEŞİRKEN*, onlara zıt durumda öteki oymaklar da *OTURUKLAŞIR*'lar.

6- **Yukarı Barbarlık Konağı:** Artık burada, özetlemeyi gerektirmeyecek denli herkesçe en çok bilinen ünlü *TARIM* ve *KENT* sistemlerinin doğduğu *DEMİR* devri başlar.

Evcil bitkiler *sulamalı, sistemli tarla ZİRAATI* biçiminde de üretim konusu olurlar. *Toprak mülkiyeti* başlıca toplumcul düzen durumunu ve *KENT* yerleşmelerini yaratır.

Demir balta ormanı tarla ederken, demir kılıç savaşı zanaat haline sokarak *KAHRAMANLIK* devrini bütün maddi ve manevi ekler ile fişkırtır. *Sanayi* ile *Ziraat* gerek birbirlerinden, gerekse kendi içlerinde ayrı, bağımsız üretim kolları, dalları halinde ayrılıp bölünürler. Medeniyetin ve tarihin şafağı sökmek üzeredir.

TABIATI TOPLUMCULLAŞTIRMA GİDİŞİ

Bu 6 basamaklı tarihöncesinde, her konakta toplumca kazanılan şey, ondan sonraki konaklarda daha gelişkinleşerek devam eder. Maddi görevini zamanla yitiren aygıtlar, manevi görevler kazanır. Kabuklular ilk insanın aygıtları iken, sonradan Orta Vahşette süs nesnesi olurlar; Ok-yay medeniyete dek yaman bir üretim ve savaş aygıtı iken, zamanla rübab, saz biçiminde telli çalgı şeklini alır. Tersine, manevi kullanımlar da, gittikçe maddi aygıtlara dönebilirler. İlk totem örneği olan nesnelere, sonra güzelsanat, evşyası durumuna girmeleri gibi.

Bütün bu, maddeden ruha (toplum maddesine) gidış-gelişler,

canlı bir hücrenin çevresinden yiyecek maddeleri alması tarzında, toplumun tabiatın madde alışverişidirler. Toplum gelişiminde geçirilen her basamağın kendine has bir tabiat **NESNE** veya **GÜC**'ünü toplumsallaştırdığını kısaca özetledik. Bu toplumsallaşma insan yaşayışında boyuna yeni TEKNİK ve METOD gelişmeleri yaratırken, zıtları bir arada tutan müspet-menfi sonuçlarıyla tarihöncesi GİDİŞ (Prose)sini geliştirir. Her sonuç, bir sınırlandırma ve sınırsızlandırma getirir. TABLO GİRECEK(sayfa 146'daki tablo)

GEÇİŞ KARAKTERİSTİKLERİ

1- **Hayvanlıktan Vahşet Çağına Geçiş:** Bir uzuvla bir nesneyi tutmak, hatta *bir an* için kullanmak, tabiatla olağan şeydir. Maymun sopaya sarılır, ayı kaya devirir, karga cevizi havadan kayaya atıp kırar. Vahşi insanın bütün üstünlüğü, bir an değil, *bütün ömrünce* aygıdı ve metodu *üretim* ve *geçim tarzı* olarak işletmesindedir. Bu göreve uygun olarak hiçbir hayvanda bulunmayan organik değişimlere uğrar. *El değişir, iki ayak üstü yürüme kurallaşır, Beyin, boyun kasları* cende- resinden kurtulup büyür.

2- **Vahşetten Barbarlığa Geçiş:** Vahşi insan, Yukarı Vahşet konağında kemik aygıdı uzaktan atıp avlanmayı öğrenir. Ama bu avcılıkta atış *doğrudan doğruya* insanın kendi uzvu ile yapılır. (Ok, harbi, zıpkın el gücüyle fırlatılır.)

Aşağı Barbarlıkta, Sapiens-insanı fosile ısmarlayan *Neolitik insan*, artık el ve kol gücü yerine yay veya sapan *manivelasını* geçirir. Vahşette insan steatit içine kandil oyuğu gibi taştan kabımsı şeyler yapar. Aşağı Barbar balçığı alır: Tabiatla görülmemiş tuğla biçiminde pişirerek çömlek yapar.

3- **Barbarlıktan Medeniyete Geçiş:** Yukarı Barbarlıkta *köle* müessesesi doğmuştu. Ama, bu ya evlat edinmeyi andıran yabancıyı *himaye* altına alma, yahut barbarın yalan söylemeyi bilmediği sözünden dönmediği için *borcuna* karşılık kendi kendisini alacaklıya teslim etmesi biçiminde oluyordu. Kimse kimseye karşı, dışarıdan istemediği bir zoru uygulamıyordu.

Medeniyet, karşılıklı dilek üzerine kurulmuş o tâbiiyet müessesesini, kesin ayrıtlı (*köle-efendi*) sınıflarının, Toplum üstü *devlet* zoruyla kanunlaşmış münasebetlerine çevirdi.

6 tarihöncesi konağında toplumsallaşma gidişleri ile geçiş ka-

rakteristikleri, insanlığın tezatlı gelişimleri açısından, Ekonomi, iş-bölümü ve insan durumuna göre şöyle özetlenebilir.

VAHŞET ÇAĞI (ESKİTAŞ ÇAĞI)

Vahşet Çağı'nda: İnsan NEVİ'leri *batar, çıkar*.

a) **EKONOMİ TİPİ:** Tabiat nesnesi (madde) ile tabiat gücü (kuvvet) özelliği değiştirilmeksizin, yani tabiatta nasılsalar öylece (taş, kemik, ateş, uzuv kullanımı, insan gücü oldukları gibi) *TOP-LUMCULLAŞTIRILIRLAR*. Bu prose Aşağı Vahşette başlayıp Yukarı Vahşete dek ilerleyip gelişti.

b) **İŞBÖLÜMÜ:** İlk defa kadınla erkek arasında oldu. Kadın *İçeride EV* erkek *dışarıda AV* işine ayrıldı. Bu insanlık toplumunda *BİRİNCİ BÜYÜK TOPLUMCUL İŞBÖLÜMÜ* oldu. Bu prose Orta Vahşette başlamış olabilir.

c) **İNSAN BÖLÜMÜ:** Hayvanla insan, erkekle dişi arasında olan bölünüş, yakın akraba arasında cinsel yasakla birlikte insanın içine de girdi. Yasağı benimseyen *ŞUUR*, benimsemeyen *ALTŞUUR!* Böylece insan, kendisi de farkına varmaksızın kendi içinde AYDINLIK-KARANLIK, yahut BİLİNİR-BİLİNMEZ iki zıt kutba bölündü. Bu kutuplaşan benlik, ister istemez insanın bedeninden bambaşka birşeydi. *Dışarıdan* (TOPLUMDAN) gelmişti; daha doğrusu toplum ile organizma (uzviyet, hayat) arasındaki tezatın *yücelmiş* bir SENTEZİ olarak üremiş bir varlıktı. Ona artık materyalist olsun, spiritüalist olsun herkesçe gerçekleştirildiği tartışılmaz kalan bir insancıl yahut toplumcul sentez anlamına gelmek üzere, *RUH* adı verilebilir.

Mutlak insan *eşitliği* kimsenin tartışmayı bile aklına getirmeyeceği kertede toplumun *iç kuralı* sayılıyordu. Onun için, kişi dışındaki toplum için aile ve oymak teşkilatı sembolü TOTEM (Türkçesi: TOS) ne ise, kişi için de totemin tam karşılığı olan sembol RUH aynı şey idi, İnsan önce çevresini, Tabiat nesne ve gücünü toplu-laştırdı, sonra dolayısıyla kendini ruh ile toplumcullaştırdı. Ne olsa bu bir bağıllık, kişi içinde kişiden üstünlüktü.

Demek, ilkin vahşet çağında İNSANIN RUHU üzerine. EGEMENLİK başladı.

BARBARLIK ÇAĞI (YENİTAŞ ÇAĞI)

Barbarlık Çağı'nda, İnsan IRK'ları *değişir*.

a) **EKONOMİ KARAKTERİSTİĞİ:** - Vahşet çağında görülme-
yen şey, barbarlıkta oldu. Tabiatın nesnesi ve gücü olduğu gibi de-
ğil, *özelliği değiştirilerek* toplumsullaştırıldı. Tabiatın balçığı, pişirilip
tuğlaya çevrilerek çöMLEKLEŞTİRİLDİ. Hemen bütün madenler tabiat-
ta birbirleriyle ve yarı metallerle karışık filiz halindeydiler. İnsanın
kullanabileceği saf metali ilkin barbarlık buldu. Hayvan ve bitki,
"hüdayinâbit" olarak tabiattan derlenip avlanılarak benimsenir-
di. İnsan tabiatta görülmemiş (karınca içgüdüsünden bambaşka)
metodlarla bitki ekimini, hayvan yetiştirmeyi barbarlıkta öğrendi.
Vahşet çağında aygıt doğrudan doğruya uzuvla kullanılıyordu. Bar-
barlık, uzuvla aygıtın arasına mekanik güç ve araçlar sokabildi. Taşı
sapanla, oku yayla atmayı becerdi.

Bu prose daha Aşağı Barbarlık konağında başladı.

b) **İŞ BÖLÜMÜ:** Orta Barbarlık konağında *SÜRÜ* üretimi *ÇO-
BANLIK* düzenini yaratınca, otlak ve mevsim gerekçeleri *göçebeliği*
kaçınılmaz, nöbetleşmiş rakkas hareketi gibi işleyen bir *düzen* du-
rumuna getirdi. O zaman sanki kendiliğindenmişçe, insan toplu-
luklarından kimileri OTURGAN ve kimileri GÖÇEBE oldular. Göçebe-
lerle oturganlar arasında toplum ölçüsünde bir işbölümü doğdu.

Barbarlığın doğurduğu iş bölümüne, İKİNCİ BÜYÜK TOPLUM-
CUL İŞBÖLÜMÜ denir.

c) **İNSAN BÖLÜMÜ:** Tabiat nesnesinin insanca başka özelliğe
çevrilebilmesi, insan uzvu ile aygıt arasına başka mekanizmalar
sokulması gibi başka başka toplumlar arasında işbölümü olma-
sı, insanlığı insan için de yeni değer ölçülerine götürdü. Vahşette
monolit, yekpare olan toplumun içine *yabancı* insan tipi sokuldu.
Sürü mülkiyetine egemen olan hür *Babahan*'ın yanında evlatlık,
müşteri (client), köle gibi insanlar yer buldu. Bu sonuncular ilk
defa, insanın insan olarak başka *bir* insana tâbi olması demektir.

Totem her tek kişinin eşitçe ruhunu topluma ve bütün öteki
kişilere ayrılmaz parça gibi bağlamıştı. Toplum içinde seçkin kişi
mülk ve *yetkilerine*, -Devlet ve Kanun bulunmadığı, toplum içi
zor kullanılmadığı için- *dokunulmazlık* sağlayan TABU (Könnüs),
Totem'in tam zıddını yaptı. Eşit kandaşlar arasına ayrı seçi koydu.
Bir yanda totem bağlarıyla birleşik olan kişileri Tabu imtiyazlarıyla
birbirinden ayırdı.

Totem, kişi (fert) üstüne RUH'u çıkarmıştı; tabu, kişinin ve do-

layısı ile toplumun üstüne SEÇKİN KİŞİ'yi çıkardı. Yalnız, gerek Totem, gerekse Tabu *kandaşlık* temeli üzerine kurulmuş toplum kurallarıydılar. O toplumda KANDAŞ EŞİTLİĞİ'ni inkâr etmek hiç kimsenin en zorba, en "barbar" babahanın bile aklından geçemiyordu. En seçkin kişi, ancak, Totem ve Tabu emrinde toplumun eşitçe yaşama savaşını gütmeye sorumluluğunu taşıyordu.

Bununla birlikte, insanın hem lehinde, hem aleyhinde iki gelenek yerleşmişti. Totem insanın Ruh'una hükmetme geleneğiydi; Tabu, insanın tümüne (ruhuna-bedenine) hükmetme geleneği oldu. Sınıf bölümü yoktu. Ama toplumda sınıf bölümüne zemin hazırlanmıştı.

Medeniyet gelecek, sanayi ile ziraat arasındaki işbölümünü genişletecek, mal değiş-tokuşunu kaçınılmaz egemen ekonomi düzeni yapacak, kandaşlık münasebeti yerine menfaat münasebetini geçirecek, aynı toplum içinde durumları ve yararları kutuplaşmış insan kümeleri, yani Toplumcul SINIF'ları yaratacaktır... ÜÇÜNCÜ BÜYÜK TOPLUMCUL İŞBÖLÜMÜ insanın *geçim* ve *kaderini* MAL'ların değiş-tokuş kurallarına bağladığı için, kişinin *yaşayışı* gibi HÜRRİYET'ini de sonucu kimsece kestirilemez bir gidişe ısmarlar. Artık ne alt sınıf ne üst sınıf toplumun tarihi akışında GEREKENİ KAVRAMIŞ İNSAN ŞUURU'ndan, yani HÜRRİYET'ten bahsedemez. Tarih; onu yapan insana, insanüstü bir heyûlâ gibi görünür.

Tıpkı tarihöncesi gibi tarihte iki çağa ayrılır demistik.

Tarihöncesinin VAHŞET çağına karşılık, tarihin TARİHCİL DEVRİM çağı vardır. Tarihöncesinin BARBARLIK çağına karşılık, tarihin TOPLUMCUL DEVRİM çağı vardır. Vahşet çağında İNSAN NEVİLERİ batıp çıktılar. Tarihçil Devrim çağında MEDENİYET ÇEŞİTLERİ batıp çıkacaktır. Barbarlık çağında İNSAN IRKLARI değiştiler. Toplumcul Devrim çağında MEDENİYET DÜZENLERİ (REJİMLER) değişiyor.

İKİNCİ AYRIM

MEDENİYET GİDİŞİNDE TİCARET

MEDENİYET İBRESİ TİCARET

Medeniyet için, tarım (Ziraat) üretimi temelli *şarttır*. Ama uygarlığın asıl sebebi tek başına tarım değildir. Tarım, daha geniş anlamı ile Yukarı Barbarlık konağında başlar. Medeniyetin karakteristiği tarım ile sanayi kolları arasındaki işbölümünün gelişmesine bağlı olan TİCARET'tir. Toplumda, alış-veriş araçları olan tüccarlar toplumcul bir *SINIF* haline geldikleri zamanda ve yerde MEDENİYET başlar.

Medeniyete geçmek için;

1- **Tropikalimsi ırmakların** tarıma elverişli ve çok bereketli topraklarda,

2- **Yukarı Barbarlık** konağına varmış bir toplumun bulunması gerekmiştir. Irak'ta Ur, Uruk uygarlığı, Mısır'da Buto medeniyeti, tabiatla toplumun *sulamalı* gelişkin *ziraat* ve geniş *ticarete* en elverişli buldukları yerlerdi. Oralarda, kurak çöl iklimi toprakları tabiatın bereketli taşkınlar gücü ve toplumun büyük kanallaştırma *kollektif emeği* ile mil ve suya kavuşturmak gerekmiş, o çok verimli üretim temeli ilk sanayi ve ziraat *iş bölümünü* arttırarak, ticareti belli başlı bir ekonomi görevi durumuna getirmiştir. İlk medeniyet beşiklerinin hele gelişen toplumda artan hammadde ihtiyacını kendi topraklarındaki tabiat kaynaklarıyla karşılayamamaları, ticareti en geniş dış ticaret biçimi ile büsbütün kıskırtmıştır. Onun için daha ilk günden, uygarlık ticaretsiz yaşayamaz durumda doğmuştur.

Ticaret: İş bölümü yüzünden ayrı ve birbirinden habersiz, bağımsız üretimlerle elde edilen ürünlerin, insanlar arasında değiş-tokuş edilmesidir. Ama her iş bölümü birbirinden ayrı, bağımsız üretimi gerektirmedeği gibi, her değiş-tokuş da ticaret değildir.

Nitekim ilk *işbölümü* vahşet çağında oldu. Kadın içeride ev işi,

erkek dışarıda av işi ile uzmanlaşırken, hiçbir alışveriş yapılmadı. Vahşi ekonomisinin aile işbölümünde herkes gerekeni kavradığı için, üretim ve tüketim arasına, şuur ve hürriyet kısıtlayıcı bir değiş-tokuşa yer yoktu.

Bu *cinsel* işbölümünde, ev toplumun orta malı olmakla birlikte, bakım ve eşyaca kadının elindeydi. Eve hükmeden kadın, topluma egemen bir yetki kazandı. Buna "*Anahanlık*" deniyor. Paleolitik çağda bulunan ilk insan heykelcikleri hep kadındır. Fosil insanda kadın kafa kalot yüksekliği endeksi erkeğinkinden büyüktür. Bütün ilk dinlerde ilk tanrı ana tanrıçadır. İlk ana hukuku tarih çağlarına dek yaşamıştır.

Her işbölümü ticareti gerektirmediği gibi, her alışveriş de ticaret olamaz. Evcil hayvanın *sürü* biçiminde üretimi ve çobanlık toplumu ile *birinci büyük toplumcul iş bölümü* meydana geldi. O zaman göçebe çoban uluslarla, göçebe olmayan oturuk uluslar arasında alış-veriş kendiliğinden başladı. Ama, bu toplum içinde sırf alış-verişle geçinecek bir sınıf insan yaratmadı.

Barbarlıkta değiş-tokuş, gerek kemmiyetçe, gerekse keyfiyetçe ticaret adını alacak değiş-tokuştan bambaşka hatta onun tam zıddıdır. Barbar alış-verişleri, bütün bir oymak (kabile) ile ötekiler arasında toptan yapıldı. Bu alış-veriş, oymak başlarının yetkisi ve aracılığı ile olsa bile, şefler sırf kendi kişilikleri için davranmazlardı. Bütünü ile toplumun yararını güderlerdi. Barbarlar, hatta Mısır ve Bâbil gibi iki kurulmuş büyük medeniyet arasında göçebe gidip geldikleri zaman, kendiliğinden başardıkları alış-verişlerde bile, şefler, uluslarının tümü adına davrandılar. İsrailoğullarının tükenmez maceraları bunun belgeleri ile doludur. *Peygamberler*, oymakların iç ve dış münasebetlerinde ve alış-verişlerinde hiçbir zaman, sonra gözükten tüccar veya bezirgan kişi olmadılar. Kutsallıkları da buradan geldi.

Toplum içinde *ticaretin* doğuşu ancak *İKİNCİ BÜYÜK TOPLUMCUL İŞBÖLÜMÜ* sonuçları içinde görüldü. O da uygarlık öncesinde egemen olan *KANDAŞLIK* düzeninin çökmesi ile zafer buldu. Çöküş, *Kan'da* ana yerine *baba hukukunun* geçmesiyle başladı.

Yukarı barbarlıkta, mutlak insan eşitliğine dayanan kandaşlık kurallarını koruyacak hiçbir toplumcul *savunma* teşkilatı ve zoru yoktu. Herşey hür kandaşların tutumlarına, görüşlerine, vicdanlarına bırakılmıştı. Toplumun güdümü, *Totemi* soysuzlaştırma *TABU* (Könnös:

Görmez) cihazını tekellerinde tutan ve Sırat köprüsü inceliğinde ve keskinliğinde bir her yana işler Acem kılıcı gibi kullanan büyücülerin, sihirbazların eline geçmişti. Böyle bir düzende, sürü yerine geçen tarımın getirdiği ekonomi, çobanlıktan kat kat aşırı bir ihtilal idi. Tarım düzeni kandaşlık bağlarını temellerinden uçuracak şartları yarattı. Eski kardeşlik toplumunu alt üst etti. Ortalığı kaplayan altüstlüğü çekip çevirecek güç toplumda yoktu. Kişiler ise, külâhını kurtaran kaptandır durumunda bölündüler. Böyle bir ortamda, gücü gücüne yetene kendi kuralını kanun diye dayatırken karşısında hep tek tek kalmış kişileri buldu. Onları da, kimi ayartma, aldatma, kimi kandırıp satın alma, kimi kalleşik ve arkadan vurma yollarıyla teker teker avlayabildi. Kadim Yunan kentlerindeki *Tiranlık* hikayeleri ve hegemonyaları, yüzyılları saran trajediler ile, hep eşit ve demokratik kandaşlık düzenine karşı oynanmış oyunlardır.

Kandaş eşitliğinin kardeş toplumundaki bu çöküşünün ticaretle uygarlığı getirişi, sırf *ekonomi* ve *sosyoloji* bakımından şöyle özetlenebilir.

KAHRAMANLIKTAN BEZİRGANLIĞA

Ekonomik Gelişim: Çobanlıkta: Süt, et, deri, yün, kıl, Aşağı Barbarlığa nispetle görülmedik ürün bolluğu sağlamıştı. Bu artan zenginlik, davarcılık dışındaki çabaları da besledi. Sürü üretimine paralel olarak, dokumacılık, madencilik zanaatleri ilerledi. Taş aygıtlar ve silahlardan daha dayanıklı oldukları için daha ekonomik gelen maden aygıt ve silah yapımı, maden işini demirin keşfine ve kullanım çeşitlerine dek yükseltti. Arkeloji buluntularına göre, insan demiri önce pek değerli süs eşyası yaptı. Demirin teknik ve sosyal kullanımlara elverişli araç özü olması için, Yukarı Barbarlık seviyesinde bir ekonomi gerekti.

Demirden yapılan aygıt ve silahlar tarım ve sanayii büyük ırmak mili bulunmayan yerlere doğru götürmeyi sağladı. Demir BALTA, toprağı ağacın elinden kurtararak, her ülkede ormanı tarla yaptı. Demir SABAN en çetin, en sert toprakları kanırta kanırta sürdürdü. Demir KILIÇ, İslam şîârıyla: "El Cennetü tahte-zilal-üssüyûf: Uçmak kılıçların gölgesi altındadır!" dedirterek, dünyayı, âhireti "gölgesi altına aldı" ve sağladığı çapulla, barbarları çileden çıkararak *KAHRAMANLIK ÇAĞI*'nın kanlı destanlarını yazdı.

İlk sübtropikal ırmak boylarının deniz kıyılarında doğmuş uy-

garlık, ilkin demirsiz doğdu. Ama demir balta, demir saban, demir kılıç olmasa, ziraat Fırat ve Dicle ile Nil boylarından dışarıya çıkmaz, belki orada gömülür kalır, ve dünyayı saramazdı.

Yeni, *ziraat* adını almaya elverişli olan tarım üretimi, toprağı gelişiğüznel çapalayıp ekmek, verimsizleşince bırakıp gitmek değildir. Ziraat, toprağı *onarım* ve *sulayım* gibi toplumsal emeğin en geniş biçimlerde teşkilatlandırılması ve bir çeşit "sanayileştirilmesi" demektir. İlk medeniyet böyle bir ekincilik üzerinde doğdu. Yeni düzenin getirdiğı bolluk, göçebe çobanlık ürünlerini gölgede bıraktı. Hububat, sebze, meyva, şarap ve başka her türlü yiyecek, içecek, giyecek, barınacak, savunacak, tapılacak, dövüşecek nesnelere aldı yürüdü. İçlerinde ölkü yüceliklerine çıkanlar oldu. Kur'ân-ı Kerim, "Et-tiyri i vez-zeytun"u (hurmaya ve zeytini) bu dünyada kutsallaştırıyor, inananlara öbür dünyada "ahiret"te bile, "ağız mühürlü" "kevser" şarapları ısmarlıyordu.

Bu yıldırım gidişi, her gün artan ve birbirinden gittikçe daha çok ayrılarak başkalaşan bir sürü üretim kolları, iş bölümleri yarattı. Her üretim dalında insanların birbirlerinden habersizce yaptıkları ve elde ettikleri mallar, ancak birbirleriyle değiş edilebildikleri için ve değiş edilebildikleri ölçüde çeşitlenip artabiliyorlardı. Demek bu malları, yalnız *yapmak (üretim)* yetmezdi, toplum içinde dağıtmak (TEVZİ), değiştirmek (MÜBADELE) önemli olduğu kadar kesintisiz bir ekonomi görevi olmuştu. Artık herkes, geçimine yetecekten üstün üretimini başkasıyla değiştirecekti. Bu değiş yerleri gelgeç panayır, sürekli pazar oldu. Alış-verişe en elverişli yerlerde, şu veya bu sebeple anlaşılan birkaç kol insan veya oymak *KENT* adlı yerleşim kurulunu başardı. Kent, tapınağı ve hisarı ile ilk şehir taslağı oldu. Kentte sanayi kolları gelişti. Köyler daha ziyade ziraatla uğraştı. Sanayi ile ziraat iş bölümü, kentle köy iş bölümü biçimine girdi.

Bütün bu çeşitli iş bölümleri ticareti kaçınılmaz, hayati bir hale getirdi.

BABAHANLIKTAN EFENDİLİĞE

Sosyal Gelişim: Ekonomi gelişimine paralel olan barbarlık çağının toplumsal gelişimleri başlıca iki sonuca vardı: 1) Anahanelik düzeni yerine Babahanlığın geçişi; 2) Aşiret teşkilatı üzerinde kentleşme (Cite'nin kuruluşu). Kentleşme gidişini, bundan sonraki (barbarlık ve uygarlık) bölümünde özetleyeceğiz. Burada, baba-

hanlığın gelişimine işaret edelim.

1- KADININ ALT EDİLMESİ (Alt-insan):

Eskiden (Aşağı Barbarlık konağında) bütün varı: "İpi ile kuşağı" anlamında oku ile yayından öteye geçmeyen erkek, dışarı işinde sürüsünü büyüttükçe önem kazandı. Kontrol ettiği zenginlikleri ve yetkileri arttı. Karşısında Orta Vahşet konağından beri kutsallaşmış anacıl hukuk vardı. Ana düzeni çoban erkeğin egemenliğine engeldi. Onun için, ekonomi gücü artan erkeğin ilk işi anacıl düzenin kayıtlama ve kısıntılarını aşındırmak oldu. Eski Yunan mitolojisi, anacıl Girit toplumuna karşı barbar sürülerinin babahan düzenini dağıtılarıyla doludur. Kahraman Thesee'lerin, Tanrı Zeus'ların başlıca sosyal ve tarihcil görevleri, Anahanlığı yıkmak ve kötölemektir.

Toplumda, saygıdeğer *Ana-tanrılar* yok edilemediği zaman alt edildiler. Kuşaklara masal biçimli eğitimle, hep "*Devanası*" gibi, "*Meduz*" gibi adlarla iğrenç ve korkunç gösterilen varlık, Orta Barbarlığa dek tapılan; ondan sonra da halk inancında bir türlü sökülüp atılmayan *kadın-ana* idi. Erkek, anacıl düzeni yıkmak için, yapmadık zorbalık, göstermedik kancıklık bırakmamış görünüyor. Tanrıların atası yıldırımlı Zeus, kadından tohumunu çalacak, kadın yerine kendisi gebe kalacak ve çocuk doğuracak kertelere dek, Anaşahı en tabii görevlerinde bile ortadan kaldırmaya çabalar.

En sonunda, kadın alt oldu. Fakat bu, *kandaş eşitliğin* içinde açılmış bir gedikti. Kadın sindirilirken, gelecek kuşaklara, toplum içinde bir insanın ikinci ve alt edilebileceği öğretilmiş ve sindirilmişti. Seçkin kişiler, kadına karşı kazandıkları zaferle, toplumda artık eskisi kadar hür ve eşit olmayan insanların bulunabileceğini, ezilebileceğini, sömürülebileceğini ahlâklaştırdılar.

Yeni üretim gelişmeleri, seçkinler çevresinde ve emrinde yaşama, çeri, çoban gürhurlarının beslenebilmesine elveriyordu. Artık köle edinilebilirdi.

2- TOPLUMUN ALT EDİLMESİ (Üst-insan):

Yukarı Barbarlık konağına dek kabile, eşit kişilerin hür toplumuymdu. "Kahramanlık çağı" denilen düzen, açtığı sonsuz savaşlarla, oymak teşkilatını bir savaş ve çapul teşkilatına çevirdi. Kabile şefleri önce yalnız savaş zamanı seçilerek baş tutan kişiydi. Türkçe'de

Başbuğ, Arapça'da *Reis*, Latince'de *Rex*, Yunanca'da *Basileus*, sonradan onlara verilen anlamda mutlak kudretli, imtiyazlı *üst* değildi. İlk İslam'ın "Hülefâyi-râşidiyn"i gibi, kabile üyelerince "Biat" edilerek, hür oy verilerek seçilirlerdi. Sonraki sömürücü ve zalim krallarla veya halifelerle, o ilk barbar şef Peygamberler ve Halifeler arasında, gece ile gündüz arasındakinden çok fark vardır.

Çapullar ve fütihat genişledikçe, mal ve yetkilerini arttıran başbuğlar, her türlü alçaklığı, ikiyüzlülüğü kullanarak, ilkin kendilerini "*kayd'i hayatla*" (ömür boyunca) şef yaptılar. Demokratik seçimle iktidara gelen şefin yerini zorba "değişmez şef"ler tuttu. Çevresinde peylediği azınlığın imtiyazlarını savundu. Bu azınlık kent(cite)lerde toprak sahibi (patrici, Kureyş), göçebe akınlarında, harplerde muzaffer veya galip "Gaazi", "İlb" şeflerdi. Zamanla, öteki kandaşlara veya kent halkına sürü gözüyle bakan bu azınlığa "Asalet: Aristokrasi" denildi.

MEDENİYET İPUÇLARI

Yukarı barbarlık konağının sonlarına doğru, göze batan ekonomik ve sosyal gelişmeler, toplum içinde bütün kandaşlık münasebetlerini param parça ediyor idi. Her yeni üretim kolu, o parçalanmayı biraz daha arttırıyordu.

Parçalanmayı kim önleyebilirdi?

Kent içinde iki tip insan vardı:

1- **Yerli asil tabaka:** Bunlar, cenneti bile kılıçların gölgesinde bilen gözü dönmüş *çapulcu* babahanlardır. Toplumun demokrasi geleneklerini diriltmeleri, şuurlu insan düzeni kurmaları düşünülemezdi.

2 - **Yabancı sığıntılar:** Çok defa "ipten kazıktan kurtulma" kişilerdi. Yeryüzünde toprakları bulunmadığı için, Ali'nin külâhını Veli'ye giydiren alış-verişten başka yapacakları yoktu. Ancak **ticaret**'le geçinebilirlerdi.

Toplum üretiminin aksamadan gelişmesi için kalan tek yol, kör "arz ve talep" kanunu ile, kendiliğinden, yani insan şuuru ve iradesi dışında işleyen mübadele, **TİCARET** idi.

Barbarlıkta değiş-tokuş, üretim yapan kişinin, kendi ihtiyacından fazla gelen malını, başka bir üretmenin fazla malı ile trampa etmekti.

Ticaret bunun tam tersidir

1- Tüccar hiçbir *üretim yapmaz*. (Başkalarının ürünlerini de-

ğıştirir).

2- Tüccar, kendi ihtiyacı olan malı kullanmak üzere satın almaz; tekrar *satmak için* satın alır.

3- Tüccar, bir malı üretenle tüketenin birbirlerinden habersiz oluşlarından faydalanarak, *iki üretici zararına* arada *KÂR* eder.

Medeniyet böyle bir tüccarlar sınıfının bulunduğu toplum biçimidir.

Ticaret görevi, toplumun hemen bütün öteki organ ve görevlerinde kökten değişiklikler yaptı.

Zenginliğin en büyük kaynağı ticaret oldu. Toplumdaki cansız her varlık, ticaret yüzünden alınır-satılır mal, matah durumuna girdi. En sonunda insanın kendisi de matahlaştı. Yalnız kâr için alınıp satılan köle haline geldi. Medeniyetten önce de "köle" adlı kişiler görülmüştü. Ama bunlar, barbar toplumda henüz aile üyelerinden biri gibi karşılanırdı. Barbarların kölesi, ilkin yardımcı evlatlık sayılırdı. Alış verişi ticaretleştiren sanayi ve ziraat gelişimi, köleyi aileden ayırdı. Bir çeşit sömürülür canlı ve akıllı alet gibi alınıp satılır kıldı. Üretim köle işi haline geldi. Böylece, medeniyetin durumları ve yararları birbirine zıt iki sınıfı, *KÖLELER* ile *EFENDİLERİ* ortaya çıkardı..

Ticaret, insanları ziraatle bağlandıkları toprak köklerinden de söktü. İlk kentlere yerleşik eski kandaş toprak sahiplerinin yanlarında, zamanla birçok topraksızlar türedi. Bunlar *yabancı*, *köle*, *azatlı* kalabalıklarıydılar. İlk "asil" kent yerlileri; Roma'da *Patrici'ler*, Yunanistan'da (bizim "Ağa" sözüümüze kaynak olan) *"Agadoi"ler*, Mekke Arapları içinde müslümanları, Hz. Muhammedi göçe zorlayan *"Kureysi"ler* zamanla *azınlığa* düşen imtiyazlı toprak sahipleri idiler. Bu "asil"lerin gücü topraktan geliyordu. Medeniyet ilerledikçe, toprak gibi artıp ekilmesi pek insanın elinde olmayan bir nesnenin getirdiği zenginlik ikinci basamağa düştü. Ticaret, ucu bucağı bulunmayan bir kâr ve zenginleşme kaynağı idi. Nitekim, önceleri kent yerli asillerine sığıntı, kent varoşlarında döküntü gibi yaşayan topraksızlar, azatlı köleler Roma'da *"Pleb"*, Yunanistan'da *"Hahoy"*, Mekke'de "Müslim"ler arasında ticaretle zenginleşenler çıktı. Bunlar türedi zenginlerdi... Ama, eski toprak sahiplerini varlıkça gölgede bıraktılar.

Eski toprak asilleri karşısında, zıt bir para zenginleri kalabalığı dikildi. Topraklı züğürtleşmiş "asil"lerle, paralı "zıpçıktı"lar arasında çatışmalar başgösterdi. Bellibaşlı *orjinal* medeniyetlerin

başlangıç tarihleri, paralılar ile topraklıların, karşılıklı etki ve ege-menlik çekişmeleriyle sarsıldı. Ve ancak bu tezatları bir *senteze* vardırabilen kentler, tarihte orijinal medeniyet adını alabilecek ana uygarlıklar kurabildiler.

En çok bilinen iki örnek, Roma ve İslam medeniyetleridir. Roma'da Patriciler'le Plebler arasındaki dövüşler, birçok siya-si uzlaşma yollarından yürüyerek ünlü ROMA HUKUKU'nu ya-rattı, Roma medeniyeti bu "hukuk devleti" sentezinin ürünüdür. Mekke'de Kureyş eşrafı (Kent patricileri) ile Hz. Muhammed'in ta-raflıları (Mekke'nin tüccar Plebleri) arasında, kanlı gazvelere son veren "Hudeybiyye barış anlaşması" yapılabildiği için, Arabistan yığınları İslam medeniyetinin Uzakdoğu ile Batı arasındaki ticaret köprüsü olmasına politik zemin buldular. Bunları, en çok bilinen iki klasik örnek diye verdik.

Ticaret para üzerinde döner. Para, Değer ölçüsü, değiş tokuş aracı gibi görevleriyle işbölümlü toplumun candamarı olan arz ve talep kanununu elle tutulurlaştırır. Orta Barbarlığın sürü eko-nomisinde para, davardı. Yukarı Barbarlıkta *ziraat* keşfedilince: Altın ve gümüş gibi değerli madenler para yerine geçtiler. Para madenler Sümer'de "*sikke*" (basılı para) değildiler. Külçe olarak tartılarıyla para işini görürlerdi. Ancak daha sonra, egemen dev-let damgası yiyen maden külçeleri belirdi. "Sikke" denilen basılı, resmî ayarlı bildiğimiz para doğdu. Para, herşeyi satın alan, genel karşılık olma gücüyle dayanılmaz çekicilik kazandı. Mal ticareti yanında, başlı başına para ticareti de gelişti. Herkesin rızkı ona bağlandı. İhtiyacı olanlar, hatta tüccarlar bile, ödünç para pe-şine düştüler. Ticarete yatırılan para kâr getirdiği için, ticarete yarayan ve ödünç verilen paranın da kâr getirmesi gerekti. Para ticaretinin getirdiği kâra, *FAİZ* denildi. Alış-veriş ilerledikçe, faiz-cilik "*Tefecilik=Mürabahaçılık*, Kur'an-ı Kerim'de ateş püskürülen RIBA'cılık" alıp yürüdü. Çünkü zamanla, bütün küçük üretmenler borçlandılar. Borçlular fakirleştiler. Borcunu ödeyemeyen, -İlkel Komuna ahlâkında yalan bilinmediği için- kendi kendisinin köle olarak satılmasına katlandı. Borçlular fakir düştükleri ölçüde, ala-caklı tefeciler zenginleştiler. Böylece, hür olan yurttaşlar arasında dahi zengin-fakir ayırıldı belirdi.

Gerek ayrı hür tüccarlar sınıfı, gerekse zengin-züğürt biçimin-

deki sosyal farklılaşmalar, Toplumun bütün öteki bağıntı ve kurulları, kuralları üzerinde yankılar yaptı. Orta Barbarlıkta ölenin malı doğrudan doğruya topluma kalırdı. Yukarı Barbarlıkta, Babahanlık düzeni serteldikçe, mülk babanın malı oldu. Ama gene de ölen babanın malı bütün topluma değilse bile, ailenin bütününe ortaklaşa varlık (müşterek mülk) olarak kaldı. Medeniyet bu son adeti kaldırdı. Atina kentinde Solon, Mekke-Medine kentlerinde Muhammed *MİRAS* usullerini kanunlaştırdı. Miras, toplum içinde zenginleşen kişinin, elde ettiği varı, öldükten sonra dahi topluma sormadan istediği gibi kullanması demektir.

Toplumla aile üyeleri arasına giren ayırt, ailenin kendi içine de işlemekten geri kalmadı. Babahanlıkta kuvvetlenen monogami (tek kocalılık), erkeğin kadın üzerinde mülk kertesine varan egemenliğini kesinleştirdi; erkeğin çıkarına, şu veya bu maske altında poligamiyi (çok karıllığı) getirdi.

Bay (efendi) ile kul (köle), patriği (asil) ile pleb (sığıntı), zengin ile züğürt, toplum ile yuva (aile), yuva içinde kadınla erkek, baba ile çocuklar, yuva dışında tüccarlarla tüccar olmayanlar, üretmenlerle tüketmenler (müstahsillerle müstehlikler), kişilerle kişiler (fertle fertler) arasındaki uygarlık bağıntılarına (medenî münasebetlere) yakından bakılacak olursa, bunların bir kutuplaşma ve karşılaşma (*TEZAT*) yarattığı apaçıktır. Eski ilkel toplumun, birbiri için kendilerini hiç düşünmeksizin ateşe atmaya hazır (kan davası) içten gelme mutlak eşit *KAN KARDEŞLERİ* yerine, "bir kayanın üstünde oturdukları halde kırkının da kuyruğu birbirine değmeyen 40 tilki" durumundaki kişiler (hür fertler) geçti. Bu ayırt ve karşılıkları, patlangıçsız ve sürekli toplum gelişimine elverişlice bir arada birlikte var olmaya zorlamak için, çok çeşitli moral bağların bekçiliğini yapacak genel bir siyasi güç gerekti. O güç medeniyetin tacı; *DEVLET* oldu.

İşte, tarihin herhangi bir basamağında uygarlık, *medeniyet* var mı, yok mu denince, orada, ticaretten devlete kadar uzanan ve birazını yukarıda saydığımız toplum kurul ve kuralları aranır. Nerede onlar varsa, medeniyet de vardır, denir. Paleontolojide nasıl yalnız en dayanıklı taş alet ve kemiklere bakarak bir çağa dair hüküm veriliyorsa, biz burada medeniyetin en temelli ve elle tutulur belirtilerini andık. Bütün bu belirtileri taş devrinin taş baltası

gibi deyimlendiren ve medeniyetin büyük zaafına tanık olan büyük imtiyazlı, *YAZI'dır*. Tarihöncesi toplumda söz, iki kişi arasında geçse bile, insanı sonraki kanunlardan daha kuvvetle bağlayıcı bir güçtü. Medeniyetle beraber yalan keşfedilince, sözün yerine inkâr edilemez maddi delil gerekti. Bu keyfiyet değişimini belirtecek *elle tutulur söz*: *Yazı* olabilirdi. Keza, medeni yalan dolanlar ortasında yaman çoğalış ve sonsuz karmaşa gösteren alış-verişin maddi manevi her biçimi akılda tutulamayacak kadar birikmişti. Onları derleyip hazineleştirecek tek araç gene, Yazı oldu. PARA, Yazı idi. Onun için medeniyet üçüzü (teslisi):

1- Genel olarak sosyal SINIFların özel olarak başlıca geçimi TİCARET olan *Tüccar* sınıfının bulunması;

2- Toplum içinde doğup çetinleşen medeni tezatları son kerteğe dek denetleyip dengeleştirecek silahlı adamları ve cezaevleri bulunan *DEVLETin* kurulması;

3- Medeniyetin artı eksi bütün olaylarını kişi sözünden çok daha ömürlü ve bir çeşit *sözün kemikleşmesi* demek olan YAZI'nın sosyal araç durumuna girmesidir. Bu üçüz olan yerde TARİH ve MEDENİYET vardır. Ondan öncesi; TARİH ÖNCESİ, barbarlık veya vahşettir. Tarih öncesinin, Paleolitik, Neolitik, Heliolitik (Eski, Yeni, Işık taş) çağlarındaki insan olaylarını hâlâ en bilimcil çevrelerde medeniyetle karıştırıldığı için bu kısa kaydı yapmadan geçemedik.

BİRİNCİ SONUÇ: GENEL TEZ

TARİHİN İPUÇLARI:

TİCARET YOLLARI- SOSYAL TEZATLAR

Konumuz ne tarih öncesidir, ne modern tarihtir. Tarihöncesi ile modern tarih arasına giren, en çok 7 bin yıllık TARİH içindir, dedik.

Tarihi anlamak için medeniyeti anlamak gerekiyor. Ama bildiğimiz okuduğumuz tarihlerde medeniyet bir tek değil, bir çok görünüyor. Bütün o medeniyetler, sıradağlar gibi, modern çağa gelinceye dek, uzun gelişimlerle bin bir tecelli gösteriyor. Gelişim, hiç değilse eski dünyamızda, birbirlerinden uçurumlar ile ayrı görünmelerine rağmen, hem birbirlerine sanıldığından çok bağlı olan, hem birbirlerinden netice, sebep bağıntılı mantiki sonuçla, ister istemez çıkan uzun zincirleme gidiş basamakları gibi tek bir bütün olarak vardır. Tarih zincirini olduğu gibi kavramak için bir usul, bir yol, bir pusula gerekir. Tarih gidişini, detaylara boğulup sapıtmadan izlemek için elimizde bir "fil conducteur": (*İp ucu*) bulunmalıdır. O ne olabilir?

"İktisadî sebep!" demek yetmez. O, işin alfabesidir. Tarih denilen alinyazımızda bu alfabenin nasıl uygulandığı önemlidir. "Ekonomi" (iktisadiyat), üretim (istihsal), üleşim (tevzi), değişim (mübadele), tüketim (istihlâk) diye belli bölüklere ayrılır. Bu bölükler için TEMEL, elbet ÜRETİM'dir. Ortada yapılmış bir ürün bulunmadıkça ne üleşilecek, değişilecek, ne de tüketilecek nesne kalır.

Tarihöncesinde üretim tüketimle yan yana idi. Üretimle tüketimin arasına ne üleşim, ne değişim kesin bir şart olarak girmemişti. Üretim KAPALI EKONOMİ içinde TABİİ yoldan yapılıyordu. Her oymak, kendi içinde her yuva (aile) kendi ihtiyaçları için tabii bir iş bölümü ile, kadın erkek arasındaki iş bölümü ile çalışıyordu. Genel olarak üretmenler, diledikleri tüketimleri için üretim yapıyorlardı.

Ve üretim herşeydi. Üleşim diye bir problem yoktu. Herkes olduğu kadar ve dilediğince tüketiyordu. Ürünlerin değişimi, sonradan, ikinci, üçüncü kerte bir olaydı. Hele ticaret denilen şey, akıl ve hayale gelmiyordu. Osmanlı lügâtı son zamanlara kadar "tüccar" demez, "Hâşâ min huzur tüccar" derdi. Ticaret, doğduktan binlerce yıl sonra bile ilkel toplum insanına o kerte yabancı ve kötü geliyordu.

Öyle iken, hor görülen alçak gönüllü *değişim* durmadı. Ziraatle sanayinin, kentle köyün üretmenleri arasında yerleşen büyük sosyal işbölümleri üzerine, bayağı değiş-tokuş. *Ticaret* durumuna girdi. Medeniyete gelinceye dek, zenginlik yalnız üretimle edinilirdi. Medeniyetle beraber tüketim ihtiyacı için değil, kâr etmek için değişim, üretmeden zenginlik edinme yolunu, yani ticaretle zenginlik kazanmayı açtı. Medeniyetten önce yok olan TİCARET başlı başına bir ekonomi görevi oldu. Olur olmaz da, gerek üretimin, gerekse toplumun yüzüne damgasını vurup, karakterini değiştirdi. Ve ondan sonra tarih neredeyse bir *ticaret tarihi* yönüne girdi. Yazılı tarihin "iktisadi sebepleri" arasında en göze batan, en yaygaralı, muhteşeminden kutsalına kadar bütün maddi manevi toplum olaylarında en inanılmaz rolü oynayan sebep ticaret oldu.

Ekonominin üretim münasebetleri gölgede mi kaldı? İstersek öyle diyelim. Yalnız unutmayalım ki, "gölgede kalmak" etkisini yitirmek değildir. Üretim, aslında, frenklerin "eminance grise" dedikleri gizli kuvvet olarak her zamankinden daha şiddetle etki yapar. Üretim münasebetlerinin tarihteki rolünü, ekonomi temeli ile sosyal ve kültürel üstyapı arasındaki münasebetlere benzeterek anlayabiliriz. Nasıl, temelle üstyapı karşılıklı münasebet halinde iseler ve nasıl bütün bin bir olaylar mahşer ile göze çarpan hep üstyapı iken, en son duruşmada üstyapıyı belli eden temelse; tıpkı öyle, tarihte rol oynayan ekonomi münasebetleri içinde en göze çarpan ticaret münasebetleri iken, en son duruşmada onları tayin eden gene üretim ve üleşim münasebetleridir. Nitekim, bunlardan üretim münasebetlerine TOPRAK ve MEDENİYET bölümünde, üleşim münasebetlerine ise BARBARLAR ve MEDENİYET bölümünde değineceğiz. *Ticaret*: Ekonomi münasebetlerinin *üstyapısıdır*. Tarihe en yakın ekonomi münasebeti ticarettir. O bakımdan tarihte en *doğrudan doğruya* etki yapan, yön çizen ekonomi faktörü ticaret oldu. Neden?

Medeniyet çağının büyük sosyal iş bölümleri üzerine üretme-

nin durumu bambaşkalaştı. Üretmenler, kendi ihtiyaçları için değil ihtiyaçlarından aşırı, ihtiyaç duymadıkları nesnelere, başkalarının ihtiyacı için üretmeye giriştiler. Ayrıca, üretmenler, birbirlerinden uzak ve habersiz, kimin neyi, ne kadar istediğini kestiremeden, götürüye çalışır oldular. Bu yüzden ticaret, çarçabuk aracılıktan, *üstünlüğe* geçti. Üretmenler, kullanamayacakları kendi aşırı ürünlerini, kullanacakları başka ürünlerle değişmek için tüccarın eline bakar kaldılar. Ticaret olmasa, yapılan mallar elden çıkmaz, üretim dururdu. Ticaret, toplum için *HAYATİ ZARURET* idi. Medeniyetle birlikte, üretimin yürümesi, hayatın durmaması için, ticaret şarttı.

Hele kadim çağda, bezirganlığı ve ticareti üretime, topluma ve tarihe üstün kılan karakterler şöyle sıralanabilir:

1- Üretimin kendisi de bir tüccar malı idi. Üretimi yapan *köle*'ler, bezirganlarca pazardan pazara gezdirilip, alınır, satılırlardı. Böyle bir toplumda üretimle uğraşmak köle işi, üretmenlik aşağı, kötü çaba demektir. Fiilce üretim yapan, kazanmıyor, sömürülüyordu. Sonunda bu hâl üretimi kötülüyordu.

2- Makine sanayine gelinceye dek, üretim büyük ölçüde bir merkezde derlenemedi. Ziraat bile, küçük üretim biçimiyle daha verimli kaldı. Onun için, antik çağda ve hatta modern Ortaçağda kazancı ölçüsünde, -söz yerindeyse: *SOSYALİZE; TOPLUMSALLAŞMIŞ-* en büyük "İŞ" ticaretti. Ticaret zenginliğinin ucu bucağı yoktu. Para zenginliği, "her yerde hazır, nazır" ve "her derde deva", her zenginlik biçimine kolayca geçebilirdi.

3- Gene antika çağda, rejim ne olursa olsun, acunun sonu ne-reye varırsa varsın ticaret hep ticaretti. Üretim, ister ilkel komuna, ister köle, ister küçük köylü, ister küçük burjuva (esnaf) üretimi olsun, tüccarın: "*İktidarı daima paranın iktidarı olarak mevcuttur. Demek, üretim ne kadar gelişimsizse, paranın iktidarı (Geldvermögen) o kadar daha aşırıca tüccarın elinde santrallaşır, yahut tüccar, gücünün özel biçimi gibi görünür.*" (K. Marks: **Das Kapital**, Tom III s. 357, 358)

Bütün bu sebeplerle, antika zamanın ekonomi şartları içinde, ticaretin her şeye ve *bir dereceye kadar (sonuna kadar değil)* üretime bile hakim olması *tarihi bir kanundu*. Ancak, belli bir dereceden, *bir hadden sonra* ve "*son duruşmada*" üretimin o görünmeyen yaman temel gücüyle nasıl herşeyi bir anda alt üst ederek durumu oldu bitti

haline getirdiğini ileriki bölümlerde göreceğiz. (Özellikle *toprak ve medeniyet* bölümünde daha iyi anlayacağız.)[Tarih-Devrim-Sosyализm kitabı VIII. bölüm]

Ancak, buraya dek gelen izlere göre, eski *tarihin GİDİŞİ'ni anlamak* medeniyetlerin biçim değiştirmelerini anlamak demekse, *medeniyeti anlamak* da, bir sözle özetlenirse, -biraz çokca soyutlamayı göze alarak, anlamayı ve araştırmayı kolaylaştırmak için- *ticareti anlamak* sayılabilir. Çünkü, üretim yordamı tabii ekonomi sınırlarını ve surlarını parçaladığı günden beri, eski sosyal yordamlı üretimin yerine *endividüel* yordamlı üretim geçmiş ve ekonomi maldeğişimi ana- karakterini taşıdığından, *BEZİRGAN EKONOMİSİ* adını almıştır. Gerçi, modern kapitalizm üretimi de bir çeşit bezirgan ekonomisidir. Ama, burada, kapitalizm öncesinin görmediği bir *SOSYALLEŞMİŞ* üretim yordamı başladı. El imalât-hanelerinin (manifaktürlerin) içlerinde beliren işbölümü, makineleşme ilerledikçe üretim bağıntılarının (istihsal münasebetlerinin) tekil (ferdi) karakterine zıt olarak üretim yordamını (istihsal tarzını) inanılmaz ölçüde sosyalleştirdi. Antika medeniyetler tarihi ile modern tarih arasındaki temelli ayırd; her ikisi de bezirgan ekonomisi oldukları halde, üretim yordamları temelinde görülen bu zıt karakterle aydınlatılabilir. Modern tarih, *Sosyal* üretim yordamlı bezirgan ekonomisine dayanır; antika tarih, *Tekcil* (endividüel) üretim yordamlı bezirgan ekonomisine dayanır-.

Onun için, kapitalizm öncesindeki antika tarihte medeniyetlerin niçin şu veya bu yolu tuttukları, neden beriki veya öteki biçime girdikleri, hepsinde az çok aynı kalan üretim *yordamı* ile üretim münasebetlerinden ziyade, ancak o medeniyetlerde ticaretin coğrafya ekonomisine tutturduğu GİDİŞ yönüne ve doğurduğu sosyal sonuçlara göre belli olur.

1- Ticaretin ARTI (müspet) sonucu: Medeniyetin gitgide kemiyet ve keyfiyetçe genişliyerek *yeryüzünü* her gün biraz daha kaplamasıdır.

2- Ticaretin EKSİ (menfi) sonucu: Medeniyetin gitgide kemiyet ve keyfiyetçe büyüyen ve *toplumu* her gün daha yaman altüstlüklere uğratan tezatlar yaratmasıdır-.

Ticaret mekanizması ile gelişen bu iki zıt, fakat birbirinden hiç

ayrılmaz prose (gidiş), bize tarihin nasıl önceden çizilmiş mantıklı yönlerle uyarca doğruya, batıya dalbudak salaraktan, niçin gördüğümüz basamakları aşağı çıkarmalarıyla ilerlediğini oldukça anlatır.

TİCARETİN OLUMLU SONUÇLARI

Bezirganlığın müspet gidişi ve sonucu boyuna yayılmaktır. Bu yayılmanın yönünü kendiliğindenmişçe, ticaret yolları çizer. Ticaret bir yerden başka bir yere, bir ülkeden ötekisine mal götürüp getirirken, farkına varmaksızın, canlıların yeryüzünde doğup ölürken kendilerinden sonraki daha ileri gelişkinliklere ümüs tabakasını hazırladıkları gibi, ister istemez ve bilmeyerek, medeniyet tarlasını sürer. Her insan kurumunda olduğu gibi, ticaretin de bir madde temeli, bir de sosyal mânâsı vardır. Ticaretin *sosyal* anlamı, İnsanla insan arasında münasebet (değişim bağıntısı) olmaktır. Ticaretin *madde* temeli, taşıtlarla yollardır. Eğer ticareti sanayiye benzetirsek; madde temeli sanayi sermayesinin değişmez (*invariable*) bölümüne karşılık düşer. Taşıtlar, değişmez sermayenin elden ele geçer (*mütedavil*) parçası, yollar da *durur* (fixe: Sabit) parçası demek olabilir... Bu benzetisten şöyle bir sonuca varabiliriz; Sermayenin gücünü gösteren (uzvî terkip) nasıl *durur sermaye* parçasının önemi ile ölçülürse, ticaretin gücünü gösteren şey de, *ticaret yollarının* önemi ile ölçülür. Hele geniş kazançlar getiren büyük ticaret, ancak uzun ve emin yollarla gerçekleşebilir.

Yol, medeniyetin tabiattan koparıp aldığı en tipik *sosyalleştirilmiş coğrafya* parçasıdır. Medeniyetler, güttükleri ticaret yollarını tabiatın coğrafya iktisadî elverişliliklerine göre açarlar. Ticaret yolları, hangi tabiat ve *coğrafya* şartları içinde en ekonomik, en verimli iseler medeniyetle oralarda en ekonomik ve en verimli gösterilerini yapar. Böylece, uygarlıkların genişleme ve gelişme yönleri ticaret yollarını kovuşturur. Ticaret deyince, Antika zamanda, -son duruşmaya değin- üretime de karşılık etki yapmak üzere bütün zenginlik imkânlarına hâkim olan mekanizmayı anlıyoruz. Sosyal zenginliklerin birikimi ve gelişimi o bakımdan ticaret yolları üzerinde araştırılmalıdır. Ticaret yolu ise, Yeni *üretici güçler* ve *üretim alanları* yönünde belirlenir.

Antika uygarlıklar, bilerek bilmeyerek, hep antika ticaret yolla-

rı çevresinde doğdular, dövüştüler, öldüler. Antika uygarlıklardan her biri, bir canlının iç güdüsüyle, boyuna ticaret bağıntılarını yeryüzünün dört bucağına ulaştıracak yollarla uğraştılar. Antika uygarlıkların neden falan veya filan yönde açıldıklarını anlamak istedik mi, ticaret yollarına bakmamız gerekir. Ticaret yolları, ne gibi coğrafya çevrelerinden, hangi ülkelere doğru eğiliyorsa, uygarlıkta o yönde yol almıştır. Bu bakımdan, medeniyetlerin gidişinde yön belirtimine yarayacak *pusula* ticaret yoludur. Tarihte ticaret yollarını arayıp bulmak, ekonomik ve sosyal uygarlık gelişiminin yeryüzünü dolaşma *rotasını* çizmeye yarar. Ticaretin rotasını ise. *Üretici güçler* (tabiat) çizdi.

Örnek: Irak medeniyeti, yanibaşındaki Arabistan, hatta Suriye'ye, yani hemen yanibaşında bulunan güney ve batıya uzanacak yerde, daha önce kuzeye Akkad, Asur medeniyetlerini; doğuya Elâm, Med medeniyetlerini ekti; oralardan Eti ve Fars medeniyetlerine tohum attı. Neden? Çünkü, elbet ilkin o bölgelerde uygarlığa yeni ve *ilerici üretici güçleri* bulunuyordu; ondan sonra bu elemanlara doğru en *elverişli* ticaret yolları uzanıyordu. Bâbil, (şimdiki Bağdat'a yakın) Akşak, Assur, Niniv kentleri, güneyden kuzey batıya doğru çizi üzerinde çıkan Fırat Dicle'nin tabii, kolay ve emniyetli ticaret yolunu tuttular. Fırat-Dicle'ye paralel olarak kuzeyden güneye inen Zağros dağ zincirleri iki sıra duvar gibiydi. Ama iki sıra Zağros dağları arasındaki dalgalı yayla, maden, meyva ve orman doluydu. Elbniz tepelerinin baktığı Rumiye gölünden, Elamlıların Suz bölgelerine değin uzanan yerlerde eskilerin işledikleri *bakır, demir, kurşun, mermer, lâcivert taşı gibi, arslan, kaplan, leopar* yanında hemen bütün sürü hayvanları *Keçi, deve, at, eşek, manda, hecin devesi* ve ilh. bulunuyordu. Irak'ın hemen batısı ve güneyi ise Arabistan ve Suriye çölleriyle kesilmişti. Feni ke ve Mısır kıyılarına Fırat yukarisından inildi.

Mısır medeniyeti başka türlü davranmadı. Sağında ve solundaki geniş Sina ve Libya ülkeleri dururken, ancak Nil vadisi boyunca Orta ve Yukarı Mısır'a doğru güneye indi; fakat en verimli gelişmelerini Akdeniz doğusu kıyılarında verdi. Kuzey karşısında Girit adasına atladı.

Gemicilikte pek değerli kerestelik ormanlara sahip Lübnan kı-

yılarında, tarihçilerin yuvarlak bir sözle "finike" adını taktıkları Laodicle'den Yafa'ya kadar 25 kıyı kenti çiçeklendi. Umman denizi kıyılarında Sind, Main, Hadramavt, Katban, Seba kolonikçikleri hemen hemen aynı zaruretlerle belirdiler. Yakın çöllerde ne Umman kıyılarının *baharatı, kokuları, inci, mercanı*, ne Zagros ve Toros dağlarının zengin *madenleri*, ne Lübnan'ın seçkin *kerestesi* vardı, ne de ırmak ve deniz yollarına geçit veren vadiler kervanlara elverişliydi. Çölde ticaret yolu hem güç, hem faydasız ve hedefsizdi. Onun için medeniyet, kendisine en kolay ve en faydalı ticaret yolları aradı ve bunları önce kuzeyde buldu. Irak'ta doğan uygarlık neden önce boyuna daha çok kuzeye doğru yol aldı? Çünkü, Fırat'la Dicle'nin kendileri gibi, aralarındaki düz yerler de, ta şimdiki Türkiye sınırlarına dek hep karadan kervan, ırmaktan su yollarıyla ticaret için biçilmiş kaftandı.

Ve tarihte en büyük şahdamarı görevini yapan Irak *ana ticaret* yolları tıkandığı zaman, cihan ticareti kendisine yeni yollar aradığı vakit bile, gene çöl ortasında değil, Cidde-Mekke-Medine-Şam çizisi üzerinden kıyı kervan yollarında islam medeniyetini yarattı. Lâkin, İslamlık ana yolu açar açmaz, medeniyet merkezleri Irak-Suriye-Mısır bölgelerine taşındı. O kadar ki, islamlığın beşiği Mekke-Medine unutulmak, çölün tozu altında bunaltılmakla kalmadı; Şam, Bağdat, Kahire saltanatlarınca taşa tutuldu, zaman zaman yakılıp yıkıldı. Çünkü çöl ortasındaki o kutsal kentlerin *ticaret* yolları bakımından önemi kalmamış, üretimce ise rolleri hiç olmamıştı.

Bu örnekleri bütün tarih boyunca aramaktan geri kalmayalım. Bulacağımız sonuç hep aynıdır. Medeniyet ilk doğduğu eski yerinden, daha ileri ve gelişkin *üretici güçlere* ulaşabileceği yeni ülkelere doğru uzanıp yayıldı. Yayılış sırasındaki batıp çıkmalar bizi aldatmasın. Hepsinde aynı insanlık, iki adım geri, üç adım ileri atan zikzaklarla, yoklamalar yapa yapa yürüdü. Bu gidişin hiçbir basamağı ve konağı geliş güzel, kör tesadüfle olmadı. İnsanın o çağdaki madde ve mâna imkânlarıyla sınırlı bir ister istemezlik, bir *determinizmin* içinde gelişti. Bu gelişmenin, tarihte medeniyet sıradağları bakımından gidiş yönü, genel olarak ticaret yolları üzerinde tutundu. Tarihin, neden şu veya bu noktada başlayıp, falan yerlere doğru ilerlediğini kavramak ve izlemek için, elimizden hiç kaçırmayacağımız *BİRİNCİ İP UCU, Ticaret yoludur.*

TİCARETİN OLUMSUZ SONUÇLARI

Bezirganlığın menfî gidişî ve sonucu, boyuna tezatları *büyülmek'tir*. Tabii burada sosyal tezatlar bahis konusudur. Bu tezatlar, *TARİHCİL DEVRİMLER* (tarihi İnkılaplar) diye ayırt edip adlandıracağımız medeniyetlerin batıp çıkma prosesini aydınlatır. Cemiyetin üretici güçleri her defasında velev arpa boyu arttığı halde, üretim bağıntıları hemen hemen aynı kalırken, tezatların artması ve çıkmaza girmesi altüstlüklerin kaynağı olur.

Medeniyet doğdu demek, ticaret doğdu demekse; medeniyet gelişmeleri ticaret yolları üzerinde yeni üretici güçler yönünde ilerliyorsa; bu gidiş neden dümdüz çiziyi gütmemiştir? Medeniyet pekâlâ zaman ve mekân içinde arasız ve kopuksuz akabilirdi. Ve tarihte birbirinden ayrı, sanki birbirinden habersizmişce sıra MEDENİYETLER var da, neden insanlık gibi tek bir tip uygarlık yokmuşa benziyor?

Medeniyet Irak'ta başladı. Niye oradan çevrelere doğru, gitkiçe büyüyerek, isterse ticaret yolları yönünde, bir düzeye uzayan bir tek bütün "MEDENİYET" olarak yaşamadı? Yalın mantığa göre bu daha doğru idi. Irak uygarlığı, kendisi ölmeksizin, Fırat boylarından Anadolu'ya, İran yaylasına, Hindistan'a, Akdeniz'e, Uzakdoğu'ya, Batı Avrupa'ya ve ilh., dosdoğru, batıp çıkmasız, kopuşmasız, aralıksız bir büyüme ve genişleme yordamı tutturabilirdi. Oysa, ne görüyoruz? Tarih, hiç de bizim antika "mantık"ımıza uyup, biteviye büyüme ve çoğalma biçiminde gelişmiyor. Tersine, yeryüzünün batıp çıkma katastroflarıyla, medeniyetlerden biri ölürken ötekisi doğuyor; medeniyetler birbirlerini çekiştirip yiyor. Neden?

Genel görüş bakımından, ne tabiatı, ne tarihte formel mantıkça "*doğru*" sayılabilecek bir gidiş aramanın yersizliğini biliyoruz. Tabiatın zaman içinde değişimi gibi, toplumun tarih içindeki gelişimi de, genel diyalektik kanunlar ile: Şuursuz altüstlükler, "katastrof: (*Yıkılış*)"larla birbirinden ayrılmış belli sürede *DÜZ-GIDIŞLER* gösterir. Bu genel kuralı tarih alanında gerçekleştiren özel sebepler hangileridir? Bu sebeplerin üretim temelindekilerini *TOPRAK* bölümünde, *üleşim* bağıntılarındakileri *BARBARLAR* bölümünde göreceğiz, demiştik. Burada, problemin yüzeyde de olsa en gürlütcü görünüşünü açıklayan *değişim* bakımından *TİCARET* ekonomisinin eksi (menfi) sonuçlarında arayabiliriz. Bu sonuçlar,

medeniyetlerin içerindeki ve dışlarındaki sosyal tezatlardır.

Sürünün bulunuşu ile birlikte avcı oymaklarla oban oymaklar arasındaki tezatlar az çok tabii sonuçlar verebilirdi. oban ekonomisi, mutlak avcı ekonomisinden üstündü. Bu üstünlük herkesçe benimseninceye kadar, çobanlıkla avcılık bir arada yaşayabilirdi. Yahut, Avrupa'da paleolitik avcı Kromanyonların (daha parlak bir ırk görünmelerine rağmen) daha ileri ekonomiye dayanan neolitik uluslarca yeryüzünden kaldırışları gibi, çobanlık erişebildiği yerlerde avcılığı temizlerdi. Son duruşmada, çobanlık avcılığın yerini kesin olarak, bir daha geri dönmemesine aldı; ondan sonra, (her gerçek fonksiyonunu yitiren ekonomi aracının güzel sanat aleti durumuna girdiği gibi) avcılıkta toplumda bir spor veya eğlence işi olurdu.

Medeniyet gelince, yeni ve *üstün* ekonomi ile eski alt ekonomi sistemlerine dayanan toplulukların karşılıklı münasebetleri ve ulaştıkları sonuçlar TABİİ olmaktan çıktı, altüstlüğe uğradı. Medeniyetten önceleri insan toplulukları, kaos bulutu içindeki atom zerreleri, veya kolloit cisimler içindeki miseller gibi, hep birden, birbirleriyle çatışma ve bir oluşa doğru toptan gidiş halinde idiler. Medeniyetin ticaret münasebetleri, insan münasebetlerinde o zamana dek görülmemiş bir keyfiyet ve kemmiyet değişmesi yarattı. Tarihöncesinde insan toplumu içerisinde yalnız tabii tezatlar var idi. Kadın-erkek, büyük-küçük gibi. Toplulukların birbirleriyle olan dış tezatları da tabii, yaşama savaşı kanunlarına uyardı. Ticaret, az çok tabiata bağlı bulunan üretimden kopmuş, yapma geçim tarzı ile insan münasebetlerindeki tabiiліđi sanki kökünden kazıdı. Ve birdenbire, insan tezatları şu üç karakterde olağanüstü yamanlaştı:

1- Tabii tezatlar, keyfiyet değişmesiyle SOSYAL tezatlar biçimine girdi.

2 - İnsanla insan arasında toplum dışı tezatlar TOPLUM İİ'ne de girdi.

3 - Gerek i, gerek dış tezatlar pek geniş ve belli bölgeler ölçüsünde KUTUPLAŞTI.

Toplumun iini dışını sarmış bulunan bu (SOSYALLEŞMİŞ + KUTUPLAŞMİŞ) tezatlar medeniyetin hem doğup büyümesini, hem hastalanıp ölmesini gerektiren sebepler arasına girdi. İnsanlık artık kendi kendisi için dahi anlaşılır şey olmaktan ıktı. Tarihöncesinde istenecek şey kıttı. Medeniyette insan ne istediğini bilemez oldu.

Akıl için doğru dürüst ileri gitmek varken, ne oluyordu da ters yüzü dönülüyor, gerisin geriye tekerlendikten sonra, gene davranılıp eski yokuşlara tırmanılmaya çalışılıyordu.

MEDENİYETİN İÇ VE DIŞ TEZATLARI

Düşünce alanındaki bütün sembolizmlere, idealizmlere, spiri-tualizmlere ve mistisizmlere kapı açan derin sebep, hep medeni-yetin ticaret bağıntıları dolayısıyla azdırdığı o sosyalleşip kutup-laşmış iç ve dış tezatlardı.

1- **Medeniyetin İç Tezatları:** Bunlara "uygarlığın doğuşunu" belirtirken kısaca işaret etmiştik. Eşraf-Avâm, Fakir-Zengin, Efen-di-Köle, Büyük-Küçük, Kadın-Erkek, Kişi-Toplum (Cemiyet-Fert) ve ilh. diye sıralayabileceğimiz bütün medeni sınıf, zümre ve sair bölümleri arasındaki sosyal bağıntılar birer kutup haline gelirler. Sosyal kutuplaşmaların en geniş ve bütün tezatların özeti SINIF ziddiyetlerinde toplanır. İlk sosyal sınıf tüccarlardır-. Sınıf tezatlari, toplumda ticaret bağıntıları ile birlikte yayılıp artar. Eski kan-bağları silindikçe, yerini -şuurlu veya şuursuz: (Modern çağa dek daha ziyade şuursuz)- sınıf bağlarına bıraktı. Tarihöncesinin en ilkel tabîi ekonomisindeki kadar olsun insanların şeylere hükmet-mesi yerine, şeylerin, kör arz ve talep kanunu kadar (elle tutulup gözle görülemez, fakat her yerde hâzır ve nâzır, mutlak ve kadir) bir güçle insanlara hükmetmesi geçti. Artık insan, sözde şuurunun hayırını görsündü. İnsanlığın alın yazısı, insan - üstü, sanki tabiat üstü kanunlarla yediliyordu.

2- **Medeniyetin Dış Tezatları:** Genel olarak medeniyet düze-yine çıkmış toplumlarla, uygarlık dışı kalmış yığınlar arasındaki ba-ğıntılar, ticaretin büyüdüğü değneği ile çarçabuk kutuplaştı. Medeniyet *teknik* bakımdan dışındaki barbar yığınlarla üstün olduğu halde, işa-ret ettiğimiz *iç tezatların*, Zamanla çözülemez kör düşümleşmesi, bezirgan mekanizmalı uygarlığın sosyal, moral değerlerini *çıkmaza*, soysuzlaşmaya götürdü. İnsan medeniyetten ne kadar uzakta ise o kadar daha az ambale, daha az dejenere oluyor, iç tezatların *irade* ve *şuurunu* felç etmesinden daha uzak bulunuyordu. *Kollektif aksi-yon* üretici gücü o ölçüde üstün oluyordu.

Böylece, tarihöncesinde, bin bir aşiret, kabile, kan gibi toplum-

ların hep birden birbirleriyle boyuna dış çatışmaları biçiminde geçen dış tezat ve bağıntılar değişti. Ticaretin top ateşi nerelere kadar varıyorsa oraya ulaşan SINIR'larıyla bir ana medeniyet KUTBU'na karşı ona zıt (barbar sosyal düzenli toplum veya yeni bir medeniyet toplumu) biçimlerinden geri kalan kutup meydana geldi. Fakat biz bu ikinci kutba basitçe BARBARLAR diyeceğiz. Çünkü esas ziddiyet kutuplaşmasının *sosyal kökleri, Barbarlıkla medeniyet arasındaki kolektif aksiyon* farkından ileri gelir. Eski ana medeniyetin, -tıpkı bittesir elektrikte olduğu gibi- kendi tohumunu atana zıt (düşman) kesilen yeni, taze, genç medeniyet barbarlıktan yeni çıkmıştır. Yekpâre tarihöncesi toplumundan uzaklaşması, soysuzlaşması eski ana medeniyete nispetle henüz pek azdır-. *Kollektif aksiyon kabiliyeti* daha yüksektir.

İşte medeniyet yolu üzerinde ticaret manivelâsının büyülterek çizdiği o tarih zikzaklarını; içeride SOSYAL SINIF ve dışarıda MEDENİYET-BARBARLIK tezatlarının oluşu aydınlatır. Barbarlık problemi sınıf probleminin ikinci derece ürünüdür. Ama antika tarihte (yani modern çağa gelinceye kadar geçen zamanda) satıhta en çok gözüken ve insan serüvenini ikide bir kalıptan kalıba döken barbarlık problemidir. Onun için sosyolojide sınıf problemi doğrudan doğruya izaha, tarihte ise (kadim medeniyetler tarihinde) barbarlar dolayısı ile izaha yarar. İlimde SINIF probleminin, Batı Avrupa modern burjuva inkılapları ile birlikte doğmuş olması bundandır. Modern çağdan önce siyaset temeli sınıf problemine dayandığı halde bu temel o kadar derinde, karanlık ve kargaşalıkta kalıyordu ki, hiç kimse çıkıp, açıkça tarihte sınıfların rolünü belirtmedi.

Tarihte sınıf tezatlarına "vekaleten" o kadar yaman rol oynayan barbarlar problemini unutmak bu bakımdan kadim tarihi anlamamak olur. Kadim bezirgan medeniyetinin yarattığı yukarıdaki içli dışlı tezatlar hep birden karşılıklı bağımlılık halinde kavranılamadıkça, tarihte bir medeniyetin durup dururken niçin ve nasıl battığını, yerine başka bir medeniyetin niçin ve nasıl geçtiğini anlamamıza imkân yoktur. Doğan, gelişen, yeryüzüne bambaşka bolluk, güzellik, zenginlikler getiren medeniyet gitgide niçin duralayıp, ihtiyarlar, hastalanıp, yatalaklaşır? Bunu o medeniyet içinde bezirgan münasebetlerin alabildiğine şuarsuzca arttırdığı iç tezatlar kurdu, mikrobu izah eder. İç tezatlar kabına sığmayacak gerginliğe erdi

mi, sosyal patlamalar başlar. Bunlar tarihin uçsuz bucaksız isyan ayaklanma tedip, katliamlarına yol açar. İnsan bağılılıkları, "asayiş" bozulur. Toplumun yapısı sarsılır. Eski medeniyet ölüm döşeğindedir. Onu bütün iç tezatlarıyla sıhate kavuşturmanın, yaşatmanın imkânı yoktur. Eski tezatları bir ân için de olsa temizleyip kaldıracak *iç güçler* de medeniyette yoktur. Ancak dışarıda nöbet ve sıra bekleyen barbarlar, dış tezat mümessili olarak sahneye çıkarlar. Kızılca kıyamet kopar. Kan gövdeyi götürür. Eski medeniyet yıkılır. Yerine, ama çok defa tam eski yerinde değil, biraz ötesinde, ticaret münasebetlerinin açtığı *üretici güçleri* taze ve ileri olan ülkede başka, yeni bir medeniyet kurulur. Eskisi neredeyse unutulur.

Kadim medeniyet düpedüz yürümez, bata çıka ilerler. Bir medeniyet ölürken bir başka çıkar. Her yeni medeniyet kendinden öncekini yıkararak kurulur. Bu tarih prosesinin olduğu gibi tezatlı, gelişmeli, didişmeli akışını kavuşturmak için elimizden kaçırma-yacağımız *İKİNCİ İP UCU*; Ticaretin toplumda yarattığı o İÇ ve DIŞ tezatlardır. Ticaret yolları uygarlık gelişiminin iktisat temelindeki yönelişlere ibre ise, medeniyetin sınıfî, siyasi, hukukî kültürel bütün üstyapı yönelişlerine ibre olan da bu iç ve dış tezatlardır. Tarihte, BÜTÜN medeniyetlerin genel GELİŞİM YÖNLERİ'ni ticaret - yolları çizer; BEHER medeniyetin tek bâşına DOĞUP ÖLÜŞÜ'nü iç dış tezatlar gerektirir. Tezatlar, ticaret yollarını geliştirir. Gelişen ticaret, iç dış tezatları arttırır. Onun için her iki ip ucunu, her iki pusulayı aynı zamanda göz önünde tutarsak, tarih gemisinin, insanlığı nereden alıp nereye doğru, niçin ve nasıl götürdüğü anlaşılır.

Basitten mürekkebe gidiyoruz. Onun için, kadim çağda üretimin temeli olan *toprak münasebetlerinden*, tarihin özünü belirten iç tezatlardan önce dış tezatların dinamiğini, *Barbarlarla Medeniyetler* arasındaki etki-tepkileri gözden geçireceğiz.

TARİH'İN BİLİMSEL KANUNLARI Ve Mr. A. TOYNBEE'NİN "ELİT"İ (Mr. Toynbee Tarih Bilimini Altüst Ediyor)

*Batı'nın sosyal bilimler alanında oynadığı bu "görmek istemeyen körlük" rolü, sahici körlükten daha aşırıca görmezlikler yaratıyordu. Batı, Toynbee ayarında Entelijans Servis'in doğucul sosyalizm sektörünü yaratmıştı. O sektörde teorisyen geçinen burjuva ideologlarına rahatça at oynatacakları bomboş alanlar bırakılmıştı. Bizim, "Mister Toynbee Tarih Bilimini Altüst Ediyor" eleştirimiz, o köpeksiz köyde değneksiz gezenlere karşı deneme idi. Birkaç edebiyatçı bu denemeyi şöyle okuyup geçti. İçlerinden o denemenin lanetlenip unutulacağını düşünen birisi, denemede yazılanları anlayabildiği kadar biçimsizleştirerek eşine dostuna, hatta üniversitemizin bilginlerine kendi orijinal buluşları diye, ucuz pahalı, toptan perakende satmakla yetindi. (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, **Toplum Biçimlerinin Gelişimi**, Sf. 12)*

Fransız Diyogene Dergisi'nde 1927 yılında yayınlanan, Arnold Toynbee'nin "Yapmaya Çalıştığım Şey" yazısı üzerine Kıvılcımlı, Toynbee'nin diğer eserlerini de gözden geçirerek aşağıdaki eleştiri yazısını yazarak yayınlanmak üzere Diyogene Dergisi'ne gönderir. Türkçesini hiç bulamadığımız bu metnin Fransızcasını mikrofişlerde bulup çevirisini yayınlıyoruz.

Tarihi, en canlı içsel ilişkileri içinde, olduğu gibi yeniden kurmak çok büyük bir iştir. Onun genel ortak ruhu hakkında basit bir fikir verebilmek için, bazı noktalarda, bizim yayınlanmamış araştırma sonuçlarımız ile Mr. A. Toynbee'nin ciltler dolusu çalışmalarını karşılaştırma yoluna gittik.

Mr. A. Toynbee, bir yandan "kendi yeni biliminden" söz ediyor (A.T., "Ce que j'ai essayé de faire", p.12 - **Yapmaya çalıştığım şey**, s.12), öte yandan ise: "İnsan işi", "bilimsel kanunlara tabi değildir" şeklinde bir sonuca varıyor. "Mister" Toynbee için, her

şey "Mystères (yani Sırdır)" ve bu yüzden Tarihte herhangi bir determinizm mevcut değildir.

Oysa, fazla önyargılı olarak düşünülmediği zaman ve önsel (a priori) olarak, insan olaylarında, Doğanın gelişimiyle Medeniyetlerin doğuşu arasında şaşırtıcı derecede paralellığe sahip bir determinizm görmemek mümkün değildir. Medeniyetlerin zincirleme birbirini izleyişi, tıpkı tektonik kanunların etkisi altında yer kabuğunun jeolojik çökme hareketlerine tabi jeomorfolojik dönemler gibi gelişmiştir. En yüksek noktalarıyla kıtalar, kelimenin tam anlamıyla en gelişmiş dönemini yaşayan Medeniyetlere, okyanuslar ise, tarihte her defasında bu Medeniyetlerin çevresini kuşatmış ve onların sınırlarını belirlemiş olan Barbar yığınlarına^ tekabül

⇒ Çevirenin Notu. Bu yazıda geçen "Barbar" ve "Barbarlık" deyimlerinin ne olduğunu günümüzde iyice müzminleşen "entellektüel sürmenaj" yüzünden bir daha hatırlatmak gerekiyor:

"Yunancada '**BARBAROS**' sözcüğü '**YABANCI**' anlamına gelir. (Bizim ünlü Barbaros da, kimi Frenççe bilenlerin yakıştırdıkları gibi '**Kızıl sakal**' değil, yabancı demektir.) Sokrates, der ki: 'İspartalılara Helenlerden, çok kere de barbarlardan altın, gümüş akıyor.' Buradaki 'Barbarlar' Perslerdir. Sokrates 'Barbar' dediği Perslerin medeniyetlerini övmek için şunu göze batırır: 'İspartalıların zenginliği Helenlerinkine göre büyükse, Perslerinkine göre hiçtir.'" (Eflatun, **Alkibiades**, s.48-49). Demek, Yunanlılar kendilerinden çok zengin ve üstün bir medeniyetin insanlarına 'Barbar' diyorlardı. Bu kitapta kullandığımız '**Barbar**' sözcüğünün '**Yabancı**' anlamıyla hiçbir ilişkisi yoktur.

Bugün **Batılılar**, beğenmedikleri uluslara sövmek için '**Barbar**' diyorlar. Bu kitapta öyle pejoratif (kötüleyici) anlama gelecek '**Barbar**' sözcüğü de akıldan geçemez.

'**Barbar**' sırf bilimsel sosyal anlamda kullanılabilir. Amerikalı Morgan, Medeniyetten önceki Toplumda iki sosyal çağ ayırır: Birincisi **VAHŞET**, ikincisi **BARBARLIK** çağıdır. Yeryüzünde, ilk Medeniyet doğarken Vahşet çağını yaşayan toplum kalmamıştır. Bütün dünyayı kaplayan insanlar: (Aşağı-Orta-Yukarı) olmak üzere üç konağa ayrılan BARBAR toplumdur. Bizim bu kitapta söylediğimiz Barbarlık, Medeniyetten önce insanlığın geçirdiği o hayat biçimidir. İnsan olarak **Barbar**, Medeniden çok üstündür: çünkü yalan, korku ve eşitsizlik bilmez. **Medeni**: birbirinden ödü kopan, eşitlik bilmeyen, yalansız konuşmayan insandır. Bu bakımdan Tarihte bir ulusa Barbar denirken, insan olarak onu, Medenilerden çok üstün karakterli buluyoruz. Ve göreceğiz, gerçekte de Medeniler her zaman Barbarlardan çok daha gaddar, zalim, müstebit, alçak, yirtici, yıkıcı insanlardır. İlkel de olsa **Sosyalist** bir toplum olan Barbarlığın insanı ise yiğit, cömert, toleranslı; Frenklerin **Şövalye**, Arapların **Gaazi**, Türklerin **Alp** dedikleri temiz ülkücü kişilerdendir. Bunu böyle bilelim. Yanlış anlaşılmasın." (Dr. Hikmet

eder. Yine de her Medeniyet ile dünyanın geri kalanı arasında, oldukça istikrarlı evrim dönemlerinde olduğu gibi, zaman zaman bütün dünya haritasını değiştiren devrimci yıkımlar ile kesintiye uğradığı dönemlerde de, karşılıklı ve yakın bir etki-tepki işleyişi vardır ve bu durum o derece ve o kadar ısrarlı bir determinizm ile bir takım neden-sonuç ilişkilerine bağlıdır ki, sonunda bu dramatik ritim, sık sık şu meşhur "Tarihin Tekerrürü" kavramıyla karıştırılmaya varmaktadır!

Konuyu sonsuza kadar yayarak tarihi manîşeyizmin en bulanık kaosu baş aşağı dalmamak için, Mr.Toynbee'nin, hem dünya gerçekleri tarafından uzun zamandan beri aşılmış olan sözde güncel siyasi öğütlerini, hem de son dönemdeki arkeolojik araştırmalar tarafından kökten çürütülmüş olan (Bakınız, Bay Robert Heine-Geldern'in değerli makalesi) Tarihöncesi toplumlar üzerine dile getirdiği saçma teorileri bir kenara bırakalım ve biz asıl TARİHTE: Medeniyetlerin *yazılı* tarihinde kalalım.

(Mr. A.T.'nin ilham aldığı) Batının Thucydide'inden^(*) ve (Mr. A.T. tarafından hiç anlaşılmamış olan) Doğunun İbni Haldun'undan^(**) itibaren, hayatımızın canlı romanı: somut Tarih, pratikte ve teoride şimdide kadarki en büyük gelişimini sağladı. Ve özellikle de XIX. yüzyılın ikinci yarısından beri üst üste yığılmış pek çok tarihi belge, tarih bilgimizdeki bütün boşlukları yeterince doldurmuş bulunuyor ve böylece bizim sübjektif kaçamaklarımızın dokusunu teşkil eden eski metafizik varsayımlarımızın hiçbir varlık nedeni kalmıyor.

Bugün, bizim için ne malzeme, ne de yöntem eksikliği söz konusudur. Tarih bilgimiz, yeni bir biçim kazanabilir ve kazanmalı, *Niceliksel bilim* (Engels'in tabiriyle "Birikim" bilimi) durumundan, *Niteliksel bilim* (Engels'in tabiriyle "Tasnif" bilimi) durumuna sıç-

Kıvılcımlı, **Tarih Devrim Sosyalizm**, s.18-19. Sosyal İnsan Yayınları)

⇒ **Thucydide:** M.Ö. 460-395 arasında yaşadı. Grek tarihçisi. "l'Histoire de la guerre du Péloponnèse" adlı eserin yazarıdır. Bilimsel ciddiyetle olayları anlattı ve olayların derin nedenleriyle ilgilendi. "Temiz gerçekçi Herodot metodu" ile yazdığı eserinde, Herodot'tan farklı olarak yaptığı şey, ekonomik ve sosyal olaylara gerçek değerini ve önemini vermeye çalışmasıdır. (Çevirenin Notu)

(**) **İbni Haldun:** Tunus 1332 - Kahire 1406. Kadim çağda Arap dünyasının yetiştirdiği en önemli Tarihçi ve filozoflardan biridir. Tek sözcükle İbni Haldun, "İslâm Medeniyetinin Aristotalisi" ve Modern Sosyolojinin "müjdecisi" olan büyük bir düşündürüdür. (Çevirenin Notu)

rama yapabilir ve yapmalıdır. Okullarda okutulan rastgele klasik kitaplar bile, çok kaba bir şekilde tahrifat içermediği zaman, hiç değilse içinde bizim için, sonuçta *tek bir tane* olan ve aynı zamanda da 7.000 yıldan beri, peş peşe o muhteşem ve acımasız kalbin çarpıntılı kasılmaları tarafından, o kadar onurlandırılmış ve aşığılanmış, o kadar üst üste yığılmış ve parçalanmış Havva ve Adem'in çocuklarının alinyazısını *birleştiren*, o derece çok bağlanılan ve adına MEDENİYET denilen Evrensel Tarih'in bir sentezinin ortaya konmasına imkan sağlayabilecek yeterince malzeme saklıyor.

[Medeniyetin] KÖKENİNDEN...

İtiraz edilemeyecek bir gerçeklik var. Laik ve dini mitolojilerden son arkeolojik kanıtlara kadar bütün tarihsel müktesebatımız, medeniyetin kökeninin yeri ve zamanı konusunda neredeyse hemfikirdir: Yakın-Doğu.

"Kuşkusuz, İ.Ö. dördüncü binyılda Yakın-Doğu'da var olan şartlar içinde, medeniyetin meydana gelip gelişmesi pratik olarak kaçınılmazdı." (Robert Heine-Geldern, **"Eski Medeniyetlerin Kökeni, vs."**, s.125).

Bu şartlar nelerdi?

Bay R. H.-Geldern'in altını çizdiği iki unsur: "ekilebilir bitkiler" ve "sürekli mübadele", Tarihöncesinde insanlığın, otomatik bir biçimde, direkt olarak *"Tarih"*e, zımnî olarak da medeniyete geçmesini açıklayamaz. Bizzat bu unsurların rolünü iyice anlamak için, İnsanlık Tarihi'nin iki kutbunu: Bir yandan jeofizik ortamı, öte yandan da sosyal ortamı, birlikte ele almamız ve bunu da soyut olarak değil, fakat aralarındaki karşılıklı ve sürekli ilişkiyi göz önünde bulundurarak yapmamız gerekir. Medeniyetin doğabilmesi için, Doğa ve Toplum arasında, -deyim yerindeyse- karşılıklı bir *"kavrayış"* gerekecektir. Eğer kendi gelişmişlik derecesiyle, bizzat kendi ilerlemesi için gerekli olan unsurları sahiplenebilecek yetekte bir toplum biçimi, aynı yerde ve aynı zamanda yok ise, en elverişli doğa tek başına hiçbir şey doğuramaz.

Medeniyetin en göze çarpan belirgin karakteri, toplumun iç ve düzenli bir fonksiyonu olarak *Ticaretin* kurumsallaşması ve bu görev dayanan bir tüccar *sınıfının* ortaya çıkması olmuştur. *Para* ve *yazı*, aynı ticari doğumdan dünyaya gelen iki ikiz kız kardeşten başka bir

şey değildir. Medeniyetten önceki iki büyük sosyal işbölümünün temeli üzerinde, hem tüccar sınıfı ile ticaretin gerekliliği, hem de medeniyetin o iyi bilinen bütün sosyal-politik üstyapısı yükselmiştir.

Demek ki, ilkel toplum, medeniyet dönemine ulaşmadan önce, bu iki büyük sosyal işbölümünden geçmek zorundaydı. Birincisi, göçebe ve yerleşik kavimler arasındaki işbölümü: DİŞ MÜBADELE. İkincisi ise, genel olarak tarım ve sanayi, özel olarak da bütün üretim dalları arasındaki işbölümü: İÇ MÜBADELE.

Birinci işbölümü, *hayvan sürülerinin* oluşturulmasını kapsar (*Orta Barbarlık* dönemi). İkinci işbölümü ise *Demir'in* keşfini kapsar ki, bu sayede bakir ormanlar yok edilebilmiş (balta), tarlalar açılıp ekilebilmiş (saban), çeşitli zenginlikler, kıtalar, köle işgücü fethedilebilmiş (kılıç), vs., vs. (*Yukarı Barbarlık* dönemi)... Ancak *gerçek anlamıyla tarımın* gelişmesinden sonradır ki, (Toynbee tarafından küçümsenen) "yığın"dan ayrı bir sosyal sınıf, birbirlerini tanımayan ve birbirinden kopuk üreticilerin ürettiklerinin mübadelesiyle geçinebilmeye başlamış ve o özünde zorlayıcı ve o güne dek görülmemiş DEVLET kurumunu kurarak onu kendi tekeli altına almayı başarabilmiştir!

Birinci kilometre taşı: Yerküremiz üzerinde, coğrafya olarak tarıma en elverişli bölgeler, büyük sübtropikal ırmak boylarıdır: Amerika'da Missisipi nehri, Çin'de Sarı ve Mavi nehirler, Hindistan'da Sind ve Ganj akarsuları, Yakın-Doğu'da Şattülarap ve Nil nehirlerinin bulunduğu bölgeler. Fakat tek başına sübtropikal alüvyon, yalnızca Çömlekçiliği teşvik eder (*Aşağı Barbarlık* dönemi) ki o da ancak, şayet o toplumda *Ateş* keşfedilmişse (*Vahşet* döneminden *Barbarlık* dönemine geçiş) mümkün olur.

Bunun en inandırıcı kanıtı Kolomb öncesi Amerika'da mevcut sosyal durumdur. Yeni dünyanın hiçbir Kızılderili kabilesi hiçbir zaman Orta Barbarlık döneminin ötesine geçememiştir. Niçin? Engels'in "**Ailenin vs. Kökeni**" eserinde bunu gösterdiği gibi, birinci büyük işbölümünün bilinçsiz gerçekleştiricileri olan göçebe barbarlara beklenmedik bir servet sağlayan evcilleştirilebilir türden hayvanlar -Lama hariç- Amerika'da yoktu. Tam tersine, Orta Asya'nın steplerinde, özellikle de Hazar Denizi ve Aral Denizi arasında yer alan Amu-Derya ve Sri-Derya vadilerinde bu tür hayvanlar bol miktarda mevcuttu.

İkinci kilometre taşı: Yerküremiz üzerinde, yalnızca Yakın-Doğu bölgesi, Orta Barbarlık döneminden bir yukarı aşamaya geçilmesi için kaderi önceden belirlenmiş gibiydi. Peki niçin Çin veya Hindistan değil? Çünkü bu kara parçaları, dünyanın en aşilamaz dağlarının ardında, Orta Asya'ya doğru neredeyse sımsıkı kapalı bir konumda bulunmaktaydı. Buna karşılık, Orta Asya hemen hemen doğal olarak doğruca Yakın-Doğu'ya açılıyordu. Onun için, Pan-Babilci olmayı reddeden Bay R.H.-Geldern şu hususları belirirken "Pan-Mısırcı" Sir G. Elliot Smith'den daha haklıdır:

"Belki ancak Uruk döneminde, yeni uyarıcı unsurların ortaya çıkıp hakimiyet kurmaları nedeniyle, yani'tarihsel bir kaza' denebilecek bir şey nedeniyle ki, belirleyici dönemeci ilk geçen Mısır veya Suriye değil, Babil olmuştur. Fakat iş Babil'de gerçekleşmiş ve dünyanın bütün öteki medeniyetleri, belli bir ölçüde, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak, o medeniyetten türemiştir." (R. H.-G, **age**, s.125).

Eklenecek tek şey şudur ki, bu "yeni uyarıcı unsurlar" öyle şans eseri ve tesadüfi "bir kazanın" değil, bir takım üst üste birikmiş elverişli durumlar ve koşullarla birbirlerine duyurularak Tabiatın ve İnsan Tanrıların seçtiği o zorunlu yerde oluşan inkâr edilemez bir iktisadi-coğrafi determinizmin sonucudur. Mazdeizmin ölümsüz *Ateş'i (Petrol)*, göksel bir en büyük güç haline gelmeden önce geçmişte, Ortadoğu'nun mitolojik ırmaklarının alüvyonlarını yakarak (*Seramik*) ve zekanın besleyici ürünlerini aydınlatarak (*Hayvan sürüsü*), Yakın-Doğu'da toplumun temelini oluşturan üçlü maddeyi, *üçlü-tabanı*, bize gösteren dünyevi bir üretim aracından başka bir şey değildi ve bu tabanda şu olaylar oluyordu:

"Bir büyük tarihi hareketlilik veya daha doğrusu birbirlerine zincirleme bağlı bir hareketler silsilesi", Babil'in "yazı öncesi medeniyetinin öncesinde oluşan" "bir takım kültürlerin karşılıklı ilişkileri." (R. H.-G., **age**, s.124-125).

Birkaç yüzyıl içinde, Eridu'nun [Abu Sharia] avcı oymakları (Metal, İ.Ö. 4000), Uruk'un ikinci dönemine ve Cemdet-nasr [Asurlular zamanı Kiş] dönemine geçmişti bile. (**Evcilleştirme ve Yazı**, İ.Ö. 3900)

...GELİŞİMİNE

Medenileşen hücre, artık bir defa oluştuktan sonra, içinde doğ-

duğu alüvyonlara gömölüp kalmamıştır. Hatta onun ilk kalıntıları kumlar altında gömölü olduğu zaman bile, Medeniyetin daima yeneden dirilen canı, -tıpkı kutsal tarihin Adem'i gibi-, yerden yere, aşama aşama dünyayı devrimle sarsarak, birbiri ardından yenmek ve yenilmek için tehlikeli bir geziye başlamıştır. Bu kesintili aşamalardan her birisi, coğrafi olarak sınırlı bir ad almış ve bu yüzden de o aşamalar, tek bir insanlık tarihinde, tıpkı hayvan ve bitki türlerine benzer, her biri ötekilerden tamamen bağımsız bir takım "türler" gibi görölmeye varılmıştır-.

Kuşkusuz türlerin evrimi ile eski medeniyetlerin evrimi arasında inkâr edilemez bir benzerlik vardır. Onların doğuş kanunlarında, aynı zamanda hem birlik, hem de çeşitlilik hüküm sürer. Birlik: genel olarak hayatın, özel olarak da toplumun birliğidir. Çeşitlilik: genel olarak türlerin, özel olarak da medeniyetlerin çeşitliliğidir.

Eğer olayların diyalektiği ciddiye alınmazsa, bile bile aynı olayın sadece şu veya bu yüzüne kapılıp gidilir. Medeniyetlerin "Birliği" veya "Çeşitliliği" ya da "Şemaları" üzerine tek taraflı ve söze dayanan tartışmalar asla kuruyup gitmeyecektir. Örneğin:

"Bay Toynbee, tarih sahnesinde tam gelişmiş yirmi bir tane toplum veya medeniyet, onun yanında yaklaşık altı yüz elli kadar da hakkında bir takım verilere sahip olduğumuz kavim şeklinde toplum tespit ediyor." (Lewis Mumford, "Une étude de l'histoire", p. 23 - **Tarih Üzerine Bir Araştırma**, sf.23)

"Tarihin sap şeklindeki bu şeması yerine, biz kendimiz için ağaç şeklinde bir şema oluşturuyoruz, vs.." (Arnold Toynbee, 1. c. p.12)

Derin bilginler arası tartışmalarda sistematik olarak unutulmuş şey, Tarih'in, "sapı" veya "ağacı" keyfi olarak "kendimiz için oluşturulacak" bir "şema" değil, fakat aslına sadık kalarak nasılsa öyle gözlemlenmesi ve objektif olarak açıklanması gereken "kendiliğinden" gelişmiş canlı bir süreç olduğudur. Tarihin inkar edilemez gelişimi, dümdüz bir hat çizmemiş, tam tersine, devresel eğriler halinde doruklar ve uçurumlar çizmiştir.

Her medeniyet bir kez geliştirdi mi, -tıpkı "tümevarım yoluyla" olduğu gibi-, kendi tarafında bizzat kendisine zıt bir başka medeniyet doğurtur. Birbirine bağlı bu iki medeniyet arasında kurulan ve her şeyden önce Göçebe barbarların düzenli olarak araya girmesiyle gerçekleşen maddi ve manevi ilişkiler, zamanla bir dizi

bitmez tükenmez savaşa yol açar. Biri olmaksızın ötekisi var olmayan bu iki *zıt Medeniyet*, hassas bir "struggle for life" ["Yaşam mücadelesi"] içinde iki bağdaşmaz hasım haline gelir. O zaman, onların boşu boşuna boğazlaşmaları, onların "Gordion düğümü", *Barbarların* arkaik [eski tarz] kahramanlığından başka bir şey olmayan İskender'in hareketini* bekler. Bu barbarlar, elde kılıç, sırası gelen kendi medenileştirici rollerini yerine getirmek için Tarihin saflarına atılırlar. "Çin Seddi" onların ağırlığı altında çöker. "Tufan" başlar. Eski medeniyetin muhteşem dorukları yıkılır. Uçurum açılır.. Fakat sonsuza kadar değil..

Bütün eski medeniyetlerin ortak alinyazısı olan bu trajik sona biz çok yalın bir şekilde: modern *Sosyal Devrimin* tersine TARİHCİL DEVRİM adını veriyoruz. Her çelişkide olduğu gibi iki terim kendi arasında her zaman pek yakın bir ilişkiyi kapsar; bu iki türden DEVRİMLERİN adlandırma karşıtlığı, onların aralarındaki çok sıkı tarihi bağımlılığı ve sosyal kökeninin bir olduğunu görmemizi engellememelidir. Yoksa TARİHCİL Devrim, eğer deyim yerindeyse, SOSYAL Devrimin "Ersatz"ıdır [bu deyim (daha az kaliteli ikame malı ifade etmek için kullanılır -Ç.N) başka bir malın yerini alabilen mal için kullanılır], onun yokluğunda onun yerini alır, onun ikamesi, yeniden değerlendirilmesidir.

Bizzat DEVRİM, kendi tanımı itibarıyla, "EVET"ini de içeren bir "HAYIR"dır. Ne TARİHCİL devrim, ne de SOSYAL devrim mutlak bir sondur. Onlar birtakım başlangıçların başıdır. Her devrim, hangisi olursa olsun, bir insan probleminin sadece kaba bir çözümüdür. Sosyal Devrimde, o güne kadar egemen konumda olan bir sınıf, yerini bir başka sınıfa bırakmak üzere ortadan yok olur. Tarihcil devrimde ise bu defa -eğer deyim yerindeyse- o güne kadar egemen konumda olan bir "ırk"(**), *eski medeniyete yabancı*, bir başka ırk tarafından yeri doldurulmak üzere ortadan yok olur.

Her iki devrim olayında da, kanlı alt üstlüğü belirleyici gücü, kaynağını her zaman medeni toplumun *iç çelişkilerinden* alır. İkisi (*) "*Nœud de Gordien*": "Gordion düğümü" ve İskender tarzı çözüm, kördüğüm olmuş, çözümü müzminleşmiş bir sorunu, bir kılıç darbesiyle kesip atacak kertede yalın bir güç ve metotla, pratik ve köklü bir şekilde çözmek. (Çevirenin Notu)

↔ Burada "*İrk*", -söylemek bile gerekmez- sürüp giden ve kusursuz sayılan faşist bir tabu değil, fakat tamamen *tarihsel* bir coğrafi-sosyal gerçekliktir. (Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın notu)

arasında var olan tek fark şurada bulunur: Sosyal Devrimde gelişmelerin düğümü iç güçler tarafından çözülür, oysa Tarihçil Devrimlerde keskin kılıç dışarıdan getirilmek zorundadır.

Sosyal devrimler, Modern Çağa özgüdürler. Çünkü modern toplum, hayati çatışmalarını çözmek için, reel ve yeterli güçleri bizzat kendi iç organları içinde bulabilmektedir. Fakat Tarihöncesi ile Modern Çağ arasında insanlık, ister istemez, ileri sıçrayışlarını başka bir biçimde, tükenmiş medeniyete sosyal olarak yabancı güçler tarafından gerçekleştirilen şaşırtıcı TARİHCİL Devrimlerle yapmak zorundaydı.

TARİHCİL DEVRİMLERİN DERİN SEBEPLERİ NELERDİR?

Büyük medeniyetler arasında aracılık yapan o evcil hayvan çobanlarının ve terbiye edilemez ruhların papazlarının ürünü olan ve üstün vasıflı tüccar barbarlar tarafından icat edilen tek tanrılı dinler, tarihsel felaketlerde, sapkın medenilerin aşırılıklarını cezalandıran bir ilahi alınyazısından başka bir şey görmüyordu. Sosyolojinin dahi müjdecisi İbni Haldun, kendi doğulu tarihçiler topluluğu tarafından dizginlenmiş bir halde, medeniyetlerin durmadan tekrarlanan ölüm nedeni olarak "Devletlerin" "doğal hayatını" gösteriyordu.

Bay A. Toynbee'nin söylediğine inanılırsa, tarih sahnesi yalnızca bir oyun masasıdır ve onun üzerinde: *"başlangıçta, toplumun önder kısmı olan elit, yığınları zorla değil ama onların serbest rızasıyla, peşinden sürüklemeye yeteneği gösterdi."*

Bu Rousseau'cu safça "Sosyal Anlaşma" hikayesi gerçek mi? Ve gerçekse niçin? Sanki burada, tesadüfen veya şans eseri "elit" kazanıyor. Ve daha sonra: "Bir an geliyor, artık yığın elitin güdümünü takip etmez oluyor." Bu beklenmedik, umulmayan dik kafalılık nerden geliyor? Bilinmez. Yine tesadüfen ve bu anlaşılmaz dik kafalılığın mantıksal sonucu olarak: "Yaratıcı azınlık baskıya başvurmaya mecbur kalıyor". "Toplum, biri egemen öteki ezilen, birbirine düşman sınıflara bölünmüş oluyor."

Yani, yığınların direnişini ve dolayısıyla "zora başvurmayı" doğuran neden, toplumun sınıflara bölünmüş olması ve egemen sınıfın son derecede şiddetli sömürüsü değil, fakat saygıdeğer Bay Toynbee'ye göre tam tersi: Durgun yığınların belli bir sebebe da-

yanmayan düşüncesizce direnişi, "yaratıcı azınlığın" "zora başvurmasını" haklı kılıyor ve "toplumun sınıflara bölünmesini" gerektiriyor! O zaman da : "Artık kendisine yapılan meydan okumalara karşılık verme yeteneği kalmayan ve çaresi bulunmayan bir çöküş içine giren medeniyetin bünyesinde mukadder bir kopuş -Break-down- meydana geliyor." (Jacques Madaule, "Une Interprétation Biologique et Mystique de l'Histoire": **"Tarihin Biyolojik ve Mistik bir Yorumu"**, c.13, s.48).

Şeyleri "mukadder bir şekilde" tersine çevirip *baş aşağı koyan* bu görüş, düzinelerce ciltlerden derleme ıvır zıvır ile tıka basa doldurulmuş yüzyılımızın entelektüel sürmenajında, sırf tesadüfçü bir izahtan da öte, aynı zamanda dünyanın en emperyalist misyonerliğine soyunmuş bir dönem ve emperyalizmin en maneviyatçı bir eski hizmetkârı tarafından, bilime karşı yapılan ikinci bir "meydan okuma" değil midir?

Her şeyden önce, Mr. Toynbee'nin en göze batan hatasının, iki çeşit insan devrimini birbirine karıştırma temeli üzerine oturduğunu apaçık görüyoruz. O, tarihçil devrim ile sosyal devrim arasında hiçbir fark görmüyor. Dolayısıyla da, doğaüstü efsanelerin alacakaranlık bulutlarında eski çağ ile modern zamanı tamamen birbirine karıştırıyor. Bu yüzden, bize, başında saygıdeğer Papa Hazretlerinin ve Mr. Arnold Toynbee'nin ulu muammalarının ışık halesinin bulunduğu, mükemmel bir din devri getireceğini söylediği Ortaçağın yeniden bir dirilişini bekliyor. Bizi, kendi yarı tarihsel mucizeleriyle bulutlara yükselterek, eski çağın doğaüstü tekerrür delillerinin tehdidi altında Toynbee'ci itibarlı gerçek inanca çağıracak. (İşe bakın, kaprisli bir tesadüf ile isminin Türkçe anlamı şudur: TOY=Yeniyetme, NEBİ = Peygamber!)

Halbuki bir tek evrensel medeniyet altında kesin olarak birleşmiş gezegenimizde, medenileşmiş dünyamızı bir vuruşta istila edecek ve meşhur "Breakdown"ı [Kıyamet-Tufan] yerine getirebilecek bir "Dış Proletarya" (Barbarlar) "yığını" bulmak mümkün değildir. "İç Proletarya"ya gelince, o, yoksul durumuna rağmen, son derece duru bir bilinç ile kendi elleriyle kurduğu medeniyete yabancı ve düşman bir barbar yığını değildir.

Avrupa'nın Ortaçağından beri, -ne kadar medeniyet varsa o kadar da Ortaçağ vardır-, "Breakdowns"lar ["Tufan-Kıyamet"ler], artık

mümkün değildir. Çünkü sanayi devrimi ve sınıf ilişkisinin ve bilincinin aydınlanması sayesinde, sosyal devrim, sadece mümkün olmakla kalmamış, aynı zamanda kaçınılmaz bir gereklilik olmuştur.

Diğer yandan, gerçek tarih bize, "zorlamanın", duruma göre, somut bir medeniyetin bazen boğazlayıcısı [cellâdı], bazen de doğurtucusu [ebesı] olarak ortaya çıktığını gösteriyor. Oldukça uzakta kalmış olan Zagros ve Babil barbarları arasındaki, Hixos ve Mısır barbarları arasındaki ilişkiler üzerine tartışmaları bir yana bırakalım. Onların "mare nostrum"undan, bizim ana denizimiz Akdeniz'e doğru, rol sıralarına göre, peş peşe tarih üzerine çullanmış, medeniyetimize en yakın-akraba olan, bize en yakın "elitler"i: Yunanlıları, Romalıları, müslüman Arapları ele alalım. Birbiri ardından gelen bu medeniyetlerin doğuşu ve yükselişi esnasında, onların "elitleri", bu son derece kahraman yukarı barbarlar, kesici İngres kemanlarını, zorlu-kılıçlarını oldukça kabaca çalmadılar mı?

Kuşkusuz, onların ilkel ve soylu barbar atılımlarında, içeride ve dışarıda yenilmiş olanlara, ister istemez, kendi anlayışlarını belli bir ölçüde zorla benimsetmeleri vardır. Fakat, hangi güven ve hangi mekanizma ile, verili bir toplumda, "tüccar azınlık" geride kalan çoğunluğa zorla tahakküm edebilir?.. "Kapasite (Yetenek) ile" diyor Mr. Toynbee. Peki o zaman, ufak ufak buharlaşan "elit" in bu öncelikli kapasitesi nereden geliyor? Acaba bir defa daha, sadece mutlak surette bireysel, sübjektif ve psikolojik bir allama pullama ile yetinebilir miyiz?

Biz, tarihte medeniyetlerin doğuşunu hem çok somut, hem de genelleştirerek iki çeşide ayırdık:

1- Antik SİTE içinden KENDİLİĞİNDEN veya "ENDÜKSİYON-TÜMEVARIM YOLUYLA" doğan medeniyet;

2- Bir barbar akını üzerine İKİNCİL olarak veya "ZOR YOLUYLA" gelişen medeniyet.

Birinci durumda, bir tüccar sınıfının şahsında somutlaşan dağılık küçük üretim anarşisinin yarattığı mübadele ilişkileri, bir sınıfın egemenliğinin şartlarını hazırlar, haklı gösterir ve sağlar ve hemen hemen kimsenin haberi olmadan, olup bitti yoluyla ve hissettirmeden, ancak çoğunlukta bulunan "yığının" çıkarlarını savunmak için içinde hiçbir özel teşkilatın bulunmadığı bir toplumda yaratılabilecek bu müthiş devlet politik aracının yaratılmasına kat-

kı vererek, "elitler" in ekonomik-sosyal durumunu sağlamlaştırır... Burada, "zorlama" (Devlet) kaçınılmaz ekonomik, sosyal ve politik gerekliliklerin altında gizlenmiştir.

İkinci durumda ise, zorlama, Barbarların iki yüzü keskin kılıcı şeklinde, olayların görünen yüzündeki yerini alır. Fakat ekonomik ve sosyal gereklilikler de, olayların tarihsel özünü oluşturmaktan geri kalmaz. Ancak, bu şartlar, özellikle de ekonomik şartlar, görünürdeki zorlamanın altında çok iyi gizlenmiş bulunur. Bu görünüş altında, aynı tüccar etkisi inanılmaz derecede ağırlıklı bir rol oynar. Bu konuda en azından çok yaygın olan bir tarihi tavrı, Babil ve Mısır arasında gidip gelen Barbar Semitlerin uğradığı etki ve tepkileri, Uzak-Doğu ve Yakın-Doğu arasında gidip gelen Türk-Moğol kavimlerin uğradığı etki ve tepkileri örnek olarak hatırlayalım.

Adem'den İbrahim'e kadar Yakın-Doğu dinlerinin kutsal ve ortak tarihi, -Musa'nın, İsa'nın, Muhammet'in bilinen kaynaklarına göre- göçebe Semitlerin ve onların tarihi *kervan-toplumlarının*, üreye üreye çoğalan Yakın-Doğu medeniyetlerinin iki kutbunu (harekete geçirici ve harekete geçirilen): Mezopotamya ve Mısır'ı birbirine bağlayan eski çağın *ticaret yolları* üzerinde savaş başarılarının sürekli bir hikâyesidir.

Cengiz Han ve Timur, Uzak ve Yakın-Doğu'nun eski önemli medeniyetleri üzerine gaddarca atıldıkları zaman, acımasız kararlarının değişmez gerekçesi, sadece o medeniyetleri yönetenlerin Moğol *tüccarlara* karşı gösterdikleri kötü davranışlara dayanıyordu. Onların istila yolları, hiç şaşmadan adım adım aynı yönü, *İpek Yolu'nu* ve Zağrosuların, Hiksosların, Asurluların, Hititlerin, Sartalın, Perslerin vs., vs., en azından 6 [altı] bin yıldan beri aralıksız olarak Doğu'dan Batı'ya ve Batı'dan Doğu'ya, üzerinde vızır vızır gidip geldiği Yakın-Doğu kervanlarının geleneksel anayolunu izliyordu. Timur, İzmir'e hücumla hazırlanırken, Fransa kralına: "*Dünyaya ancak tüccarlar sayesinde müreffeh ve medeni (abad) olur*" diye yazıyordu.

Bu olgular ve binlerce daha başka örnek, sosyoekonomik konjunktür (eski çağda ticari konjunktür) imdada yetişmediği zaman, gerek Mr. Toynbee'nin "kanı"sının, gerekse de "elit" in zora başvurmasının, herhangi bir azınlığa hiçbir "kapasite" veremediğini tartışmasız bir biçimde kanıtlamaktadır.

Son olarak, Mr. Toynbee için bir başka bilinmezlik veya "muamma" şudur: Tarihin hangi şakasıyla aynı "elit", daha önce o kadar "yetenekli" iken, bir gün hangi talihsiz kaderle "çaresi olmayan bir çöküş içine giriyor", "yeteneksiz" hale geliyor ve hatta ilk yıllarında kendisine bağlı "yığın" önünde suçlu hale düşüyor?

"*Bencillik, budalalık veya metanet eksikliği yüzünden*" diyor Mr.Toynbee (Cilt VI). Bir kere daha, soyut kişisel küçük psikolojik anlayış, tarihin büyük kanunlarının yerine konuyor. Ama boşu boşuna. Çünkü, aynı adamlar veya onların yakın kuşakları, nasıl onmayacak kertede "egoist-benci" iken başkalarını düşünen insanlar haline gelebildiler, lanetlenmiş bozguncu iken kendilerini "yaratıcı" insanlara dönüştürebildiler? Hiç nedensiz, objektif bir gerekçe yokken mi?

Mr. Toynbee'nin bizzat kendisi çöküşün sebebini budalalığa mal etmemeliydi. Çünkü o, tarihte Yunanlı bilge kişiler tarafından bir imparatorluk birliğinin gerekliliği üzerine hiç duyulmamış, dahiyane öğütler gibi birçok olağanüstü akıllılık örneklerini sayıp döküyor. Bu örnekler, tarihin gelişiminde en bilinçli dahileri strese sokan ezici bir şeylerin var olduğunu gösteriyor. Bu bir şeyler pençeleriyle doğal olarak kişilerin ruhlarını da biçimlendiriyorlar, fakat bu pençeleri bir uydurma psikolojik laf ebeliği ile açıklayamayız.

Antik medeniyetin "elit"i, tıpkı belirttiğimiz gibi, "yürüyen" kişiden çok "*tüccar*" kişiydi. O, kendisinin üretmediği malları satmak için insan *kervanının* önünde yürüyordu. Bu şartlar altında, kendisi kelimenin maddi anlamıyla "yaratıcı" değildi. Antik medeniyetlerin gerçek yaratımı, onların üretimi, esas olarak *toprak* üzerine dayanıyordu. Tarihöncesinin antik sitesinde, toprak, eşit yurttaşlar arasında, hakkaniyetli olarak bölüşülmüştü. Antik medeniyetin "Zwillingbruder" ("İkiz kardeşleri") -Ticari sermaye ve Tefeci sermaye- ancak bu hür ve eşit küçük üreticileri borçlandırarak ve iflas ettirerek gelişebilirdi. Daha Yukarı Barbarlık döneminde başlayan bu süreç, medeniyet dönemi içinde şeytani bir hal ve hız aldı.

İlkel para sermayesinin gitgide büyüyerek birikimi sonsuza dek nakit para halinde kalmadı. Geçmiş zamanın tarım toplumunun maddi ve manevi miktatısı olan toprak, hem insanları, hem parayı, hem de şerefi ısrarla kendisi üzerine çekti. Bu arada topraksız eski tüccar ve asiller sınıfına mensup olmayan tefeci, -tıpkı Roma

ve Osmanlı plepleri gibi- önce toprak sahibi, daha sonra da büyük toprak ve mülk sahibi haline geldi ve kendi politik ve sosyal iktidarı ile birlikte, iflas etmiş küçük üreticilerin mülklerini hiç zaman tanımadan amansızca ellerinden alarak topraklarının sınırlarını genişletti. "Gırtlacağına kadar" borçlanmış olanlar, borçlarını ödemek için ellerinde kendi canlı bedenlerinden başka satacak şey bulamayanlar, *dürüstlüklerinin zoruyla* kesilip biçilmeye ve tepe tepe kullanmaya elverişli köleler haline geldi.

"Elit'in refahı, "tırnaklarına" ve beynine kadar silahsızlandırılmış "yığın"ın sürekli yoksulluğu ile ters orantılı olarak arttı. Yoksullar ile onların zengin efendileri arasındaki gerilim, Site devletleri arasında her zaman tüten düşmanlığı alevlendirdi. Üretim ilişkileri ve mülkiyet ilişkileri arasındaki çatışma, özel mülkiyet için ve özel mülkiyete karşı amansız mücadeleler, bir dizi iç ve dış savaşlar doğurarak, bütün bireysel ve sosyal ve Site devletlerinin kendileri arasındaki şartları zehirleyerek berbat etti. Toplumda ve bilinçlerde, bir "kör dövüşü" şiddetlenip çığırından çıktı. "Fetiş haline getirilmiş" ve tanrılaştırılmış *Para* tapınaklarda, eski çağın "ilahî noksanlıklarında" hazine şeklinde birikirken, (tıpkı eskiye ait bütün kutsallıklar gibi) bütün erdemlerin lanetli ve kutsal sembolü haline geldi. Sermaye, daima daha doğrudan doğruya ve geri dönmeksizin toprağa yönelerek eski canlı toplumsal zenginlikleri taşıdı ve Dünyayı ve Gökyüzünü bütünüyle derebeyileştirdi.

İşte böylece, yeryüzünün en unutulmuş meselesi olan toprak, eski medeniyetlerin bütün ululuğunun ve çöküşünün büyük bir problemi haline geldi.

İLKEL KOMÜN İNSANININ YÜKSEK İNSANİ VASIFLARI ÜZERİNE

Çökmekte olan böyle bir medeniyetin ölümü, doğal bir ölüm olamaz, fakat hemen hemen her zaman kaza eseri bir ölüm olur. "Kaza", gene daima umut kırıcı bir tekdüzellikle çevre barbarlar tarafından gelir ve onlar, iyice hak edilmiş olan bu vuruşu, *öldürücü darbeyi* var gücüyle gerçekleştirir.

Niçin? Çünkü her şeyden önce, antik toplum, bir *geniş yeniden üretim* biçimine sahip değildi, sanki bu geniş yeniden üretim bi-

çimi, bütün evreleri itibariyle modern medeniyet içinmiş gibiydi. O [antik toplumun basit-dar yeniden üretimi], çarçabuk dış ve iç sarsıntılarla parçalanmış, dayanıksız bir üstyapı ile durgun ve hatta *gerileyen* bir ekonomi sunuyordu. Yetersiz bir maddi temel üzerine dayanan ve elle tutulur *ileri bir sentez oluşturulmasına yol açamayan* muğlak, köksüz ve korkudan titreyen bir üstyapının iç karartıcı labirentlerinde yolunu şaşırmış olan sınıflar savaşı, "kaçınılmaz olarak" kısır ve bitkin bir hale geliyordu. Pratik ve ideolojik girişimler, en dahiyane emeller gibi en kahramanca hareketler, toplumsal taban yokluğu yüzünden, tıpkı Rönesans dönemlerinde ve Fransız devriminin papaz ve asiller sınıfına mensup olmayan halkın devrimci hareketleri ve çağdaş proletarya için olduğu gibi ne bilinçli ve sonuç veren bir harekete ne de kitleler için net ve kurtarıcı bir ideale ulaşıyordu.

Bu çökkün toplumun mevcut çerçevesi içinde *kendi yerli güçleri* vasıtasıyla hiçbir şey çözümlenemiyordu. Artık kimse, var olan bunalımı ve eli kulağında bir sosyal felaketi, çaresiz alınyazısı saymaktan başka bir şey ne yapabiliyor, ne de hatta yapılmasını tasavvur etmeyi istiyordu. İşleri tasfiye etmek için, -çünkü insanlığın gelişimi daima her çıkmazda ve doğal olarak kendi tarzında bir tasfiye dayatır,- dünyada ancak bir tek güç vardı: Medeniyete yabancı ve dış güç olarak çoğunluktaki barbar insanlık...

Nitekim barbarlar, özellikle de göçebe barbarlar, bu tasfiye görevi için teşvik edilen bir topluluk oluşturuyordu. Onlar medeniyetin eşiğine gelmişler ve hatta bazı noktalarda bu eşiği yapay olarak aşmışlardı. Aynı eşiği kesin olarak aşmak için, medeniyet cephesinden sadece bir işaret bekliyorlardı. Ve medeniyetin bizzat kendisi de bu zayıflığının işaretini, yabancı barbarları paralı asker olarak alma zaafıyla çoktan vermişti, zira egemen sınıfın, (Mr.Toynbee'nin "elit"inin) ne kendi maiyetindeki adamlara, ne de bizzat kendine bir güveni kalmıştı. Böylece, olayların akışı içinde, barbar insan, medeniyete boyun eğip onun kölesi olduğu zaman bile, önceki medeniyetin kısa hayatı üzerinde, hiç bilmeden önce askeri daha sonra da sosyal ve politik bakımdan, gitgide artan tehlikeli bir nüfuza sahip olmuştur.

Aslında, barbar insan sadece kaba bir güç değildir.

O, son derece enerjik ve kusursuz bir savaşçıydı. O, demirden

ve kandan oluşan destanının taşkın kahramanlık çağını yaşıyordu. O katıksız fedakârlığa ve saf zafere tutkun bir doğuştan idealistti. Ve aynı zamanda da, medeniyetin büyük problemlerine mükemmel surette çözüm getiren iki üstün karaktere sahipti: O, 1- *Sınıfsız*, 2- Toprak üzerinde *özel mülkiyet olmayan* bir topluluktan^{*} geliyordu.

SİNİFSİZ demek, *onun topluluğu içinde*: eşitsizliğin olmaması, korkunun olmaması, yalanın olmaması, haksızlığın olmaması, baskının olmaması demektir.

MÜLKİYETSİZ demek: Bütün zenginlikleri yalnız kendisi için sahiplenmeyi ve fethedilen toprakları kendi elleri arasında tekelleştirilmeyi henüz bilmiyor demektir. O, bütün bunları, son ganimet parçasına kadar, gönüllü olarak, kendi adamları arasında ve hatta fethettiği kimseler arasında, hiçbir art niyet taşımadan, hayranlık uyandırıcı bir hakkaniyetle dağıtır.

İşte, gayri ahlaki ve kötü emeller besleyerek biriktirilen varlıkların peşinde koşan, aşırılık ve parazitlikle dejenere olan *medeni efendilere* kıyasla barbarların maddi ve manevi eşsiz üstünlükleri bunlardır... *İlkel Komün insanının yüksek insani vasıfları konusunda*, bütün tarafsız eski tarihçiler ve modern etnograflar şaşılacak derecede hemfikirdir.

İşte ölme noktasına gelen medeniyete saldıranlar bu insanlardır. Medeniyeti paramparça ediyorlar (Mr. Toynbee'nin Breakdown'ı).

↔ Burada "*communauté: topluluk*" olarak anılan gerçeklik İlkel Sosyalist Toplum'dur:

"İlkel Sosyalist Toplumda bir tek insan yoktu ki, KAN teşkilatı dışında kalsın. Kan teşkilatı içinde yaşayan her kişi ise, hiç kimsece köle edilemez idi. Onun için, KAN örgütünden dışarıya atılmak (Batı Ortaçağında aforoz edilmek, bizim Alevilikte boykota uğramak) ölümden beter sayılırdı.

'KAN TEŞKİLATI' ise : İlk insanlar sınıflara bölünmeden önce 'KAN' denilen örgütlere ayrılırlardı. O KAN bir tek Aşiret içinde herkesi içine alan kankardeşlerin belli sayıda örgütüdür. Türkçedeki damar KANI da, ilk beylere verilen HAN adı da, o İlkel Sosyalist insan örgütü olan KAN'dan gelir." (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Türkiye Halkının Teşkilatlandırılması-**Halk Savaşının Planları**)

Tarihöncesi ve Tarihte "Barbar" olarak bilinen SİNİFSİZ TOPLUM İNSANI yüzbinlerce yıl, Sınıflı Toplum pisliklerini HİÇ BİLMEYEN, eşitsizlik ve sömürünün, haksızlık ve baskının, yalan ve korkunun olmadığı; her insanın iliklerine dek eşit ve hür, dışından tırnağına dek örgütlü ve silahlı, hakgüder ve dürüst olduğu bir KANDAŞ TOPLUM içinde yaşamıştır. (Çevirenin Notu)

Onun tozunu savuruyorlar. Her yerde ve herkes için hükmünü yürüten bu kanun, hala hem de en medenileşmiş milletlerde bile ağır basan savaş kanunudur, ne istiyorsunuz?.. Böylece, onun çağdaşları tarafından inanıldığı gibi "örneği olmayan" değil, tasvir edilemez bir *kaos* önünde kalınır. Bu, genel olarak medeniyetin asla kesin sonunu getirmeyen, tam tersine... İslamiyet'in belirttiği "*Kıyametlerden* (Dünyanın nihai olarak yıkılması) sadece biridir. Toplumun toptan bir geri çekilmesidir bu. Homo sapiens insan tarafından bir başka bölgede daha dev bir başka adım atılması için, dünyanın sırası gelmiş yerinde, geriye doğru atılmış dev bir adımdır..

Kıyamet, -Breakdown-, yani felaket, bize barbar madalyonunun yalnızca *olumsuz* yüzünü, bütün klasik sübjektivist tarihçileri şaşkına çeviren dehşet verici çehresini gösterir.

Biz onun öteki yüzünü çevirelim: Barbar insan, şunu bir daha tekrar edelim, sevginin manevî anlamında hemen ateş alabilen ve büyük ölçüde patlayıcı bir idealisttir. O, bireyin (*Çıkarın*) korunmasının, komün topluluğunun korunmasını (*Sevgi*) yüz kademe geriden izlediği bir toplumdan geliyor. Güce duyulan sevgi (asalet taşımayan zayıflıklardan tikslenme), sadeliğe duyulan sevgi (Gordion düğümlerinin kesilip atılması), dünyevi aşk (çağın etkili aşk hikayeleri), semavi aşk (ilk gelen her dine hemencecik inanıp.. kitle halinde katılma), hayata duyulan sevgi (her şeye coşkun atılış), ölüme duyulan sevgi (hiç uğruna şehit olma), deyim yerindeyse, kısaca aşk için aşk.

Açgözlülük ve fedakârlık, fanatizm ve tolerans gibi barbar insandaki bütün bu benzeri psikolojik ve manevi çelişkiler, olgulara bağı kötülük (*kişisel* güdüler) değil, doğuştan gelen ve hayali olmayan telakkilerle bağlantılı olmayan, tam aksine doğuştan yaratılmanın özü olarak doğuş halinde bırakılan erdemlerdir (*toplumsal* içgüdü).

Barbar insan, insanlığın çocukluk ve kahramanlık çağının gönül yüceliğini kendinde taşır. O, kolayca inanır ve en boş inançları için bile yine daha da kolayca ölür. Topraklar üzerinde bir o yana, bir bu yana başıboş dolaşır, kendisi için değil de, mutlak tanrı, sonsuz adalet adına ve en üstün derecede yüceleştirilmiş iyimser bir altruizm [başkalarını düşünen özgecilik] için. O, Türklerin "Alp"i ya

da "İlb"i, Arapların "Gazi"si, Batılıların "Şövalye"sidir.. Gülünçlüğe katlanamayan ölümsüz Don Kışot'tur.

Savaşını kazandığı zaman, genelde alışıldığı gibi tanrı olmak için şişmez ve bütün ulu ermişler önünde sofuca eğilir. Eski işleticiler tarafından değeri kötölenen toprakları ve Aksak Timur'un, Yıldırım Beyazıt'ın Timurtaş Paşa'sının hazineleri önünde dediği gibi, "boşuna" biriktirilmiş ve kendisini büyük hayrete düşüren değerleri yeniden *paylaştırır*. Bizzat kendisi kaçınılmaz bir şekilde derebeyi haline gelmeden önce, eski medeniyetin tembel derebeyleri tarafından tıkanmış, kendi çağının ticaret yollarını *açar*. Görünüşte kendisinin yıkıcı araçlarına ve şimşekler çaktıran askeri güçlerine, gerçekte ise kimliği belirsiz tüccarların sonu gelmeyen kervanlarına yol açmak için yeni kral yolları yaptırır... Bütün bunlar, cehennem gibi sorunlar için beklenmedik basitlikte *çözümler* ve tarihsel çıkmaz için bir *çare*, bir çıkış yoludur.

Yeni bir devir başlar.

Dinler ve tarihçilerin çoğu tarafından mistik özellik atfedilen TARİHCİL DEVRİMLER'in somut ve unutulmaz görünümü kısaca böyledir. Mr. A. Toynbee, bu heyecan verici olayları görmezlikten gelmemeliydi. Ama kendisi, tarihçil devrimlerin öncelikle sadece *olumsuz* ve pek üzücü karamsar özelliklerine bakmakla kalmıyor; fakat orada durmayarak, tarihçil devrimlerin olumsuz yanlarını *genelleştiriyor* ve sonra da bu genelleştirmeyi istismarcı bir şekilde insanlık tarihinin sonsuzluğuna ve modern zamanlara teşmil ediyor; halbuki bir toplumda felakete yol açan bir kaos, tarihin belki uzun süren ama esas olarak özel bir dönemine ait bir gerçektir ve hiçbir zaman ne Tarihöncesine ne de modern zamana yansıtılmalıdır-.

Bizim modern çağımızın, XIV. yüzyıldan beri, ulusal planda ve dünya çapında kanlı vahşi savaşlara rağmen, artık bir daha Breakdown'a (Tarihçil Devrime) ihtiyacı yoktur. Bunun nedeni basittir, şöyle ki XIV. yüzyıldan beri, hepimize ait olan olan toplumumuz, Avrupa'da, medenileşmiş olan ve olmayan insanların sayılamayacak kadar çok deneyimleri ile hazırlanmış bir platform üzerinde kuluçkaya yatmış ve beş kıta insanlığının aktif yahut pasif katkıları sayesinde mükemmel bir açılım sağlamış ve böylece, *gittikçe genişleyen bir yeniden üretim tarzı* temelinde *modern*

Üretim biçimini gerekletirebilmitir. Dolayısıyla da, sınıf ilişkilerinin ve modern zamana ait insan, nesne ve fikir ilişkilerinin, çok daha basit ve *açık* olması ve de anlaşılması, toplumun sağlam ve kalıcı temeline göre greceliliğinin bilincinde olarak toplumsal resim parçalarının [puzzles] uygun bir şekilde birleştirilmesine imkan sağlamıştır.

Böylece insanlığın çoğunluğu, kendi alinyazısının ve diğer şeylerin az çok farkında olan "yığın", gerçeküstü bir doğaüstü kade-
rin etkisiyle, bütün Gordion düğümlerine, ruhsal ve bedeni olarak ölünceye kadar boyun eğmek yerine, kendi medeni özellikleriyle inandırıcı bir çözüm bulmak istedi, bu çözümü aradı ve bulabildi. 1748'de, 1789'da, 1848'de vs., miadı dolmuş bir toplum biçiminin kabuklarını yardı ve halen de yarmaya devam ediyor. Modern toplumumuzun ileri güçleri, son medeniyetimizi bütünüyle yok etmek (buharlatırmak) yerine, insanların çoğunluğunun arkasında abrakadabra "meydan okumalar" yapmak yerine, daha ılımlı ve daha mantıklı hareket ediyor; onlar "meydan okumayı" sadece tembel ve lüzumsuz, aynı zamanda da çekilmez hale gelen bir "azınlığa" karşı, donmuş ve boğucu ilişkilere karşı, abuk sabuk yahut saçma sapan fikirlere karşı, kendi siyasi partileri vasıtasıyla, Toynbee'ciler tarafından son derece hor görülen "yığının" katkısıyla, mevcut tepkiye karşı gerekli ve kaçınılmaz değişiklikleri yaparak, net planlar ve somut programlar belirliyor ve bilinçli ya da bilinçsiz "Breakdown"cı kadercilere zevk vermemek için SOSYAL DEVRİMİ gerçekleştiriyor.

TARİHCİL DEVRİMLER ağı yaklaşık 5000 yıl sürdü. Dileyelim ki, SOSYAL DEVRİMLER ağı da 500 yıldan fazla sürmesin ve yarı bilinçlilik devri yerini modern insana ve onun duru bilincine yaraır bir ağa bıraksın.

Dr. Hikmet KIVILCIMLI

LES LOIS SCIENTIFIQUES DE L'HISTOIRE ET « L'ELITE » de Mr. A. TOYNBEE

Yukarıda çevirisini verdiğimiz yazının orjinal belge olarak Fransızcasını da ekliyoruz.

La reconstitution de l'Histoire (de reconstituer l'Histoire) telle quelle est, dans ses rapports intrinsèques le plus vivantes, c'est une besogne immense. Pour en donner une idée simple sur son essence commune (dans son essence générale), nous préférons comparer sur quelques points les volumineux travaux de Mr. A. Toynbee avec nos déductions inédites.

Mr. A. Toynbee parle, d'un part, de «sa science nouvelle» (**A . T. : «Ce que j'ai essayé de faire», p.12)**, et conclut d'autre part que : «les affaires humaines», «ne sont pas soumises aux lois scientifiques.» (p.14). Tout est «Mystères» pour «Mister» Toynbee et de ce fait, on exclut tout déterminisme de l'Histoire.

Or, quand on ne préjuge pas trop et à priori les événements humains, il est impossible de ne pas voir un déterminisme étonnement parallèle entre la marche de la Nature et la naissance des Civilisations. L'enchaînement des civilisations se déroule tout comme les périodes géo morphogéniques qui se soumettant aux mouvements géosynclinaux de la surface terrestre sous l'influence des lois tectoniques. Les continents avec leur cimes, correspondent littéralement aux civilisations dans leur apogées [Deux mots pas lisible] ; tandis que les océans aux masses barbares, environnent dans l'histoire chaque fois ces civilisation, toujours circonscrites. Entre chaque civilisation et le reste du monde quand même, il existe une réciprocité imminente d'actions et de réaction, pareille aux périodes d'évolutions assez stables, entrecoupées par des cataclysmes révolutionnaires, modelant de temps en temps la mappemonde toute entière qui se soumettent aux causes et

effets, bien déterminées, à tel point et avec une telle insistance qu'on fini enfin, par confondre couramment leur rythmes dramatiques avec la célèbre « Répétition de l'Histoire » !

Pour ne pas plonger, la tête en bas, dans le chaos la plus nébuleux du manichéisme historique en éparpillant le sujet à l'infini, laissons de coté, et les conseilles politiques soi-disant actuelles de Mr. Toynbee, dépassées depuis longtemps déjà par les faits mondiaux, et ses élucubrations étalées sur les sociétés préhistoriques, déjouées radicalement par les recherches archéologiques récentes (voir l'excellent article de **M. Robert Heine-Geldern**) et restons dans l'HISTOIRE proprement dite : L'histoire **écrite** des civilisations.

Depuis Thucydide (*1) de l'Occident (qui a inspiré Mr. A.T.) et ibn-Khaldoun (*2) de l'Orient (jamais compris par Mr. A.T.) notre roman vivant : L'Histoire concrète, a fait ses plus gigantesques réalisations pratiques et théorique. Et depuis la deuxième moitié du XIXe. Siècle surtout, les documents historiques surabondamment empilés, remplissent suffisamment toutes les lacunes de notre savoir historique, ne laissant ainsi, aucune raison d'être à nos antiques conjectures métaphysique, tissu des subterfuges subjectifs.

Aujourd'hui, il ne nous manque ni les matériaux, ni la méthode. Notre savoir historique peut et doit être transformé et faire un bond de son état de **science quantitative** (science d'«accumulation» d'Engels) à l'état de **science qualitative** (science de «classification» d'Engels). Même des livres classiques quelconques des écoles, quand' ils ne sont plus grossièrement falsifiés, nous cachent assez des matériaux, au moins perméable à faire transparaître une synthèse de l'Histoire Universelle conséquemment **unique** en même temps qu'**unifiant** le sort des enfant d'Eve et d'Adam... si glorifiés et humiliés, si conglomérés et dispersés successivement, depuis 7000 années, par les contractions convulsives de cet magnifique et cruel cœur qu'on est tellement tributaire et qu'on appelle : la CiViLiSATiON.

DE L'ORIGINE

Il y a un fait incontestable. Depuis les mythologies laïques et

religieuses, jusqu'aux dernières preuves archéologiques, toutes nos acquisitions historiques, sont quasi unanimes sur le lieu et le temps de l'origine de la civilisation : Proche-Orient.

« Certes, dans les conditions qui existaient en Proche-Orient au quatrième millénaire avant J.C., le déploiement de la civilisation avait pratiquement inévitable. » (Robert Heine-Geldern : « *L'Origine des Anciennes Civilisation, etc.* », p.125)

Quelles étaient ces conditions ?

Les deux éléments soulignés par M. R.H.-Geldern : « graminées cultivables » et « échanges continus », ne peuvent pas expliquer, d'une manière automatique, le saut de l'humanité préhistorique directement à « **L'histoire** », sous entendu à la civilisation. Pour bien comprendre les rôles de ces éléments même, il nous faut envisager conjointement les deux pôles de l'Histoire humaine : milieu géophysique d'un part et milieu social d'autre part, et cela non abstraitement, mais dans un rapport mutuel et continu entre eux. Pour que la civilisation puisse naître, il faudra une, --si l'on peut dire,-- « **réceptivité** » réciproque entre la Nature et la Société. La nature la plus propice ne peut rien engendrer à elle seul, s'il n'existe pas, en même temps et en même lieu, une forme de la société, qui est capable, par sa degré de développement, d'en approprier des éléments nécessaires pour sa propre progrès.

Le caractère le plus saillant de la civilisation fut, établissement du **commerce** comme une fonction interne et régulière de la société, et l'apparition d'une **classe** commerçante, support de cette fonction. La **monnaie** et l'**écriture** ne son que deux sœurs jumelles nées du même accouchement commercial. Sur la base des deux grandes divisions sociaux de travail, antérieur à la civilisation, s'érige et la nécessité du commerce avec sa classe des marchands, et tout cette superstructure politico-sociale bien connue de la civilisation.

Donc, la société primitive, avant d'atteindre la phase de la civilisation, devait passer par ces deux grandes divisions sociaux de travail. Primo, division entre les tributs nomades et établis : ECHANGES EXTERIEUR. Secondo, division, généralement entre l'agriculture et l'industrie, particulièrement, entre toutes les

branches de la production : ECHANGES ÎNTERÎEURS.

La première division implique la constitution des troupeaux (L'étape **moyenne de la barbarie**). La deuxième division implique la découverte du **Fer**, au moyen duquel on arrive à détruire les forêts vierges (la hache), à ouvrir et cultiver les champs (le socle : le soc de charrue), à conquérir des richesses, des continents, des mains d'œuvres esclaves (le sabre), etc. etc. (L'étape **supérieure de la barbarie**)... Ce n'est qu'après le développement de **l'agriculture proprement-dite** qu'une classe sociale distincte de la « masse » (méprisée par Toynbee) peut vivre par les échanges des produits des producteurs séparés, inconnus les uns des autres, et arrivés à construire et à monopoliser entre ses mains cette appareil de coercition intrinsèque inédite qui est L'ETAT !

Premier jalon : Sur notre globe, les régions géographiquement les plus propices à l'agriculture, sont celles des grands fleuves subtropicaux : Mississippi en Amérique, les fleuves Jaune et Bleu en Chine, Sind et Gange en Inde, Châtel-arabe et Nil en Proche-Orient. Mais, la seule alluvion subtropicale, ne favorise que la poterie (L'étape **inférieur de la barbarie**), et cela seulement si on a socialement inventé le **Feu** (passage de l'état sauvage à l'état barbare).

La preuve la plus convaincante en est l'état sociale dans laquelle se trouvait l'Amérique précolombienne. Aucune tribu indienne du nouveau monde n'était jamais passée au delà de la phase moyenne de barbarie. Pourquoi ? Comme Engels le montre dans son «**Origines de la Famille, etc.**», en Amérique, --excepté lama,-- n'existaient pas ces genres des animaux domesticables que font la fortune inespérée des barbares nomades, réalisateurs inconscients de la première grande divisions de travail. Ces espèces des animaux abondaient, au contraire, dans les steppes de la l'Asie Moyenne, en particulière dans les vallées d'Amu-derya, Sry-derya, entre la mer Caspienne et la mer d'Aral.

Deuxième jalon : sur notre globe, seul le Proche-Orient était comme prédestiné pour le passage de la phase moyenne de la barbarie, à sa phase supérieure. Pourquoi pas la Chine ou bien l'Inde ? Parce que, ces dernières continents, se trouvaient à peu

prés « hermétiquement clos » envers L'Asie-Moyenne, derrière les montagnes les plus infranchissables du monde. Au contraire, l'Asie-Moyenne se débouchait presque naturellement juste au Proche-Orient. C'est pourquoi, M.R.H.-Geldern, qui se refuse d'être pan-babylonien, a plus de raison Sir G. Elliot Smith « pan-égyptien », quand il remarque que :

« Ce n'était peut-être qu'en raison de l'avènement de nouveaux stimulants au cours de la période d'Ourouk, donc en raison de ce qu'on pourrait appeler 'un accident historique', que la Babylonie fut la première à prendre le tournant décisif et non l'Egypte ou la Syrie. Mais, le fait reste la Babylonie et que toutes les autres civilisations du monde sont dans une certaine mesure, directement ou indirectement, dérivées de la sienne. » (*R.H.-G. : ibid., p.125*).

La seule chose à ajouter est que, ces « nouveaux stimulants » ne venaient pas d'« un accident » chanceux et hasardeux, mais bien d'un déterminisme économique-géographique irrécusable, localisé nécessairement d'en ces lieux élus de la Nature et des Dieux humains, communiqués entre eux par des prédispositions et conditions superposées. Le **Feu** éternel du Mazdéisme (Le **Pétrole**) avant d'être le tout puissant céleste, n'était dans le temps, qu'un moyen de production terrestre, qui en allumant les alluvions des fleuves mythologiques du Moyen-Orient (La **Céramique**) et en éclairant les biens nutritifs de l'intelligence (Le **Troupeau**) nous avait montré la trinité matérielle, la **trinité-base** de la société au Proche-Orient, sur laquelle se déroulait :

« Un grand mouvement historique ou, plus exactement, toute une série de mouvements enchaînés l'un à l'autre », « des contacts mutuels de toute une série de cultures qui avaient précédé.. » « la civilisation proto-littéraire » de la Babylonie. (*R.H.-G. : Ibid. p.124, 125*).

Dans quelques centaines d'années, les tribus chasseuses d'Éridou [Abu Sharia] (Le métal, 4000 av. J.C.), ont passées à la deuxième période d'Ourouk et à la période de Djemdet-nasr [Kis] (**Domestication et l'écriture**, 3900 av. J.C.)

A L'ÉVOLUTION

Un fois constituée, la cellule civilisée ne s'enlise pas dans les alluvions natales. Même quand ses premières vestiges sont ensevelis sous les sables, la vie toujours renaissante de la Civilisation, commence, --comme L'Adam de l'histoire sainte,-- a un périple périlleux, pour conquérir et succomber successivement, en révolutionnant le monde d'étape en étape, lieu par lieu. Chacune de ses étapes saccadées, prend un [Pas lisible.] spécial, géographiquement circonscrit, de tel sorte qu'on en finit ne voir dans l'histoire unique de l'humanité, que des certaines « **espèces** » totalement indépendantes les unes des autres, semblable aux espèces des animaux et des végétaux.

Il y a, certes, une analogie indéniable entre les évolutions des espèces et des antiques civilisations. C'est l'unité, en même temps que la diversité qui règne dans leurs lois originaires. Unité : de la vie en générale, de la société en particulière. Diversité : des espèces en générale, des civilisations en particulière.

Si on ne prend pas au sérieux la dialectique des événements, on s'éprend, volontiers, seul à l'une ou à l'autre face du même procès. Des discussions unilatérales et verbales sur l' « Unité », ou bien sur la « Diversité » des civilisations de leur « Schémas », ne seront jamais taris. Par exemple :

« M. Toynbee discerne, sur la scène de l'histoire vingt et une sociétés ou civilisations pleinement développée, à côté de quelques six cent cinquante sociétés tribales sur lesquelles nous possédons des données. » (*Lewis Mumford* : « *Une étude de l'histoire* », p.23)

« Au lieu de ce schéma de l'histoire en forme de tige, nous avons à constituer pour nous même un schéma en forme d'arbre, etc. ... » (*Arnold Toynbee* : *1. c. p.12*)

Ce qu'on oublie systématiquement dans les discussions érudites c'est que, la «tige» ou l' «arbre» de l'histoire, n'est pas un «schéma» arbitraire «**à constituer pour nous même** », mais un procès vivant évolué « **par soi même** », qu'on doit observer fidèlement tel quel est, et expliquer objectivement. La marche authentique de l'histoire, ne dessine pas une ligne droite, au contraire, elle trace des cimes et des gouffres en courbes cycliques.

Chaque civilisation une fois développée, fait naître de son cotée,

--comme « **par induction** »--, une autre civilisation **opposée** à elle-même. Des relations matérielles et morales instituées entre ces deux civilisations affiliées, exécutées tout d'abord régulièrement par l'intermédiation des **barbares nomades**, engendrent, entre temps, une série des guerres interminables. Les deux civilisations **opposées**, tout on ne pouvant pas être l'une sans l'autre, devient deux antagonistes incompatible dans une « struggle for life » stérile. Leurs égorgements inutiles, leur « nœud de Gordien » attend son geste d'Alexandre, qui n'est autre chose que l'héroïsme archaïque des **barbares**. Ils se lancent, ces barbares, le sabre à la main, accomplir leur tour de rôle civilisateur dans les rangs de l'histoire. « Le Muraille de Chine » s'effondré sous leur pois. « Le Déluge » commence. La cime magnifique de l'ancienne civilisation s'écroule. Le gouffre s'ouvre.. mais, non à l'infini.

Cette fin tragique, commune à toutes les civilisations antiques, nous l'appelons tout simplement : La REVOLUTION HISTORIQUE, à l'encontre de la **révolution sociale** moderne. Comme chaque contradiction implique toujours une relation imminente entre les deux termes, l'antinomie de ces deux sortes de REVOLUTIONS ne doit pas nous masquer leur interdépendance historique très intime et leur communauté de l'origine sociale. La révolution HISTORIQUE n'est que l'« Ersatz », si l'on peu dire, de la révolution SOCIALE, un remplacement, un substitution, un remploi de celle-ci, faute de quoi.

La REVOLUTION elle-même est, par sa définition, un « NON » impliquant sa « OUI ». Ni la révolution HISTORIQUE, ni la révolution SOCIALE ne sont pas des fins absolues. ils sont les débuts de quelques commencements. Chaque révolution, quelle qu'elle soit, n'est qu'une solution brutale d'un problème humains. Dans la révolution sociale, une classe, dominante jusqu'alors, s'évanouit pour laisser sa place à une autre classe. Dans la révolution historique une « race » --si l'on peut dire-- (*) cette fois, dominante jusqu'alors, s'évanouit pour être remplacée par une autre race, étrangère à **l'ancienne civilisation**.

Dans les deux révolutions, la force déterminante des boule-

versements sanglants prend toujours sa source dans les **contradictions internées** de la société civile. La seule différence qui existe entre elles réside en ceci : dans la révolution sociale le nœud des contradictions est résolu par les forces intérieures, tandis que chez les révolutions historiques l'épée coupante doit être apportée du dehors.

Les révolutions sociales, sont l'apanage du temps moderne. Parce que la société moderne, pour résoudre ses conflits vitaux, a dû trouver des forces réelles et suffisantes dans ses propres entrailles. Mais, entre la préhistoire et le temps moderne, l'humanité devait faire des bonds autrement déconcertants des révolutions HÏSTORÏQUES, réalisés, bon gré mal gré, par des forces socialement étrangères à la civilisation défunte.

(*) «La race», ici, --cela vaut sans dire--, n'est pas un tabou fasciste immuable et irréprochable, mais une réalité géographique-sociale totalement **historique. (Not de Dr. Hikmet Kivilcimlı.)**

Quelles sont les causes profondes des révolutions historiques?

Les religions monothéistes, forgées par des barbares marchands par excellence, intermédiaires entre les grandes civilisations, produits de ces bergères des animaux domesticables et pasteurs des esprits indomptables, ne voyaient dans les catastrophes historiques qu'une fatalité divine, punissant les excès des civilisés abusifs. Le précurseur génial de la sociologie, İbn-Khaldoune, refreiné par sa pléiade des historiens orientaux, attribuait la cause de mort des civilisations sans cesse répétée à « La vie naturelle» des «États».

À l'en croire à Mr.A.Toynbee, la scène historique n'est qu'une table de jeu, sur la quelle : «à l'origine, l'élite, la partie marchante de la société, s'est montrée capable d'entraîner la masse après elle, non par la force, mais par libre consentement.»

Est-elle vraie cette idylle à la «Contrat Social» Rousseauienne ? Et pourquoi ? C'est comme par hasard ou par chance que l' « élite » gagne ici. Et puis après : «Un moment vient, ou la masse ne suit plus l'impulsion de l'élite.» Ça, d'où vient cette récalcitrante inopinée ? On ne sait pas. Toujours par hasard et

par la suite logique de cette récalcitrante inexplicable que : «La minorité créatrice est obligée de faire appel à la contrainte». «La société se trouve divisée en classe hostiles, dont l'une est dominante et l'autre opprimée.»

C'est à dire, ce n'est pas la division en classe de la société, et l'exploitation à outrance de la classe dominée qu'engendre la résistance de la masse et par conséquent, «l'appel à la contrainte», mais, selon le vénérable Mr. Toynbee, tout au contraire : la résistance sans raison apparente et irraisonnée de la masse inerte justifie «l'appel à la contrainte» de «la minorité créatrice» et nécessite «la division en classe de la société» ! Alors : «Une rupture (Breakdown) fatale s'est produite au sein de la civilisation, qui n'est dès lors plus capable de répondre aux défis qui lui sont proposés et entre dans une irrémédiable décadence.» (*Jeaques Madaule : «Une Interprétation Biologique et Mystique de l'Histoire», D.13, p.48*)

Cette vue «fatalement» **renversée** des choses, compilée en des douzaines des tomes rembourrées dans notre siècle de surmenage intellectuel, n'est elle pas plus qu'une explication hasardeuse, un «défi» vindicative contre la science, faite par un ex-sujet de l'impérialisme le plus spiritualiste et un converti au missionnaireisme le plus impérialiste du monde ?

Tout d'abord, nous voyons bien que la faut la plus flagrante de Mr. Toynbee se base sur la confusion des deux sortes de révolutions humaines. Il ne recèle aucune différence entre la révolution historique et la révolution sociale. Par conséquent, il confonde totalement l'antiquité avec les temps modernes dans des nébulosités mythiques surnaturelles. C'est pourquoi, il attend une résurrection de Moyen-âge qui nous apportera une ère religieuse parfaite, en tête de laquelle Sa-Sainteté révérend et le réverbérant des énigmes transcendants Mr. Arnold Toynbee, nous exhaussant aux nuages ses miracles para-historiques, nous invitera, sous le menace des preuves de répétitions surnaturelles de l'antiquité, à la vraie croyance prestigieuse Toynbeen. (Comme par un hasard capricieux la signification de son nom veut dire en turque : TOY=Novice, NEBi = Prophète !)

Or, sur notre planète définitivement unifiés sous une seul ci-

vilisation universelle, on ne peut pas trouver une «masse» du «Prolétariat **externe**» (Barbares) capable à envahir d'un coup notre monde civilisé et accomplir la célèbre «Breakdown». Quand au «prolétariat **interne**», lui, malgré son état nécessaire, il n'est pas une masse barbare étrangère et hostile à la civilisation, qui est bâtie par ses propres mains avec une conscience incomparablement lucide.

Depuis le moyen-âge de l'Europe, --il y a autant de Moyen-âge que des civilisations,-- les «Breakdowns» ne sont plus possibles. Parce que, grâce aux révolutions industrielles et clarification des rapports et des consciences de classes, la révolution sociale n'est pas seulement possible, mais fut une nécessité inévitable.

D'autre part, l'histoire réelle nous montre que «la contrainte» s'avère, selon le cas, quelquefois égorgeuse et quelquefois accoucheuse d'une civilisation concrète. Laissons d'un côté les discussions sur les rapports entre les barbares de Zagros et Babylonie, entre Hixos et l'Egypte, qui sont assez lointains. Prenons les «élites» les plus proches à nous, qui ont successivement s'acharnées sur l'histoire de leur «mare nostrum», notre mer-mère méditerranée, pour instaurer, à tour de rôle, nos civilisations les plus proche-parents : Les grecs, les romaines, les arabes musèlements. Pendant la naissance et l'ascendance de ces civilisations consécutives, leur «élites», ces hauts barbares éminemment héroïques, n'ont-ils pas joué assez brutalement leurs violons d'Ingres coupantes, leur contrainte-sabres ?

Il y a, certes, dans leur élans noblement barbares et primitifs une certaine part de conviction imposées, bon gré mal gré, aux vaincus intérieurs et extérieurs. Mais, par quel assurance et par quel mécanisme, dans une société donnée, la «minorité marchante» peut s'imposer à la majorité suivante?.. «Par capacité» dit Mr. Toynbee. Et d'où vient cette capacité primordiale de l'«élite», qui s'évapore petit à petit ? Peut on se contenter, encore une fois, d'une panachée psychologique subjective, absolument individuelle seul ?

Nous dûmes séparer, dans l'histoire, deux sortes très concrète en même temps que généralisées de naissances des civilisations :

1- La civilisation SPONTANEE ou «PAR INDUCTION» naît de la

CITE antique ;

2- La civilisation SECONDAIRE ou «PAR FORCE», évoluée sur une invasion barbare.

Dans le première cas, les rapports des échanges suscités par l'anarchie de la petite production dispersée et incarnés par une classe commerçant, conditionne, justifient et assurent la domination d'une classe, à peu près à l'insu de tous, consolident la situation économique-sociale des «élites» en imposant le fait accompli et en contribuant insensiblement à la création de cette appareil politique formidable d'Etat, l'appareil qui ne peut être innové que dans une société ne contenant aucune organisation spécifique intérieure pour la défense des intérêts de la «masse» majoritaire... Ici, « la contrainte » (L'Etat) s'est camouflée sous les nécessités inéluctables économiques, sociales et politiques.

Dans le seconde cas, la contrainte, le glaive des barbares, occupe la surface des événements. Mais, les nécessités économiques et sociales ne constituent pas moins l'essence historique des choses. Seulement, ce sont les conditions surtout économiques qui se trouvent bien camouflées sous la contrainte apparente. Sous cette apparence, les mêmes impulsions marchandes jouent un rôle incroyablement pondérant. Rappelons, au moins comme échantillon d'un genre historique très répandue, les actions et réactions des Sémites barbares entre la Babylonie et l'Egypte, celles des Turco-Mongoles entre l'Extrême-Orient et Proche-Orient.

L'Histoire sainte et commune des religions Proche-Orientales depuis Adam jusqu'à Abraham, --source reconnue des Moïse, des J.C. et de Mohammed,-- n'est qu'un récit ininterrompu des exploits des Sémites nomades et leur **société-caravanes** historiques sur les **routes commerciales** de l'antiquité, reliant les deux pôles (inducteur et induit) proliférants des civilisations Proche-Orientales : La Mésopotamie et l'Egypte.

Djingizhan [Gengiz Khan] et Tamerlan [Timur Lang], quand' ils se lançaient impitoyablement sur les anciennes civilisations importantes de l'Extrême et Proche-Orient, le motif inchangé de leur décisions cruelle ne se basait que sur les malveillances montré par les dirigeant civilisé envers les **marchands** mongols. Leur route d'invasions suivaient pas à pas et impeccablement les mêmes ori-

entations : celles des **Routes de Soies**, des grandes routes traditionnelles des caravanes Proche-Orientales, sillonnée de l'Orient à l'Occident et de l'Occident à l'Orient incessamment depuis au moins 6 [six] milles années par les Zagrossiens, Hixos, Assyriens, Hittites, Sarts, Perses, etc., etc... Tamerlan, se préparant à l'assaut de Smyrne, écrivait au roi de France que : «le monde n'est prospère et civilisé (âbâdân) que grâce aux marchands».

Ces faits, et mille autres exemples, prouvent incontestablement que, la «persuasion» de Mr. Toynbee ni la contraient de l'«élite» ne peuvent donner aucune «capacité» à une minorité quelconque que quand les conjonctures socialo-économiques (marchandes pour l'antiquité) se reviennent à leur rescousse.

Enfin, une autre lacune ou l'«énigme» pour Mr. Toynbee : par quelle ironie de l'histoire la même «élite», tellement «capable» auparavant, devient un jour «incapable» ou même coupable devant «la masse» inhérente dans ses premières âges, par quelle malencontreuse malchance «entre dans une irrémédiable décadence» ?

«Par égoïsme, sottise, ou manque de fermeté» (Volume VI) dit Mr. A. Toynbee. Une fois encore, la petite psychologie individuelle abstraite remplace les grandes lois de l'histoire.. vainement. Parce que, les mêmes hommes ou leur générations immédiates, peuvent ils se transformer des altruistes qu'ils étaient en «égoïste» incurables, des «créatrices» qu'ils étaient en défaitistes maudits.. sans causes ni motifs objectifs ?

Mr. Toynbee lui-même ne devait pas attribuer à la sottise la cause de la décadence. Parce qu'il cite plusieurs exemples d'intelligences extraordinaires dans l'histoire, telles que les recommandations géniales, jamais entendues, faites par les sages Grecs sur la nécessité d'une union impériale. Ces exemples montrent que dans la marche de l'histoire il y avait quelques choses écrasantes qui tordaient les génies les plus consciencieux. Ces quelques choses, empreignent naturellement les esprits des individus aussi par leurs griffes, mais nous ne pourrons pas expliquer ces griffes avec une tautologie pseudo-psychologie.

L'«élite» de la civilisation antique était, comme nous l'avons

indiqué, plus «**marchande**» que «marchante». Elle marchait devant la **caravane** humaine pour vendre des marchandises qu'elle n'avait pas lui-même créée. Dans ces conditions, elle n'était pas «créatrice» au sens matériel du mot. La vraie création des anciennes civilisations, leur production, reposait essentiellement sur **la terre**. Dans la cité antique préhistorique, la terre était équitablement divisée entre les citoyens égaux. Le «Zwillingbruder» de la civilisation antique, --le capital marchand et le capital usurier,-- ne pouvait se développer qu'en endettant et en ruinant ces petits producteurs libres et égaux. Le procès, commencé déjà dans la haute barbarie, a pris une allure diabolique pendant la civilisation.

L'accumulation progressive du capitale argent primitif ne continue pas indéfiniment sous sa forme liquide. La terre, aiment matérielle et morale de la société agricole d'antan [annuelle ; ancienne et pure], attire opiniâtrement sur soi et les hommes et l'argent et l'honneur. L'ancien marchand ou usurier roturier sans terre, devient entre temps, --comme les plèbes Romains et Ottomans,-- d'abord propriétaire de la terre, ensuite le grand propriétaire foncier, l'expropriation sans terme et acharnée des petits producteurs ruinés augmentant sa frontière terrienne, conjointement avec ses pouvoirs politico-sociaux. Les endettés «jusqu'au cou», pour payer leur dettes, ne trouvent autre chose à eux pour vendre que leur corps vivants, deviennent, leur **à force de honnêteté**, ils des esclaves taillables et corvéables.

La prospérité de l'«élite» s'augmente en proportion inverse avec le paupérisme de la «masse» désarmée «jusqu'à ses ongles» et jusqu'à son cerveau. La tension entre les pauvres et leur riches maîtres, exagéré l'hostilité toujours fumante entre les Cités. Le conflit entre les rapports de productions et les rapports de l'appropriation, des luttes sans merci pour et contre la propriété privée empoisonnent toutes les conditions individuelles et sociales et inter-cités, engendrant par séries des guerres civiles et extérieures. Une «lutte des borgnes» s'exaspère dans la société et dans les consciences. **L'argent**, «fétichisé» et déifié, se thésaurisant dans les «manques divines» de l'antiquité, dans les temples, devient (comme toutes les divinités antiques) le symbole maudit

et sacré de toutes vertus. Le capital, en se retournant toujours plus directement et sans retour vers la terre, pétrifie les vives richesses sociales féodalise entièrement et la Terre et le Ciel.

C'est ainsi que, la question la plus oubliée de la terre, est devenue le problème majeur de toutes les grandeurs et décadences des anciennes civilisations.

Sur les hautes qualités humaines des communards primitifs

La mort d'une telle civilisation décadente n'a pas put être une mort naturelle, mais une mort presque toujours accidentelle. L'«accident» vient, avec une monotonie désespérante encore toujours du côté des barbares environnants, qui frappent vigoureusement le coup bien mérité, **le coup de grâce.**

Pourquoi ? Parce que, avant tout, l'ancienne société n'avait pas une forme de **la reproduction élargie**, comme si cela est pour la civilisation moderne dans toutes ses phases. Déchirée par des secousses internes et externes, elle [la reproduction simple-étroit de l'ancienne société] présentait précipitamment une économie stagnante et même **rétrograde**, avec une superstructure chancelante. Les luttes des classes qui se reposent sur une base matérielle déficiente et qui s'égarant dans des Labyrinthes lugubres d'une superstructure floue, tremblante et sans racine, **ne pouvant induire à une synthèse avancée** palpable, devenaient «fatalement» stériles et mornes. Les démarches pratiques et idéologiques, les entreprises les plus héroïques comme les aspirations les plus géniales n'aboutissaient, faut de fondement sociale, ni à un mouvement conscient et conséquent ni à une idéale nette et salutaire pour les masse, comme cela fut dans les renaissances et pour la tiers-état révolutionnaire ou pour le prolétaire contemporain.

On ne peut plus rien résoudre **dans** les cadres existants de cette société décadente par **ses forces autochtones**. Personne n'a plus ni pouvoir ni vouloir même d'imaginer autre chose que la fatalité incurable d'un marasme endémique et d'une catastrophe sociale imminente. Pour liquider, --parce que la marche de l'humanité s'impose toujours une liquidation dans chaque impas-

se, et cela naturellement à sa façon--, il n'existait dans le monde qu'une seule force : l'humanité barbare en majorité.. comme force extérieure et étrangère à la civilisation.

En effet, les barbares, surtout nomades, constituaient une communauté presque promues pour cette liquidation. ils étaient venu au seuil de la civilisation et même franchi sur quelques points ce seuil artificiellement. Pour sauter le même seuil définitivement, ils n'attendaient qu'un signe du côté de la civilisation. Et la civilisation de son côté, avait depuis longtemps donnée cette signe de sa faiblesse en empruntant des mercenaires étrangers barbares, la classe dominante, (l' «élite» de Mr. Toynbee) n'ayant plus aucune confiance ni envers ses sujets ni envers soi-même. Ainsi, par le déroulement des faites, le barbare, même quand il se soumet et devient l'esclave de la civilisation, a eu sans le savoir, une emprise dangereuse de plus en plus ascendante sur la vie d'abord militaire, puis politico-sociale et sur la vie tout courte de la civilisation antérieur.

En vérité, le barbare n'est pas seulement une force brute.

Il était un guerrier impeccable d'une énergie à outrance. Il vivait sa période d'héroïsme débordante, son épopée de fer et de sang. Il était l'idéaliste-né, épris d'abnégation et de gloire pure. Et il avait en même temps deux qualités fondamentales inégalables qui répondaient merveilleusement à la solution des problèmes majeurs de la civilisation : Il venait d'une communauté ; **1) sans classe, 2) sans propriété individuelle** sur la terre.

SANS CLASSE veut dire : sans inégalité, sans peur, sans mensonge, sans injustice, sans oppression.. dans **l'intérieure de sa communauté.**

SANS PROPRIETE veut dire : qu'il ne sait pas encore s'approprier pour soi-même seul toutes les richesses et monopoliser les terres conquises entre ses propres mains. Il les distribue tous, bénévolement, jusqu'à dernière butin entre ses hommes et même entre ses conquis, avec une équité surprenante, sans arrière pensée.

Voilà, des supériorités morales et matérielles incomparable des barbares sur les **maître civilisés**, avides des avoirs accumulés cyniquement ou sournoisement, dégénérés par les débauches et parasitismes... Tous les anciens historiens et les ethnographes

modernes impartiaux, sont d'accords avec un étonnement confus, sur les hautes qualités humaines des communards primitifs.

Ce sont ces hommes qui assaillent la civilisation moribonde.

Ils la brisent (Breakdown de Mr. Toynbee). Ils la mettent en poudre. C'est la loi régnante alors partout et pour tous, la loi de guerre même encore prépondérante chez les nations les plus civilisées, que voulez-vous ?.. On se trouve ainsi devant un **chaos** indescriptible, non toujours «sans précédent» comme on croit par ses contemporaines. Ce n'est qu'une de ces **«Kiyamet»**, (La bouleversement final du monde) de l'Islamisme, n'apportant jamais la fin définitive de la civilisation en générale, tout au contraire... Cela est une régression en bloc de la société. C'est un pas géant fait en arrière, dans le lieu du monde.. pour en faire un autre plus géant encore dans une autre localité par l'homo sapiens.

La Kiyamet, -Breakdown-, catastrophe ne nous montre que la face **négative** de la médaille barbare, la figure terrifiante qui méduse toutes les historiens classique subjectivistes.

Retournons l'autre face : le barbare est, répétons le, un idéaliste couramment inflammable et grandement explosif, au sens spirituel de l'amour. Il vient d'une société, où la conservation de l'individu (**L'intérêt**) poursuit des cents lieux en arrière la conservation de la communauté (**l'amour**). L'amour de la force (répugnance de faiblesses mesquines), L'amour de la simplicité (trancher les nœuds de Gordion), L'amour terrestre (idylles saisissantes de l'âge), L'amour céleste (conversion en masse.. à chaque religion première-venue), L'amour de la vie (l'élan enthousiaste pour tout), L'amour pour la mort (le martyr pour rien), L'amour pour l'amour tout court, si l'on peut dire.

L'avidité et l'abnégation, fanatisme et la tolérance et toutes les contradictions psycho-morales semblables chez le barbare, ne sont pas des vices factices (impulsions **individuelles**), mais des vertus innées (instincts **sociaux**), non inhibées par des considérations fictives, au contraire laissée en état de naissance comme des ressorts des créations originelles.

Le barbare porte en soi la magnanimité de l'âge héroïque et enfantine de l'humanité. Il croit facilement et il meurt plus facilement encore pour sa foi la plus superstitieuse. Il erre sur la terre,

non pour lui-même, mais au nome d'un dieu absolu, de la justice éternelle et pour un altruisme optimiste sublimant par excellence. Il est l' «Alp» ou bien l' «ilb» des turques, le «Gâzi» des arabes, le «Chevalier» des occidentaux.. Le Don Quichotte immortel ne supportant pas le ridicule.

Quand' il gagne sa lutte, il ne se gonfle pas ordinairement pour être dieu, mais s'incline pieusement devant tous les saints. Il **partage** de nouveau les terres avilies par des exploiters anciens et les valeurs qui l'étonnent fort, qui sont accumulées «vainement», comme le dit le boiteux Tamer devant les trésors de Timourtache Pacha de Bajazet le Foudre. Il **ouvre** les routes commerciales de son époque, obstruée par les féodaux fainéants de l'ancienne civilisation, avant d'être soi-même un féodal fatal. Il construit des nouvelles routes royales, en apparence pour faire avancer ses engins destructeurs et ses troupes fulgurantes, en fait pour les éternelles caravanes des marchands anonymes... Ces sont des **solutions** d'une simplicité inattendue pour des problèmes infernaux et une **issue** pour l'impasse historique.

Le nouveau cycle commence.

Tel est l'aspect concret et inoubliable en bref des REVOLUTION HISTORiQUES, mystifiées par les religions et par la plupart des historiens. Mr. A. Toynbee, n'aurait pas pu ne pas voire ces événements sensationnels. Mais, il ne les regarde que de leur côté **négatives** et désolément pessimistes d'abord ; et ne restant là, il les **généralise**, ces côtés négative de la révolution historique, ensuite, pour toute l'éternité de la l'histoire humaine, et abusivement pour le temps moderne aussi ; alors que le chaos catastrophique d'une société n'est réel et possible que pour une période, long peut être, mais essentiellement spécifique de l'histoire, et **ne devait jamais empiéter ni à la Préhistoire, ni au temps moderne.**

Notre temps moderne, depuis le XIVème siècle, n'a pas eu plus besoins d'un Breakdown (La Révolution Historique), malgré les guerres farouchement sanglantes nationales et mondiales. Par la simple raison que, depuis XIVème siècle, notre société à nous tous, a couvé sur une plate-forme préparé par des innombrables expériences humaines civilisée et non, en Europe, et a trouvée sa

parfaite épanouissement grâce aux concours actifs ou passifs de l'humanité des cinq continents, et a put réaliser ainsi **la forme de la production moderne** qui a une base de **la reproduction de plus en plus élargie**. Par conséquent, les rapports des classes, incarnations des rapports des hommes, des choses et des idées modernes, deviennent de plus en plus simples et **clairs** et des plus compréhensibles possibles, ayant la conscience de leur relativité par rapports à la base solide et viables de la société, ont permis à des synthétisations des puzzles sociaux les plus anarchiques.

Dés lors, l'humanité majoritaire, la «masse» plus ou moins conscient de sa sort et des choses, au lieu de se plier jusqu'à mort dans l'âme et dans le corps sous une fatalité surnaturelle invraisemblable voulut et put chercher et trouver par ses propres civilisées une solution convaincante pour tous les nœuds de Gordion. Elle a fait craquer en 1748, 1789, 1848, etc. et fait craquer encore de jour en jour depuis une siècles les écorces surannées d'une forme de la société. Au lieu de pulvériser notre dernière civilisation toute entière, au lieu de faire des «défis» abracadabrantes en arrière à la majorité humaine, les forces avancées de notre société modern se comportent plus modestement et plus rationnellement ; ne font leur «défis» qu'envers une «minorité» devenue fainéante et superflue en même temps qu'insupportable, envers des rapports figés ou suffocants, envers des idées noétiques ou délirantes ; désignent des plans nets et des programmes concrets par ses Parties politiques, faisant des changements nécessaires et inévitables, malgré la réaction, avec la contribution de la «masse» si méprisée par les Toynbees, laissant les «élites» décadentes en panne ; réalisent la REVOLUTION SOCIALE, pour ne pas donner des plaisirs «Breakdowniens» aux fatalistes conscients ou inconscients inconnus.

L'ère des REVOLUTIONS HISTORIQUES a duré à peu près 5000 ans. Souhaitons que l'ère des REVOLUTIONS SOCIALES non plus, ne dure pas plus de 500 années, et qu'elle laisse sa place demie consciente à une ère plus digne de l'homme moderne et de sa conscience lucide.

Dr. Hikmet KIVILCIMLI

ESKİ TAKVİMLER

Bu yazı daha önceleri Tarih Bilimi Yayınları tarafından "**Cennet Nedir?**" broşürü içinde ve Emin Karaca'nın "**Sosyalizm Yolunda İnadın ve Direncin Adı KIVILCIMLI**" adlı kitabında (kısmen) yayınlanmıştı. Ayrıca Bilim ve Gelecek Dergisi'nin 28. sayısında "**Irak Medeniyeti Ana, Mısır Medeniyeti Yavrudur**" başlığıyla yayınlanmıştı.

Tarih (yazılı medeniyet Tarihi) kaç yıl önce başladı?

Bu soruya okul kitaplarında verildiği kadar basitçe sunulacak tam karşılık yoktur. "Takvim" denilen şeyin ne kadar izafi olduğu ise, yüzlerce yıl öncesinden beri biliniyordu. Hacı Halife (Takvimüttevarih, elyazması, Önsöz) 22 çeşit tarih başlangıcı sayar:

1) Adem'in hübut-ü (gökten inişi), 2) Tufan, 3) İbrahim Alh.ın doğumu, 4) Halil Vedud'un doğumu, 5) Nemrud ateşi, 6) Beyt-i atiyk'in yapılışı, 7) Yusuf'un Peygamber oluşu, 8) Musa'nın Peygamber oluşu, 9) Firavunun boğuluşu, 10) Süleyman'ın hükümdarlığı, 11) Mesih'in ortaya çıkışı, 12) Kâ'b İbni Levi'nin ölümü [Burada 12'den 16'ya atlanıyor], 16) Habeşe'nin zuhuru, 17) İskender'in zaferi, 18) İsa'nın doğumu, 19) Cemşid, 20) Yezd'i Cerd, 21) Bahri Tarih, 22) Celâli tarih...

Aşağı yukarı her ulusun başından geçen büyük olaylar veya her benim diyen kodaman, tarihin başlangıcı sayılıvermiştir. Hacı Halife 17. yüzyılda bu takvimlerden altısını yürürlükte bulur:

Türki takvim: (Çin, Hitay, Moğol, Çağatay): Çin.

Kıptî takvim: (Mısır hükümdarı Klitanus'un İskenderiye'ye seferi): Mısır.

Rumî takvim: (Önce İskender'in zuhuru iken, sonra İsa'nın doğumu olur): Grek.

Fârisî takvim: (Yezd'i Cerd, Şehrîyârî, Cemşid başlangıçlı): Pers.

Hicrî takvim: (Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü): Arap-İslam.

Celâlî takvim: Celalettin Melekşah bin Alpaslan, Ömer Hayyam): Selçuk

Hacı Halife: (Adem) "*Hübutünden Musa'nın ölümüne kadar geçen süre Tevrat'tan bilgi edinmeye kalmış olup, Tevrat dahi Sâ-miriye, İbraniye, Yunaniye ünvanlarıyla birbirine aykırı üç çelişik nüsha idüğü sübut buldukta*" (**Takvimüttevarih**. K.Meh 1064 nefis elyazma mukaddemesi) der, yıl sayısı "Meşkük" olur. Ama, bir rakam gerekir. Kürt Eyyubî Hükümdarlığında Melikül Müeyyed "**Muhtasar fi ahvârül beşer**" adlı eserinde, Yunanca Tevrat'a ve Gök hareketlerine bakarak 6216 yıl koymuş. Sonrakiler de ona uymuş (Adem, Rumî 5281, Celâli 6698'de düşer).

Sebebi: "*Uluslararası anarşi[fetret]lerde yeni tarihler koymak*"tır (Katip Çelebi: Tak.Tev. **Mukaddeme**). Başka deyimle, her yeni medeniyet, önü ve tarihi yazıya girmemiş bir toplumdandı geldiği için, her ulus tarihe girişini Tarihin başlangıcı saymıştır-.

Heredot'a göre Tarihler şöyle başlar:

17570 yıl önce (En eski Allahlardan 8'inin büyük rahipleri ne zaman iktidarı ele almışlar bilinmez): Onlardan sonraki Allahların 12 büyük rahibinin iktidarı zaptedişleri.

15570: Üçüncü derece Allahların rahipleri gelir. Oziris'in büyük rahibini Orus'un büyük rahibi iktidardan indirir.

12356: Allahlar iktidarı biter. Mısır'a Menes kral olur.

12294: Menes'ten sonra gelen 329 kralın sonuncusu Moeris iktidara geçer.

2760: Tyr (Sûr) Kenti'nin kuruluşu (Asurlular'a göre).

2328: Evrensel Tufan (Larcher, **Hist.D'Her**. 1850, Paris, 93 s.lık kronoloji).

Besbelli, Tufandan öncesi masal-tarihtir. Tufan (Barbar akını) ile medeniyete giren uluslar, az çok doğru bir yıl rakamı ortaya atarlar.

19. yüzyıl sonuna dek Batı Medeniyeti'nin yeryüzündeki bütün tarihler üzerine yaptığı derlemeler daha mutlu sonuç getirmez. Kadim ulusların efsane kronolojisi şöyle bulunur:

4.000.000 yıl: (Hind: Brahmanın egemenliği)

2.362.000 yıl: (Japon Diri'si: Tensio-dai-tsin'in egemenliği)

2.276.449 yıl: (Çin: Ki periyodlarının başlangıcı)

720.000 yıl: (Kaldeen: mondaine çağı)

470.000 yıl: (Babilonyalılar'ın monden çağı)

100.000 yıl: (Pers mage'larının monden çağı)

30.000 yıl: (Finikeliler'in monden çağı)

21.000 yıl: (Çin anallerince Tuhi'nin egemenliği)

6.800 yıl: (Finike'de dev Misor ve Syndie'lerin egemenliği)

6.333 yıl: (Mısır'da Oziris'in egemenliği, Thebes'in kuruluşu.)

5.684 yıl: (Mısır'da Menes'in egemenliği, Memphis'in kuruluşu)

4.217 yıl: (Mısır'da Nitocris'in egemenliği)

4.059 yıl: (Herakleopoliteler sülalesi, 19 kral verir)

Bu rakamlarda yukarı çıkıldıkça efsanenin sınırsızlandığı besbellidir.

YENİ KRONOLOJİLER

20. yüzyılda bütün çabalar efsaneler altında gizlenen gerçek olayları bulmaya yöneldi. O zaman kararsızlık büsbütün arttı. Şimdi en ciddi bilginler, kadim bir olay için tek rakam atmaktansa, "La date la plus haute: En yukarı tarih" ile "La chronologie courte: Kısa kronoloji" öne sürülüyor. Kronolojiler (tarihteki zaman sırası) ancak hipotezlere (faraziyelere) dayanıyor.

Bu işi en çok elle tutulur belgelere dayamak lüzumunu duyan arkeoloji oldu. Arkeolojide en elüstü tutulan hipotez Sir Flinders Petri'nin Sıra-Tarih (sequence-date) (kısaltılmışı: S.D.) adlı zaman dizisidir. SD'ler 30 ile 80 rakamı arasında değişen zaman basamaklarıdır. Küplerde, önceleri tutmaya yarayan dalgalı kenarlar, zamanla tutma görevini yitirerek dekorasyon biçiminde soysuzlaşarak gittikçe silinirler. İşte bu soysuzlaşma-dekorlaşma derecelerine göre o küplerle aynı zamana rastlamış nesnelere birer sıra numarası verilir. Her SD rakam numarasının kaç yıl tuttuğu bilinemez. Yalnız, zaman içinde o nesnelere hangisinin daha önce, hangisinin daha sonra geldiği belirlendirildi. Bu "point de repere"ler, zaman ve yıl değil, zamanın ayak izleri demektir.

SD sıra tarihlerinin 30 ila 77 numaraları (47 tanesi) zamanı Mısır Tarihindeki Predinastik (sülale öncesi) adlı, medeniyetten önce gelen çağa girer. SD 30: İsa'dan önce kaç yılına düşer? 1) Petrie'ye göre İÖ 9000 yıl. 2) Kısa kronolojiye göre İÖ 7000 yıl.

Aradaki fark 2000 yıl! 3) Peake ile Fleure'e göre İÖ 4500 yıllıa 3500 yıl arasındır-. Kısa kronolojiden fark: 4500 ile 3500 yıldır. 4) Mac ile Mace'a göre SD 30, İÖ 2000 yılıdır. Bundan önceki ile farkı gene 1500 ile 2500 yıldır. 9000 nerede 2000 nerede?

Bu rakamlar önünde, Edinbourg Üniversitesi tarih öncesi arkeoloji profesörü V. G. Childe ne diyor? Eserinin 26. sayfasında şunu yazıyor:

"Topyekün olarak bu rakamlar makul görünüyorlar ve biz SD'nin İÖ 5000 yılına denk değerinde olduğunu kabule hazırız."
(An.Eser, 26)

Bu bir ihalede arttıranın cesaretini gösteren davranış değil midir? Aynı bilgin aynı eserinin 24. sayfasında da şöyle demişti:

"Predinastik (sülaleler öncesi) diye anılan Mısır üzerine bildiklerimiz, hemen bütünüyle bize bir tarih belirtmeye elverişli hiçbir yazılı belge dayatmaz. O mezarlıklardan her birisinin temsil ettiği zaman mesafesine dair ise, ipotezden başka bir şey bilmiyoruz."
(Ch. age, 24)

Madem "bilmiyoruz" neden 5000 yılını "kabule hazırız"?

Çünkü, Mısır'ı Irak'tan daha eski kentleşme ve medeniyet yapmış saymak gibi bir aziz "ipotez"imiz vardır. O da, Mısır takvimindeki bir yanlışa dayanır-.

Dünyada insanlığın "Takvim" ihtiyacı; ziraat üretimi ile ekme, biçme mevsimlerini bilme zaruretinden doğmuştur. Ziraat yukarı barbarlıkta başlamıştır. İlk Barbar takvimi "Computation lunaire" denilen ayla yapılan hesaba dayanır. Ay 29 buçuk günde bir döner. Onun için ayla hesap edilen yıl 2 (11) gün eksiktir. Ziraat'ın ayarlanmasında aynı Epok'a (günü gününe) ancak 29 yılda bir rastlanırdı. Mısır'ın ziraati ise, her yıl saat gibi işleyen Nil taşkınına bağlıydı. Nil deltası üçgeninin güney sivrisine düşen Memphis ve Heliopolis kentlerine her yıl Nil taşımının ilk dalgası ile, gökte sothis (bugünkü Sirius) yıldızının belirmesi aynı güne rastlar. Bir yıldızın gökte doğuş ve batışına Helyak denir. Sothis helyakı, Mısır ekinciliğinin bayramı ve yılbaşı olur. O hesapla takvim 365 gün sayıldı.

Fakat bu yıl hesabı da, gerçek güneş yılından 6 saat kısaydı. O yüzden mevsimlerin aynı epoka rastlaması ancak 1451 yılda bir olabilirdi. Sothiak cycle'lerden bir tanesi İsa'dan sonra 139 yılında başladı.

"Bu sonuncu mülâhazadan şu netice çıkar ki, Zodyak takvimin kabulü daha önceki bir Zodyak cycle, ya 2776 yılına, yahut 4-36

*yılına konulmak icap eder. Oysa takvim daha üçüncü sülalenin ehram inşaatçıları zamanında kurulmuştu. Bu sülale firavunları yerli anal fragmanlarına (yıllık tarih yazılarına) dayanan compitation-lara (takvim ayarlamalarına) bakılırsa, 2776'dan önce egemen olmuşlardır. İmdi yaklaştırma bir hesaplama elde edilmiş bulunan ehramlar tarihi kabul edilirse, sistem 4-36'dan beri kurulmuş olmak icap edecektir ki, bu tarih Menes'ten, yahut yazılı ilk alıntılarımızdan bin yıl önceye düşer. Bu tarih, insan tarihinin en eski belirli tarihi safını tutar." (Ch. **age**, s.20)*

Bu satırlardaki hesabın -keyfiliği değilse- izafiliği göze batmıyor mu? Bütün yargı, Sülalelerin süreleri üzerine kurulur. O süreleri veren Manethon ise, en az Keldan papası Berose'un Irak sülaleleri üzerine söylediği kadar yuvarlak bir takım kararlar ortaya atmıştır. Mısır sülalelerinin 5 tanesine 50 rakamının, 14 tanesine 60 rakamının çarpımı ile elde edilmiş yıllar biçmiştir. Bu da o rakamların gerçek yıldan başka anlama geldiklerini gösterir. Mısır tarihinde iki gerçek rakam: Elenler'in Mısır'la temasından sonraki Said Devri İ.Ö. 336 yıl, Makedonya Devri İ.Ö. 299 yıl sürer. Yalnız bu iki sülale yıllarında küsurat bulunur. Onlarda bile Said Devri gene 6 rakamının 56 ile çarpımından çıkmıştır. Bütün Berose'un saydığı Irak efsane krallarının süreleri de hep 6 rakamı ile çarpılı küsuratsız rakamlardır. (Bir sösse: 60 yıl, bir nere: 600 yıl, bir sar: $6 \times 60 = 3600$ yıl hesabına uyar).

Bütün yılların hep 5, 6 ve 10 rakamı kadar sürmeleri elbet başka şeyi: İlk kabilelerde kan teşkilatının bölümlerine göre ayarlanmış rakamları hatıra getirir. Eğer 6 rakamı gerçek yıl olsaydı, Mısır'ı 5000 yıl önceye çıkararak hesap, Irak'ı 402.200 yıl daha eski zamana çıkarmış olurdu.

Demek arkeologların küp hesapları gibi, takvim hesabı da, belki bir ileri veya geri sırada olmayı gösterir ama sahici yıl rakamı olmaktan uzak bulunur. Sırf o rakamların mantığıyla Mısır'ın eskiliği ispat edilemez.

Olaylara gelince, hayvanlar (Fon), bitkiler (Flor), ticareti kaçınılmaz kılan tabiat tezatları, hammadde (maden, taş, kereste) bulma güçlükleri, insan harmanı oluş gibi coğrafya ve tarih üretici güçleri, Irak'ı açıkça Mısır'dan daha önce medenileşmeye iter. Bu-

rada, bir yol takvim rakamlarının abstre mantığıyla Mısır'ı Irak'tan önce medenileşmiş gösterdikten sonra, tarih öncesi uzmanlarının nasıl kendi bakımlarını çürüten yığınla malzeme saydıklarını, arkasından da, sanki onları söyleyen kendileri değilmişçe, eski fikirlerine döndükleri pek ibret verici bir bindiği dalı kesen modern bilim Nasreddin Hoca'lığı olur.

Münasebetleri tersine çevirme

Bay Childe ünlü eserinin IV ve V. fasıllarında şu iki sonuca varır:

I- Mısır'da ticaret üzerine kurulmuş sulamalı ziraat ile geniş iş-bölümlü sanayi seviyeli, yazı tekniğine ve devlet teşkilatına ermiş toplum biçimi Dynastie (sülale)ler ile başlar:

"S.D. 63 ile 76 arasında bulunan devir içindedir ki köyler şehirler biçimine girerler, mahalli şefler Tanrısal, krallık haşmetinin tevcih beratını elde ederler ve savaşçıl klanlar (kanları dememekte ısrar eden ingiliz okulu!) bir tek devlet halinde birleşirler." (Ch.104)

Bu açıkça: Kan teşkilatı yerine devlet teşkilatının, barbarlık yerine medeniyetin geçmesi demektir. Ondan öncesi medeniyet öncesidir. Mısır'da "protodinastik: Sülale ölü", daha öncesi de "Pre-dinastik: Sülale öncesi" adlarını alır.

II- Bu medeniyet başlangıcı ile birlikte Mısır'da, o zamana dek bu derece sistemli görünmeyen bir sürü elemanlar, teknikler, aygıtlar, anıtlar, bayındırlıklar ve inançlar ansızın Mısır'ı kaplamış görünür. Bunlar (yani medeniyet) Mısır'a nereden gelmiştir? *"Genel olarak kabul ediliyor ki, Yukarı-Mısır'ı orta-predinastik safhada ayırtlandıran elemanlar, kuzeyden ve kuzeydoğudan gelmişlerdir. Hiç değilse bu elemanlar Petrie tarafından doğu çölünde oturanlara atfolunur; doğu çölündeki fizik şartlar, vazolar yapımı için taş kullanımını kolaylaştırır. Firavunlara haraç olarak taş vazolar getiren saçları kuyruk halinde birleşik insanlar oradan gelir."* (Ch. 98)

"Ondüle kulplu küpler de Patrie, Frankfort ve Scharff tarafından Filistin ile Suriye'ye yaklaştırılır. Herhalde, Asya ile muhakkak temas var idi. Armut biçimi lobut (masse), teryomorf (canlı biçimi) vazo, gagalı vazo ve belki de açık fon üzerine koyu dekorasyon yapmanın teknik muameleleri hep Ön Asya içlerinde Kiş'e (Akkade) ve Suse'a (Elam'a) kadar yayılmış büyük kültür eyaletine mensup olan elemanlardır. Üzerinde ilkel bir tahrir (yazı) bulunan bir silindir (Irak balçık mühürü) numunesi (SD: 46) dahi bizi aynı yöne iter." (Ch. 99)

Bu iki yöndeki açık itiraflar neyi gösterir? Mısır'da gerek medeniyet öncesi (Predinastik ve Protodinastik çağlar), gerekse medeniyet başlarken kuzeydoğudan hiç değilse Sina Çölü ve Suriye aracılığıyla Irak Medeniyeti'nin inkâr edilemez etkileri belirmiştir. Ona rağmen, bilgin tam tersine bir sonuç çıkarır:

"Gerzeen Medeniyeti'nin, doğrusu Asya ile akrabalığı (affinite-si) var ama onun Asya'ya olan borcunu hiçbir şey ispat etmiyor ve Irak paralelleri, hiç değilse nazariyece, Mısır'dan gelmiş bir medenileştirici akımın neticesi olarak yorumlanabilir." (Ch. 102)

Kereste, malaşit (bakırtaşı), baharat ve başka hammaddelerin Mısır'a dışarıdan gelişinde ticaretin rolünü görerek ilave eder:

"Ondan başka, henüz Atlas denizinden Zagros'a dek uzanan çayırları işgal etmekte olan göçebe kabileler, dağınıklıklarına rağmen, bir küçük continuum (devamlılık) teşkil etmeliydiler. Her ne olursa olsun, Mısır Lahitleri içinde bulunan yabancı cevherler İran'a, Ermenistan'a ve Kuzey Suriye'ye kadar yayılmış ticaret münasebetlerine delildirler. Demek, icat ve keşiflerinin İran yaylası-Küçükasya ve Girit üzerinde diffüzyon (intişar) ve taklit edilmesi fırsatı eksik değildi." (Ch. 103-104)

Böylece konu aydınlatılacağına alabildiğine karıştırılmış bulunur. Bu da her tarihöncesi bilgininin Morgan'ca yüzyıldır yapılmış açık tarihöncesi bölümü ile medeniyeti gelişigüzel karıştırmasından ileri gelir. O hâlâ bir "Gerzeen Medeniyeti"nden dem vurur. Gerzeen kültürünün medeniyet değil, Mısır tarih öncesinde "parlak bir Neolitik Çağ" olduğunu başka yerde kendisi de söylemiştir. Oysa burada aranması gereken şey, karşılıklı münasebetler içinde ilk etkinin nereden doğduğudur.

Elbet Mısır ile Irak arasında insan geliş gidişleri, hele o zamanlar şimdikinden daha çok güç değildi.

MISIR MEDENİYET ÖNCESİNE IRAK ETKİSİ

Mısır Medeniyeti'nin yavru, Irak Medeniyeti'nin ana olduğunu en çok ispatlayan belgeleri gene arkeoloji verir.

Mısır'da dinastiler (medeniyet) başlamadan önce Irak etkileri başlamıştır.

"Mısır'da son predinastik ve protodinastik safhalar Nil üzerinde Irak asıllı nesnelere teknik muamelelerin ortaya çıkması ile ayırd-

lanır. Bu şeyler Mısır'da uzun bir süre yaşarlar ama kendilerine yalnız yer yer rastlanılır yahut ancak gel geç bir elüstünde tutulmadan faydalanırlar." (Ch. 104)

Bu açıklama, Mısır'da Predinastik denilen 3 basamaklı çağla birlikte Irak etkileri yavaş yavaş sızmaktadır. Bu uzunluğu henüz yıllla kestirilemeyen ilk hazırlık çağında Mısır, besbelli (Osiris efsanesinin anlattığı gibi) belki Suriye-Finike aracılığı ile Irak ana medeniyetinin top ateşi altına girmiştir. Predinastikten sonra gelen ikinci hazırlık konağına Protodinastik deniliyor

"Irak'la az çok muhakkak olan temasları böylece ifşa edilmiş bulunan ticaret münasebetlerinin ışığı altında incelemelidir. Protodinastik Mısırlılar tarafından Irak medeniyetinin daimi elemanları olan artistik muamelelerle motiflerin kabulü bunun mutlak delilidir. Bulunmuş nesnelere hiçbirisi Babilonya'da yapılmış olmazlar. Irak metodları mutlak surette Mısır tarzında uygulamışlardır. Sırf Mısırlı nesnelere Irak motifleri süsler ve temaslar son predinastik ve protodinastik çağların topyekûnu üzerine inkısam etmiş (üleştirilmiş) bulunur." (Ch. 115-116)

"Bu devrin hemen başlangıcında, SD 63'lere doğru, mutlak surette Mısırlı olan iki anıt üzerinde temsil edilmiş bütün bir grup yabancı nesnelere ve motiflere rastlıyoruz. Bu iki anıt Cebel-el-Arak'ta bulunmuş fildişi bıçak sapı ile, Hierkonpolis'in pentürlü mezarıdır. Bu keşiflerin yerleri de özel anlam taşır: Her ikisi de Kızıldeniz'e doğru yola çıkacak kervanların tuttukları iyi çizilmiş yolların bitim durağına yakın yerlerde bulunmuşlardır.

"O iki doküman, alışılmış anıtlarca bilinmez bir gemi ile, pentürlü vazolar üstünde o kadar sık rastlanılan bir Nil kayığı arasındaki savaşmayı temsil ederler. Yabancı gemi, her şeyden önce provası ve pupası ile papirüs kayıklarından ayırt edilir. Bu tip gemi, artık bir daha ondan sonraki pentürlü vazolardan ancak iki tanesi üzerinde ve birinci sülalenin bazı tektük (izole) anıtları üzerinde gözükecektir. Bu gemiyi kadim papirüs kayığından iştikak ettirmek [çıkagetirtmek] güç olurdu, ama en kadim Irak dokümanlarını süsleyen gemi tipinden pekâlâ iştikak ettirilebilir. Doğrusu, şu bizimkine pek yakın gemi temsilleri üçüncü sülale başlangıcındaki Sümer vazoları üzerinde bulunur.

"Cebel-el-Arak bıçak sapında da, kadim Mısır zağarı tipinden çok başka, ama en kadim Babilonya köpeğinin tıpkısı bir köpek boy gösterir.

"İki aslanı zapt etmiş bir kahramanı temsil eden bir grup, gene o aynı sap ile cenaze peçtürleri üzerinde bulunur. Bu tema, Mısır güzel sanatı için yabancı olup, Babilonya'da pek harcîâlemdir. Kahramanın uzun sakal taşıdığı ve kuvafürü ile sarındığı uzun elbisesinin tipik Asyalı olduğu göz önünde tutulunca, burada Irak'tan gelme bir ilham intibai ile mücadele etmek imkânsız oluyor. Tümüyle sahnenin Gilgamesh destanını süslemesi gerekirdi. Nitekim Hall haklı olarak şu kaydı yapıyor: 'Kahraman bir Gilgamesh veya bir Elamlı'dan ziyade Nil ve Kızıldeniz arasındaki çölün bir tanrısına daha çok benziyor: Bu sahile (Magan'dan?) deniz yoluyla getirilerek Predinastik bir Mısırlı artist tarafından biçimlendirilerek, tapıcıları tarafından Irak ve Elam kavrayışlarının kuvvetlice etkisi altında kalınarak benimsenmiş bulunan bir tanrıyı daha çok andırıyor.'" (Ch. 116-117)

"Cebel-el Arak sapında temsil edilip de, Irak'ta yürürlüğü bulunan başka temalar arasında, boğayı sağrisından yakalamış aslanı ve boyunları birbirine dolanmış canavarları, çift başlı hayvan gibi hayvan teorilerini ve bir bıçak sapı üzerine, daha sonra da Menes'in şist paletleri üzerine ekülpte edilmiş fiyangoları (rozetleri) kaydedelim.

"Predinastik sonu plastiğinde, yeni gelmiş gibi boy gösteren hayvanlar sırasında: Bütün aslanlara, maymunlara, yeşil kurbağalara (krapo), akreplere hep Irak'ta rastlanır. Mısır'daki ilk aslan skülpürleri, Süse ve Babilonya tarzında: Aslanı çeneleri açık olarak temsil ederler. Bu işleyiş daha sonraları Mısır'da terk edildi." (Ch, 117-118)

Bütün bu olaylar, ilk etkisinin Irak'tan geldiği gibi Mısır'da önce aynen taklit edildiğini, sonra, orijinal Mısır Medeniyeti kendi şartları içinde geliştikçe, yavaş yavaş Irak etkisinden sıyrılarak kendi kişiliğini nasıl bulduğunu açıkça ispat etmekten başka neyi gösterir?

MISIR MEDENİYETİ IRAK ETKİSİNDE

Mısır'ın medeniyet öncesinde başlayan Irak'tan etkilenmesi, medeniyet ile birlikte, daha doğrusu medeniyete geçerken neredeyse sıçrama biçiminde daha açık ve kesin belirtiler verir. Bunu

da gene başka hiç kimse değil, aksini savunan bilginden daha iyi kimse açıklamaz.

Mısır'da tarihöncesinden (Predinastik ve Protodinastik çağlardan) Tarihe (Medeniyet Sülalelerine) geçişin ne kadar hareketli olduğu, on kadar S.D. basamağı süresi içinde, beş altı türlü hayvanın yani Totemin ve dolayısıyla ayrı kan teşkilatının sahneye egemen oluşundan anlaşılır:

"Küpelere, uğur (amület) taşları, oyun piyesleri her türlü yeni hayvanları yeniden üretirler. S.D. 64'ten sonra aslan, 65'te kurbağa yahut yeşil kurbağa, 70'ten sonra akrep, 77'den önce maymun, 77'den sonra kuş (belki güvercin)... Bütün bu tiplerin az çok aynı olan karşılıkları (contre-partieleri) Irak'ta vardır." (Ch. 113)

Demek Mısır'ın medeniyete giriş günlerine ağır basan hengâmelerde, Irak toplumlarının derin ayak izleri besbellidir. Onun için Mısır'da (ondan sonraki çağ medeniyetine girecek barbar ülkelerinde de olduğu gibi) görülecek barbarlıkla katışık medeniyet elemanları, hemen görüldüğü yerin kendi orijinal ürünü sayılmamalı ve barbarlığın orada medeniyete geçmiş bulunduğu öne sürülmemelidir.

"(Mısır'da) S.D. 65'ten sonra uğurtaş biçiminde silindirler gözüktürler. Bunların üzerinde daha birinci sülale zamanı yazılar bulunuyordu ve kendileri normal olarak balçık küpleri mühürlemeye yarıyorlardı" (Ch., 113, 114)

Silindir, Irak balçık medeniyetinin en "Nev'i şahsına münhasır" tipik belgesidir. Yeryüzünün neresinde silindir bulunduysa, oraya Irak bezirgânlığının ayağı ulaşmış, damgası vurulmuş demektir. S.D. 65 Mısır'ında silindir bulunması şu iki gerçeğin belgesidir:

1) Mısır henüz medenileşmemişken oraya Irak bezirganı ayak basmıştır. 2) Irak bezirgânlığı, Irak'ta medeniyetin var olduğu anlamına gelir. Yalnız başına bu iki olay; Irak'ın Mısır henüz barbarken, oraya bezirgan damgası, yani medeniyet elemanı bastırıldığını ispat eder. Ve ayrıca dikkate değer: Silindir medeniyetten önceki barbar Mısırlı için esrarlı bir uğurtaş (amület) mahiyetinde kalır: Birinci sülale (Mısır'ın medenileşmesi) ile birlikte silindir artık Mısır'da da sosyal ve ekonomik bir görev kazanır: Küpleri mühürlemeye yarar.

Tarihsel çehreli ilk kahraman Menes'le başlayan Mısır sülaleleri Medeniyetin ürünleri oldular. Birinci sülale zamanı: *"Yazı genel kullanıma erişti."*(Ch., 114). Gene aynı devir: *"Köyün şehir olma-*

sı, üzerine Devletin kurulması ile başlar." "Bütün o devir sırasında, fakir yurttaşlar gene hâlâ basit istihkamlar içine gömülürler ama zenginler ruhları için daha itinalı bir mesken isterler." (Ch., 105) Yassı balta, yuvarlak uçlu kargı daha önce başlar. "Bu tiplerin zuhuru ile birlikte Suriye ile muntazam ulaştırmaların kurulması yüzünden ortaya çıkan kereste işleme güzel sanatı bir rönesansa kavuşur... Bakır olta ilk defa ancak Menes sülalesi zamanında ortaya çıkar." (Ch., 109) Bakır aygıtlar ilerledikçe taş aletler ve seramik geriler. Alçı ve bazaltın yerine, Irak'ta olduğu gibi obsidyen ve kaya kristalinden eşya yapılır.

"Birinci sülalenin zuhuru ile birlikte, kadim Irak örf ve adetleriyle daha da çok sayıda uygun düşmeler (konkordanslar) göze batar. En eski sülale anıtlarından bazıları skülpte (kazımalı işlenmiş) lobutlardır (massue). Bunlardan birisi, birinci Firavun olarak kutlanan Sed'in bayramlarını temsil eder. Oysa armut biçimli lobutun Irak'ta pek uzun bir tarihi vardır ve bu lobutların üstünde sık sık görülen adak skülpürleri bulunurdu. Barölyef halinde skülpürlü biçimler taşıyan iki vazo da, Irak'ın etkisini telkin ediyor; çünkü bu teknik ilk Sümerlerde çok yaygın idi ve Nil Vadisinde hiçbir vakit kökleşemediği halde Dicle ve Fırat Vadisi'nde uzun bir el üstünde tutuluştan yararlandı. Pişmiş toprağın tüp biçimi dayanaklarındaki Asyalı karakter daha da nettir. Üçgen delikle delinmiş buna benzer nesnelere, Asur'da, Farah'da ve Irak'ın başka noktalarında bulunmuştu".

"İlk mastabaların (türbe kümbetlerinin) ve kral mezarlarının bazı mimari çizilerine de büyük bir önem atfedildi. Girintili çıkıntılı mimari, Babilonya'da en eski zamanlardan beri tanınır ve hatta çağdaş Irak'ta bile hâlâ yaşamaktadır. Ancak şurası kaydedilmelidir ki, bu tip cephe ilkin ağaçtan yapılmış bir inşaatın tuğlayla kopya edilmesinden başka bir şey değildir. Çıkıntılı ve girintili duvarlar, aralarına hafif ahşap kapılar takılmış sütunlu bir salonun cephesini tasvir etse gerekti. Sonraki Mısır sarkofajlarında (sandukalarında) ona benzer bir şey göze çarpar. İlk taştan yapılmış mastabaların sahte kapıları elbet ahşabı taklit için boyanmıştı ve Tarkhan'da takılınca sarıh olarak aynı intibayı veren panolar bulundu. Öte yandan Saqqarah'ta Hesı mezarının girinti pentürleri ve aynı Zoser mezarının kiremitleri gösteriyor ki, bazı hallerde, sütun araları saz hasırlarla kapatılmıştı ve Wollay bu hasırların Suriye

ve Mısır motifleriyle süslenmiş bulunduğunu kaydetti. Aynı yazar, Sümer tuğla mimarisinin aslını poteau (kazık)larla desteklenen hasırlardan yapılmış Tufan öncesi kulübelerine dek çıkarabildi. Demek, Mısır ve Irak'taki tuğla inşaatlarındaki benzerlik doğrudan doğruya bir taklitten ileri gelmese bile, daha önce varolmuş benzer mimarlık tiplerinden kaynak almış olurdu. Bununla birlikte sazdan ahşap ilk örnekler (prototipler) predinastik çağı yaşayan Mısır Vadisi'nde bilinir şey değildir." (Ch., 118-119)

"İlk Mısır mezarları yalnız arızî çizgiler ile Irak mezarlarına benzemekle kalmazlar. Menes ile haleflerinin lahitlerinde inşaatçı, büyük bir kuyunun dibinde ufacık bir kral sarayını kopya etmeye yeltenir. Aynı maksat Ur ve Kiş kral mezarlarında da açıklanır. Menes'in kurtizanlarının (saray mensuplarının) cesetleri, mezarının eki içinde defnedilmiştir. Tıpkı böyle Ur'da kralın bütün maiyeti öldürülerek kendisiyle birlikte gömülmüştür. Bir Tarkhan mastabasının koridoru içine gömülü iki eşekle hizmetçi, Kiş ve Ur mezarlarında keşfedilmiş sağmal eşeklerle sürücülerini hatırlatır. Gerek inşaatı, gerekse ayinlerde (rites) rastlanan bu konkordanslar elbet sırf birer tesadüf sayılamazlar." (Ch., 118-119)

Bu "Konkordans"ta Irak'ın ana kaynak olduğu her şeyden bellidir. Mısır'da Horus Tanrının tapınağına bitişik mezar gibi, Birinci sülale mezarları da, tıpkı Irak'taki kral mezarlarının aynıdır; önce kerpiçten kubbeli mastabadır. Sonra, ikinci sülale zamanı taştan üstyapı ile ehramlara doğru gider, Mısırlılaşır. Bu da Mısır'a (Oziris, Horus, Menes gibi) medenileştirici kahramanların dışarıdan; Irak gelenek ve görenekleri ile geldiklerini belirtir.

"Birinci Mısır sülaleleri zamanında, mühür hizmetini gören silindirler, daima Mısır harfleri ile yazılmış enskripsiyonlarına rağmen Irak'a has olan ve Nil kıyılarında terk edildikten sonra Irak'ta daha uzun süre baki kalmış bulunan bir muameleyi temsil ederler. Hiyeroglif yazısının kendisi dahi, elemanları Nil bitki ve hayvanlarından mülhem olsalar bile, çok dikkate değer tarzda fonetik işaretlerin ideograflarla ve determinatiflerle mezcedilmeleri bakımından o iki sistem yazının münasebette bulunmadıklarını tasavvur etmek imkânsızdır." (Ch.,120)

CENNET NEDİR?

Tarih Bilimi Yayınları tarafından broşür biçiminde ilk defa yayınlanan "**Cennet Nedir?**" daha sonra Diyalektik Yayınlarınca yapılan bir derlemede de yer aldı. Bilim ve Gelecek Dergisi'nde de yayınlanmış olan bu yazıyı derlememize alırken, içinde geçen ayet metinlerini ve isimlerini düzelttik.

"CENNET" SÖZCÜĞÜ NEREDEN GELİR?

Bütün dinlerde "CENNET" demek: Tanrıya inanmışlar için, uçsuz, bucaksız mutluluğun, hazzın, şehvetin (Latince: "Deliciac"nin) en yücesine (Latince: "Beatus" kertesine) erişilecek yer demektir.

Bu deyimleme: Cennetin moral ve soyut kavranışıdır.

Cennet sözcüğünün bir de objektif ve somut anlamı vardır. Cennetin Hristiyanlık kültüründeki karşılığı "PARADİS" sözcüğü, Grekçe: "Paradeisos: Bahçe" anlamlı sözcükten çıkar. İslam kültüründe "Paradeisos" sözcüğü tümüyle tercüme edilmiştir:

*"El-Cenne": "Bahçe ve bostan ve kimine göre bostan içinde yetişmiş ağaçları olsa ana Cennet derler; eğer üzüm ağaçları olsa ana Firdevs derler. (Mustafa bin Şemsüddin el-Karahisari, **Ahter-i Kebir**, İstanbul 1900)*

Grekçe'den gelme "Paradis" sözcüğü, İsa dini olan Hristiyanlığa, "Ancien Testament" (Eski Ahit)ten, İsa'dan Önceki kutsal Semitçe kitaplardan aktarılmıştır. Bugün Hristiyanlığın "BİBLE" (Grekçe: "Biblim: Kitap, mükemmel kitap"tan) adı ile anılan kutsal kitabı, biri ESKİ, öbürü YENİ olmak üzere iki "Testament: Ahit'i bir araya toplar. Testament, Grekçe "Diatekes", sözcüğünün, Latince "testament" sözcüğü ile olduğu gibi çevrilmesidir. Anlamı, açıkça, "Alliance: İttifak, Ahit"tir. Kutsal gelenekçe: Tanrının ulusu ve peygamberi ile sözleşmesi, ahitleşmesi demektir.

Bütün kutsal kitaplar gibi Tevrat'ta da, Allah'la kulların ahitleşmeleri sık sık görülür.

"Abram doksan dokuz yaşına gelince, Ezeli (Yahve), Abrama göründü. Ve ona dedi: "Ben tüm güreli Tanrıyım. Yüzüm önünde yürü ve doğru ol. Seninle benim aramda ahit kuracağım ve seni sonsuz çoğaltacağım." (Genese [Tevrat'ın TEKVİN bölümü y.n.], 17/1,2 LA SAÏNTE BİBLE, Par Louis Segond, Paris 1962)

"Seninle ve senden sonraki torunlarınla, kuşaklarına göre, aramda ahdimi kuracağım. Bu ebedi bir sözleşme olacaktır. Bu ahit gereğince ben senin ve senden sonraki dölünün Tanrısı olacağım." (Genese, 17/7)

"Ey İsrail oğulları! Size sunduğum nimetlerimi, AHD'imi yerine getirin ki, bende AHD'imi yerine getireyim." (Allah'ın, Kur'anı Kerim'de Muhammet Peygambere karşı direnen Yahudilere eski Ahdi anıltışı). (Bakara Suresi, 40. Ayet)

İskenderiye'de ünlü Deniz fenerini yaptıran Ptolemee II.Philadelphie, İ.Ö. (İsadan önce) 283-246 yılları, Eski Testament'i (Tevrat'ı), 72 İbrani bilgininin eliyle Grekçe'ye (Yunanca'ya) çevirtti. Bütün Batı dillerine yaygın, "PARADİS" sözcüğünün, tercüme edildiği İbranice aslına ne denli uygun düşeceği bunda anlaşılabilir.

Böylece Musa ve İsa dinlerindeki (Yahudilik ve Hıristiyanlık'taki) Cennet anlamının aynı İBRANİCE sözcük olduğu ikircilik götürmez.

Müslümanlığın Arapça "CENNET" sözcüğü nereden gelir?

Arapların da İbraniler gibi Semitti (Sam oğulları) ırkından geldikleri bir yana, İslam dini, bütün ana prensiplerini doğrudan doğruya İbrahim Peygamberden aldığı saklamadı. Buna en değerli belge Kur'an'dır.

"Onlar: Yahudi (Musa dininden) ve Nasrani (İsa dininden) olun, hidayet bulursunuz' dediler. Sen onlara de ki: "Hayır biz temiz tek tanrı (muvahhid-i pâk) olan İbrahim dinine uymuşuzdur. İbrahim çoktanrıktan (müşriklerden) değildir." (Bakara Suresi, 135. Ayet)

Muhammed yalvaca, Musa ve İsa'nın tek tanrılı dinleri dururken, yeni bir İslam dini kurmaya niçin kalkıştığı çok sorulmuş olacak. Kuran durmadan karşılık verir.

"Yoksa İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve Esbah, Yahudi veya Nasrani mi idiler dersiniz?" **(Bakara Suresi, 140. Ayet)**

"İbrahim, ne Yahudidir, ne Nasranidir, ama temiz tektanrıca bir MÜSLÜM'dür." **(Al-i İmran Suresi, 67. Ayet)**

İslamlık kendisine kaynak bildiği İbrahim geleneğinin, Tevrat ve İncil'den daha ilk ve orijinal olduğunu Yahudi ve Hristiyanlara muştular:

"Ey Kitaplılar! İbrahim hakkında niye çene çalıp duruyorsunuz? Tevrat da, İncil de ancak İbrahim'den sonra indirilmiştir. Hala buna akıl erdiremiyorsunuz..." **(Al-i İmran Suresi, 65. Ayet)**

Kur'an, İbrahim'den sonraki katmaları, yazma, bozmaları hep kuşkuyla, hatta paylayarak karşılar:

"Kitabı elleriyle yazıp da, karşılığında onu biraz pahayla satmak için: 'Bu Allah tarafındandır', diyenlerin vay haline!" **(Bakara Suresi, 79. Ayet)**

Yahudilik ve Hristiyanlık, çokça alış veriş yaptığı çökkün Mısır ve Irak, daha sonra Grek ve Roma medeniyetlerinin aşırı soysuzlaşmalarına bulaşmıştı. İslamlık, en basit çöl bedevi İbrahim'in İbrani geleneğini, içinde doğduğu Arabistan toplumlarının yapısına daha uygun buldu. Allah o ilk, saf geleneği tapşırıyordu:

"Biz İbrahim'e ondan önce iyilik (hayır) ve düzeltim (salah) yolunu vermiştik. Onun buna yeterli (ehil) olduğunu biliyorduk." **(Enbiya Suresi, 51. Ayet)**

Muhammed dininin hemen bütün ekonomik (Zekat, vs.) ve sosyal (Namaz, vs.) davranışları İbrahim geleneğine dayanıyordu:

"Onları (İbrahim vs. yalvaçları) buyruğumuzla yola getirici kıldık; onlara iyilik işlerinde bulunmayı, Namazı dosdoğru kılmayı, zekat vermeyi vahyettik." **(Enbiya Suresi, 73. Ayet)**

İslamlığın çıkmak üzere bulunduğu günlerde, Musa ve İsa dinlerinin çoktan içine düştükleri çıkmaza karşı da çıkacak yeni bir gidiş aranıyordu. Musa dini İsrail ülkesinde, İsa dini Bizans İmparatorluğunda, ununu elemiş, eleğini asmıştı. 7. yüzyıl başlarında en işlek Cihan Ticaret yolunun Hicaz'dan geçişi, öylesine yaman bir gelişim yaratmıştı ki, "Hanef" adını alan kişiler, adım başına hep o yeni yolu seçmeye çalışıyorlardı. Mekke ve Medine KENT (Cite)'leri o zamanki yeryüzünün en büyük kervan konakları olmuşlardı. Kur'an "Li iyilafı Kureyş'in iyilafihim rihletes sitai ves

sayf: Kureyş binleri, yaz kış kervan göçüren binler" diyordu. Bu kervan göçü ve medeniyetler arası evrensel alışverişin rolüne en uygun gelenek, İbrahim peygamberinkiydi:

"Terah, oğlu İbrahim'i, torunu ve Haran'ın oğlu Lot'u ve oğlunun karısı olan gelini Sare'yi aldı. Birlikte Keldan'daki Ur'dan çıktılar. Ken'an ülkesine geldiler." (Genese 11/31)

"İbrahim, güneye doğru ilerliyerek yoluna devam etti." (Genese 12/9)

"Ülkede bir kıtlık oldu; ve İbrahim oturmak üzere Mısır'a indi." (Genese 12/10)

"İbrahim koyunlar, öküzler, eşekler, er hizmetçiler ve kadın hizmetçiler, kancık eşekler ve develer aldı." (Genese 12/16)

"Abram Mısır'a, güneye doğru çıktı; karısı, kendisinin olan her şey ve Lot ile birlikte." (Genese 13/1)

"Abram sürüce, gümüşçe, altınca pek zengin olmuştu. Gidişini güneyden Bethel'e dek, ilkin çadırının bulunduğu yere, Bethel ile Ay arasına dek yöneltti." (Genese 12/2-3)

Bu sosyal ve tarihsel paralellik Hicaz yollarında herkesi İbrahim geleneğine itiyordu:

"Bir çok rivayetlere göre Mekke ve Medine ahalisinden bir çokları, Hazreti İbrahim'in dinini yenilemeye kavuşturacak bir Yenilikçi (Müceddit)nin ortaya çıkmasına yaklaşıldığını söyleyerek Hz. İbrahim'in dinini arıyorlar idi." (A. R., Genel Tarih, cilt 5, s.149)

"Welhausen, Allah sözcüğünün eskiden çeşitli tanrılıklara verildiği, sonraları Zat'ı Ecell'i Tealaye ait bir öz ad (has isim) olarak kullanıldığı sonucuna varıyor." (A. R., Genel Tarih, cilt 5, s.14)

Hatta, "İSLAM" sözcüğü, İbrahim'in kendisine tabi olmak anlamına geldi. Al-i İmran suresinin 67. ayetinde:

"İbrahim'ü kane hanıyfen, müsliman İbrahim.. HANİF (eğrilikten dönmüş) ve MÜSLİM (yaramazlıktan irak, uysal, alçak gönüllü) idi."denilişi de bunu gösterir.

Arabistan, hele Hicaz halkı, en eski çağlardan beri büyük kervancı İsmail oğullarından olmakla tanınır. Yakup oğulları, babalarından kıskandıkları Yusuf'u satmak istedikleri vakit, İsmaili gördüler:

"Gözlerini kaldırıncı, Galaad'dan gelen bir İsmaililer kervanını gördüler; onların develeri, Mısır'a taşımakta oldukları ıtırılar, bal-sam ve mirsafı yüklü idi." (Genese 37/20)

İsmail, Tevrat'a göre İbrahim'in Mısırlı cariyesi ("servante": hizmetçi kadını) olan Hacer'den doğar. Mısır, Kadim Yunanistan'da Delf tapınağını kurmak için, Greklerin içine, siyah kadın misyonerler göndermişti. Hacer de, Hicaz'a ulaşmış öyle misyoner bir kadındır. İlk Kabe yerine kurduğu çardakta İsmail'i doğurdu. Semit geleneği Hacer'i İbrahim'e bağlıyor. Sonra, İbrahim'in öz karısı Sare'nin şerrinden çöle kaçmış gösteriyor:

"Sare Hacer'i hırpaladı ve Hacer ondan uzağa kaçtı. Ezeli'nin meleği, Hacer'i çöldeki bir su kaynağı yanında, Schur yolu üzerindeki kaynağın yanında buldu... Ezeli'nin meleği ona dedi: İşte sen gebesin ve sen bir oğul doğuracaksın, o çocuğa İsmail adını vereceksin... İsmail bir yaban eşeği gibi olacaktır. Onun eli herkese karşı olacak ve herkesin eli ona karşı olacaktır. Ve o bütün erkardeşlerinin karşısında oturacaktır. Hacer, kendisiyle konuşmuş olan Ezeli'ye, "Atta-El-Roy" (Acep gördüm mü?) adını verdi; çünkü Hacer: O beni gördükten sonra, acaba ben bir şey gördüm mü? dedi. Onun için bu kuyulara "Lasay roy: Bir şey görmedim" kuyuları denildi. Bu kuyu Kadeş ile Bared arasındadır." (Genese 116/6-7-11-12-13-14)

Kadeş, Lut gölü ile Akabe körfezi arasındaki mesafenin orta yerine düşer. Sonradan "Abram" nasıl "Abraham" olacaksa, öylece ilkin "Saray" iken sonra "Sare" olan Sare, İbrahim'in hem karısı, hem kızkardeşi durumundadır. Sare, ilkin Mısır'da Firavun'un, sonra Kenan ülkesine dönünce Abi Melik'in koynuna girecektir. Hacer'i İbrahim'in koynuna sokan da o Sare'dir. Sare'nin kıskançlık çıkarması, bu gerçekler önünde, geleneğin İsmail'i İbrahim'e teyelleme ihtiyacından doğmuşa benziyor. Gene de, Tevrat Hacer'i tek başına çöle kaçirtıyor; ve Kadeş'ten pek aşağılara indirtmiyor.

İslam geleneği bu kadarla yetinmiyor. İbrahim, İsmail doğduktan sonra, Haceri oğluyla alıp, eliyle ta Mekke'ye dek getiriyor:

"İbrahim Hacer'i tesarruf eyledi. Gebe olup, İsmail aleyhisselam doğdu... Hacer'le İsmail'i taş yanına (Mevzi'i Hacer'e) iletip indirdi. Ve evin yeri ("Mevzi'i Beyt": Kabe'nin kurulacağı yer) bir kızıltepe idi." ("Tarih-i Mekke-i Mükerrerme" Bezmi Alem Sultan Yazması, s.9)

Bütün ayrıntılar gösteriyor ki, Hristiyanlıkta olduğu gibi, İslam'da da başlıca ilkeler: Genellikle Semit barbarların, özellikle İb-

rahim adına bağlanmış bulunan İbrani'lerin geleneklerinden çıkar. Dolayısıyla, her kutsal kavram ve eylem gibi Cennet sözcüğünün de, tek doğru aslı İbranice'den alınmadır. İlk İbranice'yle yazılı kılığa giren Tevrat geleneğinin, "Tekvin" bölümü şöyle der:

"Ezeli Tanrı (Yahve) Edende bir bahçe ağaçlandırdı." (**Genese 2/7**)

Cennet, Fransızca'ya *"Jardin d'Eden"*, Almanca'ya *"Edensche Garten"* diye çevrilen o "Eden'deki Bahçe"dir. İbranice'de "EDEN" sözcüğü "Fruchtland: Meyva ülkesi"dir. (**Das Kluge Alphabet**, Berlin 1935, cilt: 5, s.72)

Cennet sözcüğünün harfi harfine karşılığı: "Meyva ülkesinde bahçe" demektir.

İsa'ya adanan "İNCİL", yalnız İsa'nın başından geçenlerle doludur. Ahiret ve Cennet üzerine, Eski Testament'te (Tevrat'ta) yazılanlar olduğu gibi benimsenmekle yetinilir. Bugün Hıristiyanlığın kutsal kitabı: Hem İncil'i, hem Tevrat'ı rahatlıkla içine alan "BIBLE" adıyla ellerde dolaşır. Hristiyan Cenneti, Tevrat'ın "Eden Bahçesi"nden başkası olamaz.

İslam Cenneti'nin, aynı Tevrat'taki "EDEN" olduğunu, en ufak bir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde açıkça ortaya koyan ve bu gerçeği, yedi Sure'de yedi kere tekrarlayan en büyük belge Kur'an-ı Kerim'dir.

"Aden cennetlerinde, temiz pak barınaklar adamıştır." (**Tövbe Suresi**, 72. Ayet)

"Aden Cennetleri de vardır." (**Ra'd Suresi**, 24. Ayet)

"Aden Cennetleri altında ırmaklar akar." (**Kehf Suresi**, 31. Ayet)

"Adadığı Aden Cennetleridir." (**Meryem Suresi**, 61. Ayet)"

"Aden Cennetleri vardır." (**Taha Suresi**, 74. Ayet)

"Aden Cennetlerine girecekler." (**Fatır Suresi**, 33. Ayet)

"O da, Aden Cennetleridir." (**Sad Suresi**, 50. Ayet)

Tevrat'taki ıbranice "EDEN", Arapça Kur'an'da: (ayın ile) "ADEN" diye söylenir. Tevrat'ta "Eden Bahçesi" bir tektir; Kur'an da birden çok "Aden Cennetleri" vardır.

CENNET NEDİR?

Musa ve İsa dinindeki Cennet, geçmişte yitirilmiş bir ideal yer gibi kalır. Muhammed dininde Cennet, gelecekte kazanılacak ülkü

ülkesi olur. Kur'an'ın Cenneti anlatışı yüzde yüz pratik amaçlar güder. 113 suresinden 61'inde Cennet tam 99 kere anılır. Bu anılışların hepsi, Cenneti imrenilecek yer olarak göstermekle yetinir.

Tevrat'taki tek Cennete karşılık, Kur'an'da Cennet sınıflanmıştır. Kimisi "En yüksek Cennet" (**Mü'min Suresi**, 8-9. Ayet)'tir, kimisi daha alçaktadır. "Bu iki Cennetten başka iki Cennet daha vardır." (**Rahman Suresi**, 62. Ayet)

Bu da, İbrahim zamanındaki sınıfsız toplum (Orta Barbarlık Konağı) için bir tek Cennet yettiği halde, İslamîlikta, Mekke ve Medine (Yukarı Barbarlık Konağı) Kentlerinden Medeniyete (Sınıflı Topluma) geçilirken, Cennetin de birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü "MEVKİ"lere ayrılması gerektiğini belirtir.

Hangi mevkii olursa olsun, Cennetlerin hepsinde aynı tema ve nitelik durmaksızın işlenir:

"Cennetin niteliği şudur: Altından ırmaklar akar. Yiyecekleri de gölgeleri de bitmez, tükenmezdir." (**Ra'd Suresi**, 23-24. Ayet)

"Orada (insanlar) tahtlar üzerine kurularak altın bileziklerle bezenecekler, ince dibadan yeşil elbiseler giyeceklerdir." (**Kehf Suresi**, 31. Ayet)

"Onların giydikleri ipektendir." (**Hac Suresi**, 23. Ayet)

"İncilerle süsleneceklerdir." (**Fatır Suresi**, 31. Ayet)

(Cennettekiler) *"lezzet içindedirler... Gölgeler altında tahtlara yan gelirler."* (**Yasin Suresi**, 55. Ayet)

"Pınarlardan dolu kadehlerle dolaşacaklar... Şarap dup duru... Sarhoş da olmayacaklar. Yanlarında yalnız güzel gözlü vardır. Onlar sanki örtülü bir devekuşu yumurtadırlar." (**Saffat Suresi**, 41-49. Ayet)

"Yanlarında gözlerini dikmiş yaşıt kızlar vardır." (**Sad Suresi**, 49-52. Ayet)

"Birbiri üzerine yapılmış çardaklar altından ırmaklar akar." (**Zümer Suresi**, 20. Ayet)

"Altın tabaklar ve tepsiler içinde... pek çok mevyalar..." (**Zuhuruf Suresi**, 71. Ayet)

"Pınarlar çevresinde ince atlaslar, sırmalı kuşaklar giyecekler... Kendilerine ahu gözlü, ak yüzlü kadınları da yoldaş yapacağız." (**Duhan Suresi**, 51-57. Ayet)

(Cennettekiler) *"İlk ölümden başka ölüm acısı tatmayacaklar."* (**Duhan Suresi**, 51-57. Ayet)

"Adanan Cennetin niteliği şudur: Orada bozulmamış su ırmakları, tadı değişmemiş süt ırmakları, içenlere lezzet veren şarap ırmakları, süzölmüş bal ırmakları... her çeşit meyvalar... yarlığanma vardır." **(Muhammed Suresi, 15. Ayet)**

"Dokunulmamış kadınlar... Yakut, Mercan..." **(Rahman Suresi, 56. Ayet)**

"Onlar koyu yeşil renkte karamtrakır." **(Rahman Suresi, 62-64. Ayet)**

"Hurma, nar..." Güzel huylu ve güzel yüzlü kadınlar, çadırlar içinde, perde ardında huriler vardır." "Yeşilyastıklara yaslanırlar." **(Rahman Suresi, 66, 70, 74-76. Ayet)**

"Altından örölmüş taht... Hep taze kalan çocuklar... Bir kaynaktan halis şarap dolu sürahiler, ibrikler, bardaklar... Kuş eti... İnci gibi, kara gözlü hüriler. Dikensiz Arabistan kirazı ağacı... Kat kat yüksek yataklar." **(Vakıa Suresi, 27-40. Ayet)**

"Kimi yüzler terü taze olacak." **(Kıyamet Suresi, 22-25. Ayet)**

"Ne güneş ne de sert soğuk görmeyecekler. Gümüşten şeffaf kaplar, sürahiler, selsebil adlı zencefil katılmış şarap... Her yerde taze çocuklar dolaşacaklar. Onları gördüğün zaman saçılmış inci gibi sanacaksın... Üzerlerinde ince ve kalın dibadan yeşil giysiler gümüşten bilezikler..." **(İnsan Suresi, 19-20. Ayet)**

İşte Kur'an'ı Kerim'de Cennet üzerine anlatılanlar bunlardır. Bu Cennet Bahçeleri yerde midir, gökte midir? Kur'an'da kesin hiç bir açıklama yapılmaz. Yalnız üç yerde şu üç gerçek belirtiliyor:

1- Cennet düzova değil, yayla gibi yüksek bir yerdir: "Mey vatan yakın olan yüksek bir Cennet..." **(Hakka Suresi, 22. Ayet)** denir.

2- Bu yükseklik göğün altındadır: "Onlara melekler inecekler." **(Fussulet Suresi, 30-32. Ayet)** ayetinden bu anlaşılıyor.

3- Cennetin yeri bildiğimiz topraktır: "Cennete bölük bölük gönderildiler ve dediler: Hamdolsun Tanrı adadığını yerine getirdi ve bizi (Cennetin) toprağına mirasçı kıldı." **(Zumer Suresi, 73-74. Ayet)**

Bu üç belirtiş, İslam ana kitabı Kur'anın, İbrani geleneğine ne kadar dürüstçe uyduğunu, Cenneti Tevrat'ta olduğundan başka türlü bir yer saymaya kalkışmadığını ortaya koyar. Yalnız o yeri, kendi çağının insanlarına daha çekici ayrıntılarla bezer.

O gelenek saygısı, Hıristiyan kilisesinde titizliğini yitirir. Tevrat'ın Ptolemee çağında İbranice'den Grekçe'ye çevrilen "**Version des Septante**"ı (Yetmişlerin metni) bile, İ.S. (İsa'dan sonra) 383 yılları Saint Jerome'un rötuşundan geçerek, Katolikliğin resmen öne sürdüğü "Vulgate" Tevrat biçime sokulmuştur. Yapılan haksız değişiklikler yüzünden, İsraililerle Protestanlar Tevrat'ın "vulgate" çevirisini "apochryphe": örtülü (aslına uygunsuz) bulurlar. Bununla birlikte, o "apokrif" metin dahi, Cennetin aslını açıklamakta oldukça aydınlıktır.

Tevrat'ın Cennet tarifi, kısa ve öz lüdüdür.

"Ezeli tanrı (Tanrı Yahve), yerden, görölmesi hoş ve güzelce yenilecek her çeşit ağaçlar bitirdi", (Genese 2/9) "Eden'den bir ırmak çıkıyordu ve oradan dört kola ayrılıyordu." (Genese 2/10)

Kur'an, şiirli bezeyişleri dışında, Cenneti, her ağza aldıkça, mutlaka Tevrat'ın o kestirme Özdeyişini:

"Cennatün teori min tahtih-hel anhar: Altından ırmaklar akan Cennetler" lied-motifiyle değişmez klişe olarak hiç bıkmaksızın tekrarlar durur:

"Altlarında ırmaklar akan Cennetler vardır." "Gökler ve Yer kadar geniş olan Cennete çabuk olun!" "Altından ırmaklar akıp, daim kalacakları cennetine." (Al-i İmran Suresi, 15, 133, 136. Ayet)

En kısa karşılaştırma, Cennet'in sözcüğü gibi niteliği de, hiç değilse Yakındağı dinlerinde, hep Semit geleneklerini yazılı biçime aktarmış olan Tevrat'a, yahut doğrudan doğruya ağızdan aktarılmış mitolojiye dayandığını belli eder.

Homeros ve Hezyod'un mitolojileri: Yukarı Barbarlık konağını henüz yaşamamış olan Grek KENT (Cite)lerinin, nisbeten pek uzaktan ve dolayısıyla etkisi altında kaldıkları Irak-Mısır ana medeniyetleri ile olan ilişkilerini taslaklaştırır. Tevrat "Pentateuque"ü (Musa'nın beş kitabı): Henüz Orta Barbarlık Konağını aşamamış Semit Göçebelerinin pek yakından ve doğrudan doğruya etkisi altında kaldıkları Irak-Mısır ana medeniyetleriyle olan ilişkilerini anlatır. Hıristiyanlığın dört İncil'i, Grek ve Roma medeniyetlerinin tarihçil mahşeri içinde, çöküş Cehennemiyle bunalmaktan, Cenneti düşünmeye vakit bulamaz. Kur'an İbrani geleneklerinden binlerce yıl sonra, kanıksanmış medeniyetlerin kutsal yazılar içine işledikleri bir çağda geldiği için, Cennetin objektif gerçekliğinden çok,

prozelitizme (inanç propagandasına) daha elverişli düşen sübjektif çekiciliği üzerinde durmuştur.

O yüzden, Cennet konusunda biricik öz belge Tevrat'tır. Testament'te kalabilmiş izler üzerine basa basa, Cennetin yoluna ve gerçekliğine ulaşılabilir.

Eski Testament, "Eden bahçesi"nin yeryüzündeki semtini en ufak bir mistifikasyona kaçmaksızın, düpedüz ve açık seçik söyler:

"Sonra Ezeli Tanrı (İbranicesi: Tanrı-Yahve) doğu yanında, Eden'de bir bahçe ağaçlandırdı ve oraya biçimlendirdiği insanı koydu." "Bahçenin ortasında Hayat Ağacı ile Hayır ve Şer Bilgisi Ağacı vardı." (Genese 2/8-9) İbrahim, Irak ile Mısır arasında do-laştığına göre, onun için "DOĞU": Kharkhar dağlarıyla Ararat dağı arasında bir yerdir.

Bu yer neresi olabilir? Tevrat, onu da şaşılacak kadar net bir coğrafya sınırı olarak, çizer. Bu sınır, Eden Bahçesini sulamak üzere çıkan ırmağın dört kolu arasında bulunur. Dört ırmak ise, ikirciliğe yer bırakmayacak adları ile bugün de herkesin tanıdığı yer-yüzü akarsularıdır:

"Birinci ırmağın adı Pishon'dur: Bu altın bulunan Havila ülkesinin tümünü kuşatan ırmaktır. O ülkenin altını saftır, orada bdellium onix (yeşim yakut) taşı da bulunur. İkinci ırmağın adı Guihondur; o bütün Gush ülkesini saran ırmaktır. Üçüncü ırmağın adı Hiddekel'dir: Bu Asurya'nın doğusuna akan ırmaktır. Dördüncü Irmak, Fırat'tır." (Genese 2/11-14)

Barbar geleneği, sonra medenileşecek (yalancılaşacak) dölle-
rin neler katabileceğini hiç düşünmeksizin bu kadar açık konuşur. Karanlık ilkçağ ve Ortaçağ insanlarını bir yana bırakalım, bugüne dek nice bilginlerin gözünü kırpmadan söylenmiş ve esirgenmemiş iliklerine kadar doğru Barbar sözüne inanmamakta direnişle-
ri ibret alınacak bakarkörlüklerdendir. Örneğin, İspanya Kralının 15. yüzyıl başında (1403 yılı) Timurleng'e yolladığı elçi-casus Ruy Gonzales de Claviho'nun anılarını aktaran Victor Chklovski, ken-dinden pek emin olarak şunları yazar:

*"Arzingan (Erzincan) şehri, Fırat ırmağına yakın bir düz ova-da yapılmıştı. Claviho, hiç tökezlemeksizin der ki: Fırat cennetten kaynak alıp çıkmış ırmaklardan birisidir." (V. Chklovski, **Le Voyage De Marco Polo**, s. 94, Paris 1939)*

Evet: Fırat'ın Cennetten çıktığını söylerken tökezleyecek ne var? Claviho'nun sözü şunu gösteriyor ki: İsa'dan binlerce yıl önce olduğu gibi, bin beşyüz yıl sonraları da, Fırat, Cennetten kaynak alan bir ırmak sayılmaktadır. Bugün Anayasası Tevrat ve İncile dayanamayan Sovyet ülkesinden bir bilgin çıkıyor:

1- Erzincan Kadim Kentini bir "ŞEHİR" sanıyor. (Kadim "KENT" ile, sonraki "ŞEHİR" arasındaki derin sosyal ve tarihsel farkı, hatta ziddiyeti önemsemiyor. Tarih kimyası henüz böylesine bir "Simya" bilimi durumundadır!)

2- O tersine Tarih kavrayışı, Fırat'ın Cennetten çıktığını belirten geleneğe inanmamak için, Cennetin mutlaka gökte bulunduğuna katlanıveriyor!

Yukarıki ırmak adlarına göre, Cennetin yerini bulmak güç olmasa gerektir. Fr. Delitzsch (**Wo Lag das Paradies**, 1881) eserinde Cenneti Irak'ın hemen doğusuna koyar.

"M. Delitzsch Cihon ile Pishon'u, Babil'in Shatt-en Nü ve Pallcopas adlı başlıca kanalları olarak kabul eder. Kendisi, Eden (Assur Edionou) deyince, bunun Ana ve Tekrit'ten Acem Körfezine dek uzanan Mezopotamya kısmı olduğunu seve seve belirtir." (Oppert'in Göttin-gische Gelehrte anezgien, 1881, s.801-851 eserindeki tenkite bakıla) (G. Maspero, **Histoire Ancienne Des Peoples De l'Orient**, 1893, s. 145)

Cennetin Irak toprağında olması bütün tarihsel ve sosyal niteliklere uymadığı gibi, Delithzsch'in ırmak adlarında yanılması da belli olmuştur. Delitzsch'ten 33 yıl önce, pek dindarca disiplinle bir Tarihsel Coğrafya Atlası yayınlayan Houze, Cennetin yerini ("Eden"i) tam bugünkü Türkiye'nin Van gölü çevresine yerleştirmiştir. (A.Houze, **Atlas Üniversal Historiqu at Geographique**) (Fransa Üniversitesinin büyük ustadı "Üniversite Konseyinde müzakerelerde bu eser üzerine olan raporu dinleyip, eseri kabul etti. 1 Haziran 1949" vs. kaydıyla)

Tevrat'ın tek cümlesinden başka hiç bir izahat vermeyerek, yalnız Harita üzerinde Eden'in yerini yeşille boyamakla yetinen Houze, 20. yüzyılın bilimsel araştırmalarıyla haklı çıkmıştır.

Dicle'nin ilk adı "İdigna" yahut "İdignou" idi. Semitler "İdigia"ya çevirdiler. Zamanla, sözcük "İdiglat"tan "Dikkaf'a döndü. İbranice'de "Hiddegel" oldu. Persler Dicle'ye "Ok" anlamına

gelen "Tiygr" adını verdilerse de, Araplarda ırmağın ilk Semitçesi, "Dicla" olarak yaşadı.

Dicle için, A.Parrot: "Doğudan Asurya'ya akar". (Andre Parrot, "**Sumer**" s. 38, Paris 1960) Diye tercüme yapar. Louis Segond'un, İbranice'den tercümesinde ise: "Doğudan Asrya'ya akar" (Louis Segond, **La Sainte Bible**, 2/14, Paris 1962) denir.

Fırat adı, Akkadca "Ulu Irmak", yahut "Yüksek Kıyılı Irmak" anlamına gelen: Prahunu iken, Kaldeenler'de "Purat", sonra, "Paratou" oldu. [C. P. Tiele, "**Histoire Comparee des Ancienne Religions de l'Egypte et Des Peuples Semitiques**", s. 152,157 Paris 1882]. Cennetin Fırat ve Dicle ile münasebeti kimsece çürütülemez.

"Guihon" yahut "Gehon" Hazer denizine dökülen ARAS ırmağıdır. Tevrat'a göre, bu ırmağın "sarıp çevrelediği GUSCH" ülkesi: Ermenistan kuzeyindeki Gökçeçoban gölü ile, Azerbaycan güneyindeki Rumiye gölü arasındaki bölgedir. Houze atlasında bu yere "CHUS" adı verilir. (A. Houze, **Atlas Carte** no:1)

"Pishon" yahut "Pichon", Eden Bahçesi'nden Semit geleneğinin çıkarttığı birinci ırmaktır. Fırat-Dicle-Aras ırmaklarının kaynak aldıkları bölgede çıkan Çoruh ırmağının adı tutmuyor. Batum'un kuzeyinde Karadeniz'e dökülen "Phasis, yahut "Phison" ırmağının adı "Pichon"u tutuyor. Kaynağı Kafkaslarda...

Tevrat'taki Pichon ırmağının: Saf altın, bdellum, yakut, yeşim bulunan "Havila" ülkesini "sarıp çevrelediği" yazıldığına göre, o değerli maden ve taşların Kafkas gibi sayılı bir dağda bulunacağı anlaşılabilir. Limet, Irak medeniyetinin Bakırı nerde bulunduğunu ararken, şunu yazar: "*Meluha, gerçeğe çok yakın olarak Necit yüksekliklerini, belki eski eski Bible'nin Havilah'ını temsil etse gerektir.*" (Henri Limet, "**Le Travail du Metal au pays de Sümer au temps de la III'eme Dynastie D'ur**", s.92 Paris 1960)

Bu kaniya uyulsa, Cenneti Arabistan çölünün ortasına getirmek icap eder. Bu ise, gene Tevrat'ın tariflerine hiç sığmaz. "Havillah"ı Güney Kafkas eteklerine yerleştirmek, her bakımdan Cennet çevresinin niteliklerine uyur.

British Museum'da saklanan ve İ.Ö. 3 bininci yıllar ortasına ait olduğu bilinen "Cylindre de Tentation: İğfal Silindiri" adlı mühür Irak medeniyetinin örnek belgesidir. Bu mührün üstüne Adem'in kandırılış

sahnesi işlenmiştir: Ortada dokunulması yasak edilen ağaç; iki yanında iskemlesi kareler üstüne karşılıklı ilişmiş "Adem" ile "Havva"; kadının arkasında kandırıcı şeytan yılan havaya doğru yükselmiştir..

A. Parrot diyor ki:

*"Tartışmayı daha fazla uzatmayalım. Yalnız şu kadarını söyleyebiliriz ki, bu 3. bin yılının şekilleştirmesi her hal ve kârda Mezopotamya (Irak) dünyasına tamamiyle uygundur." "Orada insanlar, gölgelikler altında, alanlarını -hiç de korkunç veya tehlikeli görünmeyen-, hayvanlarla, kuşlarla paylaşarak, tanrılarla arkadaşça yaşarlar" (A. Parrot, **Sümer**, s.38)*

Arkeoloji buluşlarının son sözü gibi ileriye sunulan bu görüş, 1960 yılında bile, Öntarihle Tarih arasındaki ilişkinin ne kadar az kavranıldığını bir kere daha ispat eder. Çünkü:

1- "İmrenç Silindiri" (İğfal silindiri) elbet Irak'ta yapılmıştır. Ancak o silindirde anlatılan sahne, Irak'ta geçmiş olamaz. Irak türlü meyvalarla dolu Eden ağaçlığı değil, tüm çöl ortamıdır. Irak'ta ne dağ, ne de geleneğin anlattığı madenler ve taşlar (altın, yakut, yeşim) bulunur. Demek Sosyal ve Tarihsel ekonomiyi belirlediren COĞRAFYA gerçeği, "iğfal" sahnesini ister istemez Irak dışında bırakır.

2- İnsanlarla hayvanların ve Allahların arkadaş olmaları da, ne hayvanların o zaman tehlikesiz bulunmaları gibi bir "tabiat" olayıdır, ne de şakaya gelecek kadar önemsizdir. M.Parrot'nun takıldığı "hayvanlar": Tabii değil, sosyal hayvanlardır. Toplum içinde ilk cinsel yasakların yarattığı sosyal bölünmelerin TOTEM'leri kadar ciddi sembollerdir. Onun için, hepsi aynı toplum yarattığı olan Allahlarla, insanlar ve hayvanlar öylesine senli benli, içli dışlı yaşarlar. Medeniyet (Sümer'ler) o Totemli Barbar toplumlarını Irak'ta bire dek yok etmekle yayılmıştır-. Aynı olay daha sonra Mısır'da tekerrür edecektir.

Bu olayı öğrenmek için, son arkeoloji buluşlarını beklemeye bile pek hacet yoktu. Yaratılış üzerine İlkin G. Smith'in bulup 1876 yılı Londra'da yayınladığı Kaldeen metinler (Chaldoean Account of Genesis)e göre:

*"Apsu (sınırsız uçurum) ili Mam mou Tiamat (deniz mahşeri) birleştiler ve alelacayip çöl kuşu gövdeli savaşılar, karga suratlı insanlar, insan başlı boğalar, dört gövdeli ve balık kuyruklu köpekler dünyaya geldi. Bu ucube döl, tanrılarının etkisi altında ortadan kalktı." (G. Maspero, **age**, s.144)*

Buradaki "Tanrılar", tıpkı daha sonra Mısır'ı fethedecek olan Byblos (Finike) asıllı Oziris tanrı gibi "medenileştirici kahraman" dırlar. "Alelacayip" yarı-hayvan insanlar ise, medenileştirici kahramanların boyunduruklayıp yok etmeye çalıştıkları Totemli barbarlardır.

Irak'ta medeniyet kurulduktan sonra, çevre barbarlarla uzun alışveriş ve savaş münasebetleri gelişti. En aktif barbar toplumlardan Semit'ler: "*Sümerlerle bir çok kuşaklar boyunca ticaret ve savaş yaptılar.*" (H.G.Wells, "**Esquiesse de l'Histoire Üniver-selle**", s. 76 Paris, 1948)

Semitler, henüz Avcılık (Aşağı Barbarlık Konağı) topluluklarıyla, yaşadıkları cennet ülkeden Irak medeniyetine ucuz hammadde ve iş eli sağlayan kaynak oldular. Semitlerin ülkesini, 19'uncu yüzyılda bile, çoğu bilginler Eden bahçesi yönünde buluyorlardı:

"O acayip ulusun (Sümerlerin) yanibaşında, anıtlar bize, mizacı ve eğginlikleri bambaşka olan bir başka ırk tanıtıyor. O ırkın konuştuğu dil İbraniceyle, Arapçayla ve öteki Semitik lehçelerle pek yakın akrabadır. Bilginlerin çoğu (Lenormant, Hommel, Sayce) bu ırkın kuzeyden ve doğudan kaynak aldıklarına inanıyorlar ve onu ilkin Ermenistan'da, Ararat dağının eteğinde, Dicle Kyros (Kurab, İren ırmağı) ve Fırat'ın yukarı mecraları arasında yerleşmiş gösteriyorlar; başka bilginlerse, (Sprenger, Schrader) bu ırkın ilkel oturduğu yeri Arabistan yarımadası içinde güneylere doğru koyuyorlar. En eski anıtlar, bu ırkın, Dicle, Fırat ve Acem körfezi üzerine yerleşmiş gösteriyor. En önemli kısmı, iki ırmak arasındaki mesafede, ülkenin ilk sahipleriyle yanyana yaşıyordu. Sonra Kaldeen nüfusunun üstün elemanı oldu." (G. Maspero, **age**, s.137,138)

"Genese" : Adem'den Nuh Tevrat'ına kadar 1654 yıl geçtiğini yazar. Semitlerin atası Sem, Adem'den sonraki 1656 yılında doğmuş gösterilir. Anlatılanların masal karanlığından tarihsel kişiliğe doğru gelişmesi, Adem'den sonra 1956 yılı dünyaya geldiği belirtilen Abram (sonra kutsallaşınca: "Abraham", İslamlıkta: "İbrahim") ile başlar. Abram Irak'taki UR kenti ile Mısır arasına gidip gelen bir göçebe örneğidir. Yolu üstünde gözüne kestirdiği Ken'anlılar ile Farizyen'lerin toprağında, yeğeni Lot (Lut) ile arası açılınca, kardeş kanı dökülmemesi için:

"Avram, çadırlarını kaldırdı, Mamre meşeleri arasında oturmaya geldi." (**Genese**, 13/18)

İbrahim Aleyhisselam zamanında, oğul kurban etme yerine, koyun kurban etme başlar. Bu, İbrani'lerin artık Avcılık (Aşağı Barbarlık Konağı) kıtlığından, Çobanlık (Orta Barbarlık Konağı) bolluğuna geçtiklerini gösterir. İşte o Aşağı ve Orta Barbar Semit ulusları, eski Sümer medeniyetini dört yanından çevreleyip, Cennetin dört ırmağı gibi sarmıştır. Karşılıklı etki ve tepkiler, barbar Semitlerle Sümer medeniyetini, tıpkı Cennetteki Barbar Adem'le, Şeytan Medeniyet kılığında karşılaştırmıştır. Göreceğiz: "Yılan" bütün Barbar uluslarda Tarım ekonomisi başlarken Bereket (yani toprak verimi) sembolüdür. Aşağı ve Orta Barbarlık Cennetinde yaşayan Semit Ademi, o güzelim yaylalardan Tarım bereketine dayanmış Irak çöl ovalarına çeken şeytan o "yılan"dır.

"Yılan"a (Tarım bereketine) kanarak Van yaylalarından (Cennetten) Mezopotamya'ya (Çifte ırmak arasına) inen Semitler, Fırat ve Dicle boyunca yeni yeni Kentler kurarak "Yukarı Barbarlık Konağı"na geçince, Sümer medeniyetinin artı, eksi bütün etkilerini ta içlerinde buldular. Eskiden beri medenileşmiş Sümer Kentlerinde, ilkin "Damgar" adlı bezirganlar: *"Tapınakların hizmetinde idiler"* (H. Limet, **age**, s.77). Sonra, Devlet koltuğunda müteahhitlikle sivrilen modern bezirganlar gibi: *"Damgarlar iyice ayrı seci bir sosyal sınıf teşkil ettiler."* (H. Limet, keza)

Ulusun ortak malı olan Tapınak zenginliklerini çapul ettikçe: Fakir-Zengin, Köle-Efendi, Borçlu-Alacaklı ve ilh., kutuplaşmaları ve çekişmeleri, Sümer medeniyetini içinden çürüttü. Sümer, çevresini saran taze Semit Kentleri için, iç tezatlarla koflaşmış Sümer medeniyeti, elini uzatsan kolayca alabileceğin olgun bir meyvaya benziyordu. Tevrat'ın anlattığı "Hayır ve Şer Ağacı" o çürümüş Medeniyetti.

Tevrat buradaki büyük Tarihsel dilemme [ikilemi] tertemiz ve dupduru anlatıyor.

"Ezeli Tanrı insanı aldı ve onu eksin ve korusun diye Eden Bahçesinin içine koydu. Ezeli tanrı insana şu buyruğu verdi: Sen bahçenin bütün ağaçlarından yiyebilirsin; ama Hayır ve Şer Bilgisi Ağacından yemeyeceksin, çünkü onu yediğin gün öleceksin."(**Genese**, 2/15, 16, 17)

Kimi geri kalmış ülkelerde "Batılılaşmak" sloganı ortaya atıldığı zaman, tıpkı medenileşmeye bakan Semit'e Ezeli Yahve'nin buyru-

ğunu andıran tartışmalar olmuştur: *"Batılılaşalım ama Batının iyi yanlarını alıp, kötü yanlarını atalım!"* Semit Barbar kendi kandaş toplumunun eşit kardeşlik düzenini bozmaksızın medenileşebilir miydi? "Ezeli Yahve", Barbar Semite onu buyuruyordu. Damgar soygunu ile kardeşi kardeşe, babayı oğula düşüren, insanları züğürt-zengin, köle-efendi, iyi-kötü diye zıt kutuplara bölen *"Hayır ve Şer Ağacından sakın yeme, ölürsün!"*

Semit geleneği Barbarlıktan Medeniyete geçişini böyle gördü.

Gilgameş Destanı: *"En eskiBabilyazması... Hammurabizamanında (1800 yıllarında) meydana getirilmiştir."* (Ord.Prof.Landsberger, Giriş, **Gilgameş Destanı.** s.6)

"12 tablet ise, İsa'dan önce takriben 2 bin yılında yazılmış olan Sümerce bir metnin sadık tercümesidir." (Keza, s.85, not)

İmrenç Silindiri, bu her iki metinden en az 500 yıl daha öncele-re düşer. Gerçek tarihte, taze Semit kentlerinin bütün Barbar Semitleri de peşine takarak, Sümer Medeniyeti'ni "Tufan"a boğduğu yıllar, aşağı yukarı "Sargon öncesi" denen yıllardaki, İ.Ö. 3 bininci yıllardaki gelişimin sonucudur. İ.Ö. 2750, Sargon adlı bir su yolcunun oğlu Semit, Basra körfezinden Akdeniz'e dek işlenmiş ülkelerin birliğini gerçekleştirdi. "Akkad-Sümer İmparatorluğu" adı verilen yeni medeniyet devletini kurdu.

"Bu yeni-Sümer devri, en sonunda İ.Ö 3000 yılına doğru başlamış bulunan endüstri, medeniyetinin apojesini (son haddini) markalar." [H. Limet, **age**, s.78]

İbrahim İ.Ö. 2366 yılı UR Kentinden göçer (Houze).

Tevrat'ın insanlığa aktardığı gelenek, uydurma değildir. Semit geleneğinde Cennet Özlemi, bu tarihsel durumlarda doğmuştur. Adem'in (ilk Semit Ata'nın) dört ırmak kaynağı Van gölü çevrelerinde yaşadığı mutluluk, medenileşen Semit'in gözünde tüt-müştür. Çünkü, Semit Barbarın "Medeniyete Giriş'i, hem maddi (Coğrafya), hem manevi (sosyal) bakımdan tam bir "Cennetten kovuluş" olmuştur.

1- MADDÎ COĞRAFYA bakımından: Meyvelik ve sulak Doğu Anadolu yaylaları, kızgın kum çölü Irak ovası yanında gerçekten bir Cennet iklimdi. O yüksek yayla Cennetinden, güney aşağılara Cehennem gibi zift kaynıyan sıcak petrol toprağı Irak düzüne inmek, göklerdeki Cennetten katı yere düşmekten acıydı. Semit

insan, başına gelenleri bu iklim farkından daha güzel maddeleştirecek sembol bulamazdı.

2) MANEVİ-SOSYAL bakımdan: Barbarların bir türlü unutamadığı, boyuna dönüp dolaşıp tekrar yaşadığı öntarih toplumu, ne kadar ilkel ve geri bir ekonomi düzeni olursa olsun, sosyal insan münasebetleri yönünce, medeniyetle kıyaslanamayacak kertede temiz ve yüksek bir kardeş rejimi, kankardeşliği sosyalizmi idi. Barbarlıkta medeniyetin imrendirici maddi zenginlikleri yoktu. Ama medeniyetteki korkunç sınıf uçurumları, Kölelik-Efendilik rezillikleri de yoktu. İlkel sosyalizmin eşit kardeşlik Cennetinden çıkıp, petrol-lu Irak'ın katran kazanları gibi kaynayan medeniyet tezatları içine girmek, göklerdeki Cennetten "Hayır ve Şer Bilgisi Ağacı"nın kazığı ile kazıklanmaktan ayırtsızdı. Bugün en basit çocuk Ansiklopedileri bile: "Cennet" sözcüğünün karşılığını şöyle yazar: "İlk insan çiftinin suçsuzluk (masumluk) ve şenlik (neşe) içinde yaşadığı yer. [Maxime Petit, "**Histoire Generale des Peuples**" cilt. 1 s.16/2 Libr. Larousse, Paris]

Van gölü yaylasının coğrafya niteliği, ilkel Sosyalizmin Toplum niteliği ile paralel düştüğü için, insan oğlu Semit, geride ve yukarı yaylada bıraktığı sosyal-coğrafik hayatını, ideal Cennet hayatı olarak dinmez bir nostalji (sıla acısı) ile andı. O hayattan ayrılmayı ne aklına, ne mantığına sığdıramadığı için, olsa olsa bir, "Şeytan iğvası" sayar. Medeniyet Bereketi gibi bir "Yılan"a kanıp uyduğunu, kendi kendine asla affedemediği için, Hıristiyan dininde büyük bir dogma olan "Peche originele" (aslında günahkarlık) geleneğini kuşaktan kuşağa kutsallaştırır.

Böylece en kutsal geleneklerin ısrarla deyimlendirdikleri Cennet'in yeri: Semitlerin Ergenekon'u, eski Ermenistan adlı bölgeden başkası olamaz. Türkiye'nin Adana bölgesi olan eski Kapodakya'da bu çerçeveye girer mi? Orada, bugün Seyhan, Ceyhan adlı ırmaklar Tevrat'taki Gihon, Pişon adlarını andırabilir. Seyhan: Eski Sarus'tur, Ceyhan: Eski Pyranüs'tür. Orta Asya'dan oralara gelmiş göçebeler, anayurt Türkistan'daki Seyhun ve Ceyhun kardeş ırmakların adlarını yeni yurtlarındaki benzerlerine vermiş olabilirler. Nitekim Tevrat'taki Gihon ırmağının sonradan Aras olması da, gene Türkistan'taki Seyhun (Siriderya) ırmağının eski adı "Arax" tan bu mekanizma ile çıkmış olsa gerektir. Seyhun

ve Ceyhun'un, Pişon, Gihon'la karıştırılması, Cenneti, Türkistan gibi bütün ideal sürü hayvanlarının kaynağı olan ve insanlığın, Engels'çe Avcılıktan Çobanlığa geçişinde önemli rol oynayan bir bölgeye de götürebilirdi. Fakat, Seyhun ve Ceyhun, Aral gölünden çıkmazlar, tersine oraya dökülürler. Maden zenginliği ancak Kafkaslarla Toros ve Antitoroslar semtinde bulunur.

Bütün bu söylediklerimiz ve Cennetin Kutsal kitaplarda tarifi, dört ırmağın belirli adlarıyla çıktığı ve en zengin bakır ve kıymetli taş madenlerinin bulunduğu, yemiş ağaçlarıyla dolu sulak yeşillikler dünyası Van gölü havzasından başka yer uygun gelemmez.

CENNETİN GÖĞE ÇIKIŞI

İlkin, basit bir yeryüzü meyvalığı olarak bilinen ve kutsal kitaba da öylece geçirilen CENNET, nasıl olmuş da gökyüzüne çıkmıştır?

Bu yukarıya çıkış, göklere yükseliş prosesi: Yalnız Cennet için değil, hemen bütün insan üstü anlayış, inanç ve dinler için de doğrudur. İlkin tapınılanlarda da, tapanlar gibi yerededir. Sonra tapılanlar yerden yükselirler:

"Babil dini, en kadim biçiminde, lokal (mahalli) tapınçlar ve tabiat tapıncı (kültü) idi.. Daha sonra, uçtanrılık evreni paylaştılar: Anu gökte, Ehil atmosferle yerde, Fa, en ilk okyanus suları üzerinde egemendi." (Maxime Petit, **age**)

Modern çağda "Vahşi" adıyla anılan (gerçekte Aşağı Barbarlık Konağını henüz aşamamış olan) toplumlar üzerine yapılan araştırmalar da, ilk inanç ve tapınçları yercil biçimlerde bulur:

*"Vahşi, kendisiyle şu dünyada var olan öteki şeyler arasına bir sınır işareti çizisini çekmez." "Bu büyü ve sihirbazlığa inanç... ölümden sonra ruhun daha bir zaman var olduğuna inanır... Ruhü ölümden sonra çoğu daha kötüleşir." (Onlara göre) "Bir kimsenin gücü veya ruhu böbreklerinin içyağı veya yüreği içinde, yahut da saçlarının bir lülesinde oturur... Kimi bir kuş veya başka hayvan biçiminde vücudundan ayrılıp serbestçe dolaşır." (A. Lang, **"Mythes, Cultes et Religions"**, s.4, Paris.)*

Yerdeki ruhların göğe çıkıp Tanrılaşması, insanüstü olması, insanın üstüne insan çıkması ile başlar. Irak'ta olanların tersine, Mısır'da hiç değilse üstün inancın doğrudan doğruya Ra Tanrı ile başlaması, Mısır'a medenileştirici kahramanın dışardan geldiğini

ispat eder. Medenileştirici Kahraman, geri Totem inançlı Barbara her zaman göklere kadar yüksek Tanrı gibi görünmüştür.

"Küba valisi Velazquez, Meksika uluslarını boyunduruklamayı, genç muavinlerinden biri olan Hernan Cortez'e havale etti. Beriki 1519 yılı başlar başlamaz seferini düzüp batıya doğru yelken açtı. Sonra Meksika kıyısı boyunca Cullua'ya (Fransızların Saint-Jean-d'Ulloa'sına) kadar uzanıp, yaylada yerleşik Aztek'lerin hükümdarı Montezuma ile münasebetlere geçti. Montezuma, Tanrısı Guetzalacoalt'ın Cortez de kişileştğini görek Cortez'e şerefler ve sunular sunmaya koştu." (M. Petit, **age**, cilt. 2, s.14/1) Cennetin göğe çıkışı da, biraz değişik şartlarla, aşağı yukarı bu mekanizmaya uydu. Mısır geleneği, dışarıdan gelme "Medenileştirici Kahraman Tanrıların bile, ilkin yerde, insanlarla senli benli olduklarını anlatır:

"Tanrılar insanların eğitimini üzerlerine aldılar ve birbiri ardından yeryüzünde gözüktüler. Egemenlikleri binlerce yıl sürdü ve halef selef oluşları tanrısal sülaleleri meydana getirdi." (G. Maspero, **"Hist. Anc. des Peuples d'Orient"**, s.33)

Tanrıların yeryüzünde buldukları bir çağda, Cennetin de başka yerde olamayacağı kendiliğinden anlaşılır. Cennetin sonradan göklere çıkarılmasındaki sosyal ve tarihsel mekanizma, tanrıların sonradan yerden göğe çıkışlarına benzer. Fakat bu çıkış veya çıkarılıştta, başka bir çok teknik ve geleneksel gerçekler de bulunur.

Arapçada "El-Cenne" sözcüğü iki enteresan anlama gelir:

1- "Bahçe ve bostan"

2- "Kümbet derler" (M.Ş.K., **"Ahteri-i Kebir"**, s.237)

Bu iki anlam yan yana, daha doğru içiçe ve organik bağlantılı olarak insan kafasında yerleşince, İbrani geleneğinden Arap geleneğine geçerken, Cennet sözcüğünün "Kümbet Bahçe" anlamına girmesi kendiliğinden olabilir. "Kümbet", Acemcede "Kubbe, tersine tas biçiminde yapı" demektir.

"İlk Kaldeenler dünyayı altı oyuk ve tersine devrilmiş bir kayak biçiminde tasavvur ederlerdi. Bu kayak, asrımızda kullanılan söbe [oval] kayıklardan değildi. Kabartmaların bize gösterdikleri ve aşağı Fırat oymaklarının bugün hala kullandıkları türden, yusuvarlak bir tekneydi. Kalde (Keldan ülkesi), dünyanın göbeği (merkezi) sayılıyordu. Dicle'nin epey uzağında, yerle göğü birleştiren ülkelerin Dağı: Kharsay Kalamma, kutsal dağ, Tanrıların

dağı dikiliyordu. Anna denilen gök, kocaman bir yarım küre biçimi külahti. Alt kısımları, okyanus ırmağı ötesinde yer kayığının kıyılarına dayanıyordu." (G. Maspero, **age**, s. 134)

Üç, dört bin yıl yeri göğü tersine dönmüş bir kayık gözüyle gören gelenek için, Medeniyet çevresinde görülmeyen yeşil Cenneti yalana sapmaksızın gök kubbede saymak güç olamazdı.

Hicaz gibi ilk Irak Medeniyeti de, çöl ortasındaydı. Yemiş ağaçlı Dağ: Medeniyet tekinliği için ölüm kalım elemanı olan Taş ve maddenin çıktığı kutsal kaynaktı. Irak'ta:

"Ağaçsız milli (balçıklı) topraklar, ırmakların iki yanlarında kilometreler boyu uzanıyordu. Gerçi kalker tepelikler kuartzit ile kötü kaliteli bir yapı taşı sunuyordu; ama orada büyük miktarda iyi sileks (çakmak taşı) bulmak imkansızdı. Onun için yalnız (palmye gövdeleri dışında) keresteyi değil, iyi kalitede yapı taşını değil, en basit aygıtların yapılması için gereken malzemeyi de dışardan içeriye sokmak zaruri idi." (V. Gordon Childe, "**L'Orient Prehistorique**", s.124, Paris 1935.)

"Aşağı Irak'ın lahki toprağında hiç bir maden izi yoktu. Demek metali dış bölgelerden getirmek gerekiyordu." (H. Limet, "**Le Travail du Metale etc...**", s.77, Paris 1960)

Bu eksiklikler nereden tamamlanabilirdi? Irak dışı yüksekliklerden:

"Dicle'nin doğusunda Zağros dağlarının vadileri ile İran yaylası, kuzeyde Kürdistan ve Ermenistan, vadilere taşmaya eğgin, dölü bol bir nüfusu besleyecek kadar bereketli bölgelerdir." (V. G. Childe, **age**, s.124)

Bakır: Doğudan, kuzeyden; altın: Güneyden ve Arabistan'dan; Kurşun: "Ancak kuzeyden ve kuzey-doğudan gelebilirdi." "Kalay: belki batı menşeli kabul edilecek, ama daha doğruya yakın olarak Kafkas ve İran yaylasından gelir." (H. Limet, **age**, s.99)

Bu maddelerden en değerli kullanım sağlayanı Kalay, geldiği dağlara ve ilgili insanlara adını verecek kertede çağını damgalamıştır:

"Hrozný, Grekçe kalay demeye gelen "KASSITEROS"un Kassit'lerden gelmişe benzediğini" söyler, "Ona göre Kassiteros'lar, Irak'ın kuzeydoğusunda yerleşik olup, Kafkas asıllı idiler. Ermenistan'da da kalay jizmanları hala bulunmaktadır." (H. Limet, **age**, s.98) "Öyle görünüyor ki, seyrek bulunduğu için pahalı

olan kalayla yüzde yüz kâr eden Kapadokyalılar (Konya civarlılar), pek de uzak olmayan karayollarıyla ulaşılabilir Semitlerden tedarıkte bulunurlar. Şüphesiz, Sümer "DAMGAR"ı için de bu böyle idi." (H. Limet, **age**, s.97) Kapodokya'nın bugün dahi tanınmış şehri TARSUS, besbelli adını kalaydan almıştır:

*"İncil, metal ticaretinin ve bu arada kalayın (tersis), yani İspanya ile yapılan bir alışveriş olduğunu bize bildiriyor. Pline de bu ayrıntıyı teyid ediyor... W.FAlbright (1914)'e göre, Tarsis Finikece bir sözcük olup "MİNE" (maden filizi) veya "FONDERIE" (dökümhane) anlamına gelir. Bu sözcüğün biçimi: Tafil: Taraisu: Rasasu "fondre:İzabe: maden eritme" "etre coule: döküm yapılmak" demektir. Arapça Rass: bir akıcının akması anlamına gelir" (H. Limet, **age**, s.9) Ahteri-i Kebir'e göre, "Rass": "Binayı muhkem etmek ve birbirine darlık götürmek ve bazısını bazısına ulaştırmak" (bitiştirip kaynaştırmak); Er-rassa (yahut Risas): Kalay'dır."*

Yakınoğu toplumlarında bütün medeniyet münasebetlerine bu kertede işlemiş olan madenlerin başlıca kaynakları yüksek (İraklı için "yerle göğün birleştiği") dağlardır. Ekonomi temelindeki bu önem, toplumun en üst yapı münasebetlerinde yankı yapacaktı. Hele, Sümer medeniyetine baskın yapan bütün üstün gelmiş barbarların, hep o yüksek dağlardan inme oluşları, ister istemez bütün insanüstü inançları Irak toprağından yukarılara çıkarttı. Bunu tapınakların yapılışında görüyoruz:

*"Yeni gelenler fatih bir azınlığı teşkil ediyorlarsa, gelişleri büyük işler için gereken sermayenin birikişini şımartmış bulunmalıdır." "XII. Erech çağında, yurttaşlar balçıktan yapma bir çıkıntıyı yükseltmeyi tasarladılar. Bu çıkıntının üzerine tanrı Anu yahut hakkında henüz pek az açık bir fikir besledikleri (Anu'nun) selefi inebilirdi. Babil'in bellibaşlı sanktüerlerinin (en kutsal tapınak yerlerinin) ve hatta Asur sanktüerlerinin bütün tarihsel devre esnasında bağlı buldukları bu ZİKKURAT'ın ilk tipi artık 12 metre yükseklikteydi." "Ak tapınak, 17 Üstüne 22 metrelik bir sanktüerdi. İri balçık tuğlalardan yapılmış, kireçle badalanmıştı. Zikkurat'ın tepesindeki platformun yarısından azını işgal ediyordu." (V. G. Childe, "**L'Orient Prehistorique**", s.140, 141, 142)*

Ondan sonra gelen bütün medeniyetler, kaynak aldıkları Irak medeniyetinin bu geleneğini olduğu gibi ele aldılar: Tanrılar "Yerle

göğü birleştiren" dağ yüksekliklerinde temsil edildiler. *"Bütün Allahlar dağ tepelerinde toplatıldılar. Yeryüzünden her medeniyet ayağı basan toprağa Ana Irak'ın damgasını vuran silindir mühürlerde tanrı kişiler, hep üst üste konulmuş yuvarlak taş yığınları ile temsil edilen sembolik dağlar arasında gözüktüler. Sümer tanrısı Samas iki tepe arasında idi."* (A. Parrot, **"Sumer"**, s.2)

"Girit mühüründe yaban keçileri (Totem tanrılar), tıpkı Sümer mühüründeki tepe sembolü olan, yalnız bu sefer bir tek kayalık üstünde gözüktüler." (C. W. Cream, **"L'Aventure de I'Archeologie"**, s.78, Londra 1957, Köln 1958)

Dağın kutsallığı, geleneklerin inip kitaplaşması ile kitaplara da geçmiş görünür. Sümerce, "KUR": Maden, "KUR AN NA": Maden dağı, demektir. (H. Limet, **"Le Travail etc..."**, s.98).

İslamlığın kutsal kitabı "KUR'AN" dır. İlk daha çok ezberlemekle saklanan, hurma dalına yahut kabuğuna, deriye, kürek kemiğine, taşa çizilen "vahiy"ler Kur'an adını taşır. Ancak Peygamber Muhammet öldükten sonra, Yemame savaşmasında 70 "KRRRA" (Kur'an ezbercisi) ölünce, Hz. Ebubekir'in peygambere vahiy katipliği ve tercümanlık etmiş bulunan Zeyd İbn-i Sabit-ül-Ensari'ye derlettiği kitaba "bir isim koymak" gerekmiş, İbn'i Mes'ut teklifi üzerine toplantıda ve danışmayla; "Habeş'te olduğu gibi MUSAF ismi" konmuştu. **Ahteri-i Kebir** Kur'an sözcüğüne: "Cemetmek ve kıraet manasına da gelür" der. Oysa, "cem" edilmeden önceki vahiyler nasıl "KUR'AN" idi? O bakımdan KUR'AN sözcüğünün aslının unutulmuş "MADEN DAGI"ndan gelmesi düşünülebilir. Nitekim, Kur'an içindeki en kesin bölümlere verilen "SURE" adı, **Ahteri-i Kebir**'ce: "şiddet ve kesret"tir. İzmirli İsmail Hakkı'ya göre:

"SURE adlandırmasına gelince, bunda muhtelif izah vardır: YÜKSEK MENZİL manasına veya şeref ve şan manasına veya alamet manasının gelen "SU" veya memleketin etrafına çevrilen hisar manasına gelen "SUR" münasebeti gözetilerek tesmiye olunmuştur." (İzmirli İsmail Hakkı, **"Türkçe KUR'AN-I KERİM Tercümesi"**, s.928, 929, 932, 933, İstanbul 1932)

KUR'AN sözcüğünün, Irak medeniyetindeki en eski kültür diliyle ilgisi düşünülebilir mi? İslamıktan hemen önceki çağda, kendilerine "ARAP" denilen iki Barbar toplum, Arabistan'ın kuzeyinde iki sınır devletçisi kurmuştu. Suriye'deki Araplara Gassanoğulları

deniyordu. Gassanlılar: "Güney Arabistan ahalisinden Ezd kabilesine mensuptular." Irak'taki Araplara Münziroğulları deniyordu. Onların kurdukları ve Roma'ya karşı Acem şahlarının öncülüğünü yapan "Hiyre"liler de "Güney Arabistan ahalisindendiler... Bir kısmı Tihan ye Bahreyn yanlarına yerleşmiş, bir kısmı da KÜFE'den 3 mil mesafede "HİYYRE" şehrini kurmuşlardı." (A. R., "Genel Tarih", cilt.5, s.11).

İşte, Kur'an, bu Hiyre'lilerin yazısı ile yazılmıştır:

"İslamın zuhurunda Araplarda Nebati yazı ile, sonraları Kufi yazı adını alan Hiyri yazı vardı. Bu yazılarda nokta yoktu. Kur'an'ı Kerim ve dini naslar Hiyri yazı ile, bildiri ve mektuplar gibi bayağı yazılar Nebati yazı ile yazılırdı." (İzmirli İsmail Hakkı, "Türkçe KUR'AN", s.939)

Münziroğullarının kurdukları "Hiyre" ile İslam Arapların kurdukları "Kufe"nin, hemen hemen tam en eski "BABİL" kenti toprakları üzerinde kurulmuş buldukları göz önünde tutulursa, Keldan medeniyetinde "KUR'AN NA" sözcüğüne ortadan kesintili söylenişine dek tıpkı benzeyen "KUR'AN" sözcüğü için, bu tıpkılık bir tesadüf sayılmaz. Keldanca gibi Arapçada da, Kalay sözcüğünün "RASSAS" oluşu da, 3 bin yıl önceki Semit'lerle, 3 bin yıl sonraki Araplar arasındaki dil ve kültür akrabalığını belirtir.

Ancak, bütün medeniyetler tarihinde hemen hiç aksamayan bir olay vardır: Medeniyetin bir konağında maddi üretim aracı olan şeyler, üretim alanındaki görevleri eski önemini yitirince, kültür aracı durumuna gelişirler. (Okla yayın gitgide bütün telli çalgılara prototip oluşu gibi). İlk "Maden dağı: KUR'AN NA" sözcüğü de, zamanla kutsallaşmış Kadim Kültürünün özü olan, "Zikkurat" yapma dağının tepesine kondurulmuş Tanrı "ANU" sözcüğüne dönmüştür. Bu bakımdan İslam Araplara dek aktarılan en eski maddi üretim kaynağı "Maden dağı: KUR'AN NA" nın, 3 bin yıl kullanıla kullanıla büyük medeniyetler geleneğinin manevi kutsal kültür anıtlarına ad olması, ilkin sanılabileceği kadar fonetik yakıştırması olmasa gerekir.

İlk Irak medeniyeti, maden filizlerini kervanla Sümer Kentlerine dek taşımaktansa, madenin bulunduğu yerde, Dağ'da dökümhaneler açmayı, zamanla daha ekonomik buldu. Bu işletmeler, Medeniyet Şeytanını çevre barbarların içine yılan gibi sokturdu. Semit geleneği: Cennet, Adem, Havva, Şeytan, Yılan hikayesi ile bu ger-

çek olayları sembolleştirir. İsa'dan sonraki 20. yüzyılda, kapitalizmin sömürgelerde karşılaştığı ayaklanmalar gibi ama onlardan bambaşka nitelikte Barbar uyanış ve gelişmeleri, Irak düzünde iç bunaltılarla çürüyen medeniyeti, 'TUFAN'ı andırır akınlarla kapladı. Sümer medeniyeti yerine Akkad medeniyeti böyle geçti.

Basit yeniden üretimli bezirgan ekonomisi çerçevesini bir türlü yaramayan "kadim" insanlık için bu gidiş (modern kapitalizmin ekonomik, politik krizleri gibi, onlardan gene bambaşka nitelikte), devir devir gelen Tarihsel Devrimler zinciri biçiminde, "Fesat Çemberi" olarak gittikçe büyüdü ve tarihsel helezon çizisi ile yeryüzünde yayılarak, "Tarih bir tekerrürdür" kanısına yol açtı.

Bütün o hengameler ortasında, en yersel alçaklıkta aşağı, "Ch-tonien: Yılsal" denilen yerde sürüngen seviyesinden en şahikallaşmış yücesine doğru: DAĞ KÜLTÜ, basamak basamak GÖK KÜLTÜ'ne yükseldi.

Dinlerin yerden göğe çıkış basamakları şöyle özetlenebilir:

- 1- Dağ: Irak düzündeki Medeniyet için yerle göğü birleştirir.
- 2- Önce gelişen medeniyetin can damarı: Maden-kereste Dağdan gelir.
- 3- Sonra iç tezatla çürüyen medeniyete üstün gelen Barbar Dağdan iner.
- 4- Fatih barbar yendiği insanlara üstün geldiği için "İNSANÜSTÜ" sayıldı. Bu görünüşüyle medeniyette tapmaya hazır bulunduğu inançlara uyarak "BEY", "EFENDİ", "TANRI" oldu.
- 5- Beliren TANRI'nın (Rab, Sahib, Efendi, Bey) sıfatlarıyla insanüstü olduğunu anlatmak için, düz Irak ovasında bile, öteki insanlardan ayrı ve yüksek yapma DAĞ: "ZİKKURAT" üstündeki tanrı evine, "TAPINAĞA" yerleştirilmesi gerekti.
- 6- Ondan sonra Medeniyete uyan bütün Barbarların mitoloji denilen atadan toruna aktarma geleneklerden dağ tepeleri "OLİMP'ler. Tanrıların gökyüzüne çıkışlarında ezeli durakları oldu.
- 7- Bütün Peygamberler DAĞ üstlerinde doğrudan doğruya Allahla yahut Tanrı elçisi ile buluştular. (İbrahim: Bethel doğusundaki dağda, Musa: Tu'u Sina'da tanrıyla konuştu; İsa Şeytanın onu götürdüğü "Pek yüksek dağ" da sınavını kazandı; Buda Magadha'da, Hz. Muhammed Hara dağında ilk vahyi aldı.)
- 8- Geleneklerce bütün kitap ve sayfalar, GÖK'ten indi.

İBRAHİM: "More dağ zincirine dek yol aldı. Ezeli, Abrama göründü... Abram Ezeli'ye bir mihrap kurdu.. Oradan Bethel'in doğusundaki dağa taşındı... Orada da Ezeli'ye bir mihrap kurdu." (**Genese**, XII/6, 7, 8)

MUSA: "Dağa çıktı ve bulut dağı örttü. Ezelinin şanı Sina dağının üstüne yerleşti... Ezeli şanın görünüşü, çocukların gözüne dağın üstünde her şeyi yutan bir ateş gibi göründü." (**Exode**, XXIV/15,16,17) "Ezeli Musa ile konuşup dedi: İsrail çocuklarına söyle." "İsrail oğulları bana sanktüler yapacaklar ve ben onların arasında barınacağım." (**Exode**, XXV/1, 2-8)

İSA'yı, Şeytan gene pek çok yüksek bir dağın üstüne götürdü. Ona bütün dünyanın krallıklarını gösterdi. İsa ona: Çekil Şeytan! dedi. Çünkü yazılmıştır: Sen Beye (Tanrına) tapacaksın ve yalnız ona hizmet edeceksin.

"O zaman şeytan onu bıraktı. Bir de ne görsün: Melekler İsa'nın yanına gelip ona hizmet ediyorlar." (**İncil, Mathieu**, IV/8, 9, 10, 11)

BUDA'nın doğduğu yer, "Nepal Terai'nde yıkıntıları bulunan Kadilavastu"dur. Buda "Gezginliği ve inzivaları sırasında Gaya'ye yakın. Magadha'da, bir Pippala incir ağacı altında iken, KANUN ona vahyolundu." [G. Courtillier, "**Les Anciennes Civilisations de I'Inde**", s.91, Paris 1930]

MUHAMMED: "Hazret her yıl ailesiyle, Mekke'ye 3 mil mesafe-deki Hara dağına çekilirdi. Bir gece Hara ortasında murakabeye dalınca: 'Ya Muhammed: Sen Tanrı elçisisin, ben de cebrailim"denildi. Hatice'nin amcası "Varakat-İbni Nevfil "Dinleri incelemeleriyle Mekke'de büyük ün yapmıştı, "Varaka: Musa'ya inen Cebrail'in Hz. Muhammed'e de indiğini, demek, Muhammed'in bu millete Peygamber olduğunu haber vermişti," (A. R., "**Genel Tarih**", cilt. V, s.30)

Bu klasik örnekler, DAĞ'ın Irak medeniyeti ile Semit toplumlari ve dinleri içinde taşıdığı özel önemi, Dağda yükselişin Tanrı ile münasebet kurma anlamına geldiğini, bu yoldan tanrılığın yavaş yavaş insanlar arasından gökyüzüne çıkış mekanizmasını belirtir. Tabii aynı prose (gidiş) ile, Tanrı buyruğundaki Cennet de, aslında yayla meyvalığı ve Dağ havası olarak, kendiliğinden Tanrılar katına, göğe çıkmamazlık edemezdi.

TARİHSEL MATERYALİZMİN MÜJDECİSİ İBN HALDUN

İlk olarak Bilim ve Gelecek Dergisi'nde yayınlanmıştır.

Toplumların yapısının ve gelişmesinin incelenmesi alanında ayırıcı özelliği olan. bilim adamı, sanatçı, asker, hukukçu ve filozof İbn Haldun (1332-1406), dehasının evrenselliği ile 14. yüzyıl içinde bizim Rönesansımızın devleriyle kıyaslanabilecek değerinde olan ilercisi bir yüksek kişidir.

İbn Haldun iki bakımdan Cezayir'le ilgilidir: O sadece Buji Krallığı'nın, sonra da Tlemcen Krallığı'nın birinci başbakanı olmakla kalmadı; daha önemlisi, o temel iki eserini, Evrensel Tarihinin Mukaddemesi'ni Cezayir'de, Duavida Kal'asında (Şimdiki adı: Taret yakınında Tuagzut Kal'ası) 1374-1378 yılları arasında dört sene içinde yazmış olmasıdır-.

Büyük toprak sahibi, diplomat ve kumandan durumlarında bulunmuş olan İbn Haldun, çağının büyük politik olaylarının tanığı olarak ve çok kez de bu olaylardan sorumlu bir hareket adamı olarak yaşadı. Edinmiş olduğu bu görgüler toplumların iç mekanizmasını ve gelişmelerini incelediği eserlerinde görülmektedir.

Bu adamın karşısında cihangirlerin en amansızı Timurlenk bile hayranlık ve saygıyla durdu ve 1400 yılında onun arkadaşlarıyla birlikte Şam'dan ayrılmasına izin verdi.

İbn Haldun'un Mukaddeme'sini okuyan bir Batılı, 14. yüzyılın içinde üç hümanizma yüzyılının ürünü olan Descartes ve Montesquieu'nün öncüsüyle karşılaşır.

İbn Haldun, "Egemenlik nasıl kurulur? Hanedan soylarının kaynağı nedir? Hanedan nasıl kurulur?" gibi sorunları somut ve bilimsel olarak koyduğu zaman, 16. yüzyılda Machiavelli'in **Prens**'inde ulaşılmayan bir ustalık ve düşünme gücü göstermektedir.

TARİHİ BİLİMSEL KAVRAMANIN VE SOSYOLOJİNİN GERÇEK KURUCUSU

Bir bilimsel tarihin, bir sosyolojinin kurallarını ele aldığı zaman, daha o zamanda Montesquieu'nün **Kanunların Ruhunu** andırmaktadır. Avrupa'nın sadece vakanüvisleri tanıdığı bir çağda, İbn Haldun ilk olarak tarihsel eleştirmenin ne olduğunu ortaya atıyor. *"Güdülen amaç", yazıyor o, "anlatılan tarihsel olaylarda gerçek ile yanlışı birbirinden ayırmamızı sağlayacak, güvenilir bir kural bulabilmektir... Öyle bir araç ki, o elimizde oldukça olayları yanlızsız değerlendirebilelim; işte elde etmek istediğimiz sonuç budur. Tarih biliminin iç karakteri, tarihsel olayların incelenmesi ve doğru olup olmadıklarının araştırılması, bu olayları doğuran nedenlerin incelenmesi ve böylece olayların gerçekte nasıl geçtiğinin ve hangi nedenlerden ileri geldiğinin bütün derinliği ile tespit edilmesidir. Bu bakımdan Tarih, felsefenin önemli bir kolunu teşkil eder ve bilimler arasında sayılmalıdır"* (Cilt 1, s. 4).

Mukaddeme'nin dili kaçınılmaz olarak Descartes'ın **Discours de la Methode**'unu andırır. Tarihsel çözümlenmeden sonra onun vardığı sentez ilkesi şudur: 18. yüzyıla kadar, tarihin, Avrupa'da olayların hikâyesi olarak kabul edilmesine karşılık, İbn Haldun açıklamalı ve neden ve sonuçlu bir tarih yaratıyor: *"Özel olayların incelenmesinde genel nedenlerin kapısından içeri girerek İnsanlık tarihinin tümünü kucaklamaktayım... Politik olayların nedenlerini ve kaynaklarını belirtiyorum"* demektedir.

Metodunun orijinalliğinden emin bulunan İbn Haldun, yeni bir bilim kurmakta olduğunu pek iyi bilmektedir: *"Bu konuyu inceleyeceğimiz açıklamalar", diye yazıyor o, "görüşlerinin orijinalliği kadar yararlılığı bakımından önemli olan yeni bir bilim ortaya koyacaktır. Biz bu yeni bilimi, araştırma ve derin düşünce sonucunda bulduk".*

"Uygarlığı ve kentlerin kuruluşunu incelerken, insan toplumunun ayırıcı nitelikte koşullarını geliştirdim. Böylelikle tarihsel olayların nedenlerinin anlaşılmasını sağlamaktayım." (Cilt 1, s. 9)

İbn Haldun'un tarihsel metodunu çağının vakanüvisleriyle, örneğin çağdaşı olan Froissart'la karşılaştırdığımız zaman, onun Batı'nın çözümlenmelerini 400 yıl geride bıraktığını görürüz. İbn Haldun için tarih, olayların ve prenslerin yaptıklarının hikâyesi değildir, uygarlıkların çözümlenmesidir.

"Tarih kendine özgü bir bilimdir, çünkü tarihin özel bir konusu vardır: Uygarlık ve insan toplumu. Tarihin gerçek amacı, insanın

sosyal durumunu anlatmaktadır yani uygarlığı anlatmaktadır ve vahşet hayatı gibi, örf ve adetlerin yumuşaması, aile ve kabile ruhunun doğuşu gibi, imparatorlukların ve hanedan soylarının meydana gelmesinin nedeni olan halkların birbirine üstünlük sağlamalarının çeşitli biçimleri gibi, rütbelerin birbirlerinden ayrılması, kazanç getiren işler, geçim sağlayan meslekler, bilimler, sanatlar gibi insanların emeklerini hasrettikleri çeşitli meşgaleler gibi ve nihayet en sonunda eşyanın niteliğinin toplum karakterinde yapabileceği her türlü değişiklikler gibi doğal olarak uygarlığa bağlı bütün olayları bize anlatmaktadır."

Tarihi bilimsel kavramanın ve sosyolojinin gerçek kurucusu İbn Haldun'dur. O, bu alanda ana prensipleri bulmuştur:

Tarihe neden-sonuç ilişkisini uygulamak

1) Sosyal olaylar ve bunların tarihi belli kanunlara tabidir. Tarihe, sistemli ve bilinçli olarak, nedenle sonucu birbirine bağlayan "causalite" ilkesini ilk defa uygulayan İbn Haldun'dur: *"Dünyaya baktığımız zaman, onda tam ve kusursuz bir düzen olduğunu, dünyanın düzenli bir sisteme bağlı bulunduğunu ve her şeyde neden ve sonuç bağlantısı olduğunu görürüz"*.

Örneğin bir askeri harekâtın sözünü ederken ve bir zaferin nedenlerini çözümlerken şöyle yazıyor: *"Zafer bir talih, rastlantı işidir. Ama benim bu sözlerle neyi kastettiğimi açıklamalıyım. Zafer gizli nedenlere bağlıdır; talih ve rastlantı sözleri bu anlaşılmayan nedenlere verilen addır."* (Cilt 2, Sayfa 63)

Talih ve rastlantının bu tanımlaması Spinoza'nınkinin aynıdır ve Spinoza İbn Haldun'dan 300 yıl sonra gelmiştir. Ve tarihsel gelişmeyi neden ve sonuçlara bağlama kavramını da 400 yıl sonra Montesqueiu şu sözlerle ifade edecektir: *"Eğer bir imparatorluk bir savaşın talihsizliği ile yıkılmışsa; demek ki, bu imparatorluğun tek bir savaşla yıkılmasını mümkün kılacak derin nedenler vardı"*.

Şunu da ekleyelim ki, İbn Haldun'un formülü, talih ve rastlantıyı "varoluş ve gereklilik âlemi" diye tanımlayan Marx ve Engels'i çok andırmaktadır.-

2) İbn Haldun'da bu neden ve sonuç kavramının mekanik bir determinizm karakteri yok. O, daha o zaman diyalektik bir kavrama ulaşmaktadır. Çünkü her şeyden önce O, karşılıklı etkileri, tarihsel olayların birbiri üzerindeki karşılıklı etkilerini hesaba katıyor.

İbn Haldun dünyayı rastlantı olarak bir yere toplanmış şeylerin topluluğu olarak görmüyor; o dünyayı, olayların birbirini karşılıklı olarak etkilediği ahenkli bir bütün olarak görüyor. Birer kozmografya, dünyanın jeografik bir tasviri, siyaset, iktisat incelemesi, bilimlerin rasyonel bir sınıflandırılması, bir pedagoji, bir retorik bölümlerini ihtiva eden **El Mukaddeme**'nin ansiklopedik karakteri bununla açıklanabilir. Bu kitaptaki bölümlerin sayısını daha da arttırıp şunları da ekleyebiliriz: Kimya, cebir, tarım, şehircilik, estetik, hukuk, teoloji, askerlik sanatı vb. ... Bütün bu çeşitli unsurlar mantıklı ve politik, ekonomik ve sosyal olayların genel açıklamasına yarayan tarihin sentetik ve global bir kavramına uygun olarak sıralanmıştır. Tarihçilerin uzun zaman birbirinden ayırt etmeye alıştıkları olayları İbn Haldun'un nasıl birbirine bağladığını gösterir bir örnek verelim:

"İmparatorluğun durumu, nüfus sayısı, başkentin büyüklüğü, halkın refahı ve servet durumu gibi aralarında sıkı ilişkiler bulunan şeyler vardır. Bu ilişkiler vardır çünkü hanedan ve imparatorluk, milleti ve uygarlığı temsil eden biçimlerdir ve tebaa olsun, kentler olsun, devletle bağlı her şey de, millet ve uygarlığın maddesidir." (Cilt 2, s. 299)

"Din ve Müslüman kanunları, maddesi, milletin ve hatta imparatorluğun varlığı olan bir biçim olarak ele alınabilir."(Cilt 1, s. 263)

TOPLUMSAL GELİŞİME HÜKMEDEN KANUNLARIN BİLİNCİNE VARMAK

3) İbn Haldun tarihsel çağların birbirinden farklı olduğunun, toplumun durmadan geliştiğinin ve bu gelişmeye hükmeden kanunların bilincine varmıştır: Bir uygarlığın sadece bütün yönlerini incelemekle yetinmeyip, O, uygarlıklar arasındaki ilişkileri ele alıyor ve bunların durmadan hareket halinde oluşlarını, hangi kurallar altında uygarlıkların birbirini izlediklerini tahlil ediyor ve böylece imparatorlukların evrimi, meydana gelişlerinin, gelişmelerinin ve çökmelerinin nedenleri teorisini ortaya atıyor.

O, bu tarih bilimine pratik bir rol de yüklüyor: *"Bilgi, önceden görme ve harekete geçme olanağını sağlar"*.

"Bu kitap, insan zekâsının kavrayamadığından kaçan felsefe ilkeleri olarak ne varsa, bunları gemleyen ve kavrayan bir kitaptır."

Bu kitap politik olayların nedenlerini ve kaynaklarını belirten bir felsefe incelemesi ve bir tarih kitabıdır. İmparatorlukların kaynağı, eski milletlerin zaman birliği (senkronizmi), geçmiş kuşaklarda ve çeşitli milletlerde toplumsal faaliyeti desteklemiş olan ve değişiklikleri sağlayan nedenler, egemenlik, din, site, mesken, iktidar, nüfusun azalması ve çoğalması, bilimler, sanatlar, kâr gibi uygarlıkla ilgili konular, devrimlerin meydana getirdiği ve çok uzaklarda yankılar uyandıran olaylar, göçebe yaşayışı, kent yaşayışı, gerçekleşmiş olan olaylar ve bundan sonra olmasının beklenmesi gereken olaylar. Bütün konuları ele aldım ve bunların ispatlarını ve nedenlerini açıkça ortaya koydum. İçine, şimdiye kadar bizden gizli kalmış olan ama artık kolayca anlaşılabilen birçok önemli kavram ve doktrin koyduğuma göre, bu kitap eşi bulunmayan bir incelemedir." (Cilt 1, s. 2)

"Tarih yazmanın yepyeni bir metodunu düşündüğüm ve okuyucuyu şaşırtacak olan bana özgü yeni bir yol, yeni bir metod seçtiğim için izlemiş olduğum plan da tam olarak orijinaldir. Uygarlığı ve kentlerin kuruluşunu incelediğim zaman, insan toplumunda karakteristik olay olarak ne varsa ele aldım ve geliştirdim. Böylelikle tarihsel olayların nedenlerini anlatmış oldum ve imparatorluk kurucularının hangi yoldan işe girdiklerini aydınlattım. Artık kendisine tarih adı altında anlatılanlara inanmaya mecbur olmayan okuyucu, bundan böyle kendisinden önce yaşamış olan milletlerin ve yüzyılların tarihini doğru olarak öğrenme yeteneğine sahip olacaktır. Hatta okuyucu gelecekteki olayları da önceden görebilecektir."(Cilt 1, s. 9)

TARİHSEL MATERYALİZMİN ÖNCÜSÜ

4) İbn Haldun, tarihsel materyalizmin bir öncüsü sayılabilir. O, toplumların gelişmesinin iç diyalektiği ile ilgili incelemesinde, işbölümüne büyük önem veriyor, milletleri ve sosyal biçimleri ekonomik üretim tarzlarına göre sınıflandırıyor. Hatta tarihsel materyalizm ilkesinin şu ilk formülünü bile ortaya atabiliyor: "Ayrı ayrı kavimlerin örf ve adetlerinde ve kurumlarında görülen farklar, bu kavimlerin geçimlerini sağlayış tarzlarına bağlıdır." (Cilt 1, s. 254) Örf ve adetleri ve üstyapıları da bu tarihsel ilkenin içine alarak, O şu sözleri de ekliyor: "Bir insanın karakteri örf ve adetlerden ve alışkanlıklardan ileri gelir, yoksa onda doğuştan bulunan özelliklerden değil." (Cilt 1, s.263)

İbn Haldun, din, ırk, çağ, ülke bakımından birbirinden ayrı olan ama üretim tarzı bakımından birbirine benzeyen toplumları kıyaslıyor ve bunlar arasında birbirine benzer yapılar ve gelişmeler buluyor. "Göçebe" kavimlerle "Kentliler" arasındaki çatışmada, O, feodallerle kentlerin ticaret "burjuvazisi" arasındaki çatışmayı sezinler gibidir.

İktisat alanında İbn Haldun, Avrupa'nın 18. yüzyıl iktisatçılarının merkantilist görüşlerden kurtulmadan çok önce, emeğe dayanan bir değer teorisini özet olarak verebiliyor. İbn Haldun, altın ve gümüşü zenginlik olarak kabul etmemekte, bunların sadece birer değişim aracı olduklarını ileri sürmekteydi. *"Değerli madenler, sadece ihtiyacımız olan şeyleri elde etmemize yarayan araçlardır ve bunların bolluğunu ya da azalmasını tayin eden uygarlıktır."*(Cilt 2, s. 329)

BİLİMSEL SOSYALİZMİN DAYANABİLECEĞİ BİR FİKİR KAYNAĞI

Kabataslak halindeki bu tarihsel materyalizmin manası ve siyasi sonuçları derin oldu.

İbn Haldun insanların eşitliğini sadece metafizik ilkelere dayatmakla yetinmiyor. Yukarda gördüğümüz gibi, O'na göre, insanları birbirinden ayıran doğuştan gelen özellikleri değildir, onları birbirinden farklı duruma getiren eğitim ve sosyal hayatlardır. Ve bundan hareket ederek şu gerçeği formüle ediyor: *"Hiç kimsenin başkalarını ezmeye hakkı yoktur."* (Cilt 2, s. 110)

Ve en sonunda İbn Haldun'un düşününü esindiren derin rasyonalizm, sosyal hayatın temeli olarak emeği kabul edişi, özgürlük duygusu, halkların ezilmesini reddetmesi, O'nu, politik bakımdan düşüncelerini, Avrupa'yı 19. yüzyıla kadar heyula gibi sarmış olan "hükümdarların Tanrısal hakkı"na dayatmamaya kadar götürüyor. Halifenin tayini onun için zımnî bir "anlaşma"nın akdi anlamını taşır ki, bu Rousseau'nun "Sosyal Anlaşma"sını bize andırmaktadır. "İnsanlık" diyor İbn Haldun **El Mukaddeme**'sinde, *"Dinin bir emri değildir, tüm halkın yararı için kurulmuş ve halkın nezareti altına konmuş bir müessesedir."*

Hiç şüphe yok ki, İbn Haldun'da çağının ve kendi kişiliğinin karakteristiği olan çelişmeler bulmak da mümkündür; çünkü zamanın en ilerici tarihsel gereklerinin bilincine varmış olan bu adamın kendisi bir derebeyidir ve sınıfının peşin yargılarının üstüne

her zaman çıkamamaktadır. Ama buna rağmen sosyal bilimlerin kuruluşlarına son derece önemli bir katkı olan onun eseri, öyle derin bir rasyonalizm taşımaktadır ki; İbn Haldun, Descartes'ın ve Montesquieu'nün öncüsü ve bilimsel tarihin ve sosyolojinin müjdecisi yerini her zaman muhafaza edecektir.

P. K. Hitti'nin **Arap Tarihi**'nde ileri sürmüş olduğu görüşü biz burada ancak doğrulayabiliriz: "İbn Haldun İslam âleminin yetiştirmiş olduğu en büyük filozof ve tarihçiydi ve tüm insanlığın da gelmiş geçmiş en büyük düşünürlerinden biridir".

İşte çağımızın bilimsel sosyalizminin gururla dayanabileceği büyük fikir kaynaklarından birkaçı bunlardır. Hiç şüphe yok, bu, Müslüman kültürüyle yetişmiş bir kimsenin, Descartes'ta ya da Hegel'de, Ricardo'da ya da Charles Fourier'de bilgilerini zenginleştirme kaynakları bulamayacağı demek değildir; nasıl ki Avrupa kültürüyle yetişmiş bir kimse de İbn Sina'nın, İbn Rüşd'ün ya da İbn Haldun'un zengin mirasını, ancak büyük kültürel eksiklik pahasına görmezlikten gelebileceği gibi.

SONUÇ

Bir Nehir Denize Doğru Akmakla Kaynağına Bağlılığını Gösterir

Geçmiş üzerinde, kültürel miras üzerinde direnerek durmamızın nedeni, Cezayir kültürünün özgül kaynağını ve yüceliğini, bu kültürü inkâr ya da tahrif etmiş olan sömürgeciliğin zıddına, almak, belirtmekti.

Ama, 20. yüzyılın başından beri yeniden uyanmakta olan ve Cezayir Devrim Hükümeti'nin, bütçesinin yüzde 25'ini milli eğitime ayırmakla verdiği takdire değer örneğin de gösterdiği gibi, bağımsızlıktan bu yana kendisine açılıp gelişme için en elverişli şartların hazırlandığı Cezayir kültürünün rönesansını müjdelediği ve hazırladığı için, bu şanlı geçmiş daha da derin bir anlam kazanmaktadır.

Şanlı bir geçmişı devam ettirmek ve bunun mirasının meyvelerini derebilmek için, Cezayir halkının kendi içine kapanmaya ihtiyacı yoktur. Onun açık denizlerde yelken açabilmek için en yüksek geleneklerine sadık kalması yeter. Çünkü başka kültürlerle açık bulunmak, Müslüman kültürünün her zamanki özelliği olmuştur ve ilişki kurduğu yabancı kültürleri canlandırdığı ölçüde kendisi de bu ilişki sonucunda zenginleşmiştir. Bu özellikle Cezayir için doğrudur.

Tarihsel olarak Tunus, Doğu etkilerine her zaman açık kalmış, Fas ise uzun süre Endülüs etkisi altındaki İspanya'ya bağlı durumunu muhafaza etmiştir. Cezayir'in kaderi, Doğu katkılarının Endülüs'inkilerle birleştiği bir kavşak olmaktı ve aynı zamanda limanlarıyla, Avrupa ile Büyük Sahra'yı aşan kervan yollarıyla da siyah Afrika ile ilişkiler kurmaktı.

Dikkate değer bir olaydır ki, bu yüzyılın başında, Cezayir'in rönesansı belirgin bir hal almaya başladığı zaman, önsözlerinin her biri edebi eleştirmenin birer örneği olan birçok tarihsel, edebi ya da felsefi eser yayımlamış olan Muhammed Bin Şenneb, bir yandan Cezayir Fakültesi'nde profesörken, öte yandan Şam'daki Arap Akademisi'nin de üyesiydi.

İki Dünya Savaşı arasında, eseri, Cezayir milli hareketinin ve Arap kültürünün tarihsel bir anını teşkil eden Şeyh Abdülhamid Bin Hadis, üyesi bulunduğu Ulema Derneği'nin ümmiliğe karşı ve özgür medreselerin açılması için giriştiği savaşta, ilerici güçlerin milli isteklerini savunurken, öte yandan İslamlığın evrenselci yüce geleneklerini hiçbir zaman unutmuyordu ve şöyle yazıyordu: *"Amacımız Cezayir halkının hizmetinde tüm insanlığa hizmet etmektir."*

Son yarı yüzyıl içinde Cezayir edebiyatı bu ruha sadık kalmıştır. Bu edebiyat derin bir milli sorumluluk taşıdığı içindir ki, evrensel, insanca bir karakteri de özünde taşır. Cezayir edebiyatının bir özelliği Müslüman kültürüne bağlılığıdır ki, Cezayir'e ulusal kişiliğini yitirtmek için uğraşan sömürge düzeni karşısında bu gerekliydi. 1951'den 1954'e kadar Arap dilini kullanan yazarlar tarafından üç Cezayir tarihi yazıldı. Duygular dili olan şiir de aynı yönde gelişti. Cezayir şiiri her zaman halka ve günün tarihine bağlı kaldı. Bu şiir savaşçı bir şiirdir.

Bu edebiyat, Arapça yazılmış olsun, Fransızca yazılmış olsun, onu dile getiren Cezayir halkının kitesine hizmet etmek, bu halkı şanlı geçmişinin ululuğunun ve kurmakla görevli bulunduğu geleceğin yüceliğinin bilincine ulaştırmaktır-.

1953'de Nouvelles Littéraires Dergisi'nin düzenlediği bir ankette, "Bir Kuzey Afrika edebi ekolü var mıdır?" sorusuna, Muhammed Dib verdiği karşılıkta, yeni bir ekolün söz konusu olmadığını bildiriyor ve şiirde, tiyatrodaki ve romanda yeniden açılıp gelişmeye, vatanın kaderine bağlı edebiyat olarak tarihsel anlamını veren şu sözleri ekliyordu: *"Sözcüğün en cömert anlamıyla ulusal bir edebiyat meydana gelmektedir."*

Bu yazarın, sözcüğün en cömert anlamıyla ulusal demekte hakkı var, çünkü Arap kültürü ve edebiyatının en yüksek doruklara eriştiği çağlarda temel çizgileri öyledir ki, bu ulu geçmişe sadık kalmak demek, bugün azimle geleceğe yönelmek demektir.

Jean Jaures'in dediği gibi geçmişe içten bağlılık, atalar ocağının küllerini değil, canlı alevlerini saklayıp korumaktır.

Bir nehir denize doğru akmakla kaynağına bağlılığını gösterir.

Büyük çağında Arap Uygarlığının temel özelliği, rasyonalist, yılmaz ve yaratıcı ruhun kendisidir. İşte o ruhtur ki, Arap düşünceleri, 11. yüzyılda, teolojiye ve skolastiğe gömülmüş bir Avrupa'nın uyandırıcıları olabildi.

Arap Uygarlığı'nın en yüksek noktasında ikinci ayırt edici çizgisi, bu uygarlığın bütün düşün ve hareket akımlarına açık bulunuşu, bunları kabullenişidir.

Bunun içindir ki Arap Uygarlığı hümanist ruhun yeni bir aşamasının hazırlandığı pota görevini yerine getirebildi.

Arap ulusları içinde zafere ulaşan ilk milli bağımsızlık hareketleri bunun bilincine vardı ve bunun gereğini duydu.

Mısır'ın bağımsızlığına kavuşmasının ertesini günü, Kahire Üniversitesi bülteninde sevinçle şunları okuyorduk: *"Bugün yeniden hayata kavuşan Mısır halkı, Batı ve Doğu Uygarlıkları'nı birleştirmek olan tarihsel rolünü yeniden benimsemiş oluyor. Halkımız buna kendisine özgü olanı katacak ve iki uygarlık arasında daha kusursuz bir anlaşma bir ahenk kuracaktır."*

EVRENSEL BİR HÜMANİZMAYA ULAŞMANIN YOLU

Biz Marksistlerin candan isteği, bütün çağların, bütün milletlerin en iyi katkılarını tek bir bütün içinde, bilimsel bir doktrin, eksiksiz bir hümanizma içinde birleştirmektir. Marksizm, derdi Lenin, binlerce yıldan beri bütün insanların çabasıyla hayal edilmiş, düşünülmüş, yaratılmış olan en iyi ne varsa, onun mirasçısıdır.

Her türlü tekelcilik ve ırkçı küçümsemeye karşı, Arap Uygarlığı'nın da zengin bir katkısını içinde bulunduran, bütün insanların ortak mirasını hep birlikte korumak ve geliştirmekle görevliyiz.

Şu son yıllar içinde, yalnızca bilimsel ve teknik bulgulardan ötürü değil, sömürgeciliğin ortadan kaldırılması diye adlandırılan o son derece önemli gelişme yüzünden de, ufuklarımız birdenbire genişledi ve tarihsel gelişmenin ritminde niteliksel bir değişim oldu.

Batı, yani Avrupa ve Kuzey Amerika, artık tarihsel inisiyatifi elinde tuttuğunu ve biricik değer yaratıcısı olduğunu iddia edemez.

Asya'nın, Arap ülkelerinin ve Siyah Afrika ülkelerinin halkları yüzyıldan beri Batı'ninki kadar etkili bir teknoloji yaratmadılar diye, kendi özel gelişmeleri sömürge düzeni tarafından durdurulmuş ve tarihlerinden yoksun bırakılmış bu halkların yarattığı değerleri araştırmamak ve bunların gerçek hakkını vermemek, çağımızın hümanizması için korkunç sonuçları olan bir yanlışlıktır.

Geçmişin kültürünün tümünün mirasçısı olduğunu iddia eden Marksizm, bu kültürü, Alman klasik felsefesinin, İngiliz iktisadının, Fransız sosyalizminin, Yunan rasyonalizminin ve Rönesans'tan gelme teknikçiliğin kesin olarak Batılı geleneklerin sınırları içerisine hapsedemez.

Eğer Marksizm "yöresel" bir karaktere bürünmek gibi bir duruma düşmeyecekse, bütün milletlerin kültüründe kök salmak zorunluluğundadır. Siyah Afrika'da Marksizm'in yokluğu ve Asya ile olan teorik ayrılık, tarihin rastlantıları sayılamaz ve bu durum gerçekten evrensel bir hümanizma sorununu koymaktadır.

Söz konusu olan, rasyonalist ve teknikçi geleneği bırakıp da aklı reddeden bir geleneği benimsemek değildir, söz konusu olan, daha da zenginleşmiş bir rasyonalizme yeni hayat güçleri katmaktır.

"Zenciliği", "Siyah Adamın Ruhunu" ululaştırmak gibi bir bahane ile halkları geçmişlerine götürüp mıhlama ile sonuçlanacak bir gericiliğe, bir tersine dönük ırkçılığa yordakçılık etmek de söz konusu değildir.

Söz konusu olan, aklın elde etmiş olduğu kazançlardan hiçbir şey yitirmeyen ama yeni kültür ufuklarına kanat açan gerçekten evrensel bir hümanizmanın geliştirilmesidir.

Biz inanıyoruz ki, Marksizm, niteliği gereği, bu evrenselliği başarabilecektir ve düne kadar sömürge durumunda tutulmuş halkların milli kurtuluş savaşlarında ve bu halkların her birinin kendilerine özgü yoldan sosyalizmi kurmada edinmiş oldukları görgüler, sosyalist hümanizmayı kesin olarak zenginleştirecektir. Marksizm için doğru olan, herhangi bir başka doktrin için de doğrudur; bugün hiç kimse, bütün çağların kültürüne ve bütün halkların uygarlıklarına açılmadan gerçekten evrensel bir hümanizmanın kuruluşuna katkıda bulunamaz.

OSMANLI TARİHİNİN MADDESİ İÇİN YAZILIP KULLANILMAMIŞ BİR SUNUŞ YAZISI

Yeni harflerle elyazısı olarak bulduğumuz bu yazı, Kıvılcımlı'nın yeni harflere çevirerek basıma hazırladığı "**Osmanlı Tarihinin Maddesi**" Cilt 1 ve 2 ile aynı tarihlerde yazılmış. Her iki çalışmanın altında da Ekim 1970 tarihi var. Nedense Kıvılcımlı Osmanlı Tarihi için bu yazı yerine başka bir önsöz yazıp kullanmış. Belge olarak sunuyoruz.

Tarihçil Maddecilik evrengörüşünü keşfetmiş olan K. Marks 28 ve F. Engels 25 yaşına vardıkları gün başbaşa verip "**Die Deutsche İdeologie**" (Alman Düşünbilimi) araştırmalarını yaptılar.

O zaman "İngiltere ve Fransa, *yapmaktan düşünmeye* vakit bulamıyorlardı; Almanya ise tersine *düşünmekten yapmaya* vakit bulamıyordu. Daha doğrusu yeterince yapamadığı *modern* gelişimi "*Fikir: Düşün*" alanında arpacık kumrusu gibi düşünerek ... duruyordu.

O yüzden, sanki Batı Avrupa insanları adına Almanlar "Düşünmeye memur" idiler. Pratikten kopuk düşünceye, daha doğrusu pratiğin ve dolayısı ile bilimin erişip çözemediği alanlarda düşünceye dalmaya *Felsefe* adı veriliyor. İngilizler **Ekonomici**, Fransızlar *Toplumcu*, Almanlar *Düşünücü* (daha açıkçası: **Felsefeci**) rolünde idiler.

O bakımdan Alman Felsefesini ve Düşünbilimini (İdeolojisini) ele almak, biraz da gelişen Modern çağın bütün felsefe ve ideolojilerini "sıygaya çekmek" oldu. Marks-Engels, yeni keşfettikleri "*Di-yalektik-Tarihçil Maddecilik*" metodunu ideolojiler alanında toptan bir uygulayıp denemeye uğrattılar. Bu deneme için en elverişli *tec-rübe tahtası* Alman Düşünbilimi olabilirdi.

Bu işi, iki yoldan, kendi aralarında oturup yaptılar. Yaptıkları genel olarak felsefe ile tam bir *hesaplaşma* oldu. Bu hesaplaş-

mayı ne yapacaklardı? Öyle kılıç gibi keskin ve dağ gibi heybetli ve Düşünce Tarihinde, Krallar, İmparatorlar kadar dinasti (sülale) kurmuş "Büyük Filozoflar"ı toptan bir kaleme çizmişlerdi. Henüz 25-28 yaşında "ağız süt kokan" çocuk sayılırlardı.

Kim alır, kim okurdu onların "*Alman İdeolojisi*" üzerine yaptıkları *görülmedik* eleştirilerini? Ne var ki bu araştırma ile aradıkları sonuca varmışlar; Metotlarının doğruluğunu geniş ölçüde hiç değilse kendi kendilerine ispatlamışlardı ya. Ötesi (Basım, Yayın, Ün, falan) onlara gerekmezdi. Kendi deyimleriyle vardıkları yazılı sonuçları; "*Siçanların kemirici eleştirisine*" bırakıverdiler.

Bizim **Osmanlı Tarihinin Maddesi** incelememiz aşağı yukarı biraz öyle oldu. Bir "**Tarih Tezi**" bulduğumuza inanıyorduk. Bu tezin doğruluğunu yahut yanlışlığını bize en iyi gösterecek "tecrübe tahtası" aslında araştırmamıza giriş noktası olan Osmanlı Tarihinden başka ne olabilirdi?

Uzun yıllar boyu, nankör pratikten beş saniye buldukça hep o "*Gözü yaşlı, bağı taşı Tarih Tezciği*"miz uğruna, yakalayabildiğimiz son kerteye dek dağınık ve örtbas edilmiş malzeme kırıntılarıyla, Osmanlı Tarihi üzerinde araştırmalar yaptık.

Bunların en son sarı defter kağıdı üzerinde çift nüsha olarak formüllendirilişini 1940 yılı Çankırı Üniversitesinde; (Şair'i Azam'la, Muharrir'i Mufahhan'ın yaygaraları ortasında) kaleme aldık.

Önümüzde silme 15 yıl "*Babil esareti*" idam fermanı gibi dikilmişti. İkinci emperyalist evren savaşında, Edirne'ye kapı komşu gelen Almanya Hitleri, Boğaziçinden, yerli malı ırkçı Turancı yaman Vatansaver Milliyetçilerimizle" el altından kumpas kurarak İstanbul'u baskınla arkadan vurma planını uygulamak üzereydi.

O plan uygulandığı gün, Türkiye'de bu hesabı görülecek o "komünist"lerin de bir listesi yapılmıştı. Listeyi gören ve ilk ağızda Büyük Millet Meclisi'nin affına uğramakla efendilerimizce ne denli saygıdeğer kişi bilindiği anlaşılan bir Nazi casusu suçlusu, şu Tarih Tezi yazarının adını bir listenin başında görmüş olmakla şaşırarak hatırlamıştı.

Zamane iktidarı ise, Tarih Tezi yazarı gibilerin onlarca yıl gömülmelerini az görüp, haklarından daha başka nasıl gelinebileceğini türlü metotlarla denemekten bıkmıyor usanmıyordu. (Hatay-İskenderun-Mersin-İstanbul-Çankırı-Amasya-Kırşehir) üniversi-

telerin birinden ansızın yakapaça edip ötekisine kargatulumba, süngülerin gölgesinde "muhafaza" ediyordu.

İşte "*Gözüyaşlı bağırtışlı Tarih Tezi*" gibi "**Osmanlı Tarihi-nin Maddesi**" yazıları da bu allak bullak baskın, sürgün, işkence, müsadere, angarya ve hepsinden üstün sık sık casuslayıcı arama tarama yollarından perseküsyonun [eziyetin, zulmün] en inanılmazlarıyla "kovuşturuluyor"du. Onları değil yayınlamak, günışığında tutmak bile, bir cinayet saatli bombası olarak, önce gasp, sonra yok etmeye kaptırmak olurdu.

Bıraktık *Tezleri* ve Maddeyi zamanın ve "zula"nın çürütücü ve "kemirici" sıçan dişlerine. Zaten amacımız bir tez herhangi bir "*Tez*" ve "*Madde*" gösterisi değildi. Sınıflar savaşı pratiğimizde, som gerçekliğimizce aydınlanmaktı. Vardığımız genel tarihçil sonuçlar, Türkiye'nin Ekonomi ve Toplum karakteristik özelliğine yeterince ışık tutmuştu. Bizim için, "Bilginlerin kulaklarına üf-rülecek" soyut bilimden çok, savaşın anlamına ve biçimine yön verecek sonuçlardı.

Sonuçlara göre sosyal ve politik olaylarımızı 30 yıldır işledik durduk. Maval dinlendi. "Anladık."

Biçim üzerine birkaç sözcük:

Bu emek, Frenklerin "*Compilation*" dedikleri; nerede ne ele geçmişse hepsini üstünkörü dosyalayıp bir çuvala doldururca yığın yapmak değildi. Bu emek ilk yazıldığı günlerde, benzer konular üzerine (hiç değilse Türkiye'de) yapılmış hiçbir deneme yoktu. Derken, kimi yabancı tercümelerin Resmi Tarih Kurumlarında yorumlanma hevesleri, üniversite ulemamıza bir kamçı oldu.

Bir iki bilgin, "*compilation*" hiç denemeyecek kertede züğürt, birkaç makalecik, sonra o makaleleri aynen aktarıp kimi düzeltmelere uğratan bir veya iki formayı geçmez, önsöz, sonsöz, yakıştırma yorumlu monograficikler denediler. Tabii hemen yazıları önemle basıldı. Zamane politikasının "Devletçilik" modeli değirmenine su götürdüğü ölçüde, tartışılmaz otorite-değer "Payesine" çıkarıldı.

Finans-kapital, devletçiliğe pek yüz vermek isteyemezdi. Daha doğrusu, devletçiliğimizi yüzde yüz emrinde bir *dilsiz gladyatör* gibi kullanmaktan üstün göstermek isteyenleri, hoş tutsa bile, hoşgöremezdi. O zaman Osmanlı Toprak düzeni üzerine yarı yabancı taklidi, yarı kapıkulu yaranması ile düşülen yargılar müzede saygıdeğer raflarına oturtulup unutuldular.

Bizim emek yeraltına gömülü kalabilirdi. Gel zaman, Tarih Tezi açısından toplumu ele alan bir Vatan Partisi'nin çıkışı, konuyu ansızın aktüalize etmişti. Hele 27 Mayıs Komünizme karşı son bend olarak sosyalizmi önerince, ne denli hazırlanmış "sol" varsa, hemen güneşin altındaki yerleri kimseciklere bırakmamak furçasına atıldılar.

Bu tiplerin dağarcıklarında, Kemalizmin çarçabuk "saff'ı niale" [pabuçluğa] attığı "*Devletçiliğimiz*"den başka sosyal-ekonomik nesne pek yoktu. Bilimcil sosyalizm üzerine Eneski Sosyalizmin yer yer yaptığı yakıcı eleştiriler, o taze bitmiş "sol"ları sanki bir yerlerine gizli iğne batırılmışça rahatsız etti. Çare?

Eneski Sosyalizmin Türkiye Tarihi ve genellikle Tarih Tezleri üzerine söyleyip yazdıklarını bir duman perdesi altında olmamışa çevirmeliydi. Bu ara, "Nazimizm"nin şairane *politika* patetizmi yanında, dehşetli etken *edebiyatçıl* dalbudakları çarçabuk "*im-dade*" yetiştiler. Ve Eneski sosyalizm Tarih tezlerinin -en Zaloğlu Rüstem'ce- "*iflahını kestiler.*"

Tezlerin asılları nasıl olsa yeryüzüne çıkacağına benzemiyorlardı. Onları üstüste yıllarca ağızdan dinlemiş ve yazılı biçimlerinden okumuş bir "Romancı" neden Orman Kanununa uğratılmasını? Hiç aslını diline almaksızın, konu üzerine kulaktan ne kapabildiyse onunla, tüm Tarihe değilse bile, bari Osmanlı Tarihine "edebi" bir "orijinal" araştırma çarşısı verilemez miydi?

Bu yapılmış. Tabii, Roman-Şiir-Edebiyat "romantizmine" hiç gelemeyen bilim alanında işin içinden çıkılamayınca ne yapılabildi? Eneski sosyalizmle her sarmaş dolaş oluştta, bir yol daha -çaktırmadan!- Tezin altı, üstü, sağı, solu kurcalanmakla düze çıkılamıyordu. Şimdi ne olacak?

Anadoluyu Antika "Yonga" sayıp, o "Megola İdea" ile fethe çıkmış Yunan Başkumandanı Papulas'ın Mehmetçikten dayak yeyip, gerisin geri kuskunları koparırcı kaçarken harcadığı "*Tarihi*" bir lafı vardır: "*Mağrurane Ricat*"ettiğini ilan etmiştir. "*Elinin hamuru ile erkek işine karıştığına*" pişman olan bizim "Dev-Romantik-Romancı" da (Bizde hiç bir şey "cüceliği üstüne almaz): Öyle bir "*bilgincil*" "*Mağrurane Ricat*" borusu çalmış kendi kendine.

Derin Tarihçilik "Megola İdea" (Ulu Düşün) ülküsü ile bir türlü fethedemediği Osmanlı Tarihi üzerine, boş vakitlerinde kabak çekirdeği çitlatmak sandığı araştırma kabuklarının tümünü, bütün

dosyaları ile toparlamış, dehasının topuğuna yüz süren bir kalem üniversite "öğretim üyeleri"ne sunmuş. Ve "*Büyük Adamlara* has bir alçakgönüllülükle:

"-Alın! Demiş. Benden bu kadar... Osmanlı Tarihini şuracığa dek getirdim. Ordan ötesi siz sayın Akademik kariyerli bilginlerin bileceği iştir. Araştırmalarımı, hiç iddiasız, siz Türkiye biliminin umut tomurcuklarına sunuyorum. Dilediğinizce yararlanın. Mal benim değil, sizin. Tepe tepe kullanın. Ama konu arafatta kalmasın. Verdiğim elemanları işleyerek gerekli bilgincil sonuçlara ulaşın. . . . ve ilh..."

Bu yaman büyük Altruizm örneği önünde, geleceğin bilgin tomurcuklarını görmek ve dinlemek hoş olurdu. Nasip olmadı. Yalnız, Eneski sosyalizmin, genellikle tarih, özellikle Osmanlılık üzerine, sırf pratiğe yararlı yorumları, ideolojik sapkınlıklara bir düzelme fırsatı vermek istedikçe, tuhaf tepkiler sızdı. Bilim yuvamız üniversite ulu otoriteleri de kalkıp "ne idüğü belirsiz", alınıp satılmaya ve dişe dokunmaya elverişsiz "*pratisyen*"lerin yüce "Bilim" dağına tırmanma heveslerini de ciddiye mi alacaklardı.

"Susuş kumkuması" mutlaktı. Üniversite "Baba Zeüs"leri, önüne gelen Tarih Tezine metelik vermeye tenezzül edemezlerdi. Ya neyderlerdi? Çok sıkıştırıcı genç sorular karşısında: "*Saçma*" derlerdi. "*Deli Saçması*" Ve bir daha Emrah'ın sevgilisi gibi "*Yoh, yoh!*" bile "*söylemezlerdi.*"

İşte bunların üzerine, bir Osmanlı Tarihi "*Ba's'ı Ba'del Mevf'i* (Ölümden sonra dirilişi)dir başgösterdi. "*Üçüncü Dünya'nın* devrimleri ve Kurtuluş Hareketleri de, kimi Frenk "*Marksolog*" veya "*Marksist'leri* yanında ilgi uyandırmıştı. Oradan, Batıdan Eski Sosyalizmin 30 yıl önce yazılıca koyduğu Tarih ve Osmanlı tezlerinin ufak tefek ayrıntıları üzerine, tek tük yoklamalar, hemen yazılıp basıldığı gibi, Türkiye'ye de geliyordu.

Bizim "*sol*" "*mütefekkir ve münevver insanlık*" mal bulmuş Mağribiye döndüler. Kimi ATÜT dedi, kimi ATÜB dedi. Osmanlı Tarihi üzerine bir heyecan furyası kapladı ki ortalığı: can dayanmaz. Eline kalemi alan üniversite heveslisi *Asya Tipi Üretim* ve *Osmanlı Tarihi* adına eserler döseyip dayadı.

Kim varmış, yani, "bu memlekette" baştan bilim yapacak? "Batılı"ya sözümüz yok. İlla bir Türkiye'nin Türk'ü çıkıp, "Batı"dan intihal etmediği yorum yapmaya kalkışırsa, o, haddini bilmemek ki,

Had: Batı biliminden intihal sınırında dolaşmalıydı. O sınırın tekeli ise ancak Akademik kariyerin elinde tanınırdı. Onlar hadlerini bilirlerdi.

Daha ne istenir? Marks'ın **Grundrisse**'sinde herşey saptanmış söylenmişti. "**Formen**" notlarından başka yerde doğru aranamazdı. Bilemediniz. İkinci Emperyalist Evren Savaşı önceleri mahzene atılmış Osmanlı Toprak Düzeni üzerine yazılı monograficikler de arşivlerden tozu silkilerek piyasaya sürülebilirdi. Sayın bilim adına bundan ötesi "var mı?"

Bu çeşit aceleye getirilmiş telaşlı veya iddialı Osmanlı Tarihi ve Toprak Düzeni araştırmalarından birkaçı elimize geçti. Kimisi, bilinen bütün normları ve terimleri el çabukluğu ile 90 derece yana saptırma değil, düpedüz altı üstüne getirilmek aşkıyla tam tersine çevirmekle ne yapıyordu? Marifet mi, provokasyon mu? Allah bilir. Gel, o tür kitapların en ciddisi de; "**Compilation**"dan öteye geçmiyordu.

Compilation'u kötülemiyoruz. Onun da kendine göre bir değeri hatta rolü vardır. Olayları unutulmaktan kurtarır. Objektif ve somut olmak şartıyla, olayları el altında bulundurur. Başka hiçbir işi bulunmayan, bütün güçlerini ve zamanlarını *kitaba* veren Üniversite yetkilileri, boş durmaktansa, iyi, geniş, doğru, kompilasyon'lar olsun yapmalıdırlar. Bundan ötürü onları en az yadırgayacak birileri varsa, o da mumla malzeme aramakla, kan kusmuş Eneski sosyalistlerdir. En küçük Compilation'dan bile yararlanmayı kaçırmazlar.

Ancak, bu Emek, bir compilation, kırkambar eseri değildir.

Göztepe

20-10-1970

TARİH VE SOSYALİZM

Mikrofişlerden çıkardığımız bu yazı, "**Tarih Devrim Sosyalizm**" kitabındaki "**Toprak ve Medeniyet**" bölümü için yazılmış gibi.

Burada en basit okuyuzarın edinebileceği "*bilim*"lerle konuşuyoruz. Maksadımız bilginleri hayran etmek değil, konumuzun alfabesini belirtmektir.

Tarih biliminin "classification: tasnif ilmi" olmayışı ve kanunlarının bulunamayışı, gelir bir noktaya dayanır: Yeryüzünde *insanın bütünü* ile ele alınmayışı, tarihte insan dışı, *insanüstü* güçlerin bulunduğu sezisini yaratır.

"*İnsanın bütünü*" sözü sakın soyut bir metafizik terim sanılmasın. Pek somutça anlamına dokunuyoruz. İnsan Malezya-Afrika bölgelerinde ilk pitekantrop (dik yürüyen maymundan) biçimiyle geliştikten sonra, *Ateş'i* keşfettiği *Orta Vahşet* konağı ile birlikte güneyden (tropikal iklimden) kuzeye doğru bütün *Eski Dünyayı* (Asya'yı-Afrika'yı-Avrupa'yı) kapladı. Paleolitik (Eski taş denilen) Vahşet Çağının başlangıcında *Sinantropus-Pekinensis* (Pekinli maymun-insan) biçimiyle, daha ziyade Çin ülkesine doğru göçtü. Oradan, doğudan batıya, Orta Asya-Büyük Göl-Deniz boylarından Karadeniz üstündeki geçitleri açarak *Sinantropus* (insan-şafağı) ile Almanya'da *Heidelberg-İnsan'ı* İngiltere'de *Piltdown-insan* tiplerini gösterdi. *Neanderthal* insan Orta Vahşet konağının en son ve en olgun örneği iken, dördüncü buzullar sonrası ansızın, daha çok izleri Akdeniz güney aşırısından gelme *Homo-Sapiens* (us-insan): bütün Orta-Vahşet insan tiplerini temizleyerek, yavaş yavaş ısınan Avrupa ülkelerini tuttu. Arkeolojinin *Paleolitik*, sosyolojinin vahşet çağı, böylece yeryüzünün hemen bütün üç kara kesimli eski dün-

yasını insan durumuna soktu. Ondan sonra gelen, arkeolojinin *Neolitik*, sosyolojinin *Barbarlık* çağı da bütün o kendinden önce gelen Vahşet çağına ve insanlarına son verirken, Vahşi atalarının en az 500 bin yıl işlemiş olduğu yeryüzünün tümü yerine yerleşti.

Medeniyet doğduğu gün yeryüzünde hemen her yer Neolitik-barbarlarca en az 50 bin yıldan beri tutulmuş bulunuyordu. Bizim *Modern Çağ* dediğimiz, en çok 5 yüz yıllık zamanımıza gelinceye dek yeryüzü, tam 5 bin yıl küçük bir bölgede debelenip, dört bucağa tohumlarını saçan *Medeniyet* ile, yeryüzünün en geniş bölgelerinde oturan *Barbarlık* arasında paylaşıldı. Bu *birlikte var olma* (Coexistence) *ileri* insan düzeni olan medeniyetle, *geri* insan düzeni olan barbarlık arasında hiç de barışçılı geçmedi. Tersine: Denizlerle karaların med ve cezirleri (gel-git) gibi medeniyetle barbarlık boyuna birbirine girdi. Coğrafyada nasıl yer kabuğu kâh deniz dibi, kâh dağbaşı olarak bata çıka geliştirdi ise, tıpkı öyle insanlık da kâh medeniyet kâh barbarlık üstün gelerek, o Modern çağdan önceki 5 bin yılını geçirdi. En sonunda, nasıl neolitik barbarlık *insanı*, Paleolitik Vahşet *insanını* kesince yok ettiyse, tıpkı öyle Medeniyet-Düzeni, barbarlık *düzenini* yok etti. Modern çağla birlikte, artık yeryüzünde, tarih öncesinden kalmış gücü hesaba katılarak; daha doğrusu insanlık tarihinde rol oynayabilecek bir barbarlık düzeni kalmadı. Bununla birlikte medeniyetin geçirdiği ilk 5 bin yıllık tarihte, barbarlık, işaret ettiğimiz gibi muazzam *vurucu güç* olmaktan hiçbir vakit çıkmadı.

Gelin görün ki, *Tarih* dediğimiz çağ *Medeniyet* ile başlar. Medeniyetten öncesine: *Tarih öncesi* (Prehistorik) adı verilir. Medeniyet, Barbarlıkta bulunmayan başlıca üç şeyi getirdi: *PARA-YAZI-DEVLET*. Arada geçen 5 bin yılın hikâyesi, *Yazı* olmasa, ondan önceki barbarlığın hikâyesi gibi *Hirafe* (Mitoloji) geleneklerinden ibaret kalırdı. Tarih'i *Masal'dan* ayıran şey *yazılı* oluşudur. *Yazı* ise medeniyetin silahı ve *malı* olduğu için, barbarlığın eline geçer geçmez onları da medeni ettiği için, 5 bin yıllık insanlık serüvenleri yazılı tarihe yalnız medeniyetin serüvenleri gibi geçti. Barbarlık hiç hesaba katılmadı. Yahut, medeniyet içinde görülmüş bir aksaklık, gel geç bir takıntı gibi görüldü ve gösterildi. Barbarların tarihleri "masal" diye çocuk oyuncağı edildi. Medeniyetin işlemleri *Tarih'i* doldurdu. Daha önce yazı, Fenikelilerce Grek barbarları içine sokulup, barbarların

kullanabileceği kertede basitleştirilerek işlemlenmiş bulunmasaydı, Grek Yukarı-Barbarlık tarihini anlatan *Hesiod* ile *Homeros'un* derleyip sistemleştirdikleri tarih öncesi olayları, bütün öteki ulusların mitolojileri gibi ağızdan kapma masallar halinde unutulmaya yüz tutardı. Ege'de Herodot'un ve Babil'de Berose'un Gereke yazılarıyla *Tarih'in* başlamış olması da bundandır.

İşte, bizim Tarihte *insanlığın bütünü* ile ele alınmadığını belirttiğimiz bu anlama gelir. Tarihin, yani 5 bin yıllık tarihin, yani medeniyetin başlangıcındaki insanlığı gözönüne getirelim. Yeryüzü Tropikallerden kutuplara dek barbarlıkla kaplıdır. Fırat-Dicle ırmaklarının Basra körfezine döküldükleri yer henüz "yer" bile olmadan, oradaki Sümer öncesi bir avuç insan, petrol anası zift ile buladıkları bataklık sazlarını üst üste geçirerek su içinde, neredeyse su altında ilk medeniyetin yapma arsasını kuruyorlar. Irak medeniyetinin birinci beşiği olan Ur kentçığının taslağı böyle doğuyor.

Demek bütün yeryüzü insanlığı Barbar, yalnız Ur kentçığını kuran birkaç bin kişi medeni! Dünyada, barbarlık: Deniz; medeniyet; o denizin ortasında bir adacık bile değil, Karikatürlerde kazaya uğrayanların, canlarını kurtardıkları tek hurma ağacına bağlı bir tümseciktir. Ama yazı o tümseciktedir. Onun için o tümseciği anlatmaz, işaretler. Sonra medeniyet, karıncalar gibi o ilk Kent adlı çamur yuvacığınaya uzak dağlardan keresteleri, madenleri taşıdıkça, açılıp ilerler. Fırat-Dicle boylarından kuzeye, Ağada ve Ninovi'yi kuracak barbar semitlere kol atar. Asi ırmaktan Doğu Akdeniz kıyılarında Fenike ve Mısır'a, Doğukuzeyde, Nâr Mazratuya (Basra Körfezine) dökülen Oulni-Kerka gibi ırmakçıklardan Suz kentinin kurucuları Elam'lılara, büsbütün daha doğuda Sind Irmağı boyunca Harappa ve Hint içlerine yayılır. Babil ve Mısır kentlerinin en parlak imparatorlukları zamanında bile *Medeniyet* ne kadarlık ufak bir Yakındağ yeryüzü parçasını sarar? Barbarlık hala tüm yeryüzü insanlığıdır. Ama dev tapınaklarla, o ejderha anıtlar üzerindeki yazı, sırf medeniyetin ve henüz *belge* durumuna geçmemiş tarihini çizer.

Yeryüzünde o kadar çok yer tutan, hele medeniyetin o kerte gelişme basamaklarını yükseltmekte en büyük geçit ve atlama rolünü oynamış ve oynayacak bulunan barbarlık (Yunanca: "*Yabancı*") anlamına gelen "Barbar" değil, sosyal gelişimin Vahşetle Medeniyet çağları arasında yaşayan toplum insanlığı) varlığı ile

yokluğu bir sayılan karanlık, içine girilmiş bilinmezliktir. *Tarih* onu ancak yanılıp da ağzına alır. Bunun üzerine şöyle bir gelişimle karşılaşır-.

1- *Tarihin Kendisi*: Büyük yığınların kımıltısıdır.

2- *Tarihin Yazılışı küçük azınlıkların* hikâyesidir.

Gerçek tarihle *yazılı* tarihin bu kerte birbirine aykırı oluşu, Tarih dediğimiz bilgilerin bir türlü *modern bilim* olamayışını kaçınılmazlaştırılmıştır. Bu aykırılığı gidermek için tutulacak yol basittir:

1- Gerçek tarihe, 1748 yılına gelinceye dek en büyük geçitlerin tek vurucu gücü ve yığını olan barbarlığı *Yazılı* tarihe de olduğu gibi sokmak. Yahut Medeniyet tarihinde Barbarlığın büyük rolüne yer vermek.

2- Sırf Medeniyet tarihinde de, başlıca gidişi sağlamış bulunan ekonomi ve halk yığını hareketlerinin, bir avuç "güdücü" azınlığa has, yüzeyde kalmış gösterilere nasıl yön verildiğini belirtmek.

3- Bu ikinci yol yüzyıllardan beri en vurdumduymaz tarihçiler için bile kaçınılmaz olmuştur. Tarihi güder görünen azınlığı *Tarihin* nasıl sürükleyip götüğünü, kendi "tesadüf", "tarih", "kaza", "kader" gibi gösterilerinden daha iyi hiçbir şey açıklayamaz.

Medeniyet tarihinin gidişinde Barbarlığın oynadığı rol deyince neyi anlıyoruz?

Barbarlığın Tarihteki rolünü daha iyi göze çarptırmak için, önce sosyal Tarih bakımından olayları, ama oldukları gibi kısaca hatırlayalım.

Barbarlık, bildiğimiz gibi, ÇÖMLEKÇİLİK'in icadıyla girilen toplum biçimi olarak 3 konağa ayrılır. Medeniyet doğduğu zaman VAHŞET, tarihi anlamıyla yeryüzünden silinmişti. Buna karşılık, barbarlığın her üç konağında yaşayan toplumlar vardı. Heredot'un Tarihi, Aşağı Barbarlık konağını henüz geçmemiş toplumlarla doludur. Ancak, Medeniyete doğrudan doğruya değen ve etki-tepki gösteren barbarlık, Tarihte en az Medeniyet kadar rol oynayan Barbarlık son iki konaktaki barbar toplumlardır. Onlara ÇOBANLIK ekonomisine bağlı GÖÇEBE yaşayan ORTA BARBARLAR ile TARIM (tam ziraat) ekonomisine ulaşmış, KENT (Cite-Medine) kurabilmiş YUKARI BARBARLAR denir. Bu ayrımın Tarih akışında önemi büyük olduğu için üzerinde gereğince durulmalıdır.

I- ORTA BARBARLIK: Çürümeye yüz tutmuş eski medeniyetleri yaman seller, "TUFAN"lar gibi yıkan akınlar için yaratılmış GÖ-

ÇEBELerdir. Tarihte en çok tanınan, en büyük gökgürültüleriyle yer yüzünü kaplayan Orta Barbar akınları sonsuz efsanelerin kaynağı olmuştur. En iyi bilindiği için en az efsanelenen Orta Barbar Tufanları en sonuncularıdır. Batıda Hunlar önünde "ULUSLARIN GÖÇÜ" (muhaceret'i akvam) adıyla orijinal Roma Medeniyetini yıkar. Doğuda, Moğollar önünde "YE'CÜC-MECÜC TAİFESİ" sayılan ardarda gelmiş geçmiş Cengiz ve Timur "KIYAMET"leri orijinal Çin ve İslam medeniyetlerini yıkar. Yıkmakta o denli eşsiz olan Orta Barbarlık, yıktığı Medeniyetin yerine o zamana dek görülmemiş tipte "ORİJİNAL" bir yeni Medeniyet kuramaz. Tersine, üzerine yok etme hıncıyla saldırdığı eski Medeniyet tarafından kolayca yumuşatılarak, içine işlenerek, emilerek, temizlediği eski Medeniyetin kalıbına dökülür. Sonunda, eski medeniyet bir çeşit BARBAR AŞISI yemiş gibi olur. Göçebe barbar akını altından, yıkılmış eski Medeniyetin, budanan yaşlı ağaç gövdelerinde görülen filizlerine benzer yandan fıskırmış dalları peyda olur. Buna, ünlü deyimi ile çökmüş Medeniyetin ölümünden sonra DİRİLİŞ'i, yeniden doğuşu, RÖNESANS'ı diyebiliriz.

Attila'nın Hunları, Roma-Bizans adlı İslamlıktan önceki orijinal Akdeniz, Medeniyetinde üstünkörü bir Rönesans bile yaratamadılar. Sonraki Macarlarla Cermenler, ancak çökmüş Roma medeniyetinin manevi fosili olan Hıristiyanlığa kaynaşarak, yani eski orijinal Roma medeniyetine uyarak, Roma heyülası PAPANın elinden taç giymekle yeni krallıklar yaratabildiler. Orta Barbar akınlarının sonucu, Avrupa Ortaçağı için toprağı sürmek oldu... Moğol ve Türk akınları daha başka türlü sonuçlanmadı. En eski orijinal Çin-Hind-İslam medeniyetlerinde ancak Avrupa Ortaçağı krallıkları gibi az çok DİRİLİŞler sağlayabildi. Çin'de, Hun ataların geleneğini ele alan Timuçin, Cengiz Han (Hânların Hâni) olup yıktığı medeniyetin mirasını bıraktığı Kubilay zamanında bile; Türkistan (Çağatay)a, Kuzey Karadeniz (Kıbçak)a, İran başlıbaşına kaldı. Çin'deki BÜYÜK HANların kurdukları YEN sülalesi, yıktığı TANG sülalesinin geleneksel Çin medeniyetini *rönesansa* uğrattı. Hint'te Türk Mahmut Gaznevi'nin sürdüğü eski Hint medeniyeti toprağındaki Müslümanlık sabanının izleri boyunca yerleşen Moğol göçebelerinin BÜYÜK-MOĞOLLAR çağı, çökmüş orijinal Hint medeniyetini *Dirilişe* kavuşturdu. İlk Ana Medeniyet kaynağı Yakın Doğu'da, Orta Barbar (göçebe) akınlarının yıkıntıları üzerinde, Avrupa Derebeyliklerinden hiçbir şey öğrenmeye hacet gösterme-

yen TAVAİFÜL-MÜLÛK" (Kral kalabalıkları) ve en son Selçuk, Osmanlı toplulukları, İslam "RİNPAPA"sı yerinde olan ve orijinal İslam Medeniyetinin heyulası, fesili rolündeki Bağdat "HALİFE"si elinden "MENŞUR" alarak İslam rönesanscılık saltanatlar kurdular.

Orta Barbarlık niçin ORİJİNAL Medeniyet kuramaz?

Çünkü o çağda insanlık, Tarihin kurulu basamaklarını, sosyal toplum konaklarını; şuurla ikiye ikiye atlayabilecek olgunluğa gelememiştir; ancak yoklayarak teker teker çıkabiliyordu. Orta Barbarlık basamağı ile Medeniyet basamağı arasında üzerine basılmadan geçilemeyecek bir yukarı barbarlık konağı vardı. Tabii, insanlar bunu düşünerek yukarı barbarlığın hatırını saymak için yapmıyorlardı. Öyle olmaktan başka türlü ellerinden gelmiyordu. Sosyal determinizm ve ekonomik determinizm öyle gerektiriyordu.

Orijinal bir Medeniyet kurmak için Orta Barbarlık konağında ne *maddi* ortam (Tarım adını alacak Tarım ve Kent içinde iş bölümlerini geliştirmiş sanayi), ne de *manevi* ortam (Kentleşme derecesinde sistemleşmiş kendisine has kurumları ve kuralları) yoktu. Bütün o şeyleri, yıktığı eski yerli-köklü medeniyetten oldukları gibi edinmeye, öğrenmeye ve almaya mecburdu. Orta barbar, yıkıntılar içinde yeniden kurduğu toplum şekline, devlet şekline kendi damgasını vuramazdı. Çünkü onun Kent gibi bir yapısı yoktu. Ve devlet denen şeyi bilmiyordu. Kendisi çökkün Medeniyetin göz kamaştırıcı, tamah uyandıran aşırıca ileri ve üstün üretim, üleşim, tüketim, geçim, düşünüş, davranım mühürleriyle damgalanacaktı. Avrupa'da göçebe Macar ve Cermenlerin *Hıristiyanları*, *çökmüş* Roma Medeniyetinin ekonomik, sosyal, politik, ideolojik, ahlaki, dini, kültürel ve ilh. Gelenek ve göreneklerini hiç değiştirmeden, kendilerini o yönde değiştirerek benimsemeleri ve DİRİLTİMe uğratmalarıdır. Asya'da göçebe Moğol ve Türklerin *müslümanlaşmaları*, *çökmüş* İslam Medeniyetinin ekonomik, sosyal, politik, ideolojik, ahlaki, dini, kültürel ve ilh. Gelenek ve göreneklerini hiç değiştirmeden, kendilerini o yönde değiştirerek benimsemeleri ve RÖNESANSa uğratmalarıdır.

Hiç mi bir değişiklik olmaz? Bunu ancak "Tarih bir tekerrürdür" demek cesaretini cehaletlerinden alanlar söyleyebilirler. Elbet Tarih bir süre de böylece yol alır, başka basamakları atlar, az çok değişir. Söylemeye çalıştığımız şey, Tarihin değişmediği değil, orijinal bir Medeniyet değişikliğine Orta Barbarlıkla neden varamadığıdır.

II- YUKARI BARBARLIK: Orta Barbarlık konağı ile Medeniyet arasında işbölümü TARIM ve ENDÜSTRİyi keşif veya icat edecek kadar ilerlemiştir. Medeniyetin toprak ekonimisi üzerindeki oturuğunu yerleştirip kökleştirecek olan Kent (Cite-Medine) hücrelerini bütün özel kurumları ve kuralları ile bütün tapınakları, hisarları, Allahları, kahramanları, yaşamayı ve çalışmayı tükenmez bayramlara çeviren sonsuz törenleri ve şölenleri ile yaratmıştır. Bu durumu ile Yukarı Barbarlık, Medeniyetin bütün maddi, manevi, ekonomik, sosyal temellerini, daha doğrusu, *imkânlarını* ortaya atmıştır. Medeniyet o temeller üzerinde, hiç yoktan bir aracılık görevinden müteahhitliğe sivrilerken bezirgân sınıfını, onunla birlikte yazıyı-parayı-devleti hazırca fıskırtacaktır. Yukarı Barbarlığın balıkları gibi işledikleri Kent kovanlarında pişirilip kotarılmış imkânları gelişmemiş olsaydı, Eski Dünyanın barbarlığı, tıpkı Yeni Dünyadaki (Amerika'daki) toplumdaşları gibi Orta Barbarlıktan yukarıya çıkamamış olurdu. Yukarı Barbarlık o kerte, Medeniyetin eşiğine varmış, kapısını çalan şartlar ve münasebetlerle doludur.

En son arkeoloji araştırmaları, Grek tarihçilerinin ve mitolojilerinin dürüstçe pekiştirdikleri gelenek ve göreneklerle karşılaştırılırsa daha duruca görülür ki, Yukarı Barbarlığın Kentleri, bir kere Irak'ın Kızıldeniz (Eritre-Basra Körfezi) kıyısında çamurdan ziftten ilk UR kenti doğduktan sonra tıpkı Darwinizmin canlılar "Nevi"lerinde bulunduğu prose ile hep o ilk Kent hücrelerinin skizegonisi (yarılıp bölünmeyle çoğalışı) veya çevresine tohumlar saçışı ile üreyip türemiştir. Bu gelişmeyi kaba benzetişle daha kolay anlaşılır kılmak için, Modern tarihteki bambaşka tip gelişmeyle yüzleştirebiliriz. İlk modern Batı Avrupa ANAVATANları, kendi hammadde-Pazar ihtiyaçlarını, ekonomik ve sosyal iç ufunetlerini giderme içgüdüleriyle, Avrupa dışındaki geri kalan yeryüzünü sömürgeleştirdiler. Fakat bu sömürgeler daha kurulurken başlayan etki-tepkiler sonucunda, hatta Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi Anavataniyle aynı dil, din, kültür ve ekonomi ortaklığını taşıdıkları halde, ilk Anavatana karşı direndiler, ayaklandılar ve kendileri birer modern VATAN olmanın yolunu tuttular. Batı sömürgeciliğine karşı kurtuluş savaşları açarak bağımsız toplumlar ortaya çıkardılar. Kadim çağların ilk medeniyet ocaklarından uzaklarda filizlenen kentleşmeleri, "Kolonileşmeleri", onu andırır bir merkez-kaçağı (santrifüj) olup,

"adem"i merkezîyet: desantralizasyon" ile yürümüşdür. Mitolojilerin TANRILARı, hep eski *Ana-Kent'in* mümessilidirler; Yarım-Tanrıları, Kahramanları *Yavru-Kent'in* kurucu yiğitleridir.

Modern çağın Kadim çağlardan ayırdı şundandır:

1- Modern çağda ekonomik ve sosyal temel MODERN SERMAYE'ye dayanır. Modern toplumda SERMAYE'den üstün hiçbir şey yoktur. Üretime sermaye şartsız, kayıtsız egemendir. Tanrı, sermayedir. Kadim çağda ekonomik ve sosyal temel TOPRAK EKONOMİSİ'ne dayanır. Gerçi toprak ekonomisini allak bullak eden arz ve talep, çelikten sert görünmez cenderedir. Üretime uğratmadık işkence bırakmaz. Modern'i gibi bir BEZİRGÂN EKONOMİ yaratmıştır.

Ama kadim sermaye sırf BEZİRGÂN sermayedir. ÜRETİM sermayesi değildir, yalnız TEFEÇİ BEZİRGÂN SERMAYE'dir. O sıfatla, doğrudan doğruya ÜRETİMİ tekeline geçirmiş Modern Sermayenin taban tabana zıddı ve can düşmanıdır. Tefeci-Bezîrgân sermaye yarattığı bunca Tek Tanrılara rağmen, Modern sermaye gibi toplumun tanrısı olamaz. Toplumun rızkı ve kaderi Toprak üretimidir. Toprağın efendisi olan, toplumun tanrısı sayılır. Onun için toprak efendiliği ve toplum tanrısı, daima demoklesin kılıcı gibi, Tefeci-Bezîrgân sermayenin başı ucunda durur. Gene onun için Kadim Tefeci-Bezîrgân sermaye, fırsatını bulur bulmaz kendisini toprağa yatırır. Bezîrgân sermayenin sahibi, egemen olma yolunu toprak efendiliğinde bulup derebeyleşir.

2- Modern çağda, Sermaye yalnız içinde geliştiği topluma değil, tüm evrene de şartsız, kayıtsız egemendir. Hiç değilse beş altı yüzyıllık modern gelişme sonunda, yeryüzünün her karış toprağı, 20. Yüzyıla girilirken, Kapitalizmin ekonomik ve sosyal egemenliği altına girmiştir. Bu yüzden modern sermayenin kurduğu medeniyete KAPİTALİZM denilebilirdi. Milyarderler kalesi ABD'lerinde bile, "*Bir Tek Dünya*" kaderini kaçınılmaz bulan Vandel Vilker çıktı. Yarım yüzyıl içinde, bütün dünya ulusları, "TÜM İNSANLIK" düşüncesi demek olan SOSYALİZM önünde salavat getirmediğe, en keskin demagogileri bile ele alınmaz buluyor: "Nasyonal Sosyalizm", "Hıristiyan Sosyalist" vs.. gibi.

Kadim çağlarda ne o gelişkin ve üretime dayanan sermaye ekonomisi, ne de yeryüzünü baştan başa tutmuş bir tek toplum düzeni veya politika sistemi vardır. "Cihangir" (evreni tutmuş) sayılan en

büyük imparatorluklar, bugün en sünepe generalin dudak bükeceği kadar sıkışık, dar bölgeler içinde mekik dokumuşlardır. Böylesine küçük ekonominin, sıkışık sosyal düzenin manevi alanda "BİR TEK DÜNYA" arayan TÜM İNSANLIK düşüncesi, tıpkı "Cihangirleri gibi ancak kapalı bölgeler içinde *lokal* kalmış tektanrılı DİNler düzeninden ve düzeyinden öteye geçememiştir.

Modern Sermaye (KAPİTALİZM) ile Kadim Tefeci-bezîrgân Sermaye (BEZİRGÂNLIK) arasındaki bu ve benzeri kesin ayırtlar gözönünde tutulursa, Modern medeniyetten önceki Kadim Medeniyetlerin alinyazıları daha iyi okunur. Gelmiş geçmiş "MEDENİYETLER" diye sayısı çoğaltılan batıp çıkmalı gidiş, sosyal ve ekonomik alanda bir tek medeniyetin, Tefeci-Bezîrgân medeniyetinin gidişidir. Eski Medeniyet, içinden doğduğu Kentin (Diyelim ki Atina'nın) geleneksel Kurum ve kuralları ile (Diyelim ki Klenizm kadar) saf, temiz bir güneş gibi doğar. İlk saf Bezîrgân münasebetleri, zamanla (Diyelim ki, Fenike, Mısır, Anadolu, Akdeniz ülkelerini ele geçirince) toprağa egemen olmak zoruyla DEREBEYleşince, doğurduğu ağır şartlarla mahşer yerine döner. Bütün Grek kentlerinin "Tiranlar" (Kalleş müstebitler) ve dolayısı ile iç müstebitlerin dışta destek bulmak için kendilerini parayla sattıkları dış müstebitlerin, Acem Kiskâlarının oyuncağı olurlar. Çoğunluğu Orta Barbarlığı henüz iyice geçmemiş bulunan Makedonyalı Çift Boynuzlu genç İskender'in çökkün Yunan Orijinal Medeniyetine getirdiği "BARBAR AŞISI" da, Mısır'ı, Irak'ı, Acemi ele geçirmekle bezîrgân ekonominin Derebeyleşme prosesini biraz daha aceleleştirmekten başka bir sonuç getiremez. Çünkü İskender'le yola çıkmış Orta Barbarların Orijinal bir Yeni Medeniyet kurmaları imkânsızdır.

O zaman Greklerin yıktıkları Truva Medeniyetinden, ilk Ana Grek Medeniyetinin Ene eliyle kaçırılıp ekildiği uzak topraklardaki nispeten genç bir başka Kent, ipten saptan kurtulma aventüryelerinin Osti ağzından getirdikleri bezîrgân çapullarına daha emniyetli depo hizmetinde (Tıpkı bir vakit ki Atina gibi) kullandıkları Roma Kenti Tarih sahnesine çıkar. Kendi orijinal kurumları ve kuralları ile eski Grek Medeniyetini siler, atar, onun yerine, birçok bakımlardan Kadim Grek Medeniyetinin hem aynı, hem gayrı, hem dostu, hem düşmanı, hem benzeri, hem zıddı olan ünlü "orijinal" Roma Medeniyetini kurar.

Kadim Tarihte sayıları çok görülen bütün orijinal Medeniyetler böyle ardarda, batıp çıkmalarla yürümüşlerdir. Gerçekte insanlık ve medeniyet düşe kalka ilerlemiştir. İnsanlığın ve medeniyetin BİR TEK olduğu halde, BİRÇOK *orijinal* tiplerde basamaklanması bundandır. Ve bu yalnız Yunan Medeniyeti ile Roma Medeniyeti arasında geçen bir münasebet değildir. Bütün Kadim Medeniyetlerin ister istemez gidişidir. Orijinal ilk Sümer Medeniyetini yıkmakla kalmayıp yerine yenisini kuranlar, Yukarı Barbarlık konağına erişirken Agade Kentlerinden bir su yolcunun oğlunu başbuğ edineyerek insanlığın en ünlü ilk "TUFAN"ını doğurmuşlardır. Onlar, yukarı Barbarlıktan geldikleri için, orijinal Akdeniz Medeniyetini kurabilmişlerdir. Ondan sonraki her orijinal medeniyet, hep öyle Yukarı Barbarlığın gelişmiş bulunduğu yeni bir BAŞKENTten fıskırmıştır. Az çok orijinal Elam medeniyeti "SUZ" kentinden Fenike medeniyeti SUR, SAYDA kentlerinden, Mısır medeniyeti ilkin -Irak'ın Ur kenti gibi- Nil ağzında, ırmakla denizin buluştuğu yerde Buto, sonra, Delta tepesinde On kentlerinden yayılmıştır.

Güney Irak'ta doğan Medeniyet, denizde köklerini Arabistan ve Hindistan hammadde kaynaklarına uzatmıştır. III. Ur Sülalesi zamanının bakır, kalay gibi hammaddeleri alış ile yapılmış nesne ve besi taneleri verişi efsaneler yüklü UMMAN denizinden olmuştur. Ama medeniyet ağacının asıl karalara yatkın gövdesi, önce dik yukarı, Fırat Dicle boyunca Kuzeye yükselmiş, Semitlerin "Cennet" Van gölü çevresini bulmuştur. Kargamıştan Batıya, Fenike ve Mısır kıyılarına inmiştir. Doğu ırmakçıklarını güderek Elam ve İran yaylasına tırmanıp orta ve Uzak Asya'ya kolatmıştır. Bu yaman Ortadoğu ana-uygarlıklarından sonra Doğu'nun büyük karakesimlerinde Hint, Çin medeniyetleri, Batının Akdeniz kesimlerinde Grek ve Roma medeniyetleri, hep ırmak veya deniz boylarında irili ufaklı ham ücreler gibi türemiş yukarı barbarlık kentlerinde mayalanıp açılmışlardır. En son "kâr"ı kadim orijinal İslam Medeniyeti de, bildiğimiz adını Medeniyet sözüne takmış "Medine" ile Mekke kentlerinde Yukarı barbarlık kabuğunu çatlatmış, Cihan medeniyetinin ilk büyük köprüsünü kurmuştur.

Gerçek Tarih öyle geçti. Yazılı Tarih, Barbarlığın medeniyet tarihindeki büyük rolünü önemsemedi. O yüzden, Tarihin *gidiş kanunları* kavranamadı. Tarihte hiçbir kanun bulunmadığı iddiasına dek sapıldı. Nasıl her toplumun tarihi bir avuç imtiyazlının kanlı

yahut içkili ziyafet sofrası gibi yazıldı ise, tıpkı öyle, her Medeniyetin Tarihi de, yeryüzünün bir avuç medeni insanının hikâyesi gibi anlatıldı. Tarihin yüzeyde görünmese de -kir, yağ içinde kayıp otomobil motoru gibi- insanlığı götüren motoru; halk yığınları ve yığınları ikide bir durgun bataklık ölümünden, dürtüp kımıldatan barbar yığınları hesaba katılmayınca, koca Tarih, kör tesadüflerin cirit oynadığı bir esrarlı mucizeler ve kıyametler alanına döndürüldü. Doğruyu ve gerçek yiğitliği boğarak insanlığın gırtlığı üstüne oturmuş yalan azınlığı, kendi üstünlüğünü dayatmak için, Tarihin "*insanüstü*" güçlerle güdüldüğü masalını kuşaktan kuşağa belletmekle geçindi. Tarihse, ne düpedüz, ne tersine spiritüalizmlere aldirmaksızın, konkret insan yığınlarının ve barbarların dinmez vuruşlarıyla yolunu aldı.

Tarihte geri bir toplum olan Barbarlık, nasıl oldu da ileri bir toplum olan Medeniyeti hem de o kadar sık sık, rakkas düzeniyle alt edebildi? "Tarihi maddecilik" adına konuşanların bile "Kitapta yazmadığı" için "tabu konu" saymaktan kurtulamadıkları bu sorunun tartışması uzun sürer. Barbarlığı medeniyete üstün getiren gücü, Tarihöncesi toplumu ile tarihi toplum arasındaki sosyal yapı zıtlığından ileri gelir. İki düzenin binbir ve sonsuz ayırtları uzun sürer. Kısacası: Medeniyet *kişi çıkarılığını* (individüalizm) "Hürriyet" gibi güzel bir sözle giydiren kuşatmış bir düzendir. Barbarlık geri ve ilkel de olsa *Toplum çıkarılığını* (kolektivizmi) savunmaya bile kalkışmaksızın yaşayıveren bir rejimdir. Nedense üzerinde hiç durulmak istenmeyen bu gerçeklik, bütün Tarih kilitlerini açacak biricik anahtardır. Barbarlık yırtıcılığı ile yahut insanüstü, talihi ile değil, elinde bilmeyerek tuttuğu o "*ilkel sosyalizm*" adlı altın anahtarladır ki, Tarihin binbir ihtişamlı Medeniyet kapılarını açmıştır. O barbar *açışlarını*, (FETHlerini) bugün en basit ilkokul kitaplarında bile izlemek güç sayılmaz. Burada uzun teferruata girmemek için, Barbarlığın Medeniyeti yenmesine başlıca sebep olan en karakteristik, en ilginç iki olayı belirtmemiz yetecektir. 1- Barbarlığın "*manevi gücü*", sosyal gücüdür. 2- Barbarlığın "*maddi gücü*", ekonomik gücüdür.

1) BARBARLIĞIN MANEVİ-SOSYAL GÜCÜ: Sosyalist bir toplumun yarattığı insan kişiliği ile özetlenebilir. Heredot'tan beri olayları oldukları gibi yazmaktan çekinmemiş bütün namuslu tarih yazarlarından ve gördüğünü saklamayan yazarlardan hiçbirisinin

gözünden kaçmamıştır. Barbar Toplumu, bedence ve ruhça eşsiz değerde *üstün insan* yetiştirir. Medeniyet toplumu ise, -bütün o kişiyi (individüyü-ferdi) mübalağalandırma çabasına rağmen, daha doğrusu dahhameleştirme (hypartrophie'ye uğratma) çabası yüzünden- insanı bedence alçaltır. Barbarın insanlığındaki üstünlük: *Eşit* ve doğruluğundan gelir. Medenin insanlığındaki alçaklık: *Eşitsizliğinden* ve *yalancılığından* ileri gelir. Barbar toplumda bütün kişiler görevlerindeki ayırtlılık ne olursa olsun normal bir vücudun her canlı hücresi gibi birbirleriyle eşit haklı kardeşler durumundadırlar. İnsan bünyesinde olan Medeniyet Toplumunda tıpkı kişiler gibi bir vücutta birkaç hücreninin ötekiler zararına alabildiğine "Hür" ve "Şahbaz" davranmalarıdır ki, bunun adına hekimlikte "UR" denir. Medeniyet bir azınlığın "Kişiliğini" büyüteceğim diye kanserleştirir. Kanser nasıl, bir sürü iri, yaman hücrelerin vücudu haraca kesmesi ve aşırıca büyümesi iken en sonunda hem vücudu, hem de dolayısıyla kendisini yok olmaya sürükleyen bir hastalıksa, medeniyetin ortaya çıkardığı imtiyazlı kişiler de, insan toplumu içine cöngül kanunları sokmakla, insanlığın iç münasebetlerini hayvanlaştırıp, kişiliği geliştirmekten çok kankıranlaştırır. Yalanı doğrunun yerine, kurnaz kallesliği yiğitliğin yerine geçirence en seçkin kişi alçaklıklarıyla çürür.

İnsanın medeniyetteki soysuzlaşma mekanizması açıktır. Yalan niçin söylenir? Karşısındakini aldatmak için. Bir insan neden aldatılmak istenir? Onun menfaatine aykırı davranıldığı ve gücünden de korkulduğu için. Bir insanın yaşadığı aynı toplum içinde öteki insandan ayrı menfaatli ve ayrı güçlü olması nedendir? Aralarında sahici kardeşliği sürdürecektir olan bir *eşitliğin* bulunmamasından. Demek, barbar insan ile medeni insan kişilikleri arasında açılan derin uçurum en başta sosyal eşitsizlikten doğar. Medeniyet, insanları KÖLEler ve EFENDİler diye ikiye ayırdığı gün, ne kölede ne efendide doğru ve yiğit insanlık kalmaz. Barbar toplumda köle ya yoktur yahut aile içinde eksilmiş bir kişinin yerini tutan üyedir. Aileler ise, mutlak bir eşitlik kaynaşması yaşadıklarından, barbar insanlar hep birden kardeş durumdadırlar. *Kan davası*, barbar toplumda tek kişinin devletten ayırt edilmediğini, bütün toplum kişilerinin *kan kardeşi* olduklarını ispat eder. Medeniyet, eşit kardeşliğe dayanan her türlü münasebetleri yıktığı, toplum içinde zıt ve düşman münasebetleri, kanun ve ahlak halinde yaydığı için, insanlar korkuya kapılıp, yalana başvururlar.

Barbarlar hiç mi yalan söylemezler? Tabii burada, katıksız Tarihöncesi insanı olan barbarı gözönünde tutuyoruz. O sosyalist düzenin kişisi barbar, kendi toplumu içinde, kendi kandaşlarına karşı yalan söylemeyi bilmez. O yüzden de toplum içinde sihirbaz ve büyücü gibi ileriki sınıf ayrılıklarına yer yapan kişilerin sözlerine bile, sırf kendisinden oldukları kolayca inanır. Ancak kendi toplumu dışındaki düşman yabancılarla savaşırken "Harp hilesi" kullanır. O hilede dahi, barbarların Medeniden her zaman daha yiğit ve cömert davrandığı her tarih sayfasında açıkça okunur. Savaş hilesi, başarı kazanıncaya dek kısa bir süre, acı ilaç gibi kullanılır. Düşman yenildi mi, ona karşı dahi, harp kanunları dışında hep başışlayıcıdır. Dostluğu gibi düşmanlığında dahi doğrudur.

Böylece tarih TARİH (Unutmayalım: yazılı tarih) sahnesinde, yeryüzünü tutan iki zıt tip insan ortaya çıkmış bulunur. 1) Yalancı-korkak medeni insan. 2) Doğru, yiğit barbar insan... Kayıtsız şartsız bütün Tarih yazarları bu gerçeği örtbas edemezler.

Bu neden böyle olmuştur. Elbet, boyuna iddia edildiği gibi, KİŞİ olarak kendi "Tabiatından", "Cibiliyetinden" değil. İnsan hep aynı "Tabiat" varlığıdır. İçinde yaşadığı toplum değişmiştir. Barbar toplumda insanlar eşitçe yaşadıkları için *kardeş* olurlar. Medeni toplumda insanlar, zıt menfaatli eşitsizliğe düştükleri için, birbirlerine *düşman* kesilmişlerdir. Nitekim Tarihte, dünkü kardeş tutumlu, doğru-yiğit barbarlar, Medeniyet eşliğini atlayıp, azıcık ayrı seçi geçirerek medeniyetine bulaştılar mıydı, gittikçe, eşitlikleri ve kardeşlikleriyle birlikte, ister istemez, doğruluklarını, mertliklerini, yiğitliklerini de yitirirler. Gün günden, birbirlerine yan bakan yalancı, korkak ve bu ruh aşağılığının bedene vurmasıyla, daha hastalıklı, daha az sağ, esen daha çok gebeş veya cılız olurlar. Bunun üzerine, artık en mükemmel teknik ve teşkilat imkanları medeni insanın elinde bir işe yaramaz, Mehmet II'nin İstanbul'u fethinde görüldüğü gibi, Tarihöncesi gelenek ve göreneklerini, barbarlık tutumunu daha az yitirmiş olan toplum insanları, çok eski ve yüksek medenilerin ellerindeki tekniği de, teşkilatı da onlardan alıp onlara karşı başarıyla kullanırlar.

Barbarlıkta, ilkel de olsa, sosyalist bir topluma doğru yiğit yetiştirdiği her kişi kendiliğinden kahramandır. Medeniyette mumla yiğit aranır. En ucube kişilerden zorla kahraman çıkartılmaya ça-

balanır. Orhan Gazi'nin bütün yoldaşları kendisi kadar Gazi idiler, Makedonyalı İskender Avrupa'dan Asya'ya geçmeden, bütün varını eşit arkadaşlarına dağıttı. Osman oğullarından Fatih Mehmet Asya'dan Avrupa'ya geçişte İskender'e karşılık davrandığını belirtirken varını yoğunu çevresinde ülküleştirdiği ilplerine üleştirdi. Her iki "Cihangir" de, bu davranışlarıyla, hiçbir eski medenin (Ne Acem Kırsasının, ne Bizans Kayzerinin) yapmadığı şeyi yapmışlar: Barbarlığın, Mal da ortak, Can da ortak diyebilen Tarihöncesi sosyalizminin geleneğini diriltmişlerdir. Medeniyette "mal canın yongası" olup, can da alınır satılır nesne durumuna girince, ne doğruluk kaldı, ne yiğitlik. Kendilerini Allah sanan ödleklele, insanlıktan çıkardıkları kul kölelele, "KİŞİ" haysiyetini sifıra indirdiler. Jan Jak Ruso'nun, modern çağı açan ünlü tezi, medeniyetin insanı yükseltmeyip alçalttığını ispat ettiğı için ödül kazanmıştır. Çünkü o zaman, "doğruyu söyleyeni dokuz köyden kovmaya" iyi bakmayan yeni bir sınıf insan yeni bir ekonomi düzenini, üretimi sosyalleştirecek gidişini savunuyorlardı.

Kadim toplumlarda, Medeniyet ilerledikçe, insanın daha ele alınmaz kertede yaratıcı olan zekâsının düşmanı KURNAZ, kalleş, alçak ve hain, korkak duruma getirdiğini Tarihler açıklamakla bitiremezler. Tersine bütün Barbar Toplumlara, bir yol, eski eşit kardeş ilkel sosyalist düzenlerini yitirip Medeniyete kardıktan sonra: Kendilerini, ansızın "CENNETTEN KOVULMUŞ" bulurlar. Göçebe Semitlerin ezeli geleneklerinde acı acı anlatılan Âdem'le Havva'nın "ŞEYTAN"a uyuşu: Barbarın medeniyete girişini bir türlü kendi kendisini af edemeyişinin ölmez belgesidir.

2) BARBARLARIN MADDÎ-EKONOMİK GÜCÜ: Doğru, yiğit Barbar insan, yalnız o manevi gücüyle kalsaydı, koca koca medeniyetleri yıkabilir miydi? Asla. Medeniyet, bir bakıma doğruyu yalanla boğmak, yiğidi kalleşçe yenmek, arslanı tilkiye yedirtmek düzenidir. O hiç, saf barbarın manevi gücünü, ilkel sosyalist ahlakını, üstün sosyal davranışını yok etme kolayını mı bulamazdı? Kaç defalar defası, "öte yana bile geçmişti". Geçiyordu, geçecekti. Yeter ki, "şeytan"dan daha aldaticı maddi temeli Medeniyet nimetlerinin göz kamaştırıcı bolluğunu sağlayan maddi temeli ekonomisi çökmesin...

Demek, barbar insanın medeniyete üstün gelmesi için birinci şart, medeniyet temeli olan kandırıcı ekonomi gelişiminin durması ve çök-

mesidir. Yalnız bu şart, tarihte medeniyetlerle barbarlıkların altüst gidişleri içindeki akımın *olumsuz* (menfi) kutbudur. Soyut menfi kutup, bir elektrik akımı için nasıl yetersiz ise, tıpkı öyle, Tarih altüstlüklerinin gidişi için de tek başına medeniyet ekonomisindeki çöküş yetmez. Barbarlığın, o yıkılışa karşı, müspet elektrik kutbu gibi, *olumlu* bir ekonomi gücü getirmesi gerektir. Ve nitekim getirmiştir de...

İnsanlık tarihi *sosyal-ekonomik determinizm* kanunlarıyla yürür. Bu determinizm ÜRETİM temeline dayanır. Üretimin içinde yalnız yaşayan bir kuşağın *geçim* maddeleri yoktur; geçmiş gelecek kuşakların *geçinen* insanları da vardır. Maddi ekonomik münasebetler deyince: 1) Maddi üretim kadar, 2) İnsan üretimi de akla gelmelidir. Geçim maddelerini yoktan var etmeye basitçe ÜRETİM dersek, geçinen insanları yoktan var etmeye ÜREYİM adını verebiliriz. Barbarlık da iki alanda, *üreyim* ve *üretim* de olumlu olduğu için maddi güç ve tarihsel rol oynar.

Barbarın insan üretimi, bundan önceki "manevi" dediğimiz sosyal olumundan anlaşılır. Barbarlık, doğru, yiğit insan üretir. Doğru, yiğit insanlardan kurulmuş sağlam barbar teşkilat, bir sürü yalancı, korkaklarla dolu orduları bozguna uğratacağı bir ortamda, ekonomi temelleri çöken Medeniyet önünde Tarihsel görevini başarır. Medeniyet ekonomisi verimli kaldığı sürece, ilkel sosyalizmin insan üreyişi, medeniyet nimetleri denilen şeytanın "iğva"sına uğrar. Gelir, medeniyet zalimlerinin emrinde aylıklı asker olur. Onun için, insan şuurunun arz ve talep kanunu ile nesnelerin gidişi üstüne çıkamadığı, "matahlar fetişizmi"nin herşeye ağır bastığı kadim medeniyet çağlarında, insan üretimi ne kadar değerli olursa olsun, maddi üretimine bir çıkar yol getirmediği etkili olamaz. Maddeler insanı ezer.

Barbarlığın, çıkmaza girmiş kadim medeniyet ekonomisine getirdiği maddi üretim gücü, gene Tarihöncesi toplumunun *ilkel sosyalizm* yapısından ileri gelir.

Her ekonominin bir *üretim*, bir de *mülkiyet* münasebetleri olur. Üretim: Ekonominin *özü*, mülkiyet ekonominin *biçimidir*. Öz mü önemlidir, biçim mi? Muhteva (içeride olan) mı esas rol oynar, şekil mi? Zarf mı zarflanana (mazruf) mu? Ancak skolastik ve metafizik düşünce için tükenmez çekişme konusu olur. Gerçekte her iki kutup en az birbiri kadar "önemli", "esas"tır. Öz biçimden, biçim özden ayrı düşünülemez. Varlığın, canlı-cansız, maddi-sosyal her alanında ol-

duğu gibi ekonominin de özü ile biçimi, zarfı ile mazrufu, muhtevası ile şekli arasında aynı önemde karşılıklı ETKİ-TEPKİ vardır. Biçim nasıl iç özü çekip çevirirse, öylece öz de biçime kendi düzenini verir.

Özün (muhtevanın) biçime etkisini şimik elemanlarının içyüzlerini bilen herkes tanır. Kurşun atomu içinde, (protonlar değil, hepsi de protonların 2 binde biri kadar tutmayan) elektronlar 82 tane dir. Bu elektronlardan, çok değil iki taneciğini çıkartırsak, kurşun cıva olur, üç tanesini çıkartırsak kurşun altın olur. Demek madde varlığının iç özüne, muhtevasında 164 binde 1 ila 3 derecesinde ufak değişme, maddenin biçimi olarak kavradığımız gerçekliğinde kurşunla cıva ve altın arasındaki değişiklikler derecesinde yaman başkalıklar yapar.

Tersine, biçimin (şeklin) öze (muhtevaya) etkisi daha az olmaz. Gene kimya bakımından elmas da, grafit de aynı KARBON elemanlarındanlar. İkisinde de ne proton, ne elektron sayısında en ufak değişme yoktur. Bu protonla elektronların içinde buldukları biçimler başkadır. Röntgen, ışığı ile bakılıyor. Elmas atomlarının biçimi "tetraedre" (dörtüzlü) denilen üçgen piramitleri şeklindedir. Onun için elmas pek sıkı yapılıdır: dansitesi 3514'tür, en büyük ölçüde serttir, şeffaftır ve elektriği geçirmez... Grafit, oturağı "hazagonlu" (altı köşeli ortası kalkık) (decale) prizmalar biçiminde atomlardan yapılmıştır. Onun için dansitesi 2000'e düşer, kolayca pul pul, ışığı emdiğinden kapkaradır, elektriği geçirir.

Bir sözle, içlerindeki protonları ve elektronları aynı olan aynı karbon elemanı, aldığı biçime göre elmas iken, sırf biçim değiştirmekle kömüre döner. Bu en yalın kat ve en yüce varlık kanununu, canlı, cansız varlıklar ve insan toplumları gibi, ekonomi münasebetleri için de aynen yürürlüktedir. Toplum ekonomisinin özü üretim, biçimi MÜLKİYETTir derken bunu anlamalıyız. Toplum üretiminde ne zaman değişiklikler olsa, er geç, toplum ekonomisine biçim veren mülkiyet de ona uygunca değişmiştir. Tarım ve sanatlar işbölümü, Tarihöncesi ekonominin özünü, muhtevasını değiştirir değiştirmez, o barbar sosyalist Toplumunun ORTAK MÜLKİYET biçimi yerine, güneşte karın erimesi kadar gürültüsüzce tabiilikle ÖZEL MÜLKİYET KİŞİ MÜLKİYETİ denilen ekonominin biçimi, özün değişimine uymazsa, bütün kadim Medeniyetlerin başlarına gelen olur. Elmas parlaklığında göz kamaştıran bir Medeniyet gitgide kömürleşir.

Bu gün insanlık atom çekirdeğini çözecek kadar ilerledi. Henüz grafiti elmasa çevirmenin yolunu bulamadı. Ekonomi özünü biçiminin soysuzlaştırması o kadar yamadır. Yedi bin yıldır elmas gibi insan kuşaklarını yalan, korku kömürüne çevirmiş ilk sosyalizm biçimindeki değişme, ancak farkedilebilip şuura çıkarılıyor. Geçen uzun işkence yıllarında insanoğlu, hep Cennet ülküsü ile yeni ÖZEL, KİŞİ biçiminin uğrattığı biçimsizliğe karşı savaştıktan bir türlü geri kalmadı. Kadim ekonominin özünü modern ekonomi özüne çevirinceye dek, elindeki araçların elverdiğince, bir çeşit simyakar çabasıyla, grafiti elmasa çevirmenin yolunu zorlamıştır. Bir kere grafitleşen eski medeniyeti elmaslaştırmamışsa da, medeniyet dışındaki yeraltı elmas madenleri gibi duran az çok körpe barbar yığınlarından her defasında aldığı elmas elemanıya, yeni ve azıcık daha ileri bir başka Medeniyet pırlantasını işlemiştir. Sonra o pırlantada, biçimi iç öz değişimleri kapsayamadığı için, kömürleşmiş, ama insanlık barbarlığını gittikçe azalan elmas madenlerinden taze elemanlar alarak, daha başka medeniyet pırlantaları yaratmaktan bıkmamıştır... Edebiyat yapmıyoruz. En karışık Tarih olayının anlaşılır olması için en basit Tabiat olayı ile paralellliğini belirtiyoruz.

Barbarlığın, kömürleşmiş bir medeniyet ekonomisindeki iflasa rağmen yılmayıp Tarih alanına koyduğu doğru-yiğit insan elmasından başka, üretim özünü yeniden pırlantalaştıracak, insanlığı yeni ve daha ileri bir medeniyete ulaştıracak olan ekonomi biçimi, Medeniyetin içinden çıkılmaz kördüğümüne çevirdiği Toprak düzeminde ansızın başarısız olduğu sosyal rönesanstır. Barbarlık o rönesansı, bugün bile değme geri kalmış ülkenin göze alamayacağı derinlikte "toprak reformu"nu, "insan reformu" adı verilebilecek devrimle birlikte gerçekleştirir. Bütün gücü ve bütün başarısı buradadır. Barbarlık toprak ve insan reformunu, bugünkü anlamıyla bilerek veya düşünerek değil, söz yerinde ise "incenscient" olarak (şuursuzca), daha doğrusu içinden çıkageldiği Tarihöncesi toplumunun hem otomatik hem ayık davranışlı bir çeşit uykuda gezeri, yahut cezbeye kapılmış, kendinden geçmiş misyoneri gibi yapar. Hun ve Cermenlerin yarı aç, yarı çıplak ordular halinde, en iyi silahlara, zenginliklere bilgi ve tecrübelerle, düşünce ve kültürlere sahip muazzam Roma İmparatorluğunu talana gidişi göz önüne

getirilsin. Moğolların Çin sınırını çöllerinden, Türklerin "Horasan illerinden" "yaradana sığınıp" ok ve yayla, yayan "Kızıl Elma"lı Bizansı vurmaya gelişleri gözönüne getirilsin. Bu iki göçebe akının Tarihçe ortasında, cinlerin aklına gelmez Hicaz çöllerinde unutulmuş Mekke kentinden kırk kişicikle, "El'Arab'ül eşeddü minennas (Arabistan'ın göçebe barbar bedevileri insanların en yamanları) dediklerini kervana katıp, bilmediği yazıyla zamanın en kudretli mutlak imparatorluklarına açıkça "dine davet" etmek erliğini de önceden göstererek haberlice saldıran, Orta Barbarlığı (Bedevileri) peşine takmış İslam Yukarı Barbarlığın Tanrı adına Bedir'de beş on kişiyle babaları oğullara kestirerek ilkin kendi öz kentinin kervanına baskınla işe başlayan, sonra binlerce "Mü'min: İnanmış"a, yüzbinlik medeniyet ordularını bozduran "mucize" dolu "Gazve"leri, (kutsal çete savaşları) gözönüne getirilsin. Bütün o inanılmaz hengamelerin hep DOĞU BATI büyük kervan yolları üstünde tozu dumana kattıkları hiç gözden kaçırılmasın. Batı Ortaçağının çözümlüşünde sırları hala çözülmemiş ve çözülemez gibi duran "Haçlı Sefer"lerinin gözü dönmüş Hacı-Şovalyeleri de öncekilere katılsın. Bu gidişler, insan yığınlarının, akıl, fikir, düşünce, mantıktan çok, önden çekici, arkadan itici görünmez güçlere uyup akan, deli sellere döndüğü, kolay anlaşılır-.

Barbar akınının ele geçirdiği, daha dokunaklı deyimini ile "FETH ettiği (yani barbar sosyalizmine açtığı) ülkeler, hep DEREBEY-LEŞMİŞ daha önceki kadim Medeniyet topraklarıdır. Bir avuç ve sayıları azaldıkça soygunları ile baskınları (İslam deyimiyile: "Zulüm"leri) artan imtiyazlı efendiler o toprakları çorak çöle, çalیشانlarını (Osmanlı deyimiyile) "Yerlerinin Esiri"ne çevirmişlerdir. Bu pırlantanın kömüre dönüşü: kadim medeniyetin ÖZEL MÜLKİYET anlayışından çıkma bir biçim yüzünden özün boğulmasıdır. İlkel sosyalizm düzenli Tarihöncesinden gelen barbarda öyle bir KİŞİ MÜLKİYETİ kavramı -iyi midir? Kötü müdür? Gevezeliği bir yana- tek sözle YOKtur. Barbar, zapt ettiği yerleri kendisine "ÖZEL MÜLKİYET" yapmayı umursamaz. Barbar, benliğinde ülküleştiren sosyalleştirdiği, yani barbar toplumunun bütün kişilerine mal ettiği ortak "şeref" duygusu yahut "din" çabası içinde can verip, şan almaya kanmıştır. Çok defa öz çekirdeği -Namık Kemal'in "400 arslandan bir Vatan kaldı bize yadığar!" şarkısındaki kadar kü-

çük bir ilbler (Gaziler) topluluğudur. O bir avuç denecek gözü pek ama medeniyetin bir avuç imtiyazlısı gibi yalnız kendi vurgununu ve toplum zararına keyfini düşünmeyen -özel kişi çıkarıcılığını bilmediği için tarihöncesi toplumunda öyle şeyleri pek öğrenmediği için önüne gelene güvenç, sempati ve antuzyazm (sevgi, saygı ve şevk) veren vurucu güçtür. Bir vuruşta, koca koca ülkeleri, kıtaları önüne seriveren iştir. Nasıl olduğunu kendisinin de bilmediği, ancak kutsal gizli görevlerin kendisine başışlandığını inandığı bütün o biraz da gökten inerce kazanılmış nimetlerin hepsini ÖZEL cebine mi indiriverecek? Böyle küçük bir KİŞİ ÇIKARICILIĞI ("şahsi mülkiyet" anlamı) barbar insan için, ilbliğinin (şovalyeliğın) şanına yakışmaz, değer alçaltıcı haysiyet kırıcı bir hırsızlık gibi gelir. Doğru-yiğit toplum öncülüğünü, peygamberliği gönül körleten dünya malına parayla pulla satmak, her kutsallığı hiçten yitirmek yahut tanrıya isyan etmek, yıktığı zalim inançsızların alçak durumuna düşmek, dolayısı ile de Göklerin Gazabına uğramak gibi gelir. Barbarın çok alçakgönüllü benimseyim ve tüketim alışkanlıkları içinde ÖZEL KİŞİ tamahkârlığı anlaşılmaz bir medeniyet illetidir. Timur, ezdiği Osmanlı paşası Timurtaşın hazinelerini görünce savaşa tedarik yapacağına bunca malı yığanı, tiksintiyle kınar. "Ne verirsen elinle, o gider seninle" İslam prensibi, barbar sosyalizminin öldürülemediği geleneğidir.

Onun için zafer kazanılır kazanılmaz, çökmüş medeniyetin temizlenen bir avuç üstün zalim derebeyi tabakasının ÖZEL MÜLKİYETİ altındaki topraklar bir vuruşta hürleştirilir. Kişi takıntılarında kurtarılır. Namuslu ve şerefli ilbler, Toplum mülkiyetli Tarihöncesi sosyalizminden geldikleri için, medeniyetleri o kerte gözü kararmış duruma sokan Kişi Mülkiyeti hastalığına bulaşmadan, geniş toprakları ÖZEL MÜLKİYETleri altına sokmayı gayrimeşru, "şeriatı aykırı" sayarlar. Kimin olacak bunca yerlerin MÜLKİYETİ? Barbara göre hiç kimsenin, daha doğrusu, içinden geline ilkel sosyalizm görenek ve geleneklerince, herkesin yani toplumun ORTA MALI olacaktır yerler. Arap Yukarı Barbarlığının müslüman düsturu ile Gazilere bir kuru geçimlik tek tük paylar dışında kalan geniş toprakları, "RAKABE"si (MÜLKİYETİ) "Beytülmal'i müslimin"e (Bütün müslümanların mal evine) düşer. Osmanlı göçebeliğinin Anayasa bildiği şeriat "Fıkıh"ı (Medeni Kanunu) gereğince Müslümanların orta malı (Toplum Mül-

kü) olan "Miri Toprak"lara Padişah bile sahip çıkamaz. Barbarlık, toplum mülkiyetine adadığı toprakların yalnız mülkiyetine değil, *tasarrufuna* (kullanılıp işletilmesine) dahi el atma hakkını kendinde görmez. Mademki kendisi, ilb de olsa, görevi insan yaşayışında hak ve adaleti sağlamaktır, toprağı *bilfiil* işlemeyecektir. Toprağın tasarruf hakkı toprağı bilfiil işleyenlerindir. Medeniyet illetine tutulmadan önce barbarların ne ÖZEL MÜLKİYET, ne de KİŞİSEL TASARRUF sahibi olmayı akıllarından geçirmezler. Bütün istedikleri, ömürlerini at üstünde zulüm dünyasına adalet saçabilmek için, yalnız bir lokma ekmekle üstünde pala sallayacağı atını beslemeye ancak yetecek (Osmanlı şeriatında Zaim (Büyük beylere) 5000, Timarlıya 3000 akça.. 100 akça 1 kuruş, 100 kuruş 1 gümüş lira hesabıyla, yıllığı 50 lira) bir "Dirlik"tir. Fazlası gelirse, onun da akçasına dokunulmaz. Ayrıca, aynı ölçüde beylerle mulak surette eşit akça ile yetişecek bir "Cebelü" halk ve hak bekçisi "şeriat" fedaisi daha beslenir.

Barbarlığın derebeyleşmiş saltanatların yıkıntıları üzerinde kalan halka getirdiği sosyal düzen budur. Sonraki soysuzlaşmaları bir yana daha önceki medeniyetin KİŞİSEL-ÖZEL TOPRAK MÜLKİYETİ o an için yeryüzünden topluca kaldırılmıştır. Yerine Barbarlığın iddiası, çıkarsız İLKEL SOSYALİST MÜLKİYETİ kendiliğinden geçirilmiştir. Buna biz, Modern SOSYAL DEVRİM'in karşılığı olmak üzere *TARİHSEL DEVRİM* adını veriyoruz. Tarihsel devrimle, önceki medeniyette yerlerinin kölesi olmuş halk yığınları bir anda, mutlak surette eşit toprak tasarrufu bulunan, imansızca soygun ve baskıdan kurtulmuş üretmenler durumuna girdikleri için, barbarlara kucak açmazlarsa, kafa da hiç tutmazlar. Tarihsel devrimle, önceki medeniyette derebeyliğin KİŞİSEL-ÖZEL mülkiyet kabuğu altında, kalın çelik pabuç içindeki Çinli kızın ayağı gibi sıkışıp dumurlaşan ÜRETİM özü, yeni baştan kurulmuş sosyal düzene kavuşur. Tarihsel Devrimlerin, bütün insanlığı harman yangını kadar şaşırtıcı çabuklukla sarıp kaplayışında ve yeni doğan medeniyetin, çökmüş medeniyette artık durmuş bulunan gelişmeyi yeniden ele alışındaki "MUCİZE" belirir.

Böylece manevi MÜLKİYET münasebetleri ile maddi ÜRETİM münasebetleri arasında zaman zaman görülen birbirini İNKÂR ve sonra İNKARIN İNKÂRI biçiminde ETKİ-TEPKİler, Kadim Medeniyetler tarihinin, daha doğrusu, Modern medeniyetten önceki insanlık tarihinin gidişini bellilendirir.

DAR YENİDEN ÜRETİM

İki adım ileri, bir adım geri yapan zikzaklarla Tarihin gidişinde hep bir barbarlık, köhneleşen eski medeniyeti yorar. Sonra kendisi kurduğu medeniyet de çıkmaza girince başka barbarlara yenilir. Böylece Kadim Tarih: Barbar yığınlarının dalga dalga med ve cezirlerle Medeniyete açılışları tarihi olur. Bu gidişte barbar, sırf BARBAR (yabancı yırtıcı güç) olduğu için değil, Tarihöncesi toplumunun sosyalist insanı olarak rol oynar. Rolünün şuuru, kafasında BİLİNÇten çok İNANÇa dayanır. Davranışın ne sebeplerini, ne sonuçlarını kavrayamadığı için, yalnız mistik (gerçekle bağı belirli olmayan) bir: insanları yola getirmek, "Dünyayı düzeltmek" bü-yüsüne kapılır.

Kadim toplumun, barbar olsun, medeni olsun her insanı için o batıp çıkmalar (TARİHSEL DEVRİMLER) her türlü determinizm dışında bir FATALİZM gibi gelir. Ama tarihin kendisi için, ortada hiçbir fatalizm yok, en kesin DETERMİNİZM vardır. O determinizm, Kadim toplumun ÜRETİM temelinden ileri gelir.

İlk Sümer Kenti UR'dan beri, her medeniyetin (Modern Medeniyet dışındaki bütün medeniyetlerde) *başlıca üretimi* bezirgân münasebetli TOPRAK ekonomisine dayanır. Modern Kapitalizm de bir *bezirgân* ekonomisidir; insan *şuuru* ile değil, *malların* arz ve talep kanunlarıyla güdülür. Ancak, Modern üretimle antik üretim arasında taban tabana zıtlıklar vardır. Kadim medeniyetin bezirgân ekonomisi; tarih öncesinden gelme SOSYALİST mülkiyet düzeni içinde doğan küçük köylü ve esnaf işi olarak KÜÇÜK ÜRETİM olmaktan bir türlü çıkamaz. Küçük üretimin tek kişilik iş oluşu, kaçınılmaz KİŞİSELLİĞİ: Bir yandan *üretimin verimini* tek kişinin gelenek ve göreneği çerçevesinde sınırlandırır, tek kişinin emeğini küçük aygıtlar ve dar usuller çerçevesi içine hapseder, öte yandan herkesçe yontulduğu için kimse farkına varmadan aşındırılan Tarihöncesinin *sosyalist mülkiyetini* parçalayıp yok eder. Modern medeniyetin kapitalist ekonomisi, tersine geleneksel küçük üretimin kendi boyuna göre biçtiği *KİŞİ MÜLKİYETİ*, dokunulmazlaşmış özel mülkiyet münasebetleri içinde doğar, fakat üretimi sosyalleştirmekle işe başlar: KOOPERASYON yolu, daha birçok esnafı bir çatı altında bölümlü iş parçalarına göre, uzmanlaştırırken, bir yandan işin sosyal (topluca yapılan) vasfı VERİMİNİ artırır. Öte

yandan aynı işyerinde gelişen işbölümü her gün gelişen uzmanlığa uygun yeni yeni aygıt ve avadanlıkların keşif ve icadına yol açar, büyük üretime, makineleşmeye gider.

Demek, Kadim bezirgân ekonomisi küçük üretimin yerinde sayması yüzünden bir DAR YENİDEN ÜRETİMDİR. Modern kapitalizm, gittikçe büyüyen ve makineleştikçe sosyalleşen büyük üretim sayesinde daima genişlemeye eğgin bir GENİŞ YENİDEN ÜRETİM sağlar. Modern kapitalizm de, insan şuuruyla düzenlenmekten uzak, malların arz ve talep kanununa göre uğradığı inip çıkmalara, yarattığı krizlere, sınırlandırmalara, tekellere rağmen, üretimin sosyal karakteri, geniş yeniden üretimin yalnız hızını kesebilir, ama gidişini, her gün yeni keşif ve icatlarla daha bol ve aşırı üretim yaratan verimini durdurmaz. Kadim bezirgân ekonomisinde, tersine üretim temeli, her orijinal medeniyet için özel çapta belirli sınırları bulunan dar yeniden üretim olduğu için, toprağın ve endüstrinin sağladığı ürünler, her medeniyette bir hadde kadar gelişir. O hadde gelindiği, ne maddi ÜRETİM, ne manevi MÜLKİYET münasebetlerinde medeniyetin hiçbir *sosyalleşme* imkânı kalmaz. Tersine, küçük üretimin zırlaştırdığı kişisel mülkiyet kabuğu hergün biraz daha kalınlaştırıp katılaşan derebeyleşme ile üretim özünü biraz daha sıkıp ezerek dumura uğratar. Artık ilerlemek şöyle dursun, herşey de gerilemek, kısalmak azıtır. Kadim medeniyetlerin bütün trajedisi gelir, hep dar yeniden üretim alinyazısına dayanır-.

Aradan binlerce yıl geçtiği halde: İlk Sümer kentindeki ziraatla, Mısır, Babil, Fenike, Med, Fars, Eti, Girit, Ege, Grek, Yunan, Hint, Çin, Roma, İslam "orijinal" medeniyetlerinde olduğu gibi, ana medeniyetlere nispetle bir gerileme olan ARAÇAĞlarda ve onlardan sonra gelen RÖNESANSlarda en sonuncu Avrupa Ortaçağı ile Osmanlılıkta toprak üretimi TEKNİK bakımından hemen hemen farksız denecek durumdadırlar. VERİM bakımından durum daha da acıklı olur. Her medeniyet, üzerinde geliştiği toprağı, modern deyimiyile "EROZYON"a uğrattığı için, ilerleme çabuk gerilemeye yüz tutar. Ve insanlık, yeni bir medeniyet kurabilmek için, az çok ziraatın toprak verimini telafi edebilecek, taze "EROZYONSUZ" topraklara doğru açılır. Tabiatın Sübtropikal ırmak boylarındaki cömertliği, daha sonraki medeniyetler için yoktur. Her yıl, ırmağın taşıdığı taşkın millerle toprağın tabia olarak gübrenmesi, gür-

büzleştirilmesi, Irak, Mısır, Hind, Çin ana ırmakları dışında görülmez. Onun için bu ülkelerin zenginlikleri ve bollukları Modern çağa dek dillere destan olmuştur. Fakat oralardaki medeniyet kör dövüşleri, sulama kanalları gibi ileri teknik elemanını bile insanlığın başına "TUFAN" açar hale sokmuştur.

Bereket, bir kere Sümer'de ve Babil'de atı alan insanlık Üsküdar'ı geçmiştir. Irak'ın madencilikte başardığı güçlü gelişme, sübtropikal iklim dışında tarımı mümkün kılan demirin keşfiyle demir balta ve saban, insanı ve toprağı aşınmış yerlerden ötelere tarıma yol açmıştır. Ancak, yeni yerlerde, az çok daha yeni tek tek tekniğe dayanan orijinal medeniyetlerin, sübtropikal ırmak imtiyazları bulunduğu için, "erozyon"lar daha çabuk görülmüştür. Medeniyetin doğduğu noktada durmayıp, yeryüzünün daima daha kızığankız bölgelerine doğru, basamak basamak göç etmesi gibi, sonraki medeniyetlerin sübtropikal (Irak, Mısır, Hint, Çin) ırmakları boyunda doğmuş medeniyetler kadar uzun ömürlü olamamaları da bu mekanizmaya dayanır. Bugünkü Türkiye ile, dünkü Osmanlı sınırları içinde yedi bin yıldır doğmuş, ölmüş bütün Kentleşmeler ve medeniyetleşmeler birkaç kuşak sonra, demirin kazıldığı ormandan kalma toprak verimini çarçabuk tüketmiştir. Her ilkel sosyalizmden gelmiş yeni insanların sosyalleştirici toprak düzeniyle yeni yerlerde açılan tarlalar, tarihte "tavaifülmülük" dediğimiz devletçiklerin ömürleri kadar kısa süreli birer tarım verimi sağlayabilmişlerdir. Küçük üretimin toprağı gübreleme çabaları ve nadasa bırakmalar, ilk sosyalist barbar insana özel mülkiyeti, kişi de-rebeyliğine kardırdıkça daha yetersiz kalmışlar, eski orman ananın yarattığı bereketli ekin toprağını bir daha geriye getirememiştir. Tarlaların verimi tükendiği oranda insanın emeğine çullanan güdücü üst sınıfların, bezirgânlıkla el ele vererek mal iradını para iradına ve tarlacıları "Malikane"lere, (Latifundia tipinde büyük kesim (Mukataa) çiftliklerine) çevirmeleri, köle ekonomisinin kısırlaştırıcı baskısını ve kıtlıkları arttırmaktan başka sonuç vermemiştir. Kadim çağda en büyük, en yaygın geçim yolu olan ana üretim, "TARIM" bu olunca, tarımın üst sınıf lüksüne yarar bir eki gibi kalmış, esnaf işi olmaktan öteye geçememiş bulunan sanatlar, *küçük üretim* karakterini loncalar tipinde kastaştırıp dondurmıştır. Süs veya savaş endüstrisi, küçük sanatlar, büyük bir toplumun geçimi-

ni properite, refah derecesine ulaştırmamış, çoğunluğun yaşama standardını yükseltmemiştir, bir avuç imtiyazlının lükse ve israfına dahi gün gelmiş yetmemiştir.

Böyle kıt, güdük bir ÜRETİM temeli üstüne, böcekler, karasinekler gibi üşüşmüş TEFECİ-BEZİRGÂN münasebetlerini gözönüne getirelim. En ilki Sümer kentinde henüz eşit toprak ve hak sahibi kan kardeşleridir. Toplumun elbirliği ile büyük işler başarma ruhunu sembolleştiren tapınaklar, küçük üretmenlerin hammadde bulma ve alım, satım ihtiyaçlarını organize eden kutsal kooperatiflere benzerler. Kentte, medeniyet gelişiminin fazla ürünlerini uzak "barbar" ölkelere gönderip, oraların maden ve taşlarını, kereste ve başka hammaddelerini getirtmek görevini organize ederler. Bu organizasyonda çalışan üretime yaramaz kişiler, tapınak idaresiyle uyuşarak, o kutsallaşmış sosyal-ekonomi görevlerini üzerlerine alırlar. O zaman, III. Ur Sölalesi zamanında görölenler olur. Kutsal tapınakların toplumsal alışverişlerini sürekli bir görev olarak üzerlerine alan laik kişiler önce basbayağı birer toplum hizmetkârı, araçlarıdır. Gittikçe, tıpkı bugün geri kalmış ölkelerdeki "müteahhi"lerin Devlet koltuğunda: kaçaķçılık, kara borsa, tahsis, himaye, hava oyunu, kumar, rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi "meşru", "gayrimeşru" yollardan "ÖZEL SERMAYE" biriktirdikleri ortam gelişir. Kaldırdıkları her kervanda, tapınak başpapazı ve adamları ile anlaşarak, toplum zararına "şAHSİ TEşEBBÖS"lerini nalıncı keseri gibi hep kendilerine yontmayı becerirler. Toplumun orta malını, bütün yurttaşların, Tapınakta birikmiş ortak zenginliklerini kimsecikler sezmeden aşıra aşıra Toplum Mülkiyeti dışında, toplum mülkiyetine zıt bir KİşİSEL MÖLKİYET yığabilirler. Okuryazarlığın, "Hür" basının, Dünyayı cin gözöyle kollayan Radyonun bunca ilerlediği çağımızda ulu orta yapılabilen şeylerin ilk Kentlerde -insan yalana ve eşitizliğe ne kadar alışmamış olursa olsun- yapılamayacağı öne sürölemez. Hele o çağların, zamanına dek ağır basagelen korkunç batıl itikatları, göz gözö görmez bilgisizliği, tapınaklara ve tanrılarına inanmış çoğunluğa, vurguncuların el altından yığdikları zenginlikleri "ALLAH VERęİSİ" olarak göstermeye büsbütün elverişlidir. Bezirgân sınıf arkasını tapınağa dayayarak, varlığın kendisine Tanrıdan geldiğini "ispat" etmekte herhalde şimdikinden daha çok güçlük çekmez. Çünkü düpedüz

tapınağın ulusu ve ulusun beyi olan Tanrının ta kendisi, başrahip eliyle onlara görev, yetki, baht ve hak sunmuştur. Sunduğuna en büyük şahitleri: Tanrının yakın hizmetkârları: Kentin başrahibi (ilkin Peygamber, sonra İmam, sonra Sultan, Kral olacaktır), onun karısı ve yamakları, Kehanet (Oraklı) gösteren Tanrı sözcüsü kam, daha eskiden beri halk içine yaygın, şimdi tapınak gölgesinde geçinmeye mecbur büyücüler, sihirbazlar, kerametli kişiler, cinler, şeytanlar, periler, devler, hep tefeci bezirgânlığın suç ortaklarıdır. En gözü pek eli silahlı krallar bile, Tarih sahnesinde tutunabilmek ve zorbalığını kutsallaştırabilmek için, Tapınak örgütlü tefeci-bezirgân ağı ortamında, sık sık danışmalar, sığınmalarını sunu (kut-sal hediye) ile bezer, tanrı haracını öderse tutunur.

Medeniyetin ilk Tefeci-Bezirgân sınıfı geri kalan insan çoğunluğunun RUHunu, kördüğüm olduğu Kehanetli Tapınaklarla silahsızlandırır. BEDENini, seçimle gelmiş kralların yerine oyunla geçirttiği müstebit yırtıcı komutanlarla kul köle eder. Bezirgan sermaye kehaneli tapınağın manevi zırhlarına bürünür, silahlı ve hapishaneli müstebitlerin maddi silahlarıyla savunur; Toplumun kül kömür geçimine güç yetecek küçük üretimli kadim ekonomiyi alabildiğine sömürür. Modern sermaye de: Emeği emdikçe şişen, şiştikçe daha çok emen sülüktür ama geniş yeniden üretimi yüzünden, tekniği boyuna geliştirmek, fiks sermaye yatırımını boyuna arttırmak yoluyla, kişisel mülkiyet kabuğunu yer yer çatlatır. Kadim Tefeci-Bezirgân sermaye sistemi kadim cılız ve dar yeniden üretimli ekonomiyi emdikçe halkın kanını kuruttuğu gibi, toplumun maddi temellerini de, -Arap mitolojisindeki Yemen surlarını aşındıran fareler gibi- kazıyıp çökertirler. Toplum gelişiminin duralayıp gerilemesi pahasına, tefeci-bezirgan sermayenin toprak beyliğini azıttırması, yalnız tapınak ve saray hazinelerini ve süslerini arttırır. Özel mülkiyetin bezirgân kabuğunu gürzle kırılmaz, kalın derebey kaşarlanmasıyla büsbütün yaşanmaz baskı ve soygun işkencesine çevirir.

İlk eşit toprağı işleyen, eşit haklı, eşit haysiyetli, doğru, yiğit, kankardeş kentdaşların (Orta Barbarlığın tarihsel devriminden sonraki Ortaçağ Rönesansında ise: Toprak üzerinde eşit tasarruflu, eşit haklı, şer'i öşür ve insaflı haracından başka vergi baskısı bilmeyen az çok müreffeh çiftçilerin) yerlerinde yeller eser. Üretmenler çoğunluğu çoktan, gırtlığına dek tefeci borçlarıyla

soyguncu bezirgan "mültezim" (eski müteahhit) "muhsil" ve avane, uşak, çeri, çobanlarının vurgunculuğundan, çalıştığı, tarlasını önce ipotek etmiş sonra kitabına uyduran tefeci-bezirgan "eşraf", ve "Ayan"a kaptırmıştır. Geçinmek için kendi etinden derisinden başka satacak şeyi kalmadığı için, kendi kendisini toprağa "bend" etmiş, toprakla birlikte yahut ayrıca satılmış, yerlerin yahut beylelerin, ağaların kölesi olmuştur. Medeniyet doğarken sağladığı teknik ve teşkilat üstünlüğü ile, çevre barbarları vura kıra, yığın yığın esirler getirdikçe, medeni toplum zenginlikleri, hırsları arttığı ölçüde sayıları gibi ruh ve beden güçleri de eksilen bir avuç imtiyazlı soyguncu zalim EFENDİ (BEY-AĞA) ile onun kapısını kollayan KULLARI ve her türlü vergiye angaryaya, kesilip biçilmeye yatkınlaştırmış (cerveable ettaillable) KÖLE-TEB'Aların kaynaştığı, birbirlerini yiyip kemirdiği bir "MAHŞER" yerine bir "BABİL KULESİ"ne döner.

Tarih öncesi toplumunun ilkel *sosyalist mülkiyeti* ve *kan bağları* iyice parçalandığı, ÖZEL mülkiyetin gücü gücü yetene can düşmanlığı, KİŞİ HÜRRİYETini cöngüllerdeki orman kanununa çevirdiği için bütün insan münasebetleri sürü içgüdümlü hayvan münasebetlerine dönmüştür. Yerlilerle yabancılar, yaşlılarla gençler, babalarla oğullar, açlarla toklar, zenginlerle züğürtler, topraklılarla topraksızlar, şehirlilerle köylüler, ustalarla kalfalar, kayırılanlarla yadrgananlar, silahlılarla silahsızlar, kölelerle efendiler göz açtırmamacasına birbirlerine girerler. Adım başında değişen Allahlar, Tapınaklar, Kehanetler, Tarikatlar, misterler bu çözülemez kargaşalığı büsbütün kördüğüme çeviren yol bağları ve göz bağları haline gelirler. Bir "Anacık babacık günü"dür ki, ne Atina Arhontu Drokan'un insan kanıyla yazdığı zılgıdı, ne us peygamberi Solon'un getirdiği toleranslı reform, ne Lakürg'ün İsparta'ya uydurduğu demir disiplin derde sürekli deva olabildi. Yeryüzünün düzelmesi için gökyüzünden işe başlayan Konfüçyüs'ün Çin Medeniyetine, Buda ve Brahmaların Hint Medeniyetine, Musa'nın Kadim Mısır Medeniyetine, İsa'nın Kadim Roma Medeniyetine, Muhammed'in Acem-Bizans Medeniyetine ve Medeniyetler harmanı Ortadoğu insanlığına saçtığı TEK TANRİCİ Dinlerin "vahiy"leri, "ayet"leri, sayfaları, kitapları, insanlığı birkaç kuşaktan daha uzun süreli gel geç olmayacak kesin bir istikrara sokamadılar. İslamlığa gelinceye dek, tefeci-bezirgân sınıfın içten, dıştan sunular ve adaklarla, gizli, açık

"İstihbarat" şebekeleriyle "yola getirip" hazineleştirdiği Tapınak ve Orakl (kehanet) kurullarını ve kurallarını, her Kentte "ÖZEL"liğin ve "KİŞİSEL"liğin en insafsız ve hayâsızca daniskasını temsil eden ideal "KİŞİ", yalan ve korku "kahraman"ı tiranlar, küçük müstebitler, Kent zalimcikleri türetti, birçok Kentleri ve Allahları devrişip ayın Panteonda (Tanrılar karargahında) bir hizaya getirip hiyerarşilendiren Krallar, İmparatorlar, Şahlar, Padişahlar, Hanlar, Hakanlar, Cengizler fıskırttılar. Medeniyet sınırları genişledikçe, insan ezilip soyulması ve sossuzlaşması, her sınıfta kullaşma ve köleleşmeyle orantılı olarak dayanılmaz kertede arttı. İkide bir, toplum kazanını patlayacak hale getiren basınç, yukarıdan ihanetler, aşağıdan mezbuhane ayaklanmalar biçiminde sonu gelmez sarsıntılara yol açtı. Ünlü deyimiyle "HUZUR" kuşu medeniyet yuvasından geri gelmemecesine uçtu, her yerde, her işte "EMNİYET" kalmadı. Kimse kimseye güvenmiyordu. İstikrarı zorla sağlamak isteyen medeniyet güdücü sınıfları, medeniyetin içinde "sadık" bekçi köpekliği edecek adam bulamaz oldular. Medeniyet dünyasında doğru, yiğit insanın kıtlığına kıran girmişti. Şimdi ne olacaktı?

O zaman, Tarihin diyalektiği zembereğinde yaylandı. Soyguncu zalimler medeniyet içinde bulamadıklarını medeniyet dışından aldılar. Kendilerini, kendi vatandaşlarına karşı koruyabilmek için, kendi "*mezar kazıcılarını*" kendi elleriyle kotardılar. Yalnız bu mezar kazıcılar medeniyetin içinde yetişmedikleri için dışarıdan geleceklerdi. Doğru, yiğit olduğu için güvenilir insan, medeniyeti çepeçevre saran ilkel sosyalist toplum Barbarlıkta vardı. Yakalanmış veya satın alınmış barbar esirler ve köleler, inanılmaz ölçüde dürüst ve sadık kullar oluveriyorlardı. Ayrıca, barbar insan, medeniyet nimetlerinin bolluğunu tatmadığı için, çok aza kanaat eden alçakgönüllü fedailer oluyorlardı. Modern çağın, yaşı benzemesin zengin anavatan orduları nasıl sömürge ve yarı-sömürge ordularından altmış kere pahalı olduğundan, geri memlekette altmış tümen beslemek, anavatanda bir tümen ayakta tutmaktan daha "ekonomik" ise ve anavatan ahalisini daha şişkin bir rahatlıkla oyalayabiliyorsa tıpkı öyle, bütün kadim medeniyetler, son demlerinde canlarına okuyacak yabancı "aylıklı askerler yahut üstün unsura düşman devşirme "yeniçeri" tutmaya başladı. Çevre barbarlar veya barbar duruma sokulmuş kişiler, ufak bir geçimle, kafasının içine sokulacak bir iki yüce Tapınak inancı ve

göğsüne takılacak bir iki muhteşem saray süsü ile, medeniyet efendilerinin elinde korkunç bir silah oluveriyorlardı. Ne çare ki, o korkunçluk iki yüzü kesen bir silahtı. Köle vatandaşlar çoğunluğunu ezmeye pek elverişli bekçi köpeği, medeniyetin tefeci-bezirgân virüsü zehirini bulaştırdıkça, sık sık kudurup sahibini de ısıırıyordu. "Ümera" (komutanlar) isyanları, Yeniçeri kazan kaldırmaları, "Kapıkulu" ihanet ve baskınları, ilk zamanın masum köle ayaklanmalarına taş çıkarttı. Çünkü bunlar hem silahlı, hem külahlı teşkilatlıydılar. Medeniyetin bütün kilit noktalarını tutmuş, biricik savunma gücüydüler. Tefeci-Bezirgan soygunun kendi "ulufe"lerini (gündelik ve aylıklarını) tırtıklamasana göz göre göre seyirci kalamaz, efendi yağmalarından yağlı pay almamazlık edemezlerdi. Çünkü kadim toprak üretimine tefeci-bezirgan sermayenin iyice işlediği para iradı çağında "Züüyf akça" oyunu halk kadar kapı kullarına da tırpan atıyordu. Medeniyet efendileri, derebeyleşmiş tefeci-bezirgân ekonomisi, bir kere daha bindiği dalı kesiyordu. Medeniyet, Kent içinde iken "sivilce" idi, bir bölgenin kentlerini kaplayan krallıkta "kaçıbanı" oluyordu; bilinen evreni tutmuş imparatorluklarda "şirpençe"ye çevriliyordu. Medeniyet insanları, irin, cerahat içindeki vücut hücreleriyle mikroplara dönmüşlerdi. Ne hücrelerden bir hayır beklenebilirdi, ne mikroplardan. Derebeyleşen imtiyazlı üst sınıflar, mikroplar kadar şuursuzca yalnız kendilerini, kendi rahatlarını, keyiflerini yaşayarak zehirlerini saçmaya ve sürdürmeye bakıyor medeniyet vücuduna verdikleri hastalığı, dünyanın en tabii, en faziletli, en şerefli, en doğru, en iyi, en güzel düzeni sayıyorlardı. Medeniyet nüfusunun büyük halk çoğunluğu, cerahat içinde mikrop zehiriyle boğulmuş yarı ölü ak yuvarlacıklara ve soysuzlaşmış parankim hücrelerine dönmüşlerdi. Medeniyet, mikrobuyla, hücresiyle atılacak bir ur olmuş çıkmıştı. İnsanlık gövdesindeki bu cerahatı, cerahatın kendisi atamazdı. Yani medeniyet kendi kendisini temizleyemezdi.

Derebeyleşmiş mikrop EFENDİler sınıfı: Likürglerin, Solonların, Muhammed'lerin reform veya devrimlerine gönül hoşluğu ile katlanamazlardı. Ekonominin eksildikçe eksilen DAR YENİDEN ÜRETİM temeli, toplum gelirini üst sınıfların arttıkça artmış ihtiyaçlarını giderdikten sonra, aşırı artan fazlasıyla alt sınıfları oyalayacak bir tutam ot vermek üzere yeniden üleştirmeye gittikçe daha elverişsiz kalıyordu.

Derebeyi düzeniyle turşuya dönmüş halk: Binbir basamaklı, her biri ötekini atlatmaya yatkın, birbirini tutmaz kemirir, "Külahını kurtaran kaptandır" diyen bir ayak takımı kara kalabalıktır. Bu ayak takımının tutunduğu küçük üretim kadar küçük görüş ufku gerçek hiçbir ülkü ve davranışa elvermez, en kahredici kısırlıkta en alçak bencilliklerle övünür en sonu gelmez ve olmaz pis çıkarıcılıkla avunur. Ne maddi ne manevi durumu şuurlu ve teşkilatlı bir yeni dünya kuracak düzeye erişemez. Onun için, ikide bir kopardığı ayaklanmalarla, herhangi SOSYAL DEVRİM yapmak şöyle dursun, eski sallanan yapıyı bile yıkamaz, yalnız gerilemeyi ve gericiliği kolay bir zaferle daha tavlandırmaya yarar. Çünkü, o küçük ve dejenere mazlumların eski sonuçsuz talancı eğilimi, ortalıkta varı yoğu düzenlemek değil, hemen çapul edip, ne yaptığını bilmeyen hırs ve korku ile kararına çekilivermektir. Niçin kapıldığını bilmediği birkaç mazlum elebaşısını, daha zalimce yeni bir saltanat kurmaya bırakivererek, onun çanak yalayıcısı dalkavukluğu ile taban yalama tapıncını göklere çıkarır. Sonra da, "Gelenin, gideni arattığını" görerek kötümser umutsuzluğun en derin kuyusunda kendine en ufak güvencini de gömer.

Böylesine çürümüş medeniyet kalabalığından daha ne bekleyecekti insanlık? Medeniyet ilerledikçe irini ve ufuneti artıyordu. "Yok, idi kurtaracak bahtı kara maderini" medeniyetin, kendi içinden. İnsanlık yanı karalarla ölecek miydi? Hayır. Dışarıdan bir cerrah bekliyordu. Tarihin kadim cerrahı Medeniyete bulaşmadığı ölçüde doğru yiğit kalabilmiş olan ilkel sosyalist çevre barbarlıktı.

Çevre Barbarlık, medeniyetle uzun süre boşuna değişmemiştir. Olumlu olumsuz nice maddi, manevi, teknik, kültürel alışverişlerinde bulunmuştu. En elverişli hammadde kaynakları bölgelerinde, sürekli kervan yollarının kavşakları, Yukarı barbar kentleşmeleriyle noktalanmıştı. Bu gelişmeyle barbarın hem gücü artmış, hem gözü açılmıştı. İçine gidip geldiği, medeniyetin özenilecek ve öğrenilecek bütün iç yüzünü, her sırrını kavramıştı. Atıla'nın rehini olarak götürüldüğü Ulu Roma Medeniyetini, kısık Moğol çocuğu gözleri incelerken, köhne medeniyetin bütün zayıf ve kuvvetli yanlarını incelemiş, tartmıştı. Muhammed'in Mekke'den kalkan kervanla kutsal Kudüs bezirgânlığı yollarında, mağaralara medeniyet şerrinden kaçmış keşiş "RAHİP BUHEYRA"lardan mübarek beli altındaki "Mühr'ü nübevvat"i göstererek çocuk yaşta öğren-

dikleri: Bütün kadim medeniyetlerin, Mısır'ın, Babil'in, Bizans'ın, Acem'in, Yemen'in, Habeş'in, "ULULUK ve ÇÖKKÜNLÜK" ("gran-deur et decadence") dolu iç yüzleriydi. Atila orta barbarlığı (göçebe Hun oymaklarını) Hz. Muhammed Yukarı Barbarlığı (Mekke-Medine Kentlerini) temsil ediyordu. İskender ikisi ortasıydı. Çünkü Makedonya barbarlığı ile çökkünleşmiş "sivilce"leşmiş Yunan kent medeniyeti karmasıydı. Çok daha köhne imparatorlukları "şir-penceleşmiş" Yakın Doğu medeniyetler kumkumasını gene çocuk yaşta, Grek kültürünün ansiklopedisini yapan "Hace'i evvel: ON ÖĞRETMEN" Aristoteles'ten bellemişti... Demek, bütün ömürleri sona ermiş toplum ve topluluklar gibi, kadim medeniyetler de kendi azraillerini, can alacak "kendi mezar kazıcılarını" insanlığın cerrahbaşlarını kendi elleriyle yetiştirdi.

Bir yanda hasta (*Medeniyet*) iç illetleri, barsak sancıları ile inler, kıvrırır, haykırır, her vesile ile operatörü bekler, bazen çağırır, bazen ayaklarına kapanırca karşılar. Ötede cerrah (*Barbarlık*), hep medeniyetin eline tutuşturduğu neşteri bileyip sağlamış, yapacağı ameliyettan (*Tarihsel Devrimden*) dünyaları, ahiretleri, şanları, şerefleri kazanacak. Daha durulur mu?

Frigya'da eski kağrı boyunduruğuna Gordice kördüğüm atmıştır. Bu, insanlığın boğazını gittikçe daha çok sıkıyan, boğan eski medeniyet iç tezatlarının idam ilmiğidir. Onu, medeniyetin en dahi bilgini, en ince sanatkârüstü eli oturup ince eleme sık dokumalarla çözemez. İskender sembollü Makedonyalı barbar kılıcı gerektir. O kılıç, Truva önlerinde, İskender'e sığınma teklifi yapan aceme aylıklı asker yazılmış Grekleri bire kadar doğradığı gün, Gordiyos'un kördüğümü kesilip atılmıştır. Barbar, satılık adam kendisinden de olsa, istemiyor. Uzak Doğu ile Akdeniz arasında, cihan bezirgânlığının en büyük, en işlek, en geleneksel ORTA YOLu Makedonyalıların geçecekleri yollardır. Bu Orta Yol Ege Denizinden Orta Asya ve Hint boylarına dek medeniyet derebeyleşmelerinden temizlenip açılacaktır. Davranış, oldukça melez bir yukarı barbarlık ve Kent girişkenliğidir. Onun için Umman Denizinden Akdeniz'e dek yaygın topraklarda "orijinal" bir medeniyetten ziyade yer yer dağınık, Cengiz han sonrası gelişmeleri andırır, ELENİZM rönesansçıları yaratacaktır. Grek topraklarından (Gerek medeniyetine daha buluşık yerlerden) uzakta, İtalyan yarımadası ortasında, bütün kendi bağımsız yukarı barbar geleneklerini yaşayan bir kent: ROMA

sahneye çıkacak büyük orijinal medeniyetinin top ateşi altında, batı barbar yığınları ve "erozyonsuz" toprakları içine kaldırımlar, köprüler, kemerli Kervansaraylar, su yolları ile kadim bezirgân münasebetlerini uzatacak, büyük Britanya'dan Afrika içlerine dek yayılacak sonra kendi iç tezatlarıyla bunalacaktır.

Ortasında çatlamış İkvanonon adlı ilk yeryüzü dev canavarı gibi çırpınan yolu, Tarih öncesinde Orta Vahşet Konağı insanların Doğu'dan (Çin'den) Batı'ya (Avrupa'ya) ateşi taşıdıkları geleneksel tabii göç yoludur. Ama medeniyet için epey sapa, en az işlek KUZEY YOLUDUR. Kuzey yolu, Akdeniz tümüyle medeniyet gölü olduktan sonra, Uzakdoğu medeniyetlerini, Hazar, Karadeniz, Tuna üstlerinden Ortadoğu ve Akdeniz medeniyetlerine ulaştırır. Geçtiği Orta Asya'da, İslamîliğin Yecüc-Mecüc diyeceği ufak tefek boylu Hun-Moğol ve Türkler oturlar. Yakın-Doğu'da en ilk Irak ve Mısır medeniyetleri arasındaki göçebe ve barbar Semitler ne rol oynadıysa, Orta Asya'daki Moğol ve Türk göçebeleri de Uzak Doğu ile Yakındoğu'nun en eski medeniyetleri arasında aynı rolü oynarlar. Roma'nın son günleride ORTA YOL (Anadolu-İran-Ortaasya) köpürsü yıkılmıştır. Ne kadar Cermen barbarı varsa önüne katan Hun göçmenleri, Uzakdoğu medeniyetinden, Orta yola uğramaksızın, çıban bezirgânlığına Kuzey yollarını açma bahasıdır. Batı tarihçilerinin biricik sandıkları Avrupa Orta Çağını açmakla yetinir.

Ulusların Göçü, Yakındoğu medeniyetlerinde kaç defa yaptıkları gibi, eski dünyaya yeniden BARBAR AŞISI yapmışlardı. Barbar aşılarının lokal rönesansları ile Kadim Roma ve Babil medeniyetlerinin bir çeşit hortlayışları demek olan, Doğu'da Sasani, Batı'da Bizans İmparatorlukları çarçabuk kutuplaştılar. İskender'in açmış bulunduğu Orta Yol'un iki başını kestiler. Kuzey Yolunun Avrupa derebeyliği tikanmıştı. Cihan bezirgânlığı için hangi yol kalıyordu?

GÜNEY YOLU: "Kaalû belâ!"dan beri vardır. İlk Sümer efsaneleri doldurdıkları Umman ticaretini, sonra Mısırlılar organize etmişlerdir. Ana medeniyetlerce ikisi de KIZILDENİZ (ERİTRE) adını alan Acem ve Şap denizleri, Umman bezirgânlığının Yakındoğu ana medeniyetlerine ulaşan iki ucudur. Bu iki uç arasındaki Arabistan yarımadası tekin değildir. Bugünkü petrolünden önce zengin yeraltı madenleri binlerce yıl medeniyetleri beslemiştir. Acem-Kızıldeniz'i, kısa orta yola bağlı ve Irak medeniyetinin elinde ol-

dukça, Şap Kızıldenizi Güney yolu olarak Mısır ve Fenikelilerce kullanılmıştır. Eti, Asur, Med, Pers akınları Orta Yol yararına Güney Yolunu tıkamışlardır. O sıra Sasaniler de, Bizanslılar da, Orta Yolun iki ucuna Akdeniz'le Acem denizine egemen olmadıkları için, Güney Yolu üzerinde de çekişmektedirler. Umman ticaretinin Şap denizine girdiği Aden boğazının doğusunda Yemeni Acem kırsası, batısında Habeşi Bizans Kayseri kendine çevirir. Onlar birbirleriyle uğraşadursunlar, Aden kilidinin az kuzeyinde bezirgânlık taraf-sız bir geçit bulur. Yunan Attik'inin Pire İtalyan Latiumunun Ostae limanlarına benzeyen Arabistan hicazının Cidde Limanı, Umman bezirganlığı için Şap denizinde en biçilmiş kaftandır. Yunanistan'ın Atina, İtalya'nın Roma kentlerine tıpkı tıpkısı benzeyen Mekke kenti o zamanki cihan ticaretinin antreposu olur. Rakip Habeş'ten, Yemen'den gelmiş saldırılar, ağır "Fil" ordularına, kuşlar kadar çevik ele avuca sığmaz "ebabil" totemli Kervan kaldırcılığına alınan teri ve doğru yiğitliği ile yükselmiş Hz. Muhammed "El'Emin", büyük tarihsel görevini Cebrail vahyi ile duyar. Mekke-Medine toprak davalarından güç alarak Hicaz Kentlerinin Yukarı barbarlığı ile Arabistan çöllерinin orta barbarlarını, "Bedevi"leri birleştirir. Dine davet ultiमतolarını şaşarak hasıraltı eden köhne krallıkları ve imparatorlukları, Atilla ve İskender yıldırım savaşlarıyla, iskambil kâğıdından şatolar gibi devirir, Yukarı barbarlığın bütün Kent kurum ve kurallarıyla "orijinal" İslam medeniyeti doğar. Eskilerin en eskisi bütün Yakındoğu medeniyetlerin gelenek ve göreneklerine dayandığı için, İslamlık kutsalların en kutsalı olur.

Hazret'i Muhammed'in bir mucizesi daha gerçekleşir: "Hatemel Enbiya: Peygamberlerin sonuncusu" olduğu bildirilir. Çünkü yer-yüzünde ondan sonra ne Kent kurulacak bir yer, ne Kent ulularından düstur almış, orijinal medeniyet kuracak tarihöncesinin tabii sosyalist insanları kalmaz. İslam medeniyeti kadim tipte orijinal medeniyetlerin en sonuncusu olur. İslam medeniyeti de, bütün kadim benzerlerinin yolundan çökmeye yüz tutunca, uğradığı Orta barbar akınları sayesinde birçok barbar aşuları alarak rönesanslar geçirir. En son ve en büyük rönesansları, Anadolu Selçuk ve Osmanlı İmparatorlukları, Avrupa'da derebeyliğin yıkılıp, kadim bezirgân medeniyetleri çağının sona ermesine ulaşır. SOSYAL DEVRİMLİ modern Kapitalizm doğar.

DÜNÜMÜZ İLE BUGÜNÜMÜZ

["Dünümüz ile Bugünümüz" yazısı "Tarih Devrim Sosyalizm" kitabının "Toprak ve Barbarlık" bölümünün benzeridir. Aşağıdaki Kıvılcımlı'ya ait kişisel not ve yazının girişinden de anlaşılacağı üzere 1969 senesindeki bir yarışma için böyle bir özet yazı hazırlanmış. Herhangi bir yerde yayınlandığını görmedik. Mikrofişlerden çıkarıp yayınlıyoruz.]

KİŞİSEL NOT: 40 yıllık bir TARİH araştırmam var. Con Ahmetlerden başka "Orijinal Emek"e iltifat edenlerin hoş karşılamadığı bir ülkede yeni bir TEZ öne sürmenin güçlüğünü göze alacağım, müsaadeniz olursa.

Yazdıklarımдан buraya ancak bir iki pasajını geçirebileceğim. Metinde anılacak kimi sözcükler Tezin TERİMLeridir. Yadırğanmasını dilerim.

TARİH GÖRÜŞÜ

Yarışma: "*Memleket Gerçekleri*" üzerinedir. Araştırma *Türkiye Toprak Ekonomisinde* dün ile bugünün aydınlatılma denemesi olacaktır.

Öyle bir Tarih problemi "Memleket gerçekleri" sırasına girer mi? Evet. Hiçbir olay ansızın fıskırmaz. Hep göze çarpmayan uzun birikimlerin sonucu ile karşılaşılır. Dünü bilinmeyen hiçbir konu, bugün gereği gibi aydınlatılmış olmaz.

Bugünkü Türkiye'yi iyice anlamak için, dünkü Osmanlılığı gözönüne getirmekten başka çıkar yol yoktur. Osmanlılık, orijinal İslam Medeniyetinin bir RÖNESANS'ıdır. Onun için Osmanlılığı kavramak, İslam Tarihini bilmeden başarılmaz. İslam Medeniyeti ise: Protosümer'lerden beri Irak'ta başlamış orijinal Antika Medeniyetler serisinin en sonuncu örneğidir. Batı Avrupa'nın 16. yüzyılına dek süren altı, yedi bin yıllık Antika Tarih zincirinin son halkası İslam Tarihidir. İslamıktan bir önceki halka Roma ile onun Rönesansı olan Bizans Medeniyetleridir.

Demek, Osmanlı Tarihini iyi anlamak için GENEL olarak bir halkası bulunduğu Antika Tarih zincirini gereği gibi anlamak ilk şarttır. ÖZEL olarak Antika Tarihin Osmanlılıkla uç uca değişen Roma ve İslam medeniyetlerinin ana çizilerini duruca görmek ikinci şarttır.

Türkiye'nin en az iki yüz yıldır süren "MODERNLEŞME" ve "BATILILAŞMA" adlı donuk amacını henüz hiç kimsenin kesince deyimlendirememiş bulunması, bütün günlük meselelerimizde yaya kalışımız hep o iki şartı ciddiye alamayışımızdan ileri gelir. Çünkü bütün Antika Tarih, çeşitli Medeniyetlerin ve Rönesanslarının (Rönesans: Diriliş, Batı Avrupa'nın tekelinde bir olay değildir.) birbirlerine sebep-netice göbek bağlarıyla ilişik, ana-yavru gibi ayrılığı bağlılığında saklı birer organizmalar zinciridir. Darwinizmin canlılar zincirinde bulunduğu kanunlu neveler [türler] evrimi, seleksiyon kanunu tıpkı tıpkısına Tarihin Medeniyet geçitleri arasında olup biter. "Tarih bir tekerrürdür" sözü ondan kinayedir.

Antika Grek Tarihçileri, içinde yaşadıkları KENT (SİTE)ler ölçüsünde de olsa, Tarihin GİDİŞİNDE (Prosesinde) inip çıkmalar güden zincirleme bağlılığı sezmişlerdir. İslam Medeniyeti Mekke ve Medine gibi kentlerin kabuğunu çabucak yarıp, kabuğunu beğenmezce evrenselleştiği için, Tarihin gidişini daha geniş insancıl ölçülere vurabilmiştir. İbn'i Haldun, İslam medeniyetinin Aristotalesi olmuş: Tarihsel Devrimleri ekonomik determinizme bağlayacak kadar gerçekçi diyalektik tarih kanunlarını belirtmiştir. Osmanlı Tarihçileri, İbn'i Haldun'un kimi kanunlarını, modern "Organizizm" okullarında çok daha namusluca işlemişler, göçebe geleneğinin Antika Tarihte oynadığı kesin rolü açıklamışlardır.

Batı Tarihçiliği, biraz sonradan görme böbürlenışı, birçok da sermaye birikimini Antika Medeniyet çapuluna dayandırdığı için, suçlu kompleksi ile Tarih gerçeğini çok geç anlamaya kaydı. Anladığı zaman ise, buluşlarını mantıksal sonuçlarına götürmeye vakit bulamadı yahut işine gelmez buldu. O zaman psödosiyantifik eğginliklere alan bırakıldı. 19. yüzyılda bir Kont dö Gobineau, Tarihsel yıkılışları esrarengiz birer umacı sanarak, en açık sosyal olayları, "IRK" kadar ne idüğü belirsiz en üstünkörü kabuk elementlere kardırıp bıraktı. 20. Yüzyılda, bir İngiliz entelijensinden güçlü Arnold Toynbee: "Breakdown" adını verdiği Tarihsel devrimleri hiç kuşkusuz "insanüstü" kuvvetlere maletti.

Böylece mesele bütünü ile ortada kaldı.

O tartışmalar bir yana... Türkiye'de bugün en aktüel problem olan: "MODERNLEŞME" yahut "BATILILAŞMA" sözcüklerinin açık anlamı, kısaca: *Antika Tarihle kopuşmaktır.*

Kopuşmadık mı? Bunu iki kere iki dört ederce basit olarak anlamak için iki açık oturum yüzleştirmesi yapalım.

TÜRKİYE-OSMANLI YÜZLEŞTİRMESİ

Osmanlılığın maddemiz ve manamız üzerinde nasıl bağdaş kurup oturduğunu uzun boylu ayrıntıları ile açıklamayalım. Hepimiz Türkiye'de yaşıyoruz. Ekonomi, politika ve kültür aksaklıklarımızı az çok biliriz. Hep bildiklerimizi beşer beşer gruplarla daha didaktik bir örnekler şeması olarak vermemiz yeter.

	<u>Dün Osmanlılıkta Olayın Anlamı</u>	<u>Bugünkü Günde</u>
EKONOMİ:		
1- İltizam	(Toplum işlerini Devlet parası ile özel kişilere yaptırtmak)	İhale
2- Tefviz	(Devlet imtiyazlarını kişilere bağışlamak)	Tahsis
3- Mürabaha	(Malları pahalılatarak özel kişileri zengin etmek)	Vurgun
4- Tefecilik (RIBA) (Sarrafalar saltanatı)	(Faiz ve komisyon gibi iratçılıkları yükselterek özel kişileri zengin etmek)	Yüksek faiz ve komisyon (Bankalar saltanatı)
5- "Miri mal deniz!"		"Devletçiyiz!"
MALİYE:		
1- Kapıkulu kalabalıklaşır	(Devletten geçinenlerin nüfusa ve milli gelire nispetle aşınlaşır.)	Memur kadroları gittikçe büyür
2- Züüf akça	(Para değerinin resmen çalınması) Kalplaştırma	Enflasyon
3- Rüşvet	(İşî düşenden kanunsuzca menfaat sağlamak)	Rüşvet
4- İrtikab	(Devlet veya kamu malından: Osmanlı'da Toprak ve gelirden kanunsuzca yararlanmak)	İrtikab
5- Suiistimal	(Devlet yetkililerinden kanunsuzca yararlanmak)	Görevi kötüye kullanmak
İDARE:		
1- Şeriate aykırı Fetva vermek	(Fikretin: "Kanun diye, kanun diye kanun tepelendi!" çğılığı)	Anayasaya aykırı kanunlar çıkarmak

2- Kırtasiyecilik	(İşleri savsaklama)	Bürokrasi
3- İltimas	("Adamını bul")	Kayıрма
4- Subaşı falakası	(Kanunsuz baskı)	Karakol İşkencesi
5-İstibdat-Tabiiyyet	(Sıkı kişi yönetimi)	Dikta "Geri kalmış ülke"
(Vasallık ruhu)	Keyfi idare zaafı)	kompleksi
SİYASET: 1- Kerametli Şeyh	(Yol gösteren değil, tapınılan ulu)	Yanılmaz önder
2- Dalkavuk mürit	(Şahsiyet yerine kulluk)	Alkışçı mensup
3- Tarikat gayreti	(Hak değil, çıkarıcılık önemli)	Partizanlık
4- Ümmet'i	(Prensip değil, Demagoji)	Kuru kalabalığa:
Muhammede:		"Halkçiyız!"
"Şeriat isteriz!"		
5- Katliam ve Te'dip		
KÜLTÜR: 1- Medrese kafası	(Yaratıcılık yerine "Karakaplı"da başkalarının dediğine inanç)	Skolastik (Kitabına uydurma)
2- Taassup	(Fikir yasağı: düşünce züğürtlüğü)	Şovenizm (Fikir yasağı)
3- Divan Osmanlıcası	(Halkın konuşmadığı, anlamadığı kast dili)	Okul ara dilciliği
4- Emir kulluğu	(Fikre değil kişiye uy)	Prensipsiz itaat.
5- Kitap yakma	(Düşünceye tahammülsüzlük. Düşüneni yıkma İntolerans)	Teşkilat, kütüphane ve matbaa baskınları.
ve ilh., ve ilh...		

Görüyoruz, yüzleştirilen örneklerin hemen hepsi, Osmanlıca sözcüklerin bugünkü Türkçeye tercümesidirler; içlerinden kimi si ise adını bile değiştirmeksizin Osmanlı kılığı ile yaşamaktadır... Demek bugün dört yanımızı sarıp hepimizi üzen, sosyal durumumuzu yıprandıran, ekonomi ve politikamızı çıkmaza sürükleyen mekanizma ve çoğu çektiklerimiz, hep Antika Tarih zincirinin son halkası Osmanlılığın yadigarıdır.

Batıda her şey gül gülistanlık mı? Biliyoruz, Batıda da *sermaye birikimi*, içeride insanları kızgın demirle dağlayan zorba düzeni, dışarıda en yıkıcı ve utanmaz korsanlıkla başarılıydı. Ama hiç değilse sonunda modern sanayileşme ve sanayiyle hayat standardı nispeten olsun yükseltilmiş ve teşkilatlanmış halk yığınlarına, müs-

tebitlere rağmen az çok yaşanılır *demokrasiyi* getirmişti. Bizimki "bitmeyen kavga", dinmeyen ağrıdır. Osmanlılık taşlaşan istibdat kabuğu içinde çöktü. Cumhuriyet, bir türlü Batının 19. yüzyılı kadarlık bir "prosper (müreffeh) sanayi kalkınması yaratamadı. Hâlâ el sadakasıyla Kâbe'ye ulaşabileceğimizi umuyoruz. Sonu gelmez aksaklıklar ve hoşnutsuzluklar iliklerimizi kurutuyor. Batıda Lui Napolyon gibi, onun taklidi Bismark düzenleri beş yıl vurdu, kırdı: Fransa ve Almanya'yı modern büyük sanayi eşiğine getirir getirmez cin çarpmışça sırra kadem basıverdi. En son faşizm ve Nazizm diktaları en korkunç demagogilerine rağmen beş on yılda döktükleri kanla boğulup gittiler.

Bütün bu tarih gerçekleri gösteriyor ki, eski zaman istibdadı ve keyfi idaresi ile en yabancı modern diktatörlükler arasında bile içten gelme, ORGANİK denilebilecek, yapı farkı var: Batıda sonradan haksız düşme göze batıyor. Antika müstebitlikte daha doğuştan haksız bir azınlığın haklı çoğunluğu her ne pahasına olursa olsun boğuntuya getirme metodu ağır basıyor. Batıda da bir öncü azınlık büyük yığınları peşinden sürüklüyor ama onlara haklı görünerek ve haklar adayarak sürüklüyor. Antika istibdat, aldatma kabilinden bile uzun süreli bir hak iddia edemeyeceğini biliyor. Hep kıyasıya toleranssızdır.

Bu nedendir? Ve nasıl oluyor?

İşte orasını, artık Osmanlı yüzleştirmesi de bize yeterince açıklayamıyor. Osmanlılık içinden henüz çıktığımız bir düzendir; elbet bulaşık mirasları üstümüzde bulunacak denilebilir. Buna karşı: Batı da ünlü Ortaçağından çıkmıştı. Neden Antika müstebitliğin açmazına düşmedi? sorusu çevrilebilir. Soyut soyut tartışmaları bırakalım. Koca Antika Tarih, bütün somutluğu ve tükenmez belgeleriyle önümüzde. Osmanlı örneği bize pek yakın olduğu için değil, orijinal medeniyetten ziyade bir Rönesans olduğu için konuyu ilk başlangıcından aydınlatmaya yetemez.

Biz, problemi azıcık çözmek üzere daha eski, en eski ilk medeniyeti, Sümer medeniyetini ele alalım. Antika istibdadın büyüğü orada çözümlür.

TÜRKİYE-SÜMER YÜZLEŞTİRMESİ

Türkiye Osmanlı yüzleştirmesinde bir özellik göze batıyor. Bütün aksaklıklar Devlet çevresinde dönüyor. Gene de Devlet, Batı-

dakinin binde biri kadar dokunulur olmaktan uzak, TABUdur. İnsanı TAPINÇ konusudur. İslamlik peygamberle kuruldu. Osmanlı padişahı "Zıllüllahü fil" arz: *Tanrının yeryüzündeki gölgesidir.* Fakat bu İslamliğin değil, bütün Antika medeniyetlerin özelliğidir. Ta Sümerlerden başlar.

"Sümerliler, aşağı Irak'a IV bininci yıllar ortalarına doğru geldiler." (André Parrot, "**SÜMER**", sf. 95, Paris 1960)

Demek olay İsa'nın doğumundan 4 bin yıl, şimdiden 60 yüzyıl önce bataklıklar içinde doğan medeniyetten beri öyledir. Oluşunu izleyelim kısaca.

Irak toprağında ne taş, ne maden vardır. Bitki ve hayvan ürünü mucizeli boldur. Onun için, bu iki zıt kutup (varlıkla kıtlık) ilk defa orada bir akım yaratır.

"Aşağı Irak'ın humuslu toprağında hiçbir maden izi yoktu. Demek maden cevherini bezirganların aracılığı ile dış bölgelerden getirtmek gerekiyordu." (Henri Limet, "**Le Travail du Métal au pays de Sumer au temps de la III. dynastiie, d'Ur**", s. 75, Paris 1960)

Bu çeşit "dış ticaret"i başaracak "bezirgan"lar nerede? Henüz yeryüzünde öyle bir tek "özel kişi"nin adı işitilmemiştir. Göçebe oymaklar bir yerden ötekine taşınırken, *toplum olarak* alışveriş, trampa yaparlar. Tarihöncesi, EŞİT Kankardeşi insanların topluluğudur. Bugün Frenkçe "Sosyalizm" adı verilen tipte malların ortaklığı üzerine kurulu bir dünyada "özel girişkinlik" olamaz. Oysa Irak'ın güneyinde yaşama ilkel geniş dış ticareti gerektiriyordu.

O zaman, toplum adına yetkili katlar, gene toplum yararına olmak şartıyla bu işi organize ettiler: Ve toplum emrinde *memur-bezirgan* tipi belirdi:

"III. Ur Sülalesi zamanı, bezirganlar hükümetin ve tapınakların hizmetinde idiler; bununla birlikte kendi şahısları hesabına bazı işler gerçekleştirmeye de izinli idiler." (Limet, **age**, sf. 77)

Eğer Ur Sülalesi bir devlet sayılırsa, bu ilk resmi görevli bezirganlar sistemine cumhuriyet Türkiyesinin "iktisadi devlet teşekkülleri" diyebiliriz. Unutmayalım ki, Medeniyetten önce devlet, yani toplum içindeki kişiler üzerine silahlı adamları ve cezaevleri bulunan teşkilat yoktur, herkes dışarıya karşı silahlıdır; kimse kimseyi toplum içinde silahsızlandırıp cezaevine atamaz. Kent (Site) kurulduktan sonra bile tek otorite *Tapınaktır*. Nitekim bura-

da Linet de "Hükümetin ve tapınakların" derken, tapınağın hükümetten üstün yetkili olduğu ilk çağların durumuna uyar. Hükümet henüz ve daha uzun süre tapınağın "gölgesinde" tutunabilir. Onun için, Osmanlılığa dek bütün Antika Devlet otoriteleri "Tanrının yer-yüzündeki gölgesi" olarak kalacaklardır.

Bu şartlar altında, sonraları Antika Tarihi kurarak dünyayı al-lak bullak edecek olan "özel kişi" halinde etkili bezirganlar nasıl türediler?

*"III. Ur Sülalesi tabletlerinde sayısız çeşitli mallar sayılır. Bu mallar kolayca iki bölüme ayrılabilirler. Birinci bölümde; arpa veya darıyla değerlendirilen mallar ele alınmıştır. Bu malların ihracı DAM-GAR (bezirgan, ithalatçı)a tevdi edilmişti. Onlar yerli ekimin ve hayvan yetiştirmenin fazla ürünleri; yün, deri, arpa, buğday, hurma, balık, bazen de önceki muameleler sonucu kasada kalmış bir gümüş meblağ (Sİ-Mİ-İB)dir, ki bu para aktifi (geliri) teşkil eder ve (SA-GAR-GAKA-RA-KAM) sözüyle sonuçlanır. O sayede bezirganca: bitum, alçı, metaller, kokular, bir sözle Irak'ın üretimini yapamadığı veya Irak toprağında bulunmayan şeyler satın alınacaktır. Bu şeylerin gümüş veya arpayla hesaplanan değerlerinin bildirimini, metnin ikinci bölümünü teşkil eder ve "sarfedilmiş olan" (Zİ-GA-AM)dır, bilançonun pasifi (gideri)dir. Kimi olur, aktif pasifle eşit düşer, ama pek çok defa hesaplar bir "temettü" (LAL-Nİ) veya bir "açık"(DİRİG) gösterir." (Limet, **age**, sf. 76)*

Arada dokunalım: "Diriğ etme: Esirgeme" diye Divan edebiyatındaki "kibar" sözcük, besbelli Acemceye Sümerlerin "Açık" (zarar, zıyan) deyiminden kalmıştır. Bu 6 bin yıl öncesine nece uzak ve nece yakın olduğumuzun belgesidir..

Anlatılan Gelir-Gider hesabı, o zamanki "Dış ticaret" bilançosunun ta kendisidir. O hengâmeler çağında, kurdun kuşun hükmettiği çöl ve umman yollarında bütün sorumluluğu üzerine almış bir "DAMGAR"ı (Antika bezirganı) Allahtan başka kim kontrol edecek? Şimdiki dış ticaretimizin: Temsil-Komisyon-Rabat-Masraf-Kâr ve ilh.. diye uzanan ve bin bir fatura oyunu ile en hafifinden Danae'nin dipsiz fıçısı gibi döviz kaçakçılığı sızdıran mekanizması gözönüne gelmiyor mu? En sonunda Allah da "Damgar"ı kontrol-den cayarca, yani LAL-Nİ'cikler ("temettüler") bezirganla-tapınak ulularının vicdan ve insaflarını aşındırırsa, sonuç kolay kavranır.

LAL-Nİ'yi DİRİĞ göstermeyi önleyecek, Tapınak insanından başka hiçbir güç ve teşkilat yoktur. "Varlık beyannamesi" ise, altı bin yıldan beri henüz "Meclis"ten çıksa geri alınıyor. Bezirganlarla Uluların (rüşvet-irtikab-iltimas) üçüzü ile oynamayacakları kumar ve suiistimal kalır mı?

Bizim bize benzediğimiz kadar, Sümerlere benzediğimiz de söylenebilir.

Aksak Timur, Fransa kralına yazdığı mekubunda: "*Dünya bezirganlarla abadan olur (uygarlaşır)*. **(Cevdet Tarihi, c. 3, Vesikalar)** der. Doğrudur. Timur da, Cengiz atası gibi "Moğol bezirganları" uğruna evreni kana boyadı. Bezirganın bulunmadığı ilkel sosyalist toplumda dar üretimle edinilen ürünler herkese eşitçe üleşildikçe, kimsenin bir "ZENGİNLİK" biriktirmesi elden gelemeydi. İlkel toplumun büyücü yetkili uluları ile anlaşılan bezirgan, memleket, vatan görevi yanında, "bal tutan parmağını yaladı", "kendi şahsi hesabına bazı işler gerçekleştirdi" ve toplum içinde hiç kimsede bulunmayan "*özel zenginlik*" biriktirdi. Bu görülmedik "girişkin kişi" zenginliğinin ölçüsü: *PARA*, hesabı: *YAZI*, savunulması: *DEVLET* aygıtlarını yarattı. O "*sınıfsız*" ilkel sosyalist toplumda, tereyağdan kıl çeker gibi kaygan bir *SOSYAL SINIF* doğdu.

"*Böylece damgarlar (bezirganlar) iyice ayırtlı bir çeşit sosyal sınıf teşkil ediyorlardı. Bu sınıf yaratıldıkça, sanayinin büyük bir gelişim kazandığı her toplumda karakteristik oldu. Damgarlar özellikle dış ticaret üzerinde bir çeşit tekel tutan resmi organizmalar, tapınaklar veya saraylar için iş yapıyorlardı. Sebebi şudur: O derece önemli işlerin finansmanını desteklemek ve bütün muhtemel riskleri, zarar ziyarı ve uzak seyahatlerin yüksek masrafını üzerine almak için yeterli zenginlik kaynağı yalnız resmi organları (Tapınak-Sarayların) elinde idi.*" (Limet, **age**, s. 72)

Altı bin yıl öncesi için, Türkiye'yi aklına bile getirmeyen bilginin bu yazdıkları okunurken, şu kırkıncı yılına yeni ayak bastığımız Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan bugüne dek geçmiş kısa tarihçesi gözümüz önünde canlanmıyor mu? Cumhuriyetin onuncu yılında bile "*imtiyazsız sınıfsız bir kitleyiz*" şarkısını çağırıyorduk. "*önemli işlerin finansmanını desteklemek ve bütün muhtemel zarar zararları üzerine almak*" henüz "DAMGAR"larımızın harcı olma-

dığı için; "*Devlet Baba'nın* boynunun borcu oluyordu. Onun için birçok zenginlik kaynaklarımız "bir çeşit" değil düpedüz, adıyla sanıyla "TEKEL TUTAN RESMÎ ORGANİZMALAR" "için" de değil, sadece "tarafından" yapılıyordu... ve yapılıyor.

Yalnız bir fark var: Dış ticaret devlet tekelinde değil. Ama bu: "*Dış ticaret üzerinde bir çeşit tekel*" yok mu demektir? Bunu iddia ya kalkacak kalem efendisinin, küçük bir "ithalat ve ihracat" firması kurup "teşehhüt miktarı" işlerin ne olduğunu namusluca ve yurtseverce görmesi yeter. İhracatımızın "yeter döviz getirmedığı"nden saçını başını yolların, Türkiye'den, kodaman "damgar" olmadıkça, "*ihracatçı birlikleri*" denen en sinik fiili TEKELLERin, özel bezirgan sendikalarının patentine girmedikçe hiçbir Türk'ün şu veya bu bahane ile dışarıya zırnık çıkartamadığını unutmaları, ancak Freud'un "Akt manke" dediği düşünce sürçmesinden ileri gelebilir.

Ve bu şartlar altında hepimiz -kahredici sosyal determinizmle-sosyalist ve komünistimizden, liberalist ve faşistimize kadar baştan aşağı hepimiz, elbirliği, sözbirliği, oybirliği ile Allaha şükür: "DEVLETÇİYİZ!" Osmanlılıktan beri: "DEVLET MALI DENİZ" anlamında "YEMEYEN DOMUZ"; Tıpkı ilk Sümerler gibi, Damgar (Sümer Bezirganı) bir çeşit "Devletçiliğin" ürünüdür. İlk toplum adına hammadde kaynakları ile yurt ürünlerini değiş tokuş etmeye "memur" kimsedir. Memurdan tek farkı, o kimseye "maaş" yerine "şahsi işler gerçekleştirme" kapıcığı açık bırakılmıştır. Bu durum, kendilerine "Rüşvet" vs. kapıcıkları resmen (o zaman yasak değildi) açık bırakılmış bulunan Osmanlı babacanlarının geçim yoludur. Biraz da, şimdi "230 lira maaş"la geçindiğini umduğumuz küçük memurun yoludur.

Sümer bezirganları, toplum adına derlenmiş, tapınaklarca yönetilir *orta malı* hazinelerin sırtından "*özel zenginlik*" sağlamışlardır. Elini bezirgana kaptıran toplum, sonra kolunu alamamıştır-. Yavaş yavaş, kimse farkına varmaksızın tüm ekonomi, politika, kültür, ahlak, din vs. vs. alanlarında "ABADANLIK" kurucusu ve sözcüsü olan damgar-bezirganın yetkisi almış yürümüştür. Bu yetki önünde, kimsenin kimseden bir lokma, bir hırka fazla varı olmasına alışmamış, dayanamaz olan ilkel sosyalist Tarihöncesi insanı Antika İstibdat metotlarından başka hangi silahla susturulup yatkinlaştırılabilir? Demokrasinin o illerde yelleri esebilir mi?

CHP VE DP'İNİN SÜMERCESİ

Araştırmamızda bir basamak daha ilerleyelim. Türkiye'de Cumhuriyet kurulurken, Osmanlı derebeyliği kadar yabancı parabeleri de kanlı müdahaleye kalkıştılar. O yüzden ecebi sermayenin durumu bir an için kuşku uyandırdı ve devletleştirmeye karşılandı. Yerli sermaye ise, yetersiz olmaktan da kötü; yabancı sermayenin Türkiye içinde acentesi, el ulağı idi. Lord Gürzon, barış anlaşması için Lozan'a giden İsmet Paşa'ya konferanstan çıkarken, baş ve şahadet parmaklarını banknot sayarca oynatarak: "*Para bizde; önünde, sonunda, tilkinin geleceği yer, kürkçü dükkanı*" gibi laflar etmişti. Bir şey söylemeyi bilememiş idi: "Türkiye Irak'la bitişik komşudur: Damgarlar ise eli kulağında bekliyorlar" diyebilirdi.

"Onuncu yıldan" sonra "imtiyazsız, sınıfsız" türküsünü bir daha ağzımıza alamadık. Devletçiliğimiz Sümer "Tapınakçılığı" rolünü oynadı. Dünya ne denli değişmiş olursa olsun, biz ne kerte "Batlaşmak" uğruna istavroz çıkarırsak çıkaralım, bankalarımıza bile "Sümerbank" adını verecek derecelerde, Sümerlerin medeniyet kurma yollarını ufak tefek değişikliklerle "TEKERRÜR" ettirmekten kurtulamadık. Çünkü Antika medeniyetler tarihini "O mahiler ki derya içredir, deryayı bilmezler"ce bilemedik. Başımızı o deryanın dışına çıkarırsak, sudan çıkmış balığa döneceğimizden korktuk. Antika medeniyetler tarihinin suları galsamalarımızdan geçtikçe, Batı medeniyetinin serbest havasını ölüm saydık. Batı medeniyeti hava ise, antika medeniyet sudur; ikisi de şeffaf olduğu için biz, eski suyu, hava diye soluduk. Batıdan aldığımızı bile sakladığımız "Devletçilik"imizin "Damgarcılık" olduğunu göremiyoruz.

Keskin "DEVLET"çilerimiz, o "candan eden" yarım hekim pozları ve "dinden imandan eden" yarım hoca kafalarıyla son bir itiraz yapacaklar. "İyi ama diyecekler, bugün Türkiye'de "DEVLET SEKTÖRÜ" ile "ÖZEL SEKTÖR" diye iki birbirinden apayrı gidiş var. Evet, Sümerler de ilkin öyle idiler. Bunda hiçbir ciddi bilim adamının kuşkusunu yok. Bütün ayrılıklar; bu medeniyet doğuşu anlarındaki çifte, melez veya moda deyimleriyle "karma" gidişin tam hangi yıllar olduğunda toplanır. İki sektör Irak medeniyetinin Sargon'dan önceki çağında mı, Babil zamanında mı? III. Ur sülalesi zamanında mı, yoksa Larsa devrinde mi oldu? Tarihçiler yalnız orasını iyi kestiremiyorlar:

"Daha presargonik zamanlarda öyle geliyor ki, iki mal akımı kabul edilmek gerekiyor: Bir akımda mallar tapınaktan geçiyor; öbür akımda özel kişiler arasında değiş ediliyor." (A. Schneider, **Die Sümmerische Tempelatadt**, . 70)

T. Fish, W. F. Leemans ve H.F. Lutz'a göre:

"Babil'de iki cereyan ticareti paylaşıyorlardı: Özel teşebbüsünki ve resmi tapınaklarınki, L. Oppenheim'e kalırsa, o, özel teşebbüse bağlı sermayedarlarca güdülen ticaret kavrayışını Larsa devrine götürür; III. Ur kralları zamanında ise, ithalatçılar, trampa edilecek mallar sto-kunu münhasıran Tapınaklardan alıyorlardı."(Limet, **age**, s. 77)

Bu bilginlerin karıştırdıkları nokta: Antika Tarihte Medeniyete bir tek giriş değil, birçok girişler oluşunun mekanizmasıdır. O yüz-den hepsi de Irak medeniyetini yekpare uzayan bir oluş sanıyorlar. Metafizik metotları öyle gerektiriyor. Oysa Batının 16. yüzyılına gelinceye dek, Gobinau'nun "Tarihi yıkılış", Toynbee'nin "Break-down: *Alaşağı olmak*" saydıkları, bizim "sosyal devrim: İçtimai inkılap"tan bambaşka ama onun vekili saydığımız anlama gelmek üzere "**TARİHSEL DEVRİM**" (Tarihi İnkılap)lar sık sık olagelmış-tirler. Tarihin böyle tezatlı, bata çıka gidişi, bütün şuursuz varlıkların diyalektik gidişi, normal akışıdır. Her tarihsel devrim, yeni bir BARBARLIK yığınının, medeniyet nöbetine girince, Tarihi battı sanılan yerden ileriye doğru yeniden götürüşüdür. Şu halde, Tari-höncesinden geliş bir tek defa değil birçok defadır. İkel sosyaliz-min Damgarlar (bezirganlar) medeniyeti tarafından parçalanışı sık sık "tekerrür" etmiştir. Dolayısıyla, bu sosyalizmden medeniyete geçişin ilk ikiyüzlü, çifte sektörlü safhaları, bir defaya mahsus de-ğil, her basamakta görülen bir olaydır. İlk Sümer medeniyetinde olan çifte sektör, Sümerleri çiğneyen barbar akını üzerine (ki bu akınlara antika tarih: "Tufan" ya "Kıyamet", "Mahşer", "Kaos" ad-larını verir) kurulan yeni medeniyet gidişi içinde bir daha görülür. III. Sülale Ur zamanı da, Larsa zamanı da, Sargondan önce de, sonraki Babil çağında da toplumda yeniden görülmüştür. Yirminci yüzyıl Türkiyesinde bile melez biçimi "tekerrür" ettiği düşünülür-se, Irak toprağına her taze toplumun "*Barbar Aşısı*" yaptığı çağda, ilkel sosyalizm kalıntıları böyle tasfiye olunur demek caizdir.

Antika medeniyet tarihinde ÖZEL-KAMUSAL kesim ikiliği, toplum içinde "özelleştirme" gidişini sindire sindire geliştirmenin geçit basa-

mağdır. *Toplumsal* yüzbin yıllık bir düzeni, ansızın Kişiselleştirmek, buna engel olacak hiçbir güç bulunmasa bile, insan alışkanlıklarını tedirgin ederdi. İkel sosyalizmin, o zamanlar, tapınç konusu olan yekpareliği nasıl bölünebildi? Tıpkı "Herşey vatan için", "Milletin âli menfaatleri" parolaları uğruna teori bakımından kelleler uçurulurken, pratikte "özel kişi"lerin kıyın kıyın "girişkinlikler: teşebbüsler" alanında şartsız kayıtsız "Hür" olmalarının sağlanmasıyla sermayenin birikimi gibi o zaman hiçbir savunma teşkilatı ve kandaşına karşı zor yetkisi bulunmayan ikel sosyalizm, güneş gören kara döner:

"Bu sistemin içinde ilk çatlak şu zamanda olur: "Pavesi"ler, kendi ticaretlerini tapınağınki zararına geliştirmeye çabalarlar veya tapınak idaresini karıları veya "sanga"laşmış oğulları sayesinde kontrol etmeye çabalarlar." (A. Schneider, **age**, s.289)

Bu bizim, Birinci cumhuriyet çağında, asker kaputu ve güvelli kaputla yeni kazanılmış "*kurtuluş savaşı*" anıları henüz dipdiri iken, kendilerini ortaya atamayan kimi otoritelerin, karılarını veya oğullarını yahut sahici, yapma akrabalarını "emlak, akar", "iş" kombinezonlarında destekleyişlerinin tıpkısı değil midir?

Yalnız, Sümer etüdü için konuşan bilgin, ikel sosyalizmde "*ilk çatlak*" diye Tapınak Ulularının ettiklerini anmakla, gene Tarihöncesi toplum gelişimi üzerinde üstünkörü ve acele davranıyor. Tapınak zamanı olan: ilk çatlak değil, belki son çatlaktır. İkel sosyalizm yapısının ilk çatlakları, Tapınak yapısı Kent surları içinde yükselmeden çok önce, toplumda Totemlerin kutsallığından yararlanılarak, yahut Totemler "Özel kişi" yararına kötüye yöneltilerek ortaya çıkarılan TABUlarla başlamıştır. Klasik Tarihöncesi bilginleri, birçok özellikler gibi bu temelli sosyal özelliği de alabildiğine karıştırırlar.

Ayrı ve uzun bir konu olan bu özellikler üzerine yazdıklarımın kısa özetini dahi buraya sığdıramayız. Yalnız ikel sosyalizm yapısındaki ilk olmayan, hısım akraba, eş dost kayırma sistemiyle toplum zenginliklerini "özel girişkin kişi hürriyeti" adına birkaç imtiyazlı tekeline sızdırılma çatlağı, bir yol açıldı mı artık onun önlemeyeceğini, çorap söküşü gibi gideceğini önemle hatırlatabiliriz. Burada ilk amacımız şunu bunu tenkit etmek veya şu bu gidış üzerine "ahü vah" etmek değil, inkârına kimsenin gücü yetmeyecek olan "olay" adlı "Tarih gerçekleri"ni herkesin bildiği "memleket gerçekleri" yönünden araştırıvermektir.

Elbet, Türkiye'de cumhuriyetin "sosyalist" bir düzen üzerine kurulduğu söylenemez. Ancak, Birinci Büyük Millet Meclisinde Atatürk'ün verdiği söylevlerde, kurtuluş hareketinin bir "*emperyalizme ve kapitalizme karşı*" giriş olduğunu belirtmesi ile sonraki gidiş arasındaki farkla, Sümer Kentinin sosyal tapınak ve surlarında beliren çatlak arasında şaşılacak benzerlik hem açık, hem seçiktir. Nitekim, "*III. Ur kralları zamanında bezirganların trampa edilecek malları stokunu münhasıran tapınaklardan al*"maları ile, Sümerbank kumaşlarını özel manifaturacılarımızın satmalarında ad benzerliğinden daha derin bir akrabalık bulunduğunu sezmek elden gelmez.

Tarih gidişinin ve sosyal determinizmin cilvesi oracıkta kalmaz. Tapınak çatlağı, Cumhuriyet balayının samimi içli dışılığı sona erer ermez başlayan, CHP'nin TEKPARTİ çağındaki "otorite" ("Kol kırılır, yen içinde") metodu ve ürünüdür. Bu sürgit öyle kalamazdı. Çatlak sızdıkça yol edecekti. Bir ara Devleti Zümrüt Anka kuşu sananlar "devletçiliklerinde "Kadroculuk" kadrillerine dek heveslendiler. "Sosyolog Doktor" afişi kesen neçe ismarlama "Devletçileri çatlatan çatlak Antika Tarihin çizdiği yoldan şaşmadı. DP (Demirkırat) iktidarının "ÇOKPARTİLİ" çağını 6 bin yıl öncede merak mı ediyoruz?

"Böylece (ilk çatlakla) başlayan evrim, Ur kralları ile birlikte yoluna devam edecektir. Sivil iktidar, yersel (temporel: Dünyevi) işlerin idaresini gittikçe ele alacaktır. Özel kişilere (partikül-yelere) gelince, onların yabancıları oldukları bir olaydır. Bunu nasıl elde edebildikleri bilinmiyor. Kişilerin tarlaları yoktu. Toprak Kent (Site) tanrılarına aitti. Ama kişiler ev satın alıyorlardı. Tapınağa rödövens ödedikten sonra, belki kişiler hasadın fazlasını ekonomi ediyorlardı. Böylece özel ticaret "blans moubles" (emlak-akar) sayesinde doğmuş olsa gerektir." (Falkenstein, **age**)

Şu klasik bilginlerin "iffet"i, kimi olur, elleriyle koydukları şeyi bulamaz. Unuttularsa, gelsinler de görsünler. Bütün Batı Ortaçağında, biraz palazlanan Avrupa Damgarları, *parabeyi* olur olmaz, arazi ele geçirerek *Toprabbeyi* kesilmekte gecikmezler. Üretmen köylünün hasat, ürün fazlası paraya dönmez ki para biriktirsin. Sermaye birikişi, bırakalım modern sermaye birikişini, her yerde her zaman damgarlarla tapınak otoritelerinin halka karşı, belki açıkça sözleşilmeden, gizli anlaşmalarından doğar. Köylü, kentli

küçük üretmenin dışından tırnağından sermaye birikmez. Hiç değilse uzun Tarih yalnız bu gerçeği tekrarlar durur.

Tarihleri yazı ile başlayan, daha doğrusu YAZI bezirgan kolaylığına kavuştuktan sonra medeniyete giren ulusların kutsal KENT (Site) maceraları Gilgameş destanıyla, Homer efsanelerinden sonra Herodot tarihinin aydınlığına kavuşur. Roma Kentinde toprak, "*Patrici*" adlı asillerindi. Bezirgan "*Pleb*"ler alışverişle zenginleşince, kendilerine benzer mülksüzleri kıskırtıp kamu otoritesine yükseldiler, patriciler züğürtledikçe onlar büyük toprakbeyleri haline geldiler. Mekke kentinde toprak "*Kureyş*" adlı asillerindi. Bezirgan "*Müslümanlar*, Umman ve Şam ticaretiyle zenginleşince, (Hazreti Muhammed çocukken deve çobanı öksüzdü; peygamber olmadan Hatice-tül-Kübra'nın önce kervancısı, sonra kocası olarak büyük zenginliği gördü, paraya tapmadı) Mekke ve (Toprakları Evs-Hazreç adlı Yahudi tefeci oymaklarınca ipotek edilmiş mülksüz duruma düşmüş) Medine fukarası ile elele verip, Kabe otoritesini Kureyş'in tekeline aldılar. Fütuhât, nicesini birer ülke büyüklüğünde topraklara hükmettirdi.

KENT-TOPRAK

BARBAR KURDU-MEDENİYET KELEBEĞİ

Damgarlar (Bezirganlar) "özel para" edinip, toplum mülkiyetinde bulunan kamusal topraklara el atmaya başladıkları vakit, Antika Tarihin ünlü: "TOPRAK MESELESİ" başlar. Ve bir yol ortaya çıkan toprak problemi, medeniyetler boyunca bir türlü çözümünü bulmaksızın, arada bir İskender kılıcıyla kesilse de gene çarçabuk arapsaçına döndürülen Gordiyos'un kör düğümü olur, sürüp gider.

Toprağın toplum hayatına karışması, medeniyetten bir basamak önce: YUKARI BARBARLIK konağında TARIM'ın keşfiyle başlar, ölüm kalım meselesi olur. Tarih öncesinin Yukarı Barbarlık son konağından bir önceki konak, "ÇOBANLIK DEVRİ" denilen ORTA BARBARLIK konağıdır. Orta barbarlığın göçebe çobanları için toprağın TOPRAK olarak değil, ancak OTLAK olarak önemi vardır. Tarihte çeşidi çok olup, en son Batıda "ULUSLARIN GÖÇÜ" (Muhacereti Akvam) adı verilen olaylarda, ulusların o kadar çabucak ve kolayca ülkeden ülkeye kaçışıp koşuşabilmeleri ondandır.

Tarımı bir şeyle karıştırmamalı. AŞAĞI BARBARLIK konağında, hüdayinabit toprağı verimi tükeninceyedeğın gel geç çapalamalar-

la en çok kadınların küçük bahçe ekimleri olur. Tarım adını alacak ZİRAAT, bu değildir. Bu ilkel ekimler, verim tükenir tükenmez bırakılıp gidilirler. Asıl insanı toprağa perçinleyen, toprağı ilkin topluma temel yapan, gittikçe insanın üstüne çıkararak TARIM (ZİRAAT): yeryüzünde ilk defa Güney Irak'ta protoSümerler (Sümerlerden önceki uluslar) zamanı başlar. Tarımla, toprak, işlenim, sulanım, bakım muamelelerine uğrar; bir yol başladı mı, bir daha bırakılmamak üzere, nesilden nesile gelişen başlıca geçim kaynağı olur.

Tarımı toplumun DEMİRİ keşfederek balta ve sabanla tabiatla hazır bulunmayan tarlayı açması; her yıl tükenen toprak verimini yerine getirecek usulleri uygulaması; tabiatı toplumun bir parçası yapması demektir. O zaman, insan emeğiyle yaratılan, geçim kaynağı olarak tarımı ebedileştiren TOPRAK ister istemez KUTSALLAŞIR ve ölüm göze alınarak SAVUNULUR. Toprağın kutsallaştırmısından; toplumu temsil eden *Tapınak* doğar; savunulmasından: üzerine basacak kişiye ölüm getiren *Sınır* doğar. Şairin: "Toprak, eğer uğruna ölen varsa vatandır" dediği şey: VATAN kurulur. KENT (Cite) doğmuştur.

KENT: Toprağının mülkiyeti Tapınağa adanmış, bütün kişilerin ortak malı olmuş, üyeleri eşit hak ve görevlerle çalışan, hendekli, surlu kutsal sınırlar ile savunulan, bütün Kurucu Yiğitleri (Kahramanları) ve Tanrıları; bitmez tükenmez törenleri ve şölenleri ile içli dışlı, şen, disiplinli yaşayan bir ayrı ve tüm dünyadır. Kent (Site) ne şehirdir, ne komün veya köy, yahut ortaçağ kasabasıdır. İçinde yaşayan kankardeşlerine *Kentdaş* (Citoyen: Vatandaş) denir. Kent toprağına özel izin ve törensiz bir yabancının ayağını değil, gözünü atması öldürülmesine yol açabilir.

Yeryüzünün ilk kenti Güney Irak'ta doğdu. Mısır'ın delta ağzındaki ilk Buto gibi Kentleri dahi, Byblos adlı Finike kentiyile ilgili medenileştirici yiğit Oziris Tanrı geleneğinden, yani ana Irak medeniyetinin tohumlarından çıkmıştır. Irak toprağında tarımla gelişen işbölümü ve bitümlü hasırdan arsa ve evli kent sanatları, bir yandan kendi aşırı ürünlerini artan taş ve undan, ağa vs. hammadde ihtiyaçlarıyla değiş tokuş etmek zorunda kaldı. Bu zor, alışveriş görevini, "damgar"lığı gerektirdi. Kentin "yerli" yani "topraklı" asıl insanları yuvalarını pek bırakamazlardı. Finike harflerinin yazıldığı çağlarda idik.

Örnek: Atina-Roma-Mekke Kentleridir. Bu kentlerin kutsal sınırları dışında türeyen "AYAK TAKIMI", topraksız yabancılar, Kentin koltuğu altında damgarlık (bezirganlık) görevini önce toplum adına, sonra kendi "özel kişilikleri" uğruna başardıkça, "özel zenginlik" sağladılar. Biriktirdikleri değerle, Tarım ve Sanayi işbölümleri arttıkça farklılaşmaları artan Kent asillerine ("yerli" topraklılara: Roma'da Patricilere, Mekke'de Kureyşlilere, Medine'de Ensar'a) borç para verip ipotek ettikleri topraklara el koyar oldular. Vaktiyle yalnız "asil kişiler"e, Kente ilk *yerleşenlere* has olan kutsal toprakların elden ele geçmesi, sosyal farklılaşmayı büsbütün yamanlaştırıp kesinleştirdi; Toplum içinde o zamana dek görülmemiş SOSYAL SINIFLARI yarattı. (Köle-Efendi-Bezirgan) sınıfları ve (Para-Yazı-Devlet) kurumlarıyla MEDENİYET (UYGARLIK) belirdi.

Şu birkaç çiziyle anlaşılıyor ki KENT: Tarihöncesindeki YUKARI BARBARLIK böceğinin kendi başına ördüğü bir kozadır. Kent *kozası* içinde Yukarı Barbar *kurdu*, yavaş yavaş medeniyet *kelebeği* olur. Bu kelebek, Irak'ta "Damgar" adıyla dış ticaret kanatları gelişince Kent kozasını delecektir. Kent kozasına insanlık BARBAR girecek, oradan MEDENİ çıkacaktır.

YUKARI BARBARLIK KENTTE TOPRAK MESELESİ ORİJİNAL MEDENİYET

Kent içinde medeniyetle birlikte TOPRAK meselesi de başlar. Bütün Antika Tarih boyunca toprak meselesi her medeniyetin hem yapıcısı, hem yıkıcısı olur;

Antika Tarihte bitmez tükenmez toprak meselesinin iki başlıca çözüm yolu "*tekerrür*" edip durmuştur:

I- KENTLER çağındaki toprak meselesinin çözümü;

II- İMPARATORLUKLAR çağındaki toprak meselesinin çözümü.

Kentler çağı, şunu unutmamalım: Falan yıldan filan yıla dek sürdürmeye alıştığımız anlamda yekpare ve donmuş, bütün insanlık vb. bütün yeryüzü için bir kere olup, bir daha görülmemiş tek tarih olayı değildir. Yeryüzünün belirli bölgelerinde, belirli uluslar için, belirli Kent Çağları vardır. Bu bir. İkincisi: Kentler çağı, Antika tarihin bütün ORİJİNAL MEDENİYETlerini içine aldığından üç beş sözcükle özetlenmesi dahi güçtür. Üçüncüsü: Kentler çağı, bugün-

kü Türkiye'yi doğuran Osmanlı İmparatorluğu ile, dolayısıyla da bu günkü Türkiye gerçekleriyle *doğrudan doğruya* ilgili değildir.

Ona rağmen, Kentler çağı üzerine iki üç sözcük etmeksizin, onun sonucu olan imparatorluklar çağını anlamak imkansız olacaktır bu faslı açıyoruz.

Kent kozasını bezirgan kelebek delince, kentin alışveriş ettiği yönlerle münasebetler genişletilmiştir. Kent içinde dış alışverişi teşkilatlandırmakta Tapınak ile Damgar nasıl iş birliği yaptılarsa, Kent uzaklarına doğru açılıp yayılımı da bu iki sosyal güç: Tapınakla Bezirgan elbirliğiyle başarırlar. TAPINAK: Kutsal-Göksel-Tanrısal gücüyle, BEZİRGAN: Bayağı-Yersel-Kişisel gücüyle o atbaşı birlik yürürler.

Sümerlerin Irak'tan kalkıp, doğuda: Elam, Kuzeyde: Kalde, Batıda: Finike, Güneyde: Sina (Harappa) ve ilh. Bölgelerine tohumlar saçıp yayılışı, en eski ve ilk Kentler çağında toprak meselesinin çözümlerine örnektir. Sonraları, Irak'tan sonra Mısır-Finike-Eti-Hint-Çin *oriinal* medeniyetleri aynı mekanizma ile aynı yolu tutacaklardır.

O mekanizma ve yolu bize en iyi anlatan örnekler yazılı biçimlere girmemiş değildir. *Geleneklerin* pek güzel ve açıkça *yersel* biçimde anlattıkları ama tarih yazarlarının belirli sebeplerle *göksel* biçimlere sokmaya alıştıkları Oziris efsanesi, Irak'tan Finike sahillerine çıkmış medenileştirici akının ilk büyük yiğit (kahraman-tanrı) destanıdır. Aynı akının en son ve en iyi bilindiği için en ünlü ve parlak örneklerini ise, Antika Grek Kentleri üzerinde okuruz.

Gidiş aşağı yukarı şöyledir: En eski, ta ilk Sümer kentinde doğmuş olan *Tapınak*, göze görünmez, İslamlıkta "İn-cin tayfası" adı verilen, hem *kutsal* hem *illegal* (gizlilik) yollarından erişebildiği en uzak yeryüzü bucaklarına uzanır; bütün çevre barbar ülkeler ve uluslar içine doğru tanrısal örümcek ağlarını gerer. Bu MANEVİ istila, gerçekte Damgar-Bezirganların alışveriş uğruna açtıkları yollardan, MADDİ KERVAN izlerine basa basa ilerler. O zamanki bilinen cihanın başlıca *ticaret yolları* ile *barbar akınları* yönünde, gerek ekonomi gerek politika ve savaş bakımından en STRATEJİK noktalar üzerinde kendisine birer *yavru-sığınak* kurar. Örneğin, Herodot'un tatlı tatlı anlattığı ilk Delf tapınağı bir çalı dibidir ve onun üstüne "*dilleri anlaşılmayan*" (Geldikleri medeniyet dilini konuştukları için Grekçe konuşmayan) iki "*siyah güvercin*" (Besbelli:

Mısır tapınaklarının kızıoğlan kız zenci misyonerleri) konar. Yüzyıllar boyu sonra Grek dünyasını allak bullak edecek olan "PYTHİE" (tapınak kahinesi kadın)nin orakları (kehanetleri) bu tapınaktan fıskırarak ve Pythie'nin büyüü ancak deli dolu Makedonyalı barbar İskender Delikanlı yakasına yapışıp sürükleyinceye dek, binbir skandala rağmen, etkilerinden geri kalmayacaktır.

Irak veya onun uzandığı Mısır-Finike-Eti vs. Kentlerinden beri kurulup gelen ve tabii, yere, ulusa ve zamana göre çeşitli katkılarla zenginleşen, bütün antika TÖREN-ŞÖLEN-BÜYÜ-FAL-KEHANET-GELENEK-GÖRENEKleri en *ustaca* ve en *bezirganca* kullanmayı beceren TAPINAK ve ORAKL (Kehanet) yuvaları, bilinen dünyanın dört bucağında, eli, gözü, kulağı olan santrallardır. Bu yuvalar bir yol kurulduklarını mı, artık çevrelerindeki bütün barbar güçlerini manyetize etmeye; önce KENTLEŞMEYE, sonra doğan kentlerin alinyazılarını çizmeye ve topunu birden, kah boğuşa kah barışa iterek GÜTMEYE girişirler.

Yeni kurulan Kent içinde, kendi surlarını çatlatarak iç çekişme ve çatışmalar büyüdü müydü, Kehanet (Orakl)li Tapınak harekete geçer. Birbirine girenlerin yapabilecekleri işi ve davranışı, tanrısal metotlarla insanlara duyurur. Kökü toprağa dayanan tezatların çözümlü yönünde tutulacak yol: *Barışçıl* yada *savaşçıl* olur.

I- BARIŞÇIL yolun klasik biçimi basittir. Kent içinde eski Kan-kadeşleri, birbirine düşman iki bölüğe ayrıldılar mı, Kentin iç savaş, kan ve ateşi içinde yok olmaması için Tapınak bir Orakl (kehanet) buyurultusu ile, -Modern çağda Avrupa din baskısından Amerika'ya, sosyal patlamaları önlemek için, İngiltere'den Avustralya'ya yapılan göçler gibi- göçe yarayışlı dünyanın henüz kentsiz duran bölgeleri esrarlıca işaret edilir.

Düşman bölüklerden tanrı buyruğunu alanı hazırlanır. Ana Kentin bütün kurum ve kurallarını göğsünde taşıyacak bir göç toplumu teşkilatlanır. Ana Kentin öz toprağında da bir parça almayı unutmaksızın bu göç toplumu, ilk Tanrıları ve kendisi de Tanrılaşacak olan yeni Kent kurucusu Yiğit'in (kahramanın) başbuğluğu altında, kehanetin "anlamı pek şairin yanında" buyurultusu ile gösterdiği yollara düşölür. Aranacak yer, belirli işaret ve uğur, tören metotlarıyla bulununca, oracığa Romölüs'ün Roma kentini, Kusay'ın Mekke Kentini kurdukları gibi, gelinen Anakentin tıpkısı, yavrusu yepyeni bir Kent kurulur.

Barışçıl yoldan toprak probleminin Kentler çağındaki çözümüne -modern anlamdan bambaşka anlamla- *KOLONİLEŞME* denir. Bize en yakın bulunan örnekleriyle (Hint ve Çin'de başka türlü olmamak üzere): Irak'ın, Mısır'ın, Finike'nin, Grek'in ve ilh. Umman denizini, Kızıldenizi, Akdenizi, Karadenizi saran inci gerdanlıklar gibi Kentlerle döşemeleri, hep Kent çağının toprak meselesini MERKEZDEN MUHİTE (Santrifüj) akan Barışçıl metotla çözümlemesidir.

II- SAVAŞÇIL yol. Tapınağın ve bezirganın sırtında yumurta küfesi yoktur. Yeni ulaştığı ve Kentleştirdiği BÖLGE ve ULUS'lar içinde, orijinal bir medeniyet belirtisi tutundu mu, ilk çıkılan ana medeniyete, anakente sırtını kolayca dönüverir. O zaman, daha taze Kentler ile daha aşınmış Kentler arasında toprak ve ona bağlı ticaret probleminin çözümü savaşçıl methodsuz yürüyemez. Medeniyetin yayılış yönü, sanki tersine çevrilir: MUHİTTEN MERKEZE (Santriped) akınlar başlar.

Taze kentler, o zamanki evren ticaretinin en can alacak stratejik düğüm noktaları üzerine dört elle sarılmış ama eskiyen iç çekişme ve çatışmalarına parçalanmış Kentlerin tamah uyandıran kutsal topraklarını ve zenginliklerini, kördüğümü kılıçla keserce, savaşla ele geçirmek ister. Gene bezirgan ibrenin yöneldiği yerlere, en başta Tapınağın tanrı buyruğu (Orakl-Kehanet) itişisi ile destanlar dolusu akınlar başlar.

Finike harflerinin bezirgan kolaylığına henüz tam erişemediği çağda, MİTOLOİ kılığına giren *TRUVA* savaşı; yazının popüler olduğu çağda TARİHİ dolduran *KARTACA* savaşı bu tiptendir. En klasik büyük ORİJİNAL medeniyetlerin doğum sancıları ve kanları bu yolda akmış ve "tekerrür" etmiştir. Medeniyetin ORİJİNAL oluşu, YUKARI BARBARLIK konağına yükselip, KENTLEŞMİŞ bulunan barbarların başardığı bir medenileşme oluşundandır. Sümer, Mısır, Kalde, Finike, Elam, Asur, Eti, Pers, Med, Grek, Roma, Hind, Çin, İslam ve ilh. Medeniyetleri hep Yukarı Barbarlık konağına erişip Kentleşebilmiş ve Kent içinde "koza çağını tamamlamış, sonra kendinden önceki toplumu savaşla yutarak kendi çağlarını açmışlardır. Orijinaliteleri; kentten çıkma olmalarıyla izah edilir. Her Kent (Türkçe'deki "*kendi*" sözünün tüm anlamıyla) "Kendi" Tanrısının, yiğidinin, tapınağının, buyrultularının, kural ve kurullarının,

"Kendi" şölen ve törenlerinin ÖZEL DAMGASINI, bütün kapladığı alanlara vurarak, oralarda "KENDİ" benzer yeni bir düzen yaratır. Orta Barbarlıkta kalmış, Kentten gelmemiş bir ulus orijinal medeniyet kuramamışlardır.

Bugünkü Türkiye'nin "Memleket gerçekleri" Kentler çağındaki Toprak meselesinin çözümü ile doğrudan doğruya değil, dolayısıyla ilgili bulunduğundan, bu çağ üzerinde daha çok durmayacağız. İmparatorluklarını incelemeyeceğiz.

ORTA BARBARLIK

Türkiye'nin toprak, ekonomi, politika gerçekleri Osmanlı İmparatorluğundan gelir. Osmanlı İmparatorluğunun toprak meseleleri, Antika medeniyetlerin büyük imparatorluklar çağından sonraki yıkılış çağlarında görülen çözümlerendir. Orta barbarlık çağında ÇOBANLIK ile geçinen GÖÇEBE barbarların, Antika medeniyetlerdeki Toprak meselesini kökünden çözüm yolları iki tipte görülür: 1- *TUFAN* tipi altüstlükler, 2- *DİRİLTİM* (RÖNESANS) tipi çözümler.

TUFANLAR: Antika ve çökmek üzere olan medeniyetlerin altından girip, üstünden çıkan devrimlerdir.

Herkesin bildiği "*Büyük Tufan*", ilk orijinal Sümer medeniyetinin, Kentleşmeden ileri imparatorluklar kurup, iç tezathalarıyla çıkmaza girdiği çağda patlak verdi; Mitoloji ve geleneklerin o kadar güzel *yersel* üslupla anlattıkları ama ikinci derece kutsal tarihlerin ısrarla *göksel* biçime sokmaya çalıştıkları tufanların ilki, Nuh'un adına bağlandı. Greklerin Dökalyon adına bağladıkları kendi tufanları da, tanrısal kılıktan çıkamadı. Sonra ilk harfler kutsal tapınak kâstının hesaplarından, özel bezirgan defterinin kolay yazısı biçimine girince, insanlar, başlarından geçenleri az çok görebildikleri gibi kâleme almaya başladılar. O zaman tufan olayı "KAOS", "KIYAMET", "MAHŞER" karanlıklarından kurtuldu. "KATASTROF", "BREAKDOWN" (ALAŞAĞI OLMA) gibi insan yıkılışları kılığına girdi ise de, bu güne dek, amatörlerince "insanüstü" sayılmaktan kurtarılamadı.

Tufanların da Antika Tarihte iki basamağı var:

1- Greklerin peşine takıldıkları çifte boynuzlu İSKENDER'e kadar olan tufanlarda büyük yığınların çoğunluğu Orta Barbarlar oldukları halde, başı çekenler İskender gibi, Yukarı barbarlıktan medeniyete geçiş kozası olan Kentlerden çıkmışlardır. Bu tufanlar, Kentler çağını bitirmiş olan orijinal medeniyetlerin büyük impara-

torluklar çağına geçişi demektirler. Agadeli Sargon, Sümer medeniyeti önünde, Herodot'un anlattığı Cyrus, Babil medeniyeti önünde, Hazret'i Muhammet, Acem ve Roma medeniyeti önünde buna benzer "TUFAN"lar yaratmışlardır.

2- İskender ve İslam "Tufan"larından sonraki "*laik-Tufan*" adını verebileceğimiz nispeten çok daha aydınlıkta, yazılı tarih önünde geçmiş bulunan tufanlar sırf ORTA BARBARLIĞI geçmemiş, ÇOBANLIK ile geçinen baştan başa GÖÇEBELERİN başardıkları tufanlardır. Yalnız onlara Tufan denmiyor. Çürümüş Roma orijinal medeniyetinin üzerine yeryüzünün bütün göçebe Orta Barbarlarını uğratan ATİLLALARIN kendilerine "TANRININ KIRBACI" adını verdi Hristiyan kilisesi. Çürümüş İslam orijinal medeniyetinin başına olduğu kadar, çürümüş Çin ve Hint orijinal medeniyetlerinin de başına bütün Orta Asya göçebe Orta Barbarlarını çullandıran Cengizlere İslam medresesi "FİTNE ENGİZ", Timurlara "PÜR ŞÜR" gibi kafiyeli yetenekler yakıştırdı.

"İster "Kıyamet" gibi *göksel*, ister yersel olsun, bütün "Tufan"ların ortak yönü: Kentler çağının BARIŞÇIL ve SAVAŞÇIL metotlarla Antika Toprak meselesi çözümlerinden sonra, her türlü hal çaresinin tükendiği bir çıkmazlar çağında ortaya çıkmalarıdır. Çürüyen, her çözüme elverişsiz, taş kesilmiş insanlığı ve tarihi durup gerilemeye zorlayan büyük orijinal medeniyetleri bir vuruşta kırıp atarlar. 19. Yüzyılda Gobineau kontlarının, 20. Yüzyılda Mister Toyenbeelerin müthiş esrarengiz "insanüstü" olay saydıkları şey: Yolların açılması, buzların çözülmesidir.

Hele sırf göçebelerin çürümüş medeniyet üzerindeki etkileri iki merhale gösterir:

1- GÖÇEBE, MEDENİYETE KAYNAŞMAMIŞTIR: Çökkün medeniyetin hiçbir *sosyal* kurum ve inancını benimsemez ne dinine, ne siyasetine, ne insanına inanmaz. Onun için, çökkün medeniyeti acımak bilmeksizin ta temellerinden yıkar. Ayrıntıları bir yana, o yaman Orta Barbar akınları: Eski muazzam, orijinal medeniyetin kurabildiği ölmez görünüşlü yapısını, İsrail peygamberinin Babil İmparatorluğu için söylediği gibi: "Ayakları kilden dev" gibi devirip tuz buz ederler. Bu bir "Kıyamet" ÇİĞİDİR. Önüne gelen herşeyi ezer. Göz kamaştıran eski medeniyette bütün merkeziet çöker.

2- GÖÇEBE, MEDENİYETLE KAYNAŞMIŞTIR: Vurucu yıkıcı çığın ardından, daha istikrarlı göçebe akınları başlar. Bunlar eski mede-

niyetin orijinal değerlerini kendisinden çok benimserler. Onun sosyal kurul ve kurallarını yerden kaldırırlar. Onun dini ile dinlenirler: Cermenlerin Hristiyan, Türklerin Müslüman oluşları gibi... Eski orijinal medeniyet alanlarında, yeni yeni merkezizetli imparatorluklar denerler. Bunu onlardan, eski çökmüş medeniyetin RUHU olan din teşkilatları ister. Çünkü ortalık, İbn'i Haldun'un ve Osmanlı tarihçilerinin ortalama 100-150 yıllık ömür biçtikleri, İslamıkta "*Tava-ifülmülük*", Hristiyanlıkta "*Feodalizm*" adını alan irili ufaklı derebeyliklerle dolmuş, cihan bezirganlığı yolları açılmışken, büsbütün tıkanmıştır.

Burada *Tapınak* ile *Bezirganlık* yeniden ele ele verir. Döküntüler üzerinde derlenen eski medeniyet bir çeşit "DİRİLİŞ"e, "RÖNESANS"a uğramış olur.

Örnek: "*Roma imparatorluğu son günlerinde Galya denilen bugünkü Fransa eyaletine: Vizigotlar, Burgondlar, Franklar ve Gallo-romenler yerleştiler. Bunlar içinde, Fransa krallığını ilk kuran barbarlar, Franklardan, kilise ile en çok kur yapan Salyenlerdi: Salyenler Toprak içinde ne yaptılar? Herşeyden önce şunu: Bütün Romalı mülkanelerini veya büyük çiftliklerini, bütün taksim edilmemiş ülkeleri, hele bütün ormanları halk mülkiyeti millet malı, orta malı haline getirdiler. Ve barbarlık, Hristiyanlığın el altından kıskırttığı egemen krallık haline gelinceye değin bu böyle kaldı.*"(Tez, s. 76)

Osmanlı toprak düzeni de tıpkı böyle başladı.

OSMANLI RÖNESANSI "MİRİ TOPRAK"LAR

Osmanlı, iliklerine dek Müslüman olmuştu. Müslümanlığın ilk günlerine has temiz insan demokrasisini ve Toprak-Mülkiyet-Sosyal adalet prensiplerini kendisine bayrak etmişti.

Gelip yayladıkları yer, serhatti; orijinal İslam medeniyetinin rönesansını yapıp artık çöken Selçuklularla, Orijinal Roma medeniyetinin rönesansını yapıp artık çökmek üzere olan Bizanslılar tam o noktada, ne ileri, ne geri gidemeyip yırtınıyorlardı. Önlerinde: İslam-Hristiyan iki Antika medeniyetin altını üstüne getirtmiş *Toprak meselesi* ile ona bağlı *sosyal adalet* düğümü bulunuyordu.

Onlar, Müslüman oldular olalı yeryüzüne "*Şer'i şerif*"i yaymaktan başka hiçbir ölkü tanımayan Oğuz İLBleri (İslam şövalyeleri: Gaziler) ile savaşta barışta yanlarından ayrılmayan *Horasan Eleri* (İslam Havarileri) idiler. Karşı karşıya gelip birbirlerini ve kendi

kendilerini yiyen (İslam-Hıristiyan) derebeyleri tutulur şey değil-lerdi. Yalnız nefislerini, sefahetlerini düşünen, dünya varına göz dikmiş, tanrının kullarına adadığı kutsal toprakları gaspederek çalışan halkı köleleştirmiş zalimlerdi.

Osmanlı, kılıca sarılıp yıktığı her Tekfur'un (Bizans derebeyi-nin) yerine geçmeyi, Toprak beyi olmayı, tekfurlaşmak, gavurlaşmaktan daha iğrenç bir alçaklık ve şerefsizlik sayıyorlardı. Yanıbaşlarında eksik olmayan İslam Havarileri: "Anveten" (zorla) ele geçmiş topraklar üstüne, ilk İslam ışığı "Hülefay'i Raşidiyn" çağında kurulmuş "MİRİ TOPRAK" düzeni prensiplerini yayma aşkıyla dopdoluydular. İslavlarda "MİR" adıyla "Keşf"edilen kamusal toprak da bu olabilir. Tıpkı ilk Kentin mübarek toprakları gibi Tanrıya adanmış, "Beytül'mali Müslimiyn"ın (Müslümanlar malevinin), bütün Müslümanların *ortak malı* idi. Üzerinde her Müslüman şehidinin kanı, Kur'anda savunulan her dul ve yetimin gözyaşı ve her Müslümanın toplumsal mülkiyet hakkı bulunan toprakta adam kayırmak, ahbabları çift çubuk sahibi etmek, dalkavuk beslemek "NEUZÜBİLLAH" küfrün en büyüğü olurdu.

Namık Kemal'in şarkılaştırdığı "400 arslan" (Yiğit İlb)le işe başlanmış idi. Onlarinsa "bir lokma, bir hırka" geçimleri dışında dünya malına baktıkları yoktu. Onun için, hemen bütün ele geçen topraklar MİRİ TOPRAK oldu. İstistatik rakamları ile sayfa doldurmamalım. Osmanlı ülkesinin büyük toprak genişliklerinde miri topraklar, nice irtikaplara, kitabına uydurmalara, "vakıf" hırsızlıklarına rağmen, imparatorluğun son günlerine dek çoğunlukla kaldı. Onun için, Osmanlılık fiilen miri topraklar üzerine temelleri atılmış bir RÖNESANS oldu ve öteki "Tavaifülmülük" gibi bir yüzyıl içinde silinip gitmedi.

Miri topraklar üstünde Osmanlılık daha ilk günden "Dirlik Düzeni" ile doğdu. "Uzman" profesörlerimizin şaşa durdukları gibi, "Dirlik düzeni": "Ne zaman, kim tarafından yapıldığı veya yayıldığı'nın araştırılması beyhude" esrarengiz bir kötü tesadüf eseri değildir. Osmanlıdan 9 yüzyıl önce, ta ilk Mekke-Medine Kentlerinde gelişmiş ve İslamlıktan 50 yüzyıl önceden beri her Kentte Tanrıya adanmış kutsal topraklar düzenidir. Ve bu düzen, Tarihöncesinden medeniyete yeni giren her ilkel sosyalist toplum insanlarınca bir daha tekrar edilmiş en eski kurumdur.

Osmanlılar, toprak üzerinde kişisel "özel mülkiyet"i bilmeyen, hoş karşılamayan göçebe gelenekleri ile, Tarihte Rönesans görev-

lerini yerine getirmekle yetiniyorlardı. Öyle yapmasalar Osmanlı olamazlar, cihan dengesinde kılıkuyruk bir ismi var cismi yok küçük devletten öteye geçemezler, Tunalardan Ummanlara uzanmış bir imparatorluğu kuru sözle hiç kuramazlardı.

DIRLİK DÜZENİ

Dirlik düzeni nedir? Üç dört sözcükle özetlemeye çalışalım.

Dirlik düzeninin *RUHU* gerçekten demokratik *sosyal adalettir*. Fatihin son çağına kadar, Osmanlı padişahı, halkın emrinde sorumluluk taşıdı. "*Gedik Ahmet paşa vezirliğinde, işi düşenlerden bir ayağı çarıklı Türk (Devletlû Hünkar kangunuzdur? Şikâyetim var, deyü, suali galeyzane ile Divan'ı Hümayuna girivermekte*" (AŞ: **Tarih'i Devlet'i Osmaniye**) idi. Cumhuriyet kurucu bir tarihçimize bile "Kaba söğme" gibi gelen soru, ilk Osmanlı adalet anlayışını gösterir.

Dirlik düzeninin *Maddesi*: Toprak meselesini çalışan halk yararına çözmeye özetlenir. Dirlik düzeni toprak düzeninde sınıfları lafta değil, *fiilen* kaldırmıştır. Çünkü miri toprağın *mülkiyetine* kimse sahip değildir. Toprak üretiminde iki bölük insan vardır:

1- ÇİFTÇİ: Bir ÇİFT ökütle sürülebilecek kadar toprağı işleyen hür ekincidir. İşlediğı toprağın mülkiyetine: Müslüman, bütün Müslümanlardan her biri kadar sahiptir. Ama işlediğı yer kendisinin MALI, MÜLKÜ değildir. İşlediğı tarla sadece TASARRUFundadır. Gerçi 1917 Sovyet devrimi de toprak mülkiyetini kişi elinden kaldırmıştır. Ama toprağın millet malı oluşu, sosyalist bir tedbir sayılamaz. Belki ideal bir kapitalist adaletidir. Toprak gibi tabiat vergisi bir nesne üzerinde, her kapitalist serbest rekabet kanunu ile eşit kar sağlamak ister. Arsaya, toprağa yatırılan değer, arazi sahibine ödenen bir fuzuli haraçtır. Toprak beyi denilen fuzuli işgalci mütegalibelerin hazır yiyiciliğini azdıran o zorbaca tekelin haracı, sermaye edilip daha yararlı işlere yatırılabilir. Bütün dünyanın her memleketinde tarımın sanayiden geri kalması, üstünde ayrıca bir de İRAT ödenmesinden ileri gelir.

Dirlik düzeni o bakımdan, sosyal bir görev karşılığı olmaksızın, tarımın gelişimi zararına irat yiyenleri kaldırmış, yeni bir kalkınma çağı açmış olur. Osmanlı dirlik düzeni ilk ülkücü ilbler derebeyleşmedikçe, müreffeh çiftçi yetiştiren insanlı bir sistem olmuştur. O sayede, dini ayrı Hristiyan halk, Osmanlıyı kurtarıcı gibi karşılamıştır.

Çiftçi Müslümansa yalnız ÖŞÜR öder, bu aslında "*onda bir*" demek olan aynı vergidir ve tektir. Çiftçi Hristiyanısa, öşürden başka bir de *baş vergisi* denilen çil akçayla ödediği *Haraç* verir.

2- DİRLİKÇİ: Toprak düzeninin devlet adına güdücüsüdür. "Sahibül arz" (Toprağın sahibi) diye de anılır. Gerçekte toprağın değil mülkiyetine, tasarrufuna dahi el süremez. *Tasarruf* (topraktan işleyip yararlanma) köylünün, *Mülkiyet*: Bütün Müslümanların hakkıdır. Bugün bir şeyin sahibi o şeyin mülkiyetini elinde tutan kişi anlamına geliyor. Oysa, Arapça "sahip" sözcüğünün Türkçesi "koruyucu"dur. (Sahabet: Korumak). Nitekim Dirlik düzenindeki "Sahibül arz"ların başlıca görevleri: Toprağı, toprak üzerinde adaleti ve toprakta çalışanları her türlü haksızlıktan korumaktır. *Sahip* sözüne bugün verilen anlam: O zamandan beri Türkiye'de yapılmış toprak hırsızlıklarının çok manidar karşılık soysuzlaştırmasıdır.

İlk dirlikçi, aza kanaat eden, gözü toprakta olmayan millet fedaisi bir halk memuru "şövalye"-ilbtir. İratçı toprak beyi sayılmaz: a) Toprak mülkiyeti yoktur; b) Toprak üzerinde tekelliliğe kalkışamaz; c) Toprağın tasarrufuna el atamaz; d) Toprak beyi gibi hazır yiyici de değildir. Sosyal görevlidir.

Sosyal Görevi: Barış zamanında toprak üretiminin "*ehil*" ellerde en verimli yoldan yürümesi, tarım işlerinin asayışı, köyde sosyal adaletin sağlanması gibi konuları tutar. Savaş zamanı: Çiftçiler tarım işleriyle rahatça uğraşırken dirlikçi, ilk çağrıda atını, silahını kapıp sınır boyunda ölüme gider. Ve o zaman, bu gidişler hiç de kırk yılda bir olmaz.

Dirlikçinin bütün hizmetlerine karşılık ne ideal memur olduğu geçiminden bellidir. Bugünkü memurdan, yalnız aşırı ülkücü ve canını sık sık ateşe atar olmasıyla ayrılmaz; aldığı maaş da, bütün imparatorluk ölçüsünde eşittir. Ve yanında yetiştireceği her cebelü Kaç akça yıllık alırsa, dirlikçi de ondan bir akça fazla almaz.

Sistem bu idi. Öyle kaldı mı?

KESİM DÜZENİ

İlk ülkücü, sapına kadar Müslüman gaziler aşındıkça, dirlik düzeni de yıprandı. Yıldırım Beyazıt, dirlik düzeninin *derebeleşmesi* yüzünden Timur'a yenildi. Fatih Mehmet, Dirlik düzeninde Rönesans yapabildiği için İstanbul'u fethedip, İmparatorluğu cihangir etti. Kanunu Süleyman zamanı, dirlik düzeni yeniden derebeleşti.

Miri toprak geliri devleti yaşatamaz oldu. Bu itilme, devleti *tefecî-bezirgan* sermayenin kucağına düşürdü. Engizisyonndan Osmanlı adaletine sığınmış Yahudi Nasi'ler, Madam Roksalanalar, Frenk Beyleri, Saray içine dışi entrikaları sokup, "Dolap" adlı bankalar kurarak, Devleti borca soktular. Büyük toprak beylikleri kopardılar.

Kesim düzeninin RUHU: Sosyal adaletin aldığı biçimden bellidir. Padişah artık kafes arkasından bile milletle karşılaşamadı. Fatih zamanı "Bir ayağı çarıklı Türkün" "*Padişahı içerlettiği Ahmet paşanın gözüne çarpınca, bundan böyle padişahımızın verayı kafesten (kafes arkasından) dinlemesi*" icat edilmişti. Kanuni dirlik düzenini kesim düzenine çevirince, güya padişahın ihtiyarlığı yüzünden, gerçekte halkın yüzüne çıkamadığı için, gene bir paşa: "Rüstem paşa ilkesiyle divana çıkmak adetini terk" etti.

Kesim düzeninin maddi yapısını Koca Sekbanbaşı şöyle anlatır:

"Her bir mukataanın (kesimin) aşarı kıymetleri ne miktara bağlı olmuş ise ol miktar meblağı mal olmak üzere beher sene tarafı miriye eda (ödeme şartıyla irat kaydolunur ve örfi rüsumlar ve kanuni avaidler malikane sahibine faiz terki". (**"Hülasatülkelam fi Redd'ül Avam"**)

Bu deyim'e göre, Devlet eskisi gibi öşürünü alacak, yalnız başka toprak gelirlerini "faiz olarak" kesimciye bırakacak. Bu görünüşte tek aksayan yer: Kuranın haram saydığı "Rıba" (Faiz)'in, koyu Müslüman Osmanlıca artık resmen tanınmasıdır. Fakat işin iç yüzüne inince, yaman bir ekonomi *ihtilali* önünde kalırız: Dirlik düzeni toprağında yalnız iki zümre (çiftçi-dirlikçi) yaşıyordu: Devlet hiç aracısız, kendi dirlikçisiyle çiftçiye bağlıydı. Kesim düzeninde o bağ ansızın kopar, üretmenle devletin arasına iki sürü başka yabancı ve toprağın görevi ile ilgisi bulunmayan insan sınıfı girer:

1- KESİMCİ (Mukaatacaacı)

2- TEFECİ-BEZİRGAN (Mültezim, sarraf ve aveneleri). Dirlik düzeninde çiftçi ile devlet (öşürünü alır)ten başka, ekonomi kanunlarına göre eşit arslan pay isteyen, fakat pratikte arslan payı üstünde kaplan, sırtlan, tilki paylarını da kopartarak üretmeni bitkinleştirecek olan iki yeni SOSYAL SINIF kalabalığı peydahlanır.

3- Kesim düzeninde toprak "Hükmen" gene "miri mal" sayılır! İsteyene denirse de elbet kayırılana "*malikane*" olarak "tefviz" (tasarrufunu kiralama) işlemi yapılır. Tefvize karşılık iki şey alınır:

1) "*Ücret' muaccele*" (erken kira): Toprağın "*bedel'i misline yakın*" para;

2) "*Ücret'i müeccele*" (geç kira): Sonra her yıl ödenen para.

Pratikte; bu paraların belirli ölçüsü insafa kalmıştır. Tefvizin süresi, Koca Sekbanbaşının dokunduğu gibi, şeriatça, kesimci devlete verdiği parayı geri alır almaz, toprak da devlet emrine geçmelidir. Bu da, yapılan hesaplara göre üç beş yılı geçmez. Oysa "Malikane"ler kesimciye "kayd'ı hayatla" yani ömrü oldukça mal edilmiştir. Kesimci onu, öldükten sonra dahi dilediğince devretmenin yolunu bulacaktır. Ayrıca, hazine her tökezleyişte resmi kalpazanlık demek olan "ZÜYUF AKÇA" çıkarır, yani paranın kıymetli madenini çalarak kalp para sürer. O yüzden, her çeyrek yüzyılda Osmanlı parası yüzde yüz değersizleşir. O zaman, kesimcinin devlete ödediği paranın adı değişmediğinden, tefviz ücretleri gerçek değerinin çok altına düşer. Devlet kesimciler kazansın diye iflasa girer. Böylece Kesimci, bedavaya "Malikane" sahibi olur.

Bunca imtiyazlarına karşılık *Kesimcinin* hiçbir sosyal görevi yoktur. Toprağın ne asayışı ile, ne devlet sınırlarının emniyeti ile kaygılanmaz. Dirlikçiden farkı budur. Topraktan fuzuli "*İRAD*" adlı haracını alır, yer. Toprağın tasarruf hakkını ele geçirmiştir; ama işletimi ile yorulmaz, *filen* toprağa el sürmemekle çiftçiden ayrılır; *işçi tutup* tarım işletmesi yapmamakla ziraatçiden ayrılır. Toprağın işletmesiyle, bir çeşit "özel girişkin" olan önsermayeci uğraşır, adı *MÜLTEZİMdir*. Kesimcinin devlete ödediği ücretleri, mültezim arar, bulur kesimciye verir. Sonra avenesi "evbaş" takımını köylü üretmenlerin başına musallat ederek, Kesimciye verdiği birkaç mislini çıkarır. Mültezim parayı nereden bulur? SARRAFtan. Tabii sarraf da babası hayrına para vermez: *FAİZ* alır.

Böylece ortada Mültezim, sağında Kesimci, solunda Sarraf, Osmanlı miri topraklarındaki verimden pay isterler ve alırlar. Bu yeni düzen içinde çalışan; gene aynı ÇİFTÇİdir. Eskiden çiftçinin yarattığı ürünün, onda dokuz kendisi onda bir devlet almak suretiyle ikiye paylaşıldı. Hiç değilse Osmanlı ilblerinin ülkücü çağlarında dirlik düzeni böyle kurulmuştu. Kesim düzeninde çiftçi, devlet payı olan VERGİ (Öşür, haraç)den başka üç şeyi daha ödemek zorundadır: Kesimcinin İRADını, Mültezimin KARını, Sarrafın FAİZini. Yavaş yavaş bir çeşit *Toprak beyi* durumuna giren "Kesimciler" adlı iradçı sosyal sınıfla, sermayeye Kar ve faiz alan *Para beyi* tefeci-bezir-

gan (Mültezim-Sarraf) ikiz ön sermaye sosyal sınıfları türer. Bu iki sosyal sınıf, çok daha karışık ayrıntıları, ekleri, bükleri ile Osmanlı toplumunu her gün biraz daha Babil Kulesine çevirecektir.

Kanuni çağında toprak üretiminin yüzde 20'si Beytülmale, yüzde 4'ü Kesimci, mültezim, sarrafa düşerken, çiftçi yüzde 76 alıyordu. 30 yıl sonra Beytülmal % 3,3 devlet kastları %4, kesim düzeninin sınıf ve zümreleri % 34 köylü % 50,6 nispetinde pay alırlar. Ve bu gidiş, gittikçe kötüye kararak Osmanlı nesil ve mirasçılarına doğru uzanıp gidecektir.

İKİ TARİH İKİ GİDİŞ

Miri toprak ekonomisinin birkaç noktasına işaret ettiğimiz 2 gelişim konağı, Antika Medeniyetler tarihinin hem batıp çıkmalarının mekanizmasını, hem de boyuna değiştiği halde boyuna "TEKER-RÜR" edişinin sebeplerini ve biçimlerini gösterir.

Dirlik düzeni ekonomi politik bakımından "*Tabii Ekonomi*"denilen üretim yordamı üzerinde *ÜRÜN İRADİ* biçimidir. Birleşik tarımsal ve endüstriyel aile çalışmasının ürünü" milli gelir olarak Sosyal ve politik işbölümü yapmış DEVLET-ÇİFTÇİ münasebeti ilkin, o zamanki yeryüzünün en adaletli *TOPRAK MÜNASEBETLERİ*ni temsil eder. Fakat toprağın topluma ait ORTAK MÜLKİYET biçimini korumakta, insanların geleneklerinden başka hiçbir müeyyide yoktur. O yüzden kutsal toprakların ortak mülkiyeti çarçabuk aşınır bütün sosyal münasebetler derebeyleşir.

Devlet zümreleri kendi yaşama temellerini kurtarmak için, *ÜLKÜCÜ* İLBlikten *TOPRAKBEYİ*liğine doğru kayan sınıfla, yeni sosyal kuruluşun getirdiği refah ve verimle gelişmiş *TEFECİ-BEZİRGAN* sınıfın belirttiği yönde, başka çıkar yol kalmadığı için, o zamana göre en rasyonel görünen bir *toprak devrimi* yaparlar. Bu, kanuninin adına katılan kanunlarla uyguladığı *KESİM DÜZENİ* olur.

Kesim düzeni tabii ekonomiyi parçalamaya en elverişli olan "*PARA İRADİ*" biçimini getirir. Bu biçim, Antika tarihte birçok medeniyetler tarafından zaman zaman denenmiş, sonra Roma'da görüldüğü gibi kanlı gerilemelerle aksamış bulunur. Yekpare ve hemen en son para iradı biçimine ancak Avrupa'da modern sermayenin şafağında ulaşır. Onun için, para iradının iki biçimi ile karşı karşıya gelinir:

1) BATI AVRUPA para iradı "*biçimi ile birlikte doğrudan doğruya üretmeyenlerin ekonomik durumlarında büyük farklar baş-gösterir. Hiç değilse bu farklılıklar mümkün olur. Ve bizzat doğrudan doğruya üretmenlerin kendileri yabancı emeği sömürecek araçları elde etme imkanını bulurlar.*" (Fasıl, XIII)

Batıda ilk sermaye birikiş temelleri böyle atılmış olur ve ondan modern kapitalizme yol çıkar.

II) ANTİKA MEDENİYETLERDE para iradı biçimi, Osmanlı Kesim düzeninin olduğu gibi derebeyleşme ve Tefeci-Bezirgan önsermayenin azgınca dahhameleşmesi yolunu tutar. Mübalagalı önsermaye gelişimi, antika *parabeylerini* -ortaçağ Avrupasında da görüldüğü gibi- toprak ve imtiyazları parayla satın alarak *toprakbeyliğine* çevirir. Modern sermayenin en büyük düşmanı olan *önsermaye*, Antika medeniyetlerde kapitalizm gelişimini imkansızlaştırır. Osmanlı toprak münasebetlerinin bu güne dek süren özelliği buradan gelir. Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal ve politik bocalamaların toprak ekonomisi bakımından tarihsel sebepleri, en sonunda bu noktada toplanır.

Gerek Dirlik düzenini, gerekse Kesim düzeninin önünde sonunda soysuzlaşmaları; biri sebep, ötekisi netice olarak görünen, gerçekte ise her ikisi de karşılıklı etki ve tepki yaparak iki bitişik prose ile özetlenebilir:

1- TOPRAKTA TOPLUM MÜLKİYETİNİN eriyip kişi mülkiyetine dönmesi;

2- TOPRAK MİLLİ GELİRİNİN gittikçe daha adaletsiz üleşime uğraması.

Bu iki gidiş üzerine birkaç işaret yapmadan bu kısa etüdümüze son vermeyelim.

ORTAK TOPRAKLARIN ÇALINMASI

"Koca Osmanlı İmparatorluğunun büyük "MİRİ" topraklarına bakınca görülen genel durum şudur:

"Çiftçiler işleyen köylülerdir. Dirlik düzeninde Dirlikçiler (Sipahiler) işleten durumda olmakla birlikte., her iki zümre de SOSYAL SINIF sayılamaz. İki taraf da işlenen toprağın mülkiyetine sahip değildirler. İki taraf da, "Miri toprakları aşındırmakta zımni anlaşmaya varamazlar mı?"

"Padişahından çiftçisine dek, herkesin ORTA MALI miri toprakları tırtıklayıp aşındırmakta kişisel yararlık gördüğü bir çağ ve düzendeyiz. Miri topraklar -bugün de köylümüzün sık kullandığı deyimle- "SAHİPSİZ"dir. Bütün Müslümanların ortak mallarını, ilk Müslümanlıktaki Mekke ve Medine halkları gibi kontrol edip güden toplum geleneği silinmiş gitmiştir.

"Osmanlı imparatorluğunun gerek sanayii, gerek ziraati küçük üretimdir. O zamanki teknik ve bilim, geniş miri toprakları büyük işletme usulleriyle değil, küçük üretmen tarlacıkları ile ekip biçmeye elverişlidir. Memleketi güden unsurlar, bezirgan düşmanı değillerdi. Tersine, kendileri, göçebe toplumların tarihsel eğginlikleriyle, -Cengiz ve Timur akınlarının başlıca zembereği olan- bezirganlık geleneğine uyuyorlardı. Orta Asya'dan getirdikleri ilkel sosyalizm ruhları, Arabistan çölüne sinmiş tanrı buyruğu Müslüman prensiplerine tıpa tıp uygunca katışarak, -nice hayalci sosyalisti imrendirecek- bir küçük ekonomi adaleti kurmuşlardı. Fakat bir yol oturuk yaşamaya başlayıp göçebe ruhunu yitirdikçe, üstinsan olmanın zehirleyici rahatına kavuştukça, ilk "İpi ile Kuşağı"ndan başka varı bulunmayan ülkücü İbler (idealist şövalyeler), eski medeniyetin çökkün "efendi"lerinden kalma lüks ihtiyaçlara alıştılar. Eski eşit insan anlayışlı Gaziler durumundan imtiyazlı kast haline geçtiler. Küçük üretimin dağınıklığından, aczinden yararlanmayı Allah korkusundan başka hiçbir şey engellemiyordu. Vurgun ve fiili sorumluluk, zamanla derebeyleşen zorbaları sultana olduğu kadar tanrıya karşı da oyun oymamaya götürdü. Şeriatın sosyal buyurultuları kitabına uydurulup, rafa kaldırıldı. İlk Dirlik Düzeni böylece, sosyalizme değil derebeyliğe tekerlendi gitti. (s. 75-76)

Kesim düzeni "sadre şifa" vereceğine "beterin beterini" getirdi. Dirlik düzeninin derebeyi, toprakta iğreti, devlet emrinde kasttı. Onu padişah fermanı yıkabilirdi. Kesim düzeninin (Mukataacı-Mültezim-Sarraf) üçüzü ki sosyal sınıf olarak devletin temeli olan top-rağa ve gelirine el koymuş, yerli köklü "eşraf-ayan" gibi sökülmesi güç mütegalibeler haline geldiler. Mütegalibeliğin kökü: Millet malını çalmakta toplanıyordu. Onların bütünü Osmanlı topluluğuna, çiftçisinden padişahına dek herkese attıkları şiar: "Devlet malı deniz; yemeyen domuz!" parolası oldu.

Bu parola herkes gibi, belki en çok, çiftçinin de kulağına hoş geldi. Çünkü Osmanlı toplumu bütün ile hele çiftçilerle kesimciler büsbütün aynı sathi... mailden kayıyorlardı. Kesimciler, miri toprak üzerinde "TEFVİZ" yoluyla tasarruf hakkını alınca, çiftçi ile benzer duruma girdiler. Kesim toprağının tasarrufu: "üzerine yapılacak bina veya dikilecek ağaçlar ve bağlar yapanın mülkü olmak şartı ile bedel'i misline yakın muaccele denilen bir bedel ile yahut senelik muaccele denilen ücret"karşılığı ediniliyordu. Şu bina ve ağacın mülk olması çiftçi için de aynen öyle idi. Gerçi aralarında dağlar ve uçurumlar kadar fark vardı; *KEMİYET* bakımından ÇİFTÇİ bir çift öküzün hak edebildiği kadarlık yeri (75 ila 150 dönüm toprağı) elinde tutuyordu. "Berriyetüş Şam"lıya göre, kesim "Malikaneler"i 10 bin reayayı (çiftçiyi) içine alabiliyordu. Demek Kesimci: 750 bin ile 1,5 milyon dönüm miri toprağa konmuştu. *Keyfiyetçe* fark daha az keskin değildi: çiftçi *işleyendir*; kesimci *işletendir*. Ve kesimcinin havale ettiği mültezimmiş pençesi altında çalışacak olan gene çiftçi olacaktır. Toprağın toplum mülkiyetinden kayması, malikane sahiplerini derebeyleştirecek, çiftçinin başına işler açacaktır.

Buna rağmen -bugünkü "Demirkırat" oyununu andıran bir içgüdü ile- iki taraf suç ortaklığında birleşirler. Bütün Müslümanların toprak üzerindeki *ORTAK Mülkiyetini* kendi kişi mülkiyetleri altına aşırma için, oybirliği ederler.

Açıkça *TASARRUF* (işleyip yararlanma) hakkı nasıl oldu da, daha doğrusu hangi kaygan satıh üstünde itile itile *MÜLKİYET* değilse bile ona yakın bir hak durumuna sokuldu?

Bu uzun aşırma prosesi, daha "Kanuni" denilen Süleyman I'in Budin'i ele geçirir geçirmez, Budin defterine Ebussuut eliyle yazdırdığı buyrultu ile başlamış sayılabilir. Fermanda iki zıt, birbirini çürütecek hüküm bir araya gelmiş bulunur:

1- "*Miri Toprak*" kimsenin şahsi mülkü olamaz. Çiftçi bile fiilen işleyeceği toprağın ancak tasarrufuna sahiptir:

2- "*Menkule*"ler, yani toprak üzerindeki bütün bayındırlıklar (Osmanlı için av da "taşınabilir" sayılıyor): Evler, bağlar, bahçeler vs. onları emeği ile yapan çiftçinin "şahsi mülkiyet"ine girer." (s.76)

Çalışanın emeğini bayındırlık işinde kullanmasını teşvik için konulduğu besbelli olan bu kural, çalıştıranlar için de otomatikçe yürürlüğe girer.

"Köylü, bütün ömrünce işlediği toprağa kendinden çok şeyler katmaktadır. Bunu başkanlarının keyfine bırakacaksa, toprağı gübrelemeye bile çokça kalkmayabilir."(s.77) Onun için "Kara saba ve kuru öküzle küçük tarla üretimi sosyalleşemez." Öyleyse ne yapmalı? Köylünün yalın kat "tasarruf hakkını gittikçe biraz daha genişletmek icap eder." (s. 78)

Küçük üretim yordamı ile toplum mülkiyeti arasındaki: "Ekonomik tezata karşı o zaman henüz sosyal rolü bulunan kan bağları görevlendirilir. Tasarrufun mülkiyete yaklaşması şu basamaklardan geçer:

1- "EHİL"den "BÜYÜK OĞUL"a: Çiftçiden boşalan çiftçi toprağını, vaktiyle Dirlikçi yalnız "Ehil" olana, çiftliği en beceriklice çekip çevirene "TAPU" (Batı Ortaçağındaki "VASSALİTE") ile devrederdi. Çiftçinin oğlu "ehil" değilse babasının yerine geçemezdi. Miri toprak düzeninde ilk çatlak, "ehil" şartı kaldırılarak toprağın "Büyük Oğul"a tapılanması ile başladı.

"Yakın Doğuda Osmanlılığın oynadığı rolü, Batı Avrupa'da tekarrüleyen Karolenjiyen Fransası gibi, Osmanlılıkta da "Le Droit d'ainesse" (büyük oğul hakkı) konuldu". Bu ilk adım büyük güçlüğe, ilk zamanlar hiç uğramadı. Çünkü "Küçük oğullar ağabeyi babaşah sayıyorlardı. Ama, bu sürgit yürüyemezdi." (s.74)

2- BÜYÜK OĞULdan "KÜÇÜK OĞULLARA": Fransa'da sonradan doğan oğullara "apanage" (Türkçesi "ekmeklik": ölünceye değin geçimine yarayacak gelir), yahut "donnation" (bağış) verilmek suretiyle (büyük oğul önceliği) ılımlaştırıldı." (See: **Hist. Generale des Peuples**, c.1, s.185)

Osmanlılıkta Ebusuut'un fetvaları, daha "Kanuni" adlı Süleyman çağında tasarruf hakkını öteki oğullara geçirtir.

3- "OĞULLAR"dan "KIZLAR"a: 1378 (Göç, 775 yılı: "Babadan İntikalin erkek evlade meccanen, kız evlade 'tapuy'u misli' ile i'ta (verilmek): (Atıf: "Arazi kanunname'i Humayunu") usulü çıkar. "Demek, Osmanlı devletinin birinci yüzyılın sonlarında, erkek evladın bedava toprak tasarrufundan faydalanması hak tanınmıştır."

4- ANAdan OĞUL'a: 1567 (G: 975) yılına kadar anadan erkek evlada tasarruf intikali "Tapuyî misliyle" olurdu. Bu çağ "Ukalay'i yehuddan (Yahudi akıllılarından) Yusuf Nasi'nin Osmanlı sarayını "DOLAP"(banka) içine sokmaya başladığı çağdır." (s.80)

5- "BÜYÜK OĞUL" Kaydı kalkan: "16. Yüzyıl başlarından beri büyük oğul"un toprak tasarrufunda önceliği kaydı büsbütün kalkar. Hatta (ATIF'a göre) erkek evlat yoksa, çiftlik kız evlada "Tapu'yi misli" ile geçer. (s. 80)

Bu birbirine geçmiş tarihli basamak basamak gelişmelerde: "Artık çiftçi karınca olur, toplum mülkiyeti zahire ambarı... Hakını alınterinden, gücünü ekonomi ve tarih yönünden alan "Mütesarrıf" yavaş yavaş "malik"(mülkiyet sahibi) durumuna girer." (s. 80)

"Dokunulmaz tüm Müslümanlar malının kutsallığını ve bütünlüğünü korumak ile görevli Devletlular neden susar ve göz yumar" sonra oldu bittiyi kitaba uydururlar? Çünkü onlar da kesimci (MUKATAACI) göreviyle sessiz halk ve Allah önünde bu yolu açmakta haklı görünmeyi başka türlü sağlayamazlar. Milyonluk toprakları, kutsal toplum ve kamu mülkiyetinden kendi "özel kişi mülkiyetine" aktarmak için küçük üretmen köylünün alınteriyle işlediği tarlayı benimseme içgüdüsunü haklı çıkarır gibi davranıp, "efkar"ı umumiye"yi hırsızlıklarına destek yaparlar.

Daha baştan, Kesim düzeni ile sağladıkları kamu topraklarına "tasarruf" sözü dururken "Malikane" diye (mülk sahibi değilse de onun gibi bir şeyin yeri) anlamına gelen yarı arap, yarı acemce bir kaypak ad takmaları niyetlerini göstermeye yeterdi. Bugün hepimiz biliyoruz: "Birinin malikanesi" denildi mi, kimse o yerin aslında Müslümanların ORTAK MALI olduğunu düşünemez bile; Malikane sahibinin bal gibi "mülkü"dür sanılır. Avrupa'dan tercüme kanunlarımız bu oldu bittiyi tanımakta gecikmeyeceklerdir.

O çok basamaklı sosyal-ekonomik heyelanla, artık mülkiyet hakkıyla, tasarruf hakkı birbirine karışmıştır. Kimse içinden çıkamaz. Yalnız Müslümanlığın lafı ortalıkta dolaşırken, bu "şeriate aykırı" durumu, kapıkulu hocalarımız kitabına uydurmuşlardır. Bildiğimiz gibi MÜLKİYET altında (kişinin özel mülkü) olan bir şey sahibi isterse: 1) İCAR edilir (kiraya verilir); 2) "MİRAS" bırakılan (Ölen mülk sahibinin malı kendi özel dölüne kalır); 3) "REHİN" edilir (ödünç alınan bir paraya karşılık gösterilir); 4) "HİBE" edilir. (mülk sahibi malını dilediğine bedava bağışlayabilir); 5) "BEYİ" edilir (satılır). Özel kişi kendi mülkü olmayan bir şeyi bu beş türlü tasarruftan hiçbirisine sokamaz. Kutsal ŞERİAT'a göre (Tanrının

buyruğunca) miri malları (kamu mülkiyetinde olan toprakları) Pa-dışah dahi olsa hiç kimse, kişi olarak özel dileğiyle o beş türlü tasarrufa uğratamaz. Karakaplı öyle yazar.

Ama, iliştığımız basamaklı toprak hırsızlığının kitaba uyduru-luşu öylesine alır yürür ki, en sonunda *Tasarruf* altında bulunan toplum topraklarına, *mülk* (özel kişi mülkiyeti altında bulunan) topraklara yapılan herşey, başka bir ad takılarak pekala yapılır. Bu olayı şöyle adlarla kitabına uydururlar:

Toprağın Mülkiyeti	Toprağın Tasarrufu	Anlamı
İcar edilir.	"İare" veya "Müzaraa" edilir.	Kirallanır.
Miras bırakılır.	"İntikaal'i adi" ile geçer.	Kirası olur.
Rehin edilir.	"Berağ'ı bilvefa" ile verilir.	Rehin olur.
Hibe edilir.	"Meccanen ferağ" edilir.	Bağışlanır.
BEYİ olunur.	"Bedeli ile ferağ" olunur.	Satılır.

Bunun artık "Mülkiyet" veya "Tasarrufu" diye bir farkı kalmış mıdır? Ama Allah'tan korkulup, peygamberden utanıldığı için, ya-pılan işlere sözde başka adlar takılarak "*kutsal şeriatın*" afokonu bastırılır. Bir şeyin adını değiştirmekle, kendisi değiştirilebilir mi? Kulları atlatanlar: Hem de Müslüman kalarak, peygamberi kandi-racaklarına yahut Allahı aldatabileceklerine nasıl inanırlar?

Olmuş. "*Mülkiyet: Propriété* ile "*Tasarruf: Possesion*"aşağı yu-karı her dilde bugün karışmış bulunur. Çünkü, bütün dünya, bizim yoldan geçmiş, toprak üzerindeki kutsal toplum mülkiyetini özel kişi mülkiyetine çevirmiştir. Laik çağda oldu bitti, daha açıkça "ka-nun" gücünü kazandı..

TOPRAK GELİRİNİN ÜLEŞİMİ

"*Dirlik düzeninde toprak gelirinun paylaşılması, sosyal işbölümü kadar basittir. Miri toprağın tasarrufu gibi ondan doğan değerlerin mülkiyeti de, doğrudan doğruya üretmene (çiftçiye, reayaya) aitti. Miri toprağın mutlak kamu mülkiyetini temsil eden devlet: kendi zümrelerine şer'an ve kanunca sınırları belirtilmiş bir İDARE ÜCRE-Tİ (öşür, Müslüman olmayanlardan ayrıca haraç) alır idi... Osmanlı idaresi ülkücü ilberin elinde kaldıkça, dirlikçilerin toprak gelirinden aldıkları pay devede kulaktı. Sonra gittikçe arttırılan sürüyle vergi-ler ortaya çıktı.*" (s. 246) Kesim düzeni, işi büsbütün azıttı.

Osmanlı Miri topraklarında milli gelirin çeşitli sınıf ve zümreler arasında nasıl paylaşıldığı üzerine daha açık fikir edinmek için, modern Tarım (Ziraat ekonomisindeki değer üleşimi ile bir kıyaslama yapmalıyız. Batı toprak gelirleri, hiç değilse klasik ekonomi bakımından şu bölümlere ayrılır:

1- Üretmen çiftçinin zaruri geçimi, modern ziraatte üretmen: toprak işçisi.

2- Arazi sahibinin iradı (rant);

3- Sermayeye düşen pay;

4- Bu üç bölümün ekonomi realitesinde yeniden ikişer bölüme ayrıldığı görülür.

TOPRAK ÜRETMENİ'nin (ister işçi, ister çiftçi olsun) aldığı geçim ücret, başlıca iki derecede olur:

a) *Yaşatan geçim*: Bir çalışan insanın kendisinin ve çocuklarının orta normal bütün zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak ücret veya kazanç kadar payı toprak gelirinden almak;

b) *Süründüren geçim*: Toprak üretmeni bu seviyedeki ücret veya kazancı ile ölmez, yaşar ama hep bildiğimiz gibi, ona (modern insanın yaşama standartına bakılınca) yaşamak değil, sürünmek denir.

TOPRAK İRADİ: Hiçbir iş ve *sosyalca yararlı görev* görmediği halde, sırf şu veya bu yoldan toprağın mülkiyetini tekeline geçirdiği için, ne doğrudan doğruya üretmene (işçi veya çiftçiye) *çalışma* ne dolayısıyla üretmen sayılan kapitaliste *işletme* imkanı vermeyen, vermek için haraç isteyen arazi sahibinin payıdır. İrat da iki derecede olur.

c) *Mutlak İrat*(*La Rente absolue*): Ekilen *en kötü topraktan* dahi arazi sahibine çıkarılması gereken pay demektir.

d) *Fark iradı* (*La Rente differentielle*): En kötü toprağa nispetle, daha iyi yahut daha "yerinde" olan toprağın sağladığı fazlalıktır-. Arazi sahibi sulu toprağından yararlanmayı, çorak topraktan daha yüksek irat ile kiralar; ne kadar çorak olursa olsun şehir içindeki arsasını şehire uzak toprağından çok yüksek kiraya bağlar; şehir büyüdükçe arsa ihtiyacı arttı mı, toprak sahibi de irad haracını arsanın toprağında hiçbir değişme olmadığı halde, ateş pahasına çıkarır. İşte bu en kötü veya en az yerinde olan toprağın getirdiği irad üstündeki aşırı irada fark iradı denir.

TOPRAK SERMAYESİNİN: Tarım gelirinden aldığı pay da ikiye bölünür:

e) *Faiz*: Toprağı işletmek üzere yatırım yapacak sermayeci (kapitalist) muhtaç olduğu parayı başkalarından kiralar. Toprak kiralarırken nasıl irad ödemeyi göze alırsa, tıpkı öyle, para ödünç alırken de para sahibine faiz ödemeye mecbur kalır.

f) *Kâr*: Sermayeci toprağı, çalışacak işelini, yatırılacak parayı bir araya getirmekle gösterdiği girişkinliği, babası hayrına yapmaz. O da, kendisine ÜCRET-İRAT-FAİZ dışında bir pay bekler, ki ona KÂR denir.

Toprak ekonimisinde bugün insan oğlunun işletmeyle elde ettiği gelir bu anlattığımız 6 türlü bölüme ayrılarak paylaşılır. Biz bu payları, *adalet* üzere ayrılmış, yani her sosyal sınıf ve zümreye eşitçe üleştirilmiş sayar isek şöyle bir şema ile karşılaşırız: Bu hesapta toprak üretiminin, köylü geçimi dışındaki masrafları bulunmaz; *artan-değerle*, *üretmenin geçimi* birliktir.

ARAZİ SAHİBİNE

SERMAYECİYE

EMEKÇİYE

Fark İradı	Mutlak İrat	Faiz	Kâr	Yaşatan	Süründüren Kazanç

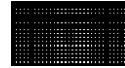
"Burada sırf şematik bir fikir vermek için, toprak gelirinün bölümlerini altı eşit parçaya ayırdık. Gerçekte bu denli "adilane" eşit bölünüm olamaz. Ama ideal kapitalizmde bu şema oldukça hakikate yakın orantılar verebilir." (s. 249)

Sonra, buradaki şema modern toplumdaki toprak gelirinün yalnız *sosyal sınıflar* arasında yapılan ideal üleşimini gösterir. Medeniyet çağıyla birlikte, sosyal sınıfların üstüne, her gelirden pay alan bir de DEVLET çıkmıştır. Devlete de ayrı bir pay gerekir.

Bu altılı gelir bölümü üzerine gerek devletin gerek sosyal sınıf ve zümrelerin aldıkları gelir payları belirtmek ve uygulamak için aşağıdaki işaretleri kullanacağız:

EMEKÇİNİN payı

kara

DEVLETİN payı

ak.

ARAZİ SAHİBİNİN payı

yatık çiziler

FAİZİN payı

noktalı

KÂRın payı

dikey çizili

MODERN KAPİTALİZMDE TOPRAK GELİRİNİN ÜLEŞİMİ

ARAZİ SAHİBİNE

SERMAYECİYE

EMEKÇİYE

Fark İradı	Mutlak İrat	Faiz	Kâr	Yaşatan	Süründüren Kazanç
------------	-------------	------	-----	---------	----------------------

İLERİ DEMOKRATİK KAPİTALİZMDE

VERGİ

İRAT

FAİZ

KÂR

KÖYLÜYE

GERİ KALMIŞ ÜLKELERDE

VERGİ

İRAD

FAİZ

KÂR

KÖYLÜYE

DİRLİK DÜZENİNDE TOPRAK GELİRİMİZİN ÜLEŞİMİ

ARAZİ SAHİBİNE

SERMAYECİYE

EMEKÇİYE

Fark İradı	Mutlak İrat	Faiz	Kâr	Yaşatan	Süründüren Kazanç
------------	-------------	------	-----	---------	----------------------

İLK ÜLKÜCÜ DİRLİK DÜZENİNDE

VERGİ (Devlete)

Köylüye

VERGİ

(DEREBEYLEŞEN DİRLİKÇİYE)

KÖYLÜYE

KESİM DÜZENİNDE TOPRAK GELİRİNİN ÜLEŞİMİ

ARAZİ SAHİBİNE

SERMAYECİYE

EMEĞİYE

Fark İradı	Mutlak İrat	Faiz	Kâr	Yaşatan	Süründüren Kazanç
İLK KANUNİ KESİMCİLİKTE					
VERGİ (Devlete)	İRAD	FAİZ	KÂR		KÖYLÜYE
SON DEREBEYLEŞEN KESİMCİLİKTE					

VERGİ

İRAD

FAİZ

KÂR

KÖYLÜYE

(DEREBEYLEŞEN KESİMCİLİĞE)

ŞEMALARIN SONUÇLARI

"1- Tarihte küçük üretmen köylü için en ideal çağ: Devletle çiftçinin (ama bugün Türkiye'de büyük arazi sahiplerine sahtece verilen adla sözde çiftçinin değil; Osmanlı Dirlik düzeninde bir çift öküzle geçimini sağlayan küçük üretmen çiftçinin) başbaşa kaldıkları normal (TARİHÖNCESİNDEN MEDENİYETE) geçiş çağıdır. Orada Devlet, faraza ilk kanuni Kesimcilikte olduğundan iki misli ve bütün öteki çağlardakinden (Derebeyleşen Dirlikçilik ve Kesimcilik gibi Demokratik ileri kapitalizmde olduğundan) 4 misli fazla pay aldığı halde, üretmen çiftçi bahtiyardır; çünkü o da, kanuni Kesimci düzende olduğundan 2 misli, kapitalizmde olduğundan 3 misli, Derebeyleşmiş Dirlik düzeninde olduğundan gene 3 misli, derebeyleşmiş Kesim düzeninde olduğundansa, tam 8 misli daha yüksek oranda pay alır-

"Demek, Batı Avrupa'da Daha doğrusu İngiltere'de Toprak-bentliğin kalkıp da hür çiftçilerin kuruldukları 15. Yüzyılda oldu-

ğu gibi, Osmanlı Dirlik düzeninin de ilk ölkücü başlangıç çağında yaşama, doğrudan doğruya üretmen köylü-çiftçi için gerçekten bir "ALTIN ÇAĞ"dır. Köylünün, GELENEKÇİ ve ESKİ ZAMANLARA HASRET oluşu bundandır." (S. 50) Boyuna dokundurulduğu gibi "geri kafalı", "nettiğini bilmez şaşkın" oluşundan değildir.

"2- Fakat ilk ölkücü birlik düzeni, ister istemez çabuk geçen bir ara çağdır. İngiltere'nin 15. Yüzyıl tarımında, derebeyi sömürmesi yerine kapitalist ve ortağı Lord sömürmesine geçiş konu idi. Osmanlılıkta, derebeyleşip göçmüş Antika bir medeniyetin yerine başka bir Antika medeniyete geçiş (bir Rönesans, İslam Dirilişi) konu oldu. Avrupa'da bağımsız küçük üretmen Çiftçi işletmesi bir "SOSYAL DEVRİM" geçidi, Osmanlılıkta bir "TARİHSEL DEVRİM" geçidi oldu. Dirlik düzeni, ister istemez, kendinden sonraki gelişim basamaklarına, şeylerin akışıyla gidip soysuzlaştı. İngiltere'de büyük derebeyi artığı arazi sahipleri, toprak beyleri bile "modern LORD" biçiminde kapitalistleşip, sermayeci ağa oldular; Osmanlılıkta, tersine parabeyleşen Tefeci-Bezirganlar, "EŞRAF", "AYAN"laşarak TOPRAK BEYLİĞİNE soysuzlaştılar.

"Bununla birlikte, Dirlik düzeni, hatta derebeyleştiği zaman bile, köylüye geri bir kapitalizmde veya derebeyleşmiş Kesim düzeninde olduğundan 2 misli yüksek geçim düşürdüğünden, köylü hala kendisine bir "SAHİP" özlemektedir. Buradaki sahip, köle sahibi "EFENDİ" değil, Osmanlı'nın ölkücü İlb (Şövalye-Gazi) kanaatkar ve fedakar, sosyal adaletçi "SAHİB'ül ARZ"larıdır." (s. 50)

"3- Kesim düzeni hiç değilse ilk normal "kanuni" konağında üretmen köylüye hiç değilse yarı yarıya, yaşatan geçimden üstün bir şey, Devlete de ondan öncekinin 2 misli bir gelir sağlıyor görünmektedir. Bu görünüş sayesinde Devlet o reformu başarı ile sonuçlandırabildi. Derebeyleşmiş dirlik düzeninde "MEHDİ" arama yolu ile gerçekte derebeyliğe karşı ayaklanma eğilimi gösteren köylü, "CELALİ"lere alet edilmek isteniyordu. Devlet, Anadolu köylüsüne ilk Kanuni Kesim yararlıklarını gösterip, Anadolu İç İsyanlarını içinden fethetmiş sayılabilir.

"Kesim düzeni, eski dirlikçi derebeyleşmesine taş çıkartacak sömürsü ile o yaman soysuzlaşmaya, ayanlaşmaya başlayınca, halkın ağzından "DEVLET BABA" sözünün "ZALİMLER"e karşı düşmemesi bu mekanizma ile doğmuştur. Padişahların, saray

görevinde ve kapıkulluğunda boğaz tokluğuna yetişmiş vezirleri milyonluk hazine ve sefahatlerde yüzer görünce "bire zalim şol mel'un) deyip kelle uçurmaları ve sık sık "müsaderelere girişmeleri o bakımdan halkça,hele köylüce sosyal adaletin bir tecellisi sayılmış ve "DEVLET BABA"ya güveni artırmıştır." (s. 250)

"4- Kesimci Düzeninin karakteristiği ilk KANUNİ ile son DE-REBEYLEŞMİŞ Kesimcilik düzenine ait iki şemada açıkça belirir. Kesimcilik başlarken Devlete, ondan önceki (Derebeyleşmiş Dirlik Düzenindeki) iki misli kadar gelir, hem de peşin parayla sağlanır. Devlet kastları (İLMİYE-SEYFİYE-KALEMİYE-MÜLKİYE) memnundur. Köylüye, şöyle böyle bir süründüren de olsa geçim bırakılır. Köylü, eskiden beri alıştığı durumunda bir değişiklik olmadığını görerek, üst tabakalarda kanın gövdeyi götürmesine aldırmaz, taraf tutmaz. "KÖYLÜ LAKAYTLIĞI" denilen şey budur. Geri kalan toprak gelirinin yarıdan aşağı düşmeyecek bölümünü üstünleşecek KESİMCİLİK SINIFLARI: mukataacı beylerle, tefeci-bezirgan sermaye sahipleri kendi aralarında büyük bir hakkaniyetle, (serbest rekabete yakın arz ve talep kanunu ile) üleşirler. Çağın "KANUNİ"liği budur."

"Lakin üretimin kontrolünü bir yol ele geçirip üstün sosyal sınıflar durumuna giren sermaye sahipleri, çarçabuk, alttan, üstten vurgunları ile, züüyüfakçayı (enflasyonu) ve o kalpazanlık sayesinde uzun vade ile ellerine geçirdikleri büyük topraklardaki karunlaşmayı hem devletin hem halkın ve küçük üretmen köylünün zararına ilerletirler. Köylü o zamane dek görülmedik yaman darlığa düşüp, "YERLERİN ESİRİ" dedikleri hale geldi. Kendisini yaşatmaya değil, süründürmeye yetmeyen geçimin altına inerler. Kesimci ile sermayeci arasındaki ilk "ADALETLİ KANUNİ" gelir üleşimi bile zedeled., .mez."

"Köylünün ses etmeye HAKKI yani GÜCÜ yoktur. Ya en üstteki Kesimci beyler neden susarlar? Çünkü onlar da suç ortağı olarak yapılan hırsızlıktan "KILIÇ"larını, paylarını alırlar. Aşağıda tefeci-bezirgan sermayeye kaptırdıklarını, yukarıdaki Devletin payından kendi hesaplarına geçirirler. Devletse Kesimci bey ve efendilerin elinde bulunduğundan ses çıkarmaz." (S. 51)

"5- Kesim düzeninin çarçabuk soysuzlaşması, dirlik düzeninin en soysuz derebeyleşme çağını bile aratmakta gecikmedi. Halkı-

mızın bin yıllık deneyimlerle "GELEN GİDENİ ARATIR"sözü, 60-70 yüzyıldan beri sürüp gelen bu oluş "TEKERRÜR"lerinden çıkmadır. Ne yapılabildi?

"Kesimcilik, köylünün köleden aşığı geçim yollarını kesmiştir. Devletin payını yarı yarıdan aşağılara doğru budamıştır. Ama artık Devlet eski ilk ülkücü İLB'lerin, Müslüman şövalye Gazilerin DİR-LİKÇİ DEVLETİ Olmaktan çıkmış, KESİMCİLER DEVLETİ olmuştur. Koltuğu altıda yetiştirdiği sosyal sınıfların her gün biraz daha büyük arslan payı almalarını sağlayacak iktidar durumuna girmiştir." (s. 251)

"Artık işi yoksa, imparatorluğun her bozgunu üzerine kan ağlayan, Hristiyanlıktan dönme (belki "KOÇO" iken "KOÇİ" olmuş) namuslu "KOÇİ BEY"ler şöyle haykırsınlar: Elhamdülillahi teala, Saadetlu Padişahım hazretlerinin ol makule ma ve modale ihtiyacı yoktur ki mansıp için kimseden akça ala ve mahsus tevabii yoktur ki, yolsuz mansıplar verilmek lazım gele. Cümlealem Seadetlu Padişahımızın kulu ve muti fermanberidir. Herbiri istihkaki üzere, yolu ile riayet olunur. Böyle olacak, layık ve seza değildir ki memleket sahibi ve ibadullah hafızı (tanrı kullarının koruyucusu) İslam halifesi zerre kadar yararlanmış olmaya da mansıpları pulluk pulluk satılıp, bir alay hain hazineler ve defineler derleyeler ve memleketi harap ve yebep ideler!" (Koçibey Layihası, s. 7)

Yahut Padişahı Allahla korkutsunlar: "Zalimler senden sorulur, vekilinden değil!" (age, s. 48) "Ceza gününde cümlesi seadetlu padişahımdan sorulur. Ol taktirde, bunların düzeni ile kayıtlanmak farz ve vacip mesabesinde olmuştur. Bir alay değersiz zevk ve sefada olup da, seadetlu padişahımız sorumlu olmak ne revadır?" (age, s. 75)

"Atı alan Üsküdar'ı geçmiştir. "Halkla Padişah arasına önce kafes, sonra duman ve kan perdesi inmiştir. Kesim düzeninin yarattığı "sosyal sınıf"lar, haddini bilmeyecek DEVLETLUyu Padişah da olsa Selim III gibi boğar, hatta Genç Osman gibi ırzına dek el attırıp ölüsünü bile lekelerler.

Haki Kırgız

Müftühama, 52

Fatih İstanbul